

GÜL KOKUSU

Hulûsi Efendi Romanı

Raziye SAĞLAM

Gül
Kokusu

Gül Kokusu

Hulûsi Efendi Romanı

Raziye Sağlam

Mart 2015
Ankara

**Nasihat
Yayınları**

**Gül Kokusu
Hulûsi Efendi Romanı**

5. Baskı

ISBN: 978-975-97976-8-3

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Visan İktisadi İşletmesi

Zaviye Mahallesi

Hacı Hulûsi Efendi Cad. No:71 (44700)

Darende / MALATYA

Tel:(422) 615 15 54

Fax:(422) 615 28 79

www.nasihatyayinlari.com

facebook.com/nasihatyayinlari

Baskı

SALMAT Basım Yayıncılık Ltd. Şti./ Ankara Tel: 0 312 341 10 20

Her Hakkı Mahfuzdur

Mart - 2015

İthaf

Bu romanı, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin çok kıymetli
oğlu, bizler için her zaman bir umut vesilesi olan
H. Hamideddin Ateş Beyefendi'ye ithaf ediyorum.

Raziye Sağlam

Sunuş

Hulûsi Efendi'yi anlatmak.. Galiba ben onu anlatmaktan ziyade hep anlamaya çalıştım. Mükemmel kişiliğini, varlığa karşı şefkatini, saygısını, şiirlerini, mektuplarını anlamaya çalışırken, nasıl ki o yirmi dört saat hizmet düşünüp, hizmet etmişse ben de yirmi dört saat hayali gözümde yadı gönlümde mükemmel bir sene geçirdim.

Şunu iyi biliyorum ki eşi, yoldaşı Hacı Valide, her hâliyle ona destek, eşi bulunmaz bir hayat arkadaşı oldu. Ailesi ve çevresi, onların birbirine karşı davranışlarında sevgiyi, saygıyı, şefkati, dürüstlüğü ve eşlerin birbirine candan desteğini gördü. Hulûsi Efendi bir güneş, Hacı Valide onun şavkını özünde toplayan ve sevgi ile hizmet hâlinde etrafa yayan bir eştî. Çocuklarını, hep bu sevgi ve hizmet anlayışıyla yetiştirdi. Çocuklarının her biri de, başta Hamidettin Efendi olmak üzere bu aileye ve manevi geleneğine layık birer evlat oldular.

Hulûsi Efendi'nin hayatını incelerken onun bir kitaba sığmayacağına inandım. Ama bir roman hâlinde insanlara sunarken sevgi, hoşgörü ve tevazuyu, manevi kişiliğinin zenginliğini, şeyhine olan muhabbeti ve yaptığı hizmetleri, ailesiyle olan münasebetlerini kısa bölümler hâlinde anlatarak tanımayanların hiç değilse biraz âşına olmasını istedim. Hulûsi Efendi'nin hizmetle geçen 75 yıllık ömründe yaptıkları, değil 75 yıla, onun misli misli katında bir ömre bile sığmaz. Ama o, gönlündeki Allah sevgisi ve 'Ülkemin her taşını bir Kâbe bilirim,' düşüncesiyle tüm yaptıklarını bir ömre sığdırdı.

Bize de onu anlamaya çalışmak ve yolundan gitmek için gayret etmek kaldı. Biliyoruz ki bunu yaparken o gülün yüzü ve maneviyatıyla hep yanımızda olacak.

Bu kitabı yazarken, en başta ailesi olmak üzere, kime başvurduğum elinden gelen yardımı esirgemedi. Buradan herkese teşekkür ediyorum. Yalnız hepsinden önce Vakıf Başkanı ve Hulûsi Efendi Hazret-

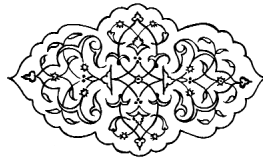
leri'nin tüm maneviyatını üzerinde taşıyan H. Hamidettin Efendi'ye olan minnettarlığımı belirtmek istiyorum.

Hulûsi Efendi Hazretleri'yle olan değerli anılarını paylaşan başta Hacı Validem olmak üzere tüm ailesine, Hacı Validem'in hep güler yüzlü kardeşi Nazife Hanım'a ve sevenlerinden Şenda Hanım ve tüm diğer arkadaşlara ayrı ayrı teşekkür ediyor ve Hulûsi Efendim'in sevgisinde bizi birleştirdiği için Allah'a şükrediyorum.

Bu romanı yazarken olabildiğince tarih sırasına dikkat etmeye çalıştık. Burada önemli olan bizce, bu kitap vasıtasıyla Hulûsi Efendi'nin hayatının çeşitli yönleriyle bilinmesi ve savaşların, yokluğun, türlü felaketlerin yaşandığı günümüzde 'Böyle maneviyat erleri de varmış..!' diyerek geleceğe dair umudun hiç yitirilmeden hizmet fikrinin benimsenmesidir.

Ne mutlu onu tanıyan ve yolundan gidenlere, deyip sözlerimin sonunda bana çalışmak için ortam hazırlayan başta annem olmak üzere aileme de teşekkür ediyorum.

Raziye Sağlam

Hacılar / Şeyhli Mahallesi:

Fatıma Hanım, eşi Hatip Efendi'yi uyandırmamaya çalışarak yavaşça kalktı. Yattığından beri gözünü kırpı-mamıştı. Belirgin bir rahatsızlık duymasa da, artık günü yaklaşıyordu. Bir bebekleri daha olacaktı.

“Mübarek Ramazan'ın bitmesine az kaldı. Allah'ım nasip etse de orucun tamamını tutabilsem.” diye düşünerek abdestini aldı. Bugüne kadar hepsini tutmuştu. Oruca kalkacakları akşam Hatip Efendi:

- Hacı Hatun, yazın en sıcak günlerindeyiz. İstersen bu sene oruç tutma. Sonra kaza edersin, demiş. Fatıma da:

- Yok, Efendi. Gücüm olduğu sürece orucumdan geri kalmam, inşaallah. Çok şükür iyiyim, diye karşı çıkmıştı.

Fatıma bunları düşünürken yedi sene önce kaybettiği oğlu Bedrettin geldi aklına.

“Yavrucuğum dört yaşındaydı. Hastalanıp Hakk'ın rahmetine kavuşması ne kadar az sürdü. Yüce Rabbim onun ömrünü bu bebeğe verir, inşaallah.” diyerek içini çekti. Bedreddin'i hatırlamak gözlerinin dolmasına yetmişti.

İçeriden eşinin kalktığını duyunca tülbentinin ucuyla alelacele gözlerini sildi. Kendisini ağlarken görmesini istemiyordu.

“Yedi yıl geçmesine rağmen evlat acısı hiç geçmiyor. Benim bu hâlimi görünce, Efendi de üzülüyor.” diye düşünerek oğlu Ahmed Nuri'yi uyandırmaya gitti.

Ahmed Nuri on dört yaşındaydı. Bedreddin'i kaybettikten sonra onun üstüne daha çok düşmüşlerdi. Babası iyi yetişmesi için gay-

ret ediyordu. Fatıma Hanım da bütün sevgisini ona vermiş, bir şey olmasından korkarak her şeyden sakınır olmuştu.

Hasan Feyzi Efendi ya da herkesin hitap ettiği gibi Hatip Efendi ve ailesi Darende'nin Hacılar Şeyhli Mahallesi'nde yaşıyorlardı. Hem Hasan Feyzi Efendi, hem de Fatıma, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in soyundan geliyordu. Her ikisi de bunun güzelliğini ve varkarını üzerinde taşıyordu. Hasan Feyzi Efendi, Şeyh Hamid-i Veli (k.s.) Hazretleri'nin, Fatıma ise Taceddin-i Veli Hazretlerinin torunuydu. Aile hem Hacılar'da, hem de Darende ve çevresinde çok sevilir ve sayılırdı.

Hasan Feyzi Efendi, Cuma günleri Darende Şeyh Hamid-i Veli Camii'nde hatiplik görevini ifa ediyordu. Işıl ışıl sakalı, uzun boyu ve azametli duruşuyla onu ilk görenler saygıyla karışık bir çekingenlikle kenara çekilip yol verirlerdi. Biraz konuşup da sesindeki şefkati ve gözlerindeki mânâyı görenler, duydukları saygının yanında çok da severlerdi onu.

Ülkenin çok zor durumda olduğu dönemlerdi. Dış devletler dört bir yandan Osmanlı'nın üstüne gelip sahip olduğu Boğazlar'ı ve değerli yurt toprağını paylaşmak, Müslümanları kendi vatanında esir etmek yarışına girmişlerdi. Paylaşmada uzlaşmaya varamayınca, kendi aralarında ayrı ayrı ittifak kuran devletler, Osmanlı'ya saldırmak için uygun zamanı kollamaya başladılar. Bu devletlerin bazıları, padişaha muhalif kesimlerce de destekleniyordu. Ülkeye tam bir karışıklık durumu hâkimdi.

Hasan Feyzi Efendi, bütün bu gelişmeleri imkânlar elverdiğince yakından takip ediyordu. Tek evlâdı olan Ahmed Nuri'nin vatana ve millete hayırlı olması için iyi yetişmesini istiyordu. Ahmed Nuri ise henüz çok genç bir delikanlı olmasına rağmen babasının bu konudaki çabalarını hiç boşa çıkarmıyordu.

Bereket İhsanı

Ülkede yokluk vardı, ama onların evinde bu pek hissedilmezdi. En olmadığı zamanlarda bile misafir ağırlamaya, Allah ne verdiyse sofrasındakileri paylaşmaya gayret ederlerdi. Fatıma, eşine hep destek olur, hizmetten geri durmazdı. Mahallede kim dara düşse çekinmeden Hasan Feyzi Efendi'nin kapısına gelirdi. Bu kapıya gelen herkes güler yüzle karşılanır, kim olursa olsun boş çevrilmemeye dikkat edilirdi. Zaman zaman Fatıma Hanım gülerek, "Efendi çok şükür, soframızdan ne misafir, ne de yiyecek eksik oluyor. Bu elinizin bereketi olsa gerek!" der, Hatip Efendi ise gayet ciddi; "Yok, Hacı Hatun. Bizde bir şey yok. Bereket kurban olduğum Allah'ın gönderdiği misafirin." diye karşılık verirdi.

Evleri, o zaman bütün Hacılar'da, hatta diğer köyler ve Daren-de'de olduğu gibi kerpiçtendi. Büyük olan sohbet odası, bir baştan bir başa minder ve yastıklarla çevrili, tabanıysa halı kaplıydı. Bir köşede duran semaver, konuk geldiğinde mutlaka yakılırdı. Zaman zaman şekerin bulunmadığında kuru dut ya da üzümle kılama çay içilirdi.

Evin bahçesi çok bakımlıydı ve yanındaki gül bahçesinin kırmızı güllerinin kokusu bütün Hacılar'a yayılırdı. Hasan Feyzi Efendi ile Fatıma'nın gönüllerinin güzelliği, sulbünün kokusu sanki bu güllerde kendini gösterirdi.

Evlerde bugünkü anlamda bir çatı yoktu. Duvarları yüksekçe, damı düzdü. Temizlik yapılacağı zaman çarpı yapılır ve duvarlar bu suyla silinirdi. Yeni silinen evin kokusu, insanın içine ferahlık verirdi.

Yazın çok sıcaklarda, mahallelilerden bazıları gece damda yatardı.

Fatıma Hanım, yemeği hazırlayıp sofrayı kurana kadar eşi ile oğlu geldi. Hasan Feyzi Efendi, Fatıma'nın biraz solgun olduğunu fark etti.

- Ne o Hacı Hatun, rahatsız mısın?

- Yok, Efendi, şükür iyiyim.

Rahatsızlığını belli etmek istemiyordu. Hiçbir şeyi yokmuş gibi kayıtsız bir şekilde yağda pişmiş yumurtayı yufka ekmeğine dürüp Ahmed Nuri'ye uzattı.

Hasan Feyzi Efendi gülerek:

- Bakıyorum, sen yemeyip oğluna yediriyon, dedi.

- N'edeyim, Efendi. Günler çok uzun. Ahmed'im yesin de orucunu rahat tutsun.

- İyi, iyi, yesin tabî. Sabah kismetse Darende'ye gitme niyetindeyim. Biliyorsunuz, bu gece Kadir Gecesi olması kuvvetle muhtemel. Teravihi Şeyh Hamid-i Veli Camii'nde kılıp geceyi orada geçirmek istiyorum. Darende'dekiler de uzun zamandır davet ediyorlar.

- Sen nasıl istersen, Efendi. Beni gayıt etme. Rahat rahat gidip dilediğin kadar kal.

Yemeklerini yedikten sonra Ahmed Nuri annesinin sofrayı toplamasına yardım etti. Babası o sırada sohbet odasına geçmişti. Daha sonra o da babasının yanına vardı. Ramazan geleli her gece yemekten sonra birlikte namaz kılıp sabah ezanına kadar mukabele okuyorlardı. Çoğunlukla Ahmed Nuri okuyup babası takip ediyordu. Daha sonra birlikte çıkıp camiye gidiyorlardı.

Fatıma Hanım, o gece rahatsızdı. Ama bunu eşine belli etmek istemedi. Onun Şeyh Hamid-i Veli Camii'nde teravihi kılıp ardından insanlara hitaben konuşma yapacağını biliyordu. "İnsanlar bekler Hatip Efendi'yi. Belki Ahmed'im de babasıyla gider. Onları böyle bir şeyden alıkoyamam." diye düşündü.

Ramazan'ın Son On Günü

Gündüz öğle namazından sonra Hatip Efendi, oğlu ve köyden birkaç kişi Darende'ye gitmek için sözleştiler. Hatip Efendi ile Ahmed Nuri evden çıkarken Fatıma onları bahçe kapısına kadar geçirdi. Hatip Efendi, tam dönüp bir şey diyecekken Fatıma gülümseyerek:

- Ben iyiyim, Efendi. Haydi selâmetle, diyerek onları uğurladı.

Darende'ye gidecekler, camii avlusunda buluşacaklardı. Hasan Feyzi Efendi, yaklaşırken uzaktan iki kadın ve bir de genç bir delikanlının geldiğini gördü. Dikkatle bakınca birinin Fatıma'nın annesi Sekine Hanım, genç delikanlının da yeğeni olduğunu anladı. Diğer kadını tanıyamamıştı. Yanlarına gelmeleri için durup beklediler. Biraz yaklaşınca kayınvalidesinin yanına yürüyüp neşeli bir sesle:

- Selâmün aleyküm. Hoş geldiniz Vâlide, dedi.

- Aleykümselâm, Efendi. Hoş bulduk.

Ahmed Nuri de "Hoş geldiniz." deyip anneannesinin elini öptü. Anneanesi:

- O; Ahmed'im. Seni nasıl da göresim geldi, diyerek bağrına bastı.

Daha sonra diğer kadına da selâm verip hatırını sordular. Hasan Feyzi Efendi:

- Biz de Darende'ye gidiyorduk. Ne iyi ettiniz de geldiniz. Gözümüz arkada kalmayacak.

- Kalmasın tabî, Efendi. Siz rahat rahat gidin. Ben bizimkinden izin aldım. Bu gece sizde kalacağız. Bu hanım da Fatıma'nın ebesi Cennet Kadın. O da burada hem akrabalarını görecek, hem de Fatıma'yı. Haydi, siz yolunuzdan kalmayın. Sağlıcakla gidin.

Ahmed Nuri, teyze oğlu Ömer'i yalnız bırakmamak için gitmekten

vazgeçti. Babasına “Ben gitmeyeyim.” diyecekken, O:

- Oğul, sen Ömer'i yalnız bırakma. Bir dahaki sefere birlikte gideriz inşaallah, dedi.

Ömer, hazır yola çıkmışken geri kalmaması için ısrar ettiyse de Ahmed Nuri'yi kararından caydıramadı. Birlikte tekrar eve döndüler.

Hasan Feyzi Efendi, onların gelmesinden çok memnun olmuştu. Artık Ramazan-ı Şerif'in son on günü içindeydiler. Her Cuma, Şeyh Hamid-i Veli 'nin minberinden sesleniyordu, ama teravihten önce bu sohbetleri yapmak bir başka oluyordu. Darendelilere kalsa Hasan Feyzi Efendinin her gün iftara gelmesini ve bu sohbetleri her gün yapmasını istiyorlardı, ama maalesef bu mümkün olmuyordu.

Hatip Efendi'nin dinleyene tesir eden gür bir sesi vardı. Yaptığı sohbetlerle insanları aydınlatmasının yanı sıra, maddî manevî birçok sıkıntının yaşandığı bugünlerde, Allah'a güvenip bu yolda çalışmanın güzelliğini anlatarak onların birlik ve beraberlik içinde olmalarını sağlıyordu. Allah'a tam tevekkül ve teslimiyet, birlik ve beraberlik duygusuyla gelen umut ve zorluklara karşı koyabilme gücü onları ayakta tutuyor, ne kadar acı görseler de baş edebilme gücü veriyordu.

Hasan Feyzi Efendi ise Somuncu Baba'da gerek namaz kılarken, gerek insanlara seslenirken bambaşka bir huzur duyuyordu. Sanki ecdadı Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri de cemaatin arasında onu dinliyordu. Hatip Efendi, ona lâıyk bir evlât olabilmenin verdiği sorumlulukla daha bir içten, daha coşkuyla insanlara sesleniyor, onun duyguları cemaata da geçerek manen coşturuyordu.

Çok istemesine rağmen Darende'ye her gün gitmesi mümkün olmadı. Ramazan-ı Şerif'in son on günü içinde oldukları için Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in 'Kadir Gecesi'ni Ramazan'ın son on gününün tek sayılı gecelerinde arayınız,' hadis-i şerif'i uyarınca bayrama kadar hiç değilse tek gecelerde Darende'ye gitmeye karar verdi.

Allah da Sizi Sevindirsin

Evde ise Fatıma Hanım onların ardından hemen günlük işlerini yapmaya koyuldu. Biraz sonra bahçede bazı sesler duyarak kapıya yöneldi. ‘Bir şey unutup geri döndüler herhalde,’ diye söylenerek kapıyı açacakken Ahmed Nuri dışardan açtı. Önde Ahmed Nuri ile Ömer, hemen arkalarında ise annesi ile ebeannesi duruyordu.

Annesi:

- Kızım, Fatıma’m! diyerek ona doğru geldi. Fatıma kendini toplayıp:

- Anacığım, nereden çıktınız böyle, diyerek onları içeri buyur etti. Önce elini öptü. Ana kız hasretle sarıldılar.

- Sizleri çok göresim geldi. Yolda Hatip Efendi’yi de gördük.

- Ah, anacığım! Ne iyi ettiniz de geldiniz. Çok sevindim.

Fatıma, daha sonra “Hoş geldin.” deyip ebeannesinin de elini öptü. Ebeanne:

- Hoş bulduk, yavrum. Maşaallah eyi gördüm seni.

- İyiyim, şükür ebeanne...

Fatıma, Ömer’e de “Hoş geldin.” deyip:

- Gadanı alam, ne kadar da büyümüşsün. İyi ki sen de geldin. Epeydir görüşmüyorduk, diye kucakladı.

- Büyüdü ya, teyzesi. Büyüdü de başımızda erkek olarak bizi bu-
raya getirdi.

Fatıma onlara oturmaları için yer gösterirken:

- Beni çok sevindirdiniz. Allah da sizi sevindirsin, dedi.

- Amin kızım, amin. Epeydir gelmek istiyorduk. Sağ olsun, baban halimi anlayıp “Ömer’i de yanına alıp git, gör kızını.” dedi. Ben de ebe hanımın yanına varıp “Gelirsen, birlikte gidelim.” dedim. Allah razı olsun, gırmadı beni. Birlikte geldik.

Sekine Hanım böyle konuşurken uzanıp sevgiyle ebeannenin elini sıktı. İkisi de eskiden beri hem iyi birer komşu, hem de sıkıntılarını, sevinçlerini paylaşan iki iyi dosttular.

Ebeanne gülümseyerek:

- Lâfı mı olur, bacım. Fatıma benim de kızım sayılır. Onun ebesi olduğumu unuttun mu, dedi.

Temiz Gönüllerin Hissiyatı

Öte yandan Hatip Efendi ve yanındakiler o akşam iftarı Darende’de Hacı Mustafa Efendiler’de yaptılar. Hacı Mustafa Efendi’nin bahçe içinde çok güzel iki katlı bir evi vardı. Evi gibi gönlü de çok genişti. Hatip Efendi’yi de çok sever, ondan yaşça büyük olmasına rağmen çok saygı gösterirdi. Darende’ye her geldiğinde evinde konuk etmek ister ve “Hatip Efendi gardaşım, seninle burada komşu olsak ne güzel olur.” diyerek Darende’ye yerleşmesi için ısrar ederdi. Hasan Feyzi Efendi’nin de içinden böyle geçerdi ama daha zamanı gelmemiş gibi hissederek “Kısmetse olur, Ağa.” diye geçiştirirdi.

Yemeğin ardından çaylarını içip camiye gittiler. Teravihten önce Hatip Efendi konuşma yapacaktı. Onun Darende’ye geldiğini haber alan sevenleri, şimdiden camiye doldurmuşlardı bile. Ezan okunana kadar Hatip Efendi, önce Kadir Sûresi’ni okuyup mealini ve tefsirini yaptı. Daha sonra bu gecenin faziletini, ve yapılması gereken ibadetleri anlattı. Daha sonra daha güncele gelerek ülkenin içinde bulunduğu duruma çare bulabilmek için birlik ve beraberlik içinde bulunmanın önemini, Peygamber Efendimiz ve ashabının da çektiği sıkıntılar-

dan örnekler vererek anlattı. O konuştu, insanlar huşû içinde dinlediler.

Hasan Feyzi Efendi, yaptığı konuşmalarda, Allah'a kayıtsız, şartsız bağlanmanın, O'nun kulu olduğunu kalbinde hissederek temiz gönülle ibadet etmenin önemi üzerinde çok dururdu. Allah (c.c.)'a bağlanıp O'nun yolundan gidenlerin bütün yaratılmışı da seveceğini ve bu sevginin tesiriyle kimseye bir zararı dokunamayacağını, faydası olması için gayret edeceğini düşünürdü.

Ülkenin içinde bulunduğu bu zor dönemlerde bir karış toprağı düşmana vermemek için birlik ve beraberlik içinde, gerektiğinde canını vermenin faziletlerinden bahsederken, zaten insanların özünde var olan manevî duyguların harekete geçmesini sağlardı. Bu şekilde manen beslenen insanlar, ecdattan emanet bu topraklardan her ne şartla olursa olsun elbette ki vazgeçemezdi.

Fatıma Hanım, iftarlık hazırlamak üzere mutfağa geçince, annesi de yardım etmek için yanına geldi. Ebeanne ise "Teravihten önce gelirim." diyerek çıkmıştı. Birkaç akrabasını ziyaret etmek istiyordu. Ahmed Nuri ile Ömer ise, Ahmed Nuri'nin bir arkadaşının davetine gittiler.

Yalnız kalan Fatıma ile annesi birlikte bir şeyler hazırladılar. Fatıma:

- Sen yorulma ana, ben hazırlarım, dediyse de annesi ona kıyamamış:

- Ne olacak kızım? Hem sohbet eder, hem de hazırlarız, diye karşı çıkmıştı.

Ceddinin Gül Kokusunu Taşıyor

Gece kendini oldukça rahatsız hisseden Fatıma usulca kalkıp an-

nesi ile ebehanımın yanına vardı. Kısık bir sesle:

-Ana, ana! Kalkın. Ben iyi değilim, diye anasını hafifçe sarstı. Annesi uyanıp da telaşla:

- N'oldu kızım, diye sordu.

- Dur, ana. Telaşlanma. Kalkın, bir an önce yemeği hazırlayalım da ben daha kötü olmadan erkekler yemeklerini yesinler.

Hatip Efendi, akşam teravihten sonra birlikte gittiği arkadaşlarıyla geri dönmüştü. Hacı Mustafa Efendi kalmaları için ısrar etmiş, ama o içindeki sıkıntıya engel olamadığı için kalmamıştı. Arkadaşları da onu yalnız bırakmak istemediği için birlikte döndüler.

Yemeğin erkence hazırlanmasından Hasan Feyzi Efendi durumu anladı. Yemekten sonra çocukları da alarak birlikte dışarı çıktılar. Camiye gideceklerdi.

Dışarıda ayın ışığı bütün Hacılar'ı aydınlatıyordu. Hafif esen rüzgâr bahçesindeki gül ağaçlarının kokusunu tüm mahalleye dağıtıyordu sanki. Hatip Efendi, gönlü heyecanla çarparak gül kokulu havayı içine çekti. İçinden hanımına dua ederek camiye vardı.

Namazdan eve döndüklerinde oğlu olduğu müjdesiyle karşılandı. İçinden Allah'a şükrederek hanımının yanına vardığında bütün odanın ıslıl ıslıl olduğunu gördü. Etrafa hâkim gül kokusu odaya gireni hemen kuşatıyordu. Hasan Feyzi Efendi çok duygulandı. Gözleri dolarak Fatıma'ya yaklaştı ve:

- Geçmiş olsun, Hacı Hatun, diyerek alnından öptü.

- Eksik olma, Efendi. Yüce Rabbim bize çok güzel bir oğul daha verdi.

- Çok şükür, hanım. Ömrü uzun olur inşaallah.

Hasan Efendi, bebeği kucağına aldığı anda heyecanla karışık bir sevinç duydu. Yeni doğmuş olmasına rağmen bebek gözlerini açmış gülümser gibi babasına bakıyordu. Hasan Feyzi Efendi öpmeye kıyamayarak eğilip kokladı. Odadakinden daha yoğun bir gül kokusuyla içinin dolduğunu hissetti. Sarsmamaya çalışarak yavaşça beşiğine yattı.

- Maşaallah, Hanım. Oğlumuz atalarının kokusunu ve güzelliğini taşıyor.

- Çok şükür, Efendi.

Hasan Feyzi Efendi dinlenmesi için Fatıma'yı bebekle yalnız bırakıp dışarı çıktı.

Hasan Feyzi Efendi, eşinin yanından çıktıktan sonra sohbet odasına gitti. Sevinçli ya da üzüntülü, ne hâlde olursa olsun bu odada vakit geçirmek ona çok iyi gelirdi. Odaya girince oturmadan önce kitaplarının arasından Delâil-i Hayrat'ı aldı. Kalem ile mürekkebinde alarak oturdu. Bu mutlu ve önemli olayı kaydetmek istiyordu. Yavaşça kapağını açtı ve o günün tarihini (H. 22 Ramazan, 1331 – fecr vakti) yazdı.

Bir evlâdı daha olmuştu. Hem de güzeller güzeli bir evlât. "Adını Osman Hulûsi koymak isterim. Hem Hz. Osman (r.a.) gibi edeb tim-sali bir insan olması, hem de genç yaşında kaybettiğimiz gardaşım Ömer Osman Hulûsi'nin adını yaşatmak için onun adı bu yavruda yaşar, onun toprağının zerrelere sayısınca Allah (c.c.) bu yavruya ömür verir, inşaallah... Hayırlı, uzun bir ömür." diye düşündü ve geçirdi içinden.

Hasan Feyzi Efendi, bunları düşünürken gardaşı Ömer geldi gözlerinin önüne. "Çok güzel bir delikanlıydı. İcazetini aldıktan sonra çok sürmedi, kaybettik onu. Okumaya da ne meraklıydı..."

Ömer Osman Hulûsi Efendi, ma'kul ve menkul feraiz ilimleri, ya-

ni bugünkü anlamda vasiyet hesapları dalında medrese eğitimi almıştı. Aldığı icazetname, Osmanlı medreselerindeki müderrislik diplomalarına denkti. Hasan Feyzi Efendi'nin dediği gibi okumaya çok meraklıydı, gördüğü eğitimi içine sindirmiş âlim bir kişiydi. Eğitimini tamamlayıp icazetini aldıktan dört yıl sonra vefat ettiğinde geride bıraktığı hocaları ve onu tanıyan tüm insanlar, onu hep hayırla yad ediyorlardı.

Hasan Feyzi Efendi, gözlerinde biriken yaşları silerken bu defa da oğlu Bedreddin geldi aklına. Anadolu insanının yüreği acılı, bağı yanık. En sevinçli anları, kendi içini yakan acılarla birlikte yaşar. Sevincine şükrederken yaşadığı acılar için de hamd eder. Her ikisinde de Allah'ına bir teslimiyet vardır. Hatip Efendi de bu teslimiyet hâli içinde kalktı ve iki rekât şükür namazı kıldı. Seccadesinde bir süre oturup tefekküre daldı.

Sohbet odasında yalnız kaldığı böyle zamanlarda içi değişik bir huzurla dolardı. Çok önem verdiği kitaplarının arasında, Mevlâ'sının huzurunda, kalbi O'nun muhabbetiyle dolu böylece kalıp düşünmek ve ne kadar felaketler yaşanıp karanlıklar çökse de bir taraftan sızan umut ışığı ile aydınlığa kavuşulacağını bilmek... Şimdi vatan ve millet zor durumdaydı. Ama Allah (c.c.) halkın yüreğine imanı yerleştirmiş ve bu imanın beraberinde düşmanlara karşı koyma gücünü de vermişti. Kimse umutsuzluğa düşmemeliydi. Kimse umutsuzluğa düşmeden Allah'a güvenmenin güzelliğini yaşamalıydı. Bu sebepten Hasan Feyzi Efendi, Şeyh Hamid-i Veli minberinden cemaata seslenirken hep bu teslimiyet ve bunun beraberinde getirdiği umuttan bahse derdi. Düşman ne kadar nifak tohumları atmaya çalışsa da halk birlik ve beraberliğini korumalıydı. Bunları anlatırken İslâmiyet'i yaşama ve yayma sürecinde, Peygamber Efendimiz ve ashabının çektiği zorluklardan örnekler verirdi.

Şimdi bir oğlu daha olmuştu. Böyle güzel ve gül kokulu bir oğula sahip olmak fevkalade bir durumdu. Gelecek için bir umut olmalıydı.

“Ahmed Nuri gibi onu da iyi yetiştirmek için gayret etmeliyim. Allah yardım eder, inşaallah.” diye söylenerek uzun süredir oturup düşüncelere daldığı seccadesinden kalktı.

O gün öğleden sonra ebeanne Darende'ye dönmek istedi. Fatıma Hanım:

- Ebeanne, geceden beri ayaktasın. Yoruldun. Bu gece de kal, yarın Ömer'le birlikte dönersiniz, diye ısrar edince gitmekten vazgeçti.

Sekine Hanım ise birkaç gün daha kalıp kızına bakmak istiyordu.

Akşam iftardan sonra Hasan Feyzi Efendi bebeğe isim koyacağını söyledi. O gusûl abdesti alıp gelene kadar kadınlar da bebeğin kundağını değiştirip hazırladılar. Sekine Hanım:

- Ne güzelsin, yavrum. Ağlaman bile güzel. Etrafa yayılan gül kokunla hepimizin içi aydınlandı, diyerek seviyordu torununu.

Evin içine belirgin bir sevinç ve mutluluk havası hâkimdi. Gül kokusunu dışarıdan gelen herhangi bir kimse bile rahatlıkla fark edebiliirdi.

Hasan Feyzi Efendi, bebeği kucığına aldığıında yine aynı duyguları hissetti. İçinden taşıp gelen babalık duygusundan daha büyük bir muhabbetle bu çocuğa bağlandığını hissediyordu. Çocuk da bunu anlamış gibi gülererek bakıyordu babasının gözlerinin içine.

Hasan Feyzi Efendi, Ezan-ı Muhammedî'yi okuyup kulağına üç kez “Adın Osman Hulûsi olsun.” dedikten sonra kısa bir dua etti. O ezanı okurken bebek uykuya dalmış gibi gözlerini kapatmıştı. Hasan Feyzi Efendi yine öpmeye kıyamayarak bir güzel kokladı ve yavaşça beşiğine yatırdı.

Sonraki günlerde komşu kadınlar ve yakın akrabalar, birer ikişer bebek görmeye geldiler. Sekine Hanım, her sabah bebeğin höllüğünü değiştirip üzerini giydirdikten sonra ince bir tülbentle yüzünü örtü-

yordu. Kimsenin torununu görüp nazar etmesini istemiyordu.

Ahmed Nuri de fırsat buldukça kardeşinin başucuna geliyor, uzun süre yanında kalıyordu. Doğumdan çok önce höllüğünü kendi taşıyıp hazırlamıştı. Höllük, o yıllarda yeni doğan bebeklerin altına bez yerine konulan ince kumlu bir topraktı. Her topraktan höllük olmazdı. Bazı köylerde höllük tepesi olur ve oradan gidilip tenekelere doldurulurdu. Daha sonra elenerek iyice inceltilir ve bebeği rahatsız etmemesi için çok dikkatle altına serilirdi. Kışın ısıtılarak kullanılan höllük, fizik tedavi gibi bebeğin kalça ve bacak gelişimine de katkıda bulunurdu. Sık sık değiştirildiği için toprağın da kendine has mikrop barındırmama özelliğinden dolayı bebekte hiç pişik olmazdı.

Sekine Hanım, bebek bir haftalık olunca Fatıma'nın yardımı ile bebeği yıkadı. Ardından biriken çamaşırları yıkayıp astı. Fatıma, "Ana, yoruldun. Bırak artık iş görmeyi. Ben iyiyim, kendi işimi yapabilirim." dediyse de onu dinlemeyip bir gün akşama kadar bütün evi temizledi. O bütün bu işleri yaparken Ahmed Nuri de gerek su taşıyarak, gerek silkelenecek halı ve kilimleri kaldırarak yardım etti. Komşu kadınlardan bazıları da yardım etmek istemiş ama Sekine Hanım, "Gerek yok, bacım. Biz Ahmed'im ile yapıyoruz. Bayram üzeri hepimizin işi vardır." diyerek engel olmuştu.

Ertesi günü Darende'ye dönmek için erkenden hazırlandılar. Sekine Hanım, Ahmed Nuri'nin de hazırlandığını görünce:

- Sen de mi geliyon, diye sordu.
- Evet, büyük ana. Birlikte gideriz. Hem yarın bayram. Nasıl olsa bayram namazı için gidecektik.

O sırada yanlarına gelen Fatıma:

- Hiç olur mu, ana seni böyle yalnız göndermek? Sonra babam ne der bize? Ahmed gelsin seninle. Yarın babası da gelir. Namazdan sonra eşi dostu görüp bayramlaşır, birlikte geri dönerler, dedi.

Sekine Hanım daha fazla karşı çıkamadı. Kızı ve damadıyla veda-laştıktan sonra beşiğin yanına vardı. Yüz örtüsünü hafifçe açtı. Be-bek mışıl mışıl uyuyordu. Uyandırmamaya çalışarak yavaşça alnın-dan öptü. Yola çıktığında kızı ve torunlarını şimdi daha çok özleyece-ğini düşünüyordu. Dünyaya getirdiği bu bebekle Fatıma'nın sevgisi yanında bir kat daha artmıştı sanki. "Bundan sonra sık sık Hacılar'a gelirim herhalde. Allah nasip etse de onlar Darende'ye taşınılsalar." di-ye içinden dua etti.

Hulûsi Bize Benzer

Gece sahurdan sonra Hatip Efendi ile namazı Şeyh Hamid-i Ve-li'de kılmak isteyen çok sayıda mahalleli ile birlikte yola çıktılar. Ha-tip Efendi böyle günlerde Somuncu Baba'ya giderken değişik bir he-yecan duyardı. Uzun seneler gurbette kaldıktan sonra baba toprağı-na dönüyor gibi hissedirdi. Bu bayramda da yine ilk olarak ecdadı Şeyh Hamid-i Veli Hazretleriyle bayramlaşacaktı. Bu gönül yoluyla olan bir bayramlaşma olacaktı. Bu düşünceler içinde yol alarak se-vinçle vardı Somuncu Baba'ya.

O sabah camide her günden çok daha büyük bir kalabalık vardı. Cuma günleri ve en çok da böyle bayram sabahları Somuncu Ba-ba'nın cemaati, çevre köylerden de gelenlerle çok fazlalaşırdı. Bu gü-zel Ağustos sabahında tüm cemaat tek yürek hâlinde önce Hatip Efendi'nin yaptığı konuşmayı dinlerler, ardından bayram namazını kılacaktı. Cemaat dağılmadan herkes bayramlaşır ve birbiri için iyi di-leklerde bulunacaktı.

Namazdan sonra Hasan Feyzi Efendi kayınpederi ve kayınvalide-siyle bayramlaşmak üzere onlara gitti. Evleri Zaviye'de camiye çok yakın bir yerdeydi. Sekine Hanım aynı evde iki gelini ile birlikte otu-ruyordu. O gece daha gelinleri kalkmadan kalkıp ocağı yakmış, bay-ram yemeğini pişirmeye koyulmuştu. Akşamdan da gelinleriyle bir-

likte koca bir kazan sarma sarmışlardı. Âdet olduğu üzere bayram boyunca gelenleri, sofra kurmadan göndermezlerdi.

Şimdi de erkekler camiden gelene kadar yemekler pişirilip sofralar hazırlanmıştı. Gelenler, bayram coşkusunun da verdiği bir iştahla yemeklerini yiyip çaylarını içtikten sonra Hatip Efendi ile Ahmed Nuri kalktılar. Kayınpederi Seyyid İbrahim Efendi ile Sekine Hanım, onları bahçe kapısına kadar geçirdiler. Sekine Hanım önceden hazırladığı bir çıkını Ahmed Nuri:

- Niye zahmet ettin, büyük ana?

- Zahmeti yok, Ahmed'im. Biraz bayram sarması ile bebek için birkaç parça eşya koydum. Haydi selâmetle. Allah'a emanet olun.

Bu bayram Fatıma'yı göremeyecek olması hüznölendirmişti anasını. Bunu fark eden İbrahim Efendi:

- Üzülme, Hatun. Hele şu bayram geçsin, yine gider, görürsün kızını, dedi.

Âdet olduğu üzere bir baba yeni doğum yapan kızı ya da gelinini uzunca bir süre görmeye gitmezdi. Yakın akrabalarından da hiçbir erkek aynı şekilde gitmezdi. Bu, edebe aykırı bir davranış olarak görülürdü. İbrahim Efendi de aradan on gün geçtiği hâlde kızını görmemişti, ama yeni dünyaya gelen torununun methini Sekine Hanım'dan duyuyordu.

Zaten birkaç gün önce rüyasında Peygamber Efendimiz'i bir beşiğin başında görmüş, saygıyla yanına doğru yürürken mübarek Resul-i Kibriya beşikte yatan yavruyu işaret ederek:

"Hulûsi bize benzer." demişti. Seyyid İbrahim Efendi uyandığında ter içinde kalmıştı. Hemen kalkıp yatağında doğruldu ve iki elini hızla çarpan kalbinin üzerine bastırdı. Bir taraftan da hâlâ Peygamber Efendimiz'in huzurundaymış gibi "Es-selâmû Aleyke Ya Resulallah!"

diyordu. O günden sonra henüz yüzünü bile görmediği torunu Osman Hulûsi'ye büyük bir muhabbetle bağlandı.

Seyyid İbrahim Efendi, Darende Zaviye'de oldukça geniş ailesiyle birlikte oturuyordu. Ecdadı Taceddin-i Veli Hazretleri yoluyla soyu Peygamber Efendimiz'e dayanırdı. Darende'de insanlar ona "Seyyid" diye hitap eder ve çok saygı duyarlardı.

Seyyid İbrahim Efendi, uzun boyu, yer yer beyazlaşmış sakalının çevrelediği kumral yüzüyle çok güzel bir insandı. Gönlünün güzelliği yüzüne vurmuş denen bazı insanlar vardır. Seyyid İbrahim onlardan biriydi. Gözleri sanki gülerek bakardı. Onun yanında insan kendini çok rahat hisseder, bir derdi olduğunda hiç çekinmeden anlatırdı. O da millet olarak çok sıkıntıların çekildiği bugünlerde elinden geldiğince insanlara yardım etmeye çalışırdı. Bu çoğunlukla un, bulgur gibi yiyeceklerin verilmesi, bazen de çeşitli cephelerde kaybedilen evlatların acısını paylaşma şeklinde olurdu.

Sivas

- Hayrola, böyle acele nereye gidiyorsun?

- Oo gardaş, kusura kalma. Görmedim seni. İhramcızade Hazretlerini ziyarete gidiyorum.

- Oğlum, bu karışık zamanda, onca yolu sırf bu ziyaret için mi geldin?

- Bu yeterli sebep değil mi, gardaş? Ama doğru anlayabilmen için onu benim gözümle görmem gerek. Neyse, hayde eyvallah!

Böyle söyleyen Ömer Ağa kendini daha fazla lâfa tutmasın diye köylüsü Durmuş'un yanından ayrıldı ve hızla yürüyerek uzaklaştı.

Durmuş'la Ömer Adanalıydılar. Durmuş'un ailesi o daha küçük

bir çocukken Sivas'a yerleşmişti. Bir sebepten onlara gelen Ömer, Sivas çarşısında tesadüfen İhramcızâde Hazretlerini gördü. 30 – 35 yaşlarında, kısa siyah sakalları ıslıl ıslıl, iri gözleri şefkatle bakıyordu. Yanındaki insanların, ondan büyük oldukları hâlde, gayet sessiz ve edepli bir şekilde durmalarından bu zâta karşı içinde bir merak uyanıyordu. Bir anda sanki ateşin pervaneyi çekmesi gibi bir duyguyla ona doğru gittiğini fark etti. İhramcızâde Hazretlerinin ne mübarek bir yüzü vardı. Ömer, "Büyük bir zâta benziyor. Gidip bir elini öpeyim." diye düşünerek yanına yaklaştı. Onun geldiğini fark eden Hazret yaşça döndü ve gülümseyen bir yüzle, "Hoş geldin, Adanalı." dedi. Ömer, Adanalı olduğumu nereden bildi diye şaşkın şaşkın bakarken o, gülümsemesine devam ederek:

- Bizim Adanalı gardaşlar da böyle şalvar giyiyor, dedi.

Ömer o gün çarşıda gördüğü bu zâtın gönlünde bir yer tuttuğunu hissediyordu. Adana'ya dönse bile onun etrafa yaydığı bu muhabbetten ayrılamayacağını anlamıştı.

Akşama kadar peşlerinde dolandıktan sonra akşam da Ulu Cami'de birlikte namaz kıldılar. İhramcızâde Hazretlerinin yanında kendini tamamen farklı bir âlemde hissediyordu. Ertesi günü Adana'ya dönecekti. Gitmeden bir kez daha onu görmek istedi. Evini bilmediği için gecedan kalkıp Ulu Cami'nin önüne gitmeye karar verdi. Zaten sabaha kadar heyecandan hiç uyumamıştı. Bir ara daldığında ise rüyasında gülümseyen yüzüyle onu görmüştü. Nihayet sabaha karşı kalktı, abdestini aldı ve bir saate yakın bir yol yürüdükten sonra camiye vardı. "Tekrar görüşmemiz nasipse eğer, Hazret camiye gelir nasıl olsa." diye düşünüyordu.

Ezan okunduktan bir süre sonra İhramcızâde Hazretleri görüldü. Bu defa yalnızdı. Onu gören Adanalı Ömer heyecanla kalkıp yanına varmak istedi. O ise hiç konuşmadan eliyle 'Dur!' işareti yaptı ve geldi, yanına oturdu. O gelene kadar namazın sünneti kılınmıştı. Hiç konuşmadan farzı kıldılar. Ömer, sessiz duruyordu, ama sanki içinde bir

volkan kaynıyordu. İhramcızâde Hazretlerinin yanında ateşe düşmüş gibi hissediyordu kendini. Bugüne kadar böyle namaz kıldığını hiç hatırlamıyordu. 'Allahuekber!' tekbiri, okunan Fâtiha ve diğer sûreler, hele secdeye vardığında 'Sübhane Rabbiyel âlâ!' derken duyduğu haz.. Bunları kelimelerle anlatmaya imkân yoktu. Ettehiyyatü'yü okurken o anda camide değil, Hz. Resul ile birlikte kendini Miraç'ta hissedip heyecandan kalbi duracak gibi oldu. 'Es-selâmu Aleyküm ve Rahmetullah!' deyip de namazı bitirdiklerinde İhramcızâde Hazretlerinin yavaşıca gülümsediğini gördü. Onun gülümsemesiyle bütün Ulu ıslıl ıslıl aydınlandı.

Adanalı Ömer, bütün o aydınlığın bir muhabbet pınarı şeklinde gönlüne dolduğunu ve orayı bütün dünyevî sıkıntılardan arındırarak temizlediğini hissetti. İhramcızâde Hazretlerinin yanında yeniden doğuyordu.

Sivas'ta Bir Gönül Sultanı: İhramcızâde

Adanalı Ömer'in böyle hissetmesine sebep olan İhramcızâde Hazretleri, ya da gerçek adıyla İsmail Hakkı Hazretleri (k.s.) Sivas ve çevresinde çok sevilen ve saygı duyulan bir gönül sultanıydı. Çok asil bir aileden gelmektedir. Annesi Aişe Hanım, nam-ı diğer Nilli Hatun yoluyla soyu Hz. Peygamber'in yakın dostu ve Siddık lakabına mazhar olan Hz. Ebubekir (r.a.)'e uzanmaktadır.

Babası Hüseyin Hüsnü Bey, Sivas Kolağası olarak uzun yıllar devlet hizmetinde bulunmuştur. Hüseyin Hüsnü Bey, oğlu İsmail Hakkı Efendi'nin iyi bir eğitim alması için büyük uğraş vermiştir. Çocukluğu ve gençliği 1800'lerin sonu ile 1900'lerin başına rastlar. O sıralarda, ülke çok çalkantılı ve zor bir dönemden geçmektedir. Buna rağmen İsmail Hakkı Efendi, babasının da gayretleriyle Şifahîye Medresesine kadar gelmiş ve burayı hem Arapça ve Farsça'yı anadili gibi bilen, hem de ilim ile dini birleştirerek ortak bir potada eritip özümle-

yen iyi yetişmiş bir kişi olarak bitirdi.

Eğitiminin ardından hemen askere gitti. Ülke birçok cephede savaşıyordu. İsmail Hakkı Hazretleri, askerdeyken, hem maiyetindekilerle cepheye cephane taşıyarak, hem de manevî varlığı ve yaptığı konuşmalarla askerlere ümit, birlik ve beraberlik aşılayarak vatan hizmetinde bulundu.

Bu arada kendi gönlü de Mustafa Hâkî Hazretlerinin gönlündeki manevî pınardan beslenmekteydi. Annesi Aişe Hanım'ın müridi olan Mustafa Hâkî Hazretleri o yıllarda Tokat'ta görevliydi. O da askerlikten sonra müridine yakın olmak için Tokat'ta çalıştı. Daha sonra Meşrutiyet ilan edildi ve Mustafa Hâkî Hazretleri halkın ısrarıyla Tokat mebusu olarak İstanbul'a gitti. Bunun üzerine İsmail Hakkı Efendi, boynu bükük, gönlü hasretle yanık bir hâlde Sivas'a geri döndü. Burada Duyûn-ı Umûmiye memuru olarak çalışmaya başladı.

Sivas'a döndükten kısa bir süre sonra gerek güler yüzü ve insanlara güven aşılayan hâli, gerek yaralı gönüllere çare olan sohbetleriyle etrafında bir sevgi ve saygı halkası oluştu. İnsanlar ziyaretine gelip sohbetinde bulununca onun manevîyatındaki zenginliğin kendilerine de geçtiğini, gönüllerini sıkan umutsuzluk ve perişanlığın kaybolduğunu hissediyorlardı.

Tarih boyunca dünya devletlerinin gözünün üstünde olduğu ve hep bölmeye çalıştığı vatan toprağında gönül erleri birleştirici ve yol gösterici bir unsur olmuştu. Bir Mevlânâ, bir Yûnus, Şeyh Hamid-i Veli, Hacı Bayram-ı Veli ya da Mustafa Hâkî veya İsmail Hakkı Hazretleri. Toplamların madden zarar gördüğünde ya da mânen çöküntüye uğradığında hep insanların yanında, her zaman onlara destek olmuşlardır. Bu da Allahu Teâlâ'nın kullarına karşı merhametini yine bir kulu vasıtasıyla göstermesidir.

İşte İhramcızâde Hazretleri de henüz çok genç olmasına rağmen

bu görevi başarıyla yürütüyordu.

Etrafında çok seveni vardı, fakat mürşidini öznlüyor ve görmek istiyordu. Duyduğuna göre Tokat Mebusu olarak gittiği Meclis'te bir süre vekillik yapmış, ama siyasetin içinde fazla kalamayarak ayrılmıştı. Fatih, Çarşamba'da İsmet Paşa Dergâhındaydı. Gerek devlet erkânından, gerek halktan her gün çok sayıda ziyaretçisi oluyordu.

Hasretten Ziyarete

İsmail Hakkı Efendi, mürşidine duyduğu hasrete daha fazla dayanamadı ve bir sabah ailesiyle vedalaşarak yola çıktı. Annesi Aişe Hanım, oğlunu yolcularken:

- O mübarek insana gönül selâmımı ilet. Mürşidimize lâyük bir ihvan olamadık. Hakkını helâl etsin demeye dilim varmıyor, dedi.

İsmail Hakkı Efendi'nin o yıllarda İstanbul'a gidebilmesi için tek bir yolu vardı. O da, Samsun'a kadar yürüyüp oradan gemiye binmek. O karışık ortamda başka hiçbir çare yoktu. Günlerce yol yürüyerek Samsun'a vardı. Aklına hiç yorgunluk gelmiyordu. İstanbul'a varıp mürşidini görüp ziyaret etme isteği her şeyin üstündeydi.

Samsun'a vardığında ertesi günü kalkan bir gemiye bindi. İstanbul'a sık sefer olmadığı için gemi çok kalabalıktı. Meşakkatli bir yolculuktan sonra gemi İstanbul, Karaköy'e yanaştı. İsmail Hakkı Efendi, bir süre yürüdükten sonra rast gelen bir faytona binip Fatih'e vardı. Orada bir esnafa Mustafa Hâkî Hazretlerinin dergâhının yerini sordu. Esnafın ciddi bir hâl aldığını ve adından bile bahsederken çok saygılı davrandığını gördü. Sonra dükkânı çırağına bırakarak faytona bindi ve birlikte Çarşamba, İsmet Paşa Dergâhına gittiler. İsmail Hakkı Efendi, faytonadan inerken adama teşekkür etti ve faytoncuya onu aldığı yere bırakması için biraz fazlaca para ödedi.

İsmail Hakkı Efendi'yi dergâhın kapısında genç bir derviş karşıladı.

- Buyurun, Efendim. Hoş geldiniz. Efendi Hazretleri içeride. Sizi bekliyor.

İsmail Hakkı Efendi'nin kalbi heyecandan bir kat daha hızlı atmaya başladı. "Efendim, geldiğimizi gönül gözüyle görmüş." diye düşünerek dervişin gösterdiği odaya girdi. Mustafa Hâkî Hazretleri onu ayakta karşılayarak:

- Hoş geldin, İhramcızâde. Gelişinle bizi memnun ettin, dedi.

İsmail Hakkı Efendi'nin ecdadı, hac zamanı Kabe örtüsünü değiştirmekle görevli oldukları için onlara İhramcızâde olarak hitap edilirdi. Mustafa Hâkî Hazretleri de soyunun güzelliğini ve asaletini anmak amacıyla onu ilk gördüğü günden beri ona hep İhramcızâde olarak hitap ediyordu.

İsmail Hakkı Efendi, Mustafa Hâkî Hazretlerinin dergâhında kaldığı süre içinde onun ihvanlarıyla olan derslerine, sohbetlerine katıldı. Mustafa Hâkî Hazretlerinin oğlu Bahaeddin Efendi'yle görüştü. Bahaeddin Efendi, Mustafa Hâkî Hazretlerinin oğluydu, ama babasına karşı bir oğuldan çok bir ihvanın müşşidine duyduğu saygı ve muhabbeti hissediyordu.

İhramcızâde, kimi zaman da müşşidiyle yalnız kaldı ve Mustafa Hâkî Hazretleri, bu yolun sultanı olacak bu gence bildiklerini öğretti. İsmail Hakkı Efendi'nin bir cevher güzelliğindeki kalbi daha bir parlayıp ışık saçmaya başladı. Bu parlaklık yüzüne ve gözlerine vurup mahmur bakışlarını daha bir ısıltılı ve şefkatli kıldı.

En son vedalaşırken Mustafa Hâkî Hazretleri:

- İhvân ü yârana ve validenize selâmımızı götür. Biz, ihvanımızı hiçbir zaman bırakmayız. Yeter ki onlar bizi gönüllerinden çıkarmasın.

Darende

Aradan günler geçti. Kış bütün şiddetiyle Anadolu'ya çöktü. Gelen kışla beraber zaten zor durumda olan ülkenin üzerinde de iyice kara bulutlar gezmeye başladı. Birinci Dünya Savaşının başlaması, müttefik olduğumuz Almanya'nın yanında savaşa girmeye zorlanmamız, gerek o zamana kadar ardarda olan savaşıllardan, gerek iç karışıklık ve isyanlardan yıpranmış bir durumda olan devleti felaketin eşiğine getirdi. Devletin bu durumundan istifadeyle düşman kuvvetleri 25 Şubat 1915'te Çanakkale Boğazı'na saldırdı. 62 gemiden oluşan kuvvetler, 18 Mart'a kadar bu saldırılarına aralıksız devam ettiler. Amaçları, Çanakkale Boğazı'ndan geçerek Marmara'ya açılıp İstanbul'a ulaşmaktı. Çanakkale'de çok kanlı çarpışmalar oluyordu.

Hasan Feyzi Efendi tüm bu haberleri yakından takip eden şuurlu bir insandı. Bilhassa böyle zamanlarda milletçe birlik ve beraberliği kaybetmeden düşmana karşı mücadele etmenin gerekliliğini anlatıyordu. Sevilen ve güvenilen bir hatip olması, konuşmalarının halk üzerinde etkili olmasını sağlıyordu. Ağır kış şartlarına rağmen yağmur, çamur demeden Hacılar'dan çıkıp, Darende'ye geliyor ve Şeyh Hamid-i Veli minberinden onlara hitap ediyordu. Yalnız gidişi çok zor oluyordu. Bu kış iyice kararını vermişti. "Kış geçsin, yaz başında Darende'ye taşınalım, inşaallah." diye, ailesine söylemese de içinden taşınma planları yapıyordu.

Bu arada Osman Hulûsi de giderek büyüyordu. Ailesi ona adıyla hitap etmiyor, daha küçük bir çocuk olmasına rağmen 'Efendi' diyorlardı. O zamanlar bazı yörelerde doğan çocuklara âdet olduğu üzere ailede kaybedilen bir büyüğün ismi konur, ama çocuk büyüdükçe söylemeye dilleri varmadığından 'Efendi', 'Tatlı' gibi sıfatlarla çağırırdı. Hasan Feyzi Efendi ise oğlunun daha ilk doğduğu günden beri hâlinde bir başkalık olduğunu hissetmiş ve ismiyle hitap etmek zor geldiğinden 'Efendi' demeye başlamıştı. O öyle hitap edince, Osman Hulûsi'nin adı herkesin yanında 'Efendi' olarak kaldı.

Gözlerdeki Parıltı

Ağır kış günleri geçip bahar kendini göstermeye başladığı bir gün Hasan Feyzi Efendi Darende'ye taşınma kararını Fatıma Hanım ile Ahmed Nuri'ye söyledi. Her ikisi de çok sevindiler. Fatıma Hanım, doğup büyüdüğü Zaviye'ye tekrar dönmeyi çok istiyordu. Evlenip de Zaviye'den ayrıldığı gün geldi gözlerinin önüne. At üstünde Hacılar'a gelirken burayı çok özleyeceğini düşünüp üzülüyordu. Daha küçük bir kızken arkadaşlarıyla sık sık Şeyh Hamid-i Veli 'ne gider, bahçesinde oyun oynarlardı. Evlerinin yakınından geçen Tohma'nın sesi ne güzeldi. Tohma buradan da geçiyordu, ama kıyısında evcilik oynadığı aynı Tohma değildi sanki.

Yeni gelin olduğu günlerde buraya alışması kolay olmadı. Bunu eşine belli etmemeye çalışsa da Hasan Feyzi Efendi hâlimden anlıyor ve "Çocuklar olunca alışır nasıl olsa." diyerek pek üstüne varmıyordu. Gerçekten de Fatıma gerek onun anlayışı, gerek eşinin akrabalarının yakın ilgisiyle bir süre sonra Hacılar'ı benimsemeye başladı. Hasan Feyzi Efendi sert mizaçlı, otoriter biriydi. Ama Fatıma Hanım onun gözlerinde hep bir şefkat parıltısı görürdü. Bu nedenle ondan yana hep içi rahattı.

Şimdi tekrar Darende'ye döneceklerini söylüyordu. Bunu söylerken Fatıma Hanım eşinin gözlerinde yine aynı parıltıyı gördü. O günden sonra taşınacakları zamana kadar heyecanı hiç geçmedi.

Azametli Görünüş

Hatip Efendi, Haziran'ın ilk günlerinde bir Cuma yine Şeyh Hamid-i Veli'ye gittiğinde, namazdan sonra Hacı Mustafa Efendi'nin yanına varıp Darende'ye taşınmak istediklerini ve uygun bir ev olursa haber vermelerini istedi. Arkadaşları bu habere çok sevindiler. Somuncu Baba'ya yakın, uygun bir ev bakacaklarına söz vererek Hatip Efendi'yi uğurladılar.

Hacı Mustafa Efendi, “Mübarek, ne kadar da azametli!” diye söylenerek gözden kaybolana kadar arkasından baktı.

Bir ay kadar bir zaman sonra Hasan Feyzi Efendi ve ailesi Darende'ye göçmek üzere toparlandılar. Evin hepsini toplamadılar. Yazları yine gelip Hacılar'da kalacak, kışı ise Darende'de geçireceklerdi. Hepsinde de ayrı bir sevinç vardı. Hasan Feyzi Efendi, Şeyh Hamid-i Veli'ye yakın olup tüm namazlarını orada kılacağı, Ahmed Nuri, Zaviye'deki akrabaları ve arkadaşlarıyla bir arada olacağı ve Fatıma Hanım ise ailesinin yanına gideceği için çok seviniyor, heyecanlanıyorlardı.

Eşyalarını iki atın çektiği bir arabaya yüklediler. Fatıma Hanım bir yaşına yaklaşan oğlu Efendi kucağında, kendilerini uğurlamaya gelen akraba ve komşularıyla helâlleşip vedalaştı. Hasan Feyzi Efendi helâlleşirken arkadaşlarından bazıları:

- Sık sık gelin, burada da bir eviniz var, dediler.
- Geliriz, inşaallah. Siz de Zaviye'ye gelirsiniz, görüşürüz, dedi.

Yakın akrabalarından iki kişi refakat etmek için onlarla birlikte geldi. Biraz yorucu ama güzel bir yolculuktan sonra Zaviye'ye vardılar.

Yeni evlerine yerleştikten sonra Fatıma Hanım'ın akrabaları ve Zaviye'deki diğer tanıdıkları birer ikişer hayırlı olsuna geldiler. Fatıma'nın çocukluk arkadaşlarından bazıları başka köylere gelin gitmişti. Birkaçı ise Darende Çarşısında ya da Zaviye'de oturuyordu.

Onların geldiğini duyunca hem Fatıma'yı görmek, hem de yerleşmesine yardım etmek amacıyla geldiler. Fatıma çok mutluydu. Evleri, baba evine de yakındı. İstedikleri zaman görüşebilirlerdi.

Bu arada Şubat 1915'te başlayan Çanakkale Savaşları, Mart 1916'da Türkler'in galibiyetiyle sonuçlandı. Düşman kuvvetleri, Ça-

nakkale'nin geçilmez olduğunu anladılar. Her iki taraf da ağır kayıplar verdi. Darende'den savaşa giden gençlerden bazılarının şehit olduğu haberi geliyordu.

Şehit aileleri, evlat acısıyla yürekleri yanarken oğullarının Allah için vatana feda olmasından sevinçle karışık bir gurur da duyuyorlardı.

Birinci Dünya Savaşı sonunda Almanya mağlup oldu. Biz de onun müttefiki olduğumuz için hükmen mağlup sayıldık ve imzalanan Sevr Antlaşması'yla vatan toprağı karış karış istila edilmeye başlandı. Buna karşı koymak için Kurtuluş Savaşı başladı. Zaten senelerdir düşmana karşı savaşılan millet artık perişan bir hâldeydi. Ama vatan toprağı da düşmana verilemezdi. Seferberlik ilân edildi. Eli silah tutan herkes askere çağırılıyordu.

Fatıma da o sırada üçüncü çocuğuna hamileydi. Hasan Feyzi Darende'ye geldikten sonra hatiplik görevinin yanı sıra imamlık da yapmaya başladı. Seferberlik ilânıyla silâh altına alınmak için askerlik şubesine gittiğinde ona askerliğinin tecil edildiğini söylediler. Cephe gerisinde ona imam ve hatip olarak daha çok ihtiyaç vardı. Şimdi görevi daha bir önem kazanmıştı. Bu arada küçük oğlu Hulûsi de beş yaşına gelmişti. Ahmed Nuri gibi ona da Kur'an-ı Kerim'i öğretmeye başlamıştı. Daha o yaşlarda hâl ve davranışları, temizliği ve babasının gösterdiği her dersi hemen öğrenmesiyle yaşıtlarından çok farklı olduğunu gösteriyordu.

Hasan Feyzi Efendi, bir yandan çocuklarının eğitimini ihmal etmemek, bir yandan da insanların geleceğe dair kırılan umutlarını yeniden kazanması ve onlara manevî destek olmak için çok çalışıyordu. Her gün cepheden felaket haberleri geliyordu. Hasan Feyzi Efendi erkekleri askere giden aileleri sık sık yoklayıp ihtiyaçları olup olmadığını soruyor, yardımcı olmak için ellerinden geleni yapıyordu.

Bir süre sonra, Hasan Feyzi Efendi ile Fatıma Hanım'ın bir kızla-

rı oldu. Oğullarından sonra bir de kızlarının olması onları çok sevindirmişti. Bebeğe Fatıma'nın annesinin adı olan Sekine ismini koydular. Hasan Feyzi Efendi kulağına ezan okurken Kerime Sekine olarak okudu.

Bu arada Darende'ye gelen bir haber herkesi büyük üzüntüye boğdu. Maraş ve çevresi, Fransızlar tarafından işgal edilmişti. Fransızlarla ortak çalışan Ermeniler halka olmadık işkenceler yapıyorlardı.

Bunun üzerine 1 Şubat 1920'de, Meclis azasından Mehmet ve Rüştü, Belediye azasından Zekeriya ve Abdullah, eşraftan Mehmet, Rasim, Mehmet Sıtkı, İbrahim Salim, tüccardan da Ahmed Efendi'nin düzenlemesiyle büyük bir miting yapıldı. Hasan Feyzi Efendi ve bütün Darende halkı oradaydı. Mitingin sonunda atlı kuvvetlerin yanı sıra 110 lira para ile 800 kilo da buğday toplanarak Maraş'a götürüldü. Ayrıca Sadaret'e ve İtilaf Devletleri elçiliklerine birer protesto telgrafi çekildi. Telgrafta şöyle deniliyordu:

“Maraş ve havalisinde Fransız kuvvetlerinin Ermeni vahşileri ile birleşerek mazlum Müslüman ahalinin haklarında uyguladıkları fecaiyin dehşeti artık milletimizin sabrını taşırmıştır. Lâkin, bulunduğumuz çağda vahşi milletlerin bile yapmadıkları vahşete, medeni dediğimiz milletlerin cevaz göstermiş olmasını âlem-i medeniyete karşı protesto ederiz ve o havalide bulunan Fransız Kumanda heyetlerinin cezalandırılması ile beraber, Fransız kuvvetlerinin hemen geri alınmasını, aksi hâlde kanlı fecaiyin devamından ve tepkisinden doğacak mesuliyetin müsebbiplerine ait olacağını âleme ilân ederiz.”

Mitingin ardından eli silah tutan Darendeliler, Maraş'ın savunmasına katılmak üzere hazırlandılar. Yenice kasabasından Mehmet Ağa, kendi köyünden ve çevresinden üç yüz atlı ve silahlı adam topladı. Kendi oğullarını da alarak bütün gönüllülerle birlikte 2 Şubat'ta yola çıktılar. Bir süre sonra onların yaptığı kahramanlıklarla şehit olanların haberleriyle birlikte geldi. Mehmet Ağa'nın oğlu Nuri de şehitler arasındaydı. Maraş kurtulmuştu. Mehmet Ağa, şehit olan oğlunu al-

nından öperek “Bu vatan için bir Nuri değil, bin Nuri feda olsun. Moralinizi bozmayın. Biz buraya ölmeye geldik. Cenazeyi bir katıra yükleyin, Yenice’ye gönderin.” dedi.

Bu mitingin üzerinden kısa bir süre sonra İstanbul ve İzmir işgalini protesto için bir miting daha düzenlendi. Katılım çok fazlaydı. Herkeste işgal kuvvetlerine karşı bir nefret ve işgallere karşı koymanın kararlılığı ve heyecanı vardı. Mitingin sonunda “İtilaf devletleri ile bilumum tarafsız devletlerin Hariciye Nezaretlerine ve Meclis-i Mebusan Riyasetlerine duyurulur.” ibaresiyle başlayan bir telgraf çekildi:

“Bugün binlerce halktan müteşekkil mitingde, yirminci asrın medeniyetini temsil eden itilaf devletlerine ve taahhütlerine dayanarak imzaladığımız mütareke ile silahını bırakan milletimizin ruhu ve gözbebeği, bütün İslâm âleminin hilafet ve mukaddes payitahtı olan İstanbul’un cebren İtilaf devletleri tarafından işgal edildiği üzücü haberi hür ve medeni olan bütün Avrupa devletlerini pek büyük bir tarihî mesuliyetin altına girdiriyor. Altı asırlık hür, medenî bir milletin payitahtını işgal ederek istiklâline son veren bu hareketi bütün varlığımızla protesto ederiz.

Bu uğurda kanımızı akıtmaktan asla çekinmeyeceğimizi itilaf devletleri ile bütün tarafsız devletlerin hariciye nezaretine ve Meclis-i Mebusan riyasetlerine duyurulmasında delalet buyurmanızı, men-sup olduğumuz milletin namına zatı asilalelerinden rica ederiz.”

Darende

Hasan Feyzi Efendi, Şeyh Hamid-i Veli imam hatipliğini başarıyla yürütüyordu. Oğlu Ahmed Nuri medrese eğitimini tamamlamış, terbiyesi ve bilgisiyle hem hocalarının, hem de çevredeki insanların sevgisini kazanmıştı. Osman Hulûsi ya da ailesinin dediği gibi Efendi, sekiz yaşını sürüyordu. Yaşıtlarına göre daha iri yapılı, güler yüz-

lû ve çok güzel bir çocuktur. Geçen yıl babasının hocalığında Kur'an'ı hatmetmiş, yanı sıra diğer dersleri de öğrenmeye başlamıştı. Yedi yaşına geldiğinde babası bir gün onu karşısına aldı. Elinde bir kâğıt vardı. Hulûsi ne diyeceğini merak ederken o her zamanki ciddi hâliyle konuşmaya başladı:

- Bak, oğul. Artık yedi yaşına geldin. Sana emminin adını verdik. O vefatına kadar hep ilimle uğraştı. Bu elimdeki de onun icazetidir. Şimdi bunu sana okuyacağım. İnşallah sen de amcan gibi ilme meraklı ve çalışkan bir insan olursun.

Hasan Feyzi Efendi bunları söyledikten sonra elinde tuttuğu icazeti okumaya başladı:

“Şeyh Hamid-i Veli'nin evlâdından Ahmed Hilmi'nin oğlu, Osman Hulûsi Darendevî (Allah dünyada ve ahirette ne muradı varsa versin.) beni istedi. Bana menkul ve makulu okuduğu zaman onu gerçekten de güçlü ve icazetime layık gördüm. Ona bir şartla icazet verdim. İnsanlara dersin akabinde hadis, ayet nakletmesi, öğüt, nasihat vermesi şartıyla ona ıslahı, takvayı ve tedbiri tavsiye ettim.

Ben de icazetimi; âlim, fâzıl, muhakkik, kâmil, müdekkik, hocaların hocası, müftü, asrının ilki, zamanının teki, Hacı Seyyid Muhammed bin Mahmud Darendevî'den aldım. Mürşid, kâmil, fâzıl olan bu zat icazetini fâzıl, kâmil, müdakkik, asrının birincisi ve zamanının teki Amasyalı Halil oğlu Halil Efendi'den, bu zat da fâzıl, kâmil, müdakkik, asrının birincisi ve zamanının teki Seyyid Mustafa bin Ömer el-Vedinî'den almıştır.

Bu icazetimin suretidir, akîl ve naklî ilimlerde, sünnette ve kitapta ve şer'i ilimlerde senedimdir.

İcazetimi el-kâmil, el-fâzıl, Seyyid Osman Hulûsi bin Ahmed Hilmi Darendevî'ye verdim. O da Şeyh Hamid-i Veli evlâdındandır.

Bu icazet, Muhammed bin Mahmud Darendevî tarafından 1323

yılıının, Rebiülahir ayının üçüncü gününde (7 Haziran 1905) verilmiştir.”

Babası icazeti okurken Efendi, dikkatle dinledi onu. Hasan Feyzi Efendi o gün oğluna Kur'an'ı öğretmeye başladı. Büyük bir hevesle çalışan Efendi, o yıl içinde Kur'an'ı hatmetti.

Bu yaz Hacılar'a gittiklerinde Şeyhli medresesinde eğitime başlayacaktı.

Hasan Feyzi Efendi, çocuklarındaki gelişmeden çok memnundu. Darende'de günleri de çok yoğun geçiyordu, ama içinde tarifi imkânsız bir boşluk hissediyordu. Ne yapsa etse bu boşluğu gidermenin çaresini bulamıyordu.

Fatıma da eşinin sıkıntısının farkındaydı, ama bir şey yapamıyordu. Birkaç kez neyi olduğunu soracak olmuş, Hatip Efendi “Yok bir şey.” diyerek geçiştirmişti.

Günler böyle geçerken Hasan Feyzi Efendi bir gün içindeki sıkıntıya dayanamayıp evden çıktı. Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin manevî huzurunda, “Bana zamanın sahibini, mürşidini göster!” diyerek Allah'a dua etti.

O günden birkaç gün sonra bir rüya gördü. Rüyasında kendisi Şeyh Hamid-i Veli 'nin bahçesinde oturuyor, otuz beş – kırk yaşlarında, orta boylu, kısa siyah sakallı, iri gözlü, nur yüzlü bir zat gülümseyerek ona doğru geliyordu. çevrede ikisinden başka hiç kimse yoktu. O zat yürürken sanki bütün etraf aydınlanıyor, bu aydınlık Hasan Feyzi Efendi'nin daralan yüreğine dolarak onu genişletiyordu. Hasan Feyzi Efendi aradığını bulmuş insanların huzuruyla ayağa kalkıp o kişiye doğru giderken uyandı.

Gördüğü rüyanın etkisiyle ter içinde kalmıştı. Kalbi rahata ermiş insanlarda olduğu gibi, ağır ağır çarpıyordu. Bir süre kıpırtısız öylece yatıp gördüğü rüyayı düşündü. Rüyasındaki gülümseyen zatın yüzü

hâlâ karşısında duruyordu sanki. Yalnız, elini öpemedi uyandığı için üzüldü. Kaldığı yerden devam edecekmiş gibi tekrar gözlerini kapattı, ama nafile. Abdest almak üzere kalktı. Teheccüd namazını kılip rüyanın hayra çıkması için dua etti.

Evlâd-ı Resul

Sivas'ta ise İsmail Hakkı Hazretleri aynı sabah kalkıp hazırlandı. Birkaç ihvanıyla birlikte yola çıktılar.

Darende'de çok sayıda seveni ve ona intisap eden ihvanı vardı. Sık sık İhramcızâde Hazretlerini ziyarete gelirlerdi. Bazen de kendisi, ihvanlarını görmek ve söyleşmek için Sivas'tan birkaç kişiyle birlikte Darende'ye, Gürün'e giderdi. Şimdi yanındakiler yine böyle bir niyetle yola çıktıklarını düşünüyorlardı. Ama İsmail Hakkı Hazretleri yola çıktıktan bir süre sonra:

- Gardeş! Gittiğimiz yer, Evlâd-ı Resûl. Acaba âdâplarına riayet edebilecek miyiz? Dedi.

O zaman yanındakiler bunun sıradan bir ziyaret olmadığını anladılar.

Yâr Yolu

İsmail Hakkı (k.s.) Hazretleri öğleye doğru Darende'ye vardı. Bir süre yürüdükten sonra küçük Osman Hulûsi ile Camii civarında karşılaştı. Osman Hulûsi de onu görmüştü. Bir çocuktan beklenmeyecek bir edeple İhramcızâde Hazretlerinin yanına geldi. Hazret:

- Oğlum, Hacı Mustafa'nın evini biliyor musun, diye sordu.

Efendi, başı yere eğik, kısık bir sesle:

- Biliyorum Efendim, diye cevap verdi.

- Bizi oraya götürür müsün?

- Tabii, götürürüm, diyen Osman Hulûsi beraberinde yürümeye başladı. Bir süre sonra ana yoldan ayrılıp bağların, bahçelerin arasından yürümeye başladılar. İsmail Hakkı Hazretleri:

- Oğlum, nereden gidiyoruz, diye sordu.

Osman Hulûsi kendinden emin bir şekilde:

- Efendim, sizi yâr yolundan götürüyorum, diye cevap verdi.

- Oğul, bu yâr yolu nedir?

- Yâre giden en kestirme yoldur.

Osman Hulûsi'nin cevabı ve tavırları İhramcızâde Hazretlerinin çok hoşuna gitti. Kalp gözüyle onun gönlündeki güzelliği görmüştü.

Osman Hulûsi de, İhramcızâde Hazretlerinin yüzüne ilk baktığında çocuk kalbine bir muhabbetin aktığını hissetmişti. Yolda giderken “Şimdi bana para vermek isterler. Ben para değil de himmet isteyim.” diye içinden geçirdi. Bir süre yürüdükten sonra mezarlığa vardılar. Hacı Mustafa Efendi'nin evi mezarlıktan sonraydı.

Osman Hulûsi, bir anda bütün mezardakilerin ayağa kalktığını ve İsmail Hakkı Hazretlerini selâmladıklarını gördü. Bu manzara karşısında korkuyla karışık bir hayretle irkildi. Onun bu hâlini gören İhramcızâde Hazretleri yavaşça:

- Oğlum Hulûsi, burayı geçene kadar gözlerini kapat, dedi.

Osman Hulûsi, sekiz yaşındayken kabir ehlini olduğu gibi görmüştü. Bir süre sonra Hacı Mustafa Efendi'nin evine vardıklarında İhramcızâde Hazretleri, yardımına karşılık cebinden para çıkardı ve Osman Hulûsi'ye uzattı. Osman Hulûsi:

- Efendim, ben para almam. Himmet isterim, diye kabul etmedi.

Bu cevabı çok beğenen Hazret:

- Oğul, al. Himmet bunun içinde, dediyse de çocuk kabul etmedi.
Bu defa:

- Peki, oğul. Himmet ettik. Parayı da al diyerek parayı uzattı. Bu kez razı olan Osman Hulûsi, o günden sonra buram buram muhabbet kokan şiirler yazmaya başladı. O gün müşşidinin nazarına mazhar olup gönül dünyasında yol almaya başlayan Osman Hulûsi, o ânı yazdığı şu şiiri ile anlattı:

*Can alıcı gözlerinin aldı beni bir nazarı
Onmayıcı derd ü gama saldı beni bir nazarı*

*Gamze-i gaddâr okuna şive-i reftar okuna
Hoş leb-i güftar okuna çaldı beni bir nazarı*

*Dağladı dağlandı gönül, zülfüne bağlandı gönül
Ansızın avlandı gönül buldu beni bir nazarı*

*Zülfünü boynuma takıp cânımı derdine yakıp
Kirpiğini süzdü bakıp deldi beni bir nazarı*

*Kâkûl ü ebrûsu ile dîde-i âhûsu ile
Gamze-i câdûsu ile dildi beni bir nazarı*

*Gönlümü meftun– sıfat didemi Ceyhûn-sıfat
Hulûsi, Mecnun-sıfat kıldı beni bir nazarı*

Hacı Mustafa Efendi, kapısında İhramcızâde Hazretlerini görünce sevinç ve heyecandan ne yapacağını şaşırdı. Sonra buyur ederek oturmaları için büyük odayı açtı. Onlara 'Hoş geldiniz!' deyip edeple müşşidinin elini öptükten sonra izin alıp çıktı. Acele ile eşinin ve gelinlerinin yanına vardı.

- Hanım, ocağımıza güneş doğdu. İhramcızâde Hazretleri bize geldi. Hemen, çabuk hazırlık yapın! Birazdan duyan herkes gelmeye başlar. Yemeği bol yapın.

Daha sonra oğluna dönüp:

- Sen de semaveri yak, çayı demle, dedi.

Hacı Mustafa Efendi hiç bu kadar sevindiğini hatırlamıyordu. Daha önceleri de mürşidi gelmiş, konuğu olmuştu ama bu kez beklediği bir anda karşısında görünce sevinçlerin en büyüğünü yaşamıştı.

Kısa sürede sofraya hazırlandı. Duyup da gelen çok sayıda insanla yemekler yendi. İhramcızâde Hazretlerinin varlığından dağılan muhabbetle gönüller yıkanıp yenilendi. İçilen çayların sıcaklığında, muhabbetten doğan bir ferahlık vardı ve bu sanki tüm Darende'ye dağıldı.

Bir süre sonra İsmail Hakkı Hazretleri ayağa kalktı. Onun kalkmasıyla diğerleri de ayaklandı. O, oturmalarını işaret ederek sessizce odadan çıktı. Sadece Hacı Mustafa Efendi ev sahibi olması nedeniyle ona eşlik etti. Birlikte çıkıp Şeyh Hamid-i Veli Camii'ne doğru yöneldiler. Namaz vakti olmamasına rağmen Hasan Feyzi Efendi erkenden camiye gelmişti. Aslında bağda, bahçede çok da işi vardı, ama o sabah yerinde duramamış, gelip caminin bahçesinde oturmaya başlamıştı. Sık sık gördüğü rüyayı düşünüyordu. Rüyasındaki zatın gülümseyen yüzü, gözlerinin önünden hiç gitmiyordu. Ayrıca kendini evden soran Sivaslı misafirler olduğunu duymuş, çok meraklanmıştı.

Bu düşünceler içindeyken ileriden kendine doğru birinin geldiğini gördü. Dikkatle bakınca bu zatın rüyasındakiyle aynı kişi olduğunu anladı. Heyecanla oturduğu yerden kalkıp ona doğru ilerledi. İsmail Hakkı Hazretleri de gülümseyerek ona yaklaşıyordu. Hacı Mustafa Efendi ise bahçeye vardıklarında daha fazla ilerlemeyip geride kalma- yı uygun gördü.

Hasan Feyzi Efendi ile İsmail Hakkı Hazretleri yan yana geldiklerinde Hasan Feyzi Efendi eğilip edeple elini öptü. İsmail Hakkı Hazretleri onu kucaklarken insanın içine işleyen şefkatli bir sesle:

- Hatip Efendi kardaşım. Rüyayı sen mi anlatacaksın, ben mi anlatayim, dedi.

Hasan Feyzi Efendi o anda kendi nasibinin bu zatın elinden olduğunu anladı. Daralan gönlü genişledi. Birlikte bir süre oturdular. İhramcızâde Hazretlerinin gönlünden akan pınar sanki Hasan Feyzi Efendi'nin gönlüne doluyor, onu sıkıntılarından arındırıyordu. O kendi deyimiyle zamanın sahibini, mürşidini bulmuştu.

İhramcızâde Hazretleri orada Hatip Efendi'ye dersini tarif etti. Daha sonra bir-iki gün onlarda kaldı. Darende'deki diğer ihvanların da gelmesiyle muhabbetli sohbetler oldu. Bir gün yine böyle bir sohbette İsmail Hakkı Hazretleri çayını yudumlayıp Hatip Efendi'ye uzattı. Hatip Efendi, çayı alıp edeple içtikten sonra mürşidi:

- Hatip Efendi, bize bir şeyler oku, dedi.

O güzel sesiyle:

“Bir sakiden içtim şarap

Arştan yüce meyhanesi” mısraları ile başlayan ilâhîyi okudu. İhramcızâde Hazretleri, o ilâhîyi okurken gönlünde ne gördü bilinmez:

- Hatip Efendi, gardaşım. Gel senin dersini değiştirelim, dedi.

- Efendim, dersimi yeni değiştirmiştiniz.

- Olsun, Hatip Efendi. Yine değiştirmemiz gerekiyor.

Hatip Efendi böylece girdiği bu gönül yolunda hızla yol almaya başladı.

Mustafa Tâkî Efendi

Bu arada Mustafa Hâkî Hazretleri sevenlerini derin bir acı içinde bırakarak dünyadan göçmüş, yol Sivaslı Mustafa Taki Hazretlerinde devam etmeye başlamıştı. Mustafa Taki Hazretleri, Sultanî müderrisliğine kadar yükselmiş, edebî yönü sağlam, Arapça ile Farsça'ya hâkim çok değerli bir zattı. İki sene önce, Mustafa Taki Hazretlerinin vefatından sonra da aynı yol, İsmail Hakkı Hazretlerinde devam etmeye başladı.

Osman Hulûsi Hacılar Şeyhli Medresesine yazılmadan önce eğitimi babasından almıştı. Kur'an-ı Kerim'i hatmetmiş, onun vakarını ve güzelliğini üzerinde taşıyan, İhramcızâde Hazretlerinden aldığı feyzle gönlü dolu, ıslıl ıslıl bir çocuktur. Okulda hocalarının ve arkadaşlarının yanında ayrı bir sevgi ve saygısı vardı.

Bazen derste hocalarının Osman Hulûsi'den öğrenecekleri olurdu.

Bu arada en son yapılan savaşlarla vatan tamamen düşmandan temizlenmişti. 29 Ekim 1923'te ilan edilen Cumhuriyet'le ülkenin yönetim şekli de belirlenmişti. Halk senelerdir birçok cephede yaptığı savaşların sonunda perişan bir hâldeydi. Şimdi çok kayıp vermişti, ama alını açık, yüzü ak kendi ülkesinde özgür olarak yaşama-ya devam edecekti. Ülkenin baştan sona yeniden imar edilmesi gerekiyordu, ama millet Allah'ın izniyle geleceğe umutla bakıyordu.

Mustafa Taki Hazretleri, İsmail Hakkı Hazretleri, Hasan Feyzi Efendi, Mehmet Akifler ve daha niceleri halkın yaralarının sarılmasında, gönüllerin felah bulmasında manevî varlıklarıyla hep öncü oldular. Halkın umutsuz zamanlarında müracaat kapıları oldular. Onlar da kimi zaman bizzat cephede, askerlerin içinde, kimi zamansa cephe gerisinde hizmet hâlinde oldular.

Gönül Gözü

Osman Hulûsi, küçük bir çocuk olmasına rağmen gerek evde, gerekse bağ, bahçe işlerinde ailesine elinden geldiğince yardım ediyordu. Dışarıdan geldiğinde, annesi kendiliğinden bir şeyler hazırlamışsa, edebinden olsa gerek 'Acıktım,' demezdi. Büyük küçük herkes büyük saygı gösterir, çevresindekilerden de aynı saygıyı görürdü.

İhramcızâde Hazretlerini gördüğü o ilk günden beri yazdığı muhabbet dolu şiirler sohbetlerde söyleniyordu. Yine böyle bir sohbette bir ilâhîsi okununca, Hasan Feyzi Efendi'nin amcası Hasan Efendi:

- Hatip Efendi, ben zannederdim ki ecdad bizi unuttu, fakat sizi tebrik ediyorum ki sülbünüzden Hulûsi gibi bir evlât zuhur etti, diyerek bu konudaki memnuniyetini ifade etti.

Osman Hulûsi gibi gönül erlerinin halkın içinde olup Hak için halka hizmet etmeleri ve gönülleri imar ederken bütün varlıklarıyla bu yolda her şeyini feda etmeleri Allahü Teâlâ'nın kulları üzerindeki şefkatinin bir göstergesidir. Bu şefkat, çeşitli dünya nimetleriyle kuşatılmasının yanı sıra işte böyle gönül erlerinin varlığı ile yüzyıllar sonra bile Asr-ı Saadet döneminin yaşanması şeklinde, gönül ehli olanlarca her an hissedilir ve bu hisle hep şükür hâlinde olur.

Osman Hulûsi, varlık kaygısından uzak, sevdiklerinin arasında şartları belki zor ama mutlu bir çocukluk geçirmektedir. Camiye gitmeyi ve aklı erdiğinden beri babasının arkasında cemaatle namaz kılmayı çok severdi. Şeyh Hamid-i Veli Camii ve bahçesi ona ayrı bir huzur verirdi. Annesi Fatıma Hanım, namaz vaktinden önce hemen abdestini alıp ezan okunmadan camiye gittiğini gördükçe çok seviniyordu.

Yine bir Cuma günü abdestini aldı ve camiye gitti. Hutbe okunurken birden gök gürleyip yağmur yağmaya başladı. Babası, hemen arkasında, cemaatin arasında bulunan oğlu Hulûsi'nin güldüğünü hissetti. Osman Hulûsi de namaz sonuna kadar kendini zor tuttu ve se-

lâm verildiği anda ‘Şimdi babam bana kızacak,’ diye düşünerek aceleyle çıkıp eve geldi. Babası onu koşarcasına camiden çıkarken görmüştü. İçten içe sinirlenen Hasan Feyzi Efendi gelince Fatıma Hanım’a:

- Hacı Hatun, Efendi oğlun bugün hutbe okunurken güldü. Sor bakalım, niye güldü? Daha sonra da benden niye kaçtı, dedi.

Hatip Efendi doğrudan konuşmak yerine hanımı vasıtasıyla oğluna soruyordu. Çocuklarına kızdığı bir konuda o sinirle karşılarna geçip kalplerini kırmaktan çok çekinirdi.

Fatıma Hanım eşinin hâlimden oğluna kırıgın olduğunu anladı. Hemen:

- Gayıtlanma, Efendi. Ben şimdi gider, konuşur, neden öyle yaptığını öğrenirim, diyerek bahçede oynayan oğlunun yanına gitti ve:

- Efendi oğlum. Baban sana biraz kırılmış. Namazda gülüp sonra da beklemeden kaçmışsın, dedi.

Efendi oğlu hafifçe gülümseyerek:

- Anacıgım, babam hutbe okurken gök gürlüyordu. Gönlünden ‘Şimdi yağmur yağıyorsa acaba yeni kestiğim kavakları sel götürür mü,’ diye geçirdi. Ben de onun için kendimi tutamayıp güldüm, dedi.

Aldığı cevap Fatıma Hanım’ı hem sevindirdi, hem de şaşırttı. Aslında Efendi oğlundan değil babasına, hiç kimseye karşı bir saygısızlık beklemezdi. Oğlunun başını okşayarak kalktı ve eşine ondan duyduğu cevabı ilettili.

Hasan Feyzi Efendi, bunu duyunca içinde derin bir pişmanlık hissetti. İçini çekerek:

- Hacı Hatun. Ben bu Efendi oğluna daha bir şey söylemem, dedi ve sohbet odasına girip kapıyı kapattı. Yavaşça seccadesine oturup

bazı zamanlar yaptığı gibi tefekküre başladı. Oğlu Ahmet Nuri gayet edepli, medrese ilmini başarıyla tamamlamış, herkesin gıpta ile baktığı genç bir delikanlı olmuştu. Kızı Sekine ise henüz çok küçüktü. Ama oğlu Efendi bir başkaydı. Ondaki muhabbet ve daha bu yaşta gönül gözünün açık olması... Bu, sevindirici olduğu kadar çok da sorumluluk yükleyen bir durumdu. Osman Hulûsi'nin omuzlarında çok büyük bir görevin ağırlığı vardı. Ama o, sıradan bir evlât değildi. Gençlerde Hacılar'dan dönerken oğluna:

- Oğlum, bir dal kes de ver bana, demiş. O ise hangi ağaca yaklaşıtıysa onun zikrettiğini görerek dalını kesememişti. En sonunda Hatip Efendi, 'Gel, evlâdım. Anlaşıldı. Sen o dalı kesemeyeceksin.' demişti.

Hasan Feyzi Efendi, böylesi derin düşüncelere dalmakta haklıydı. Efendi oğlunun gönül gözü açık bir hizmet eri olduğu, büyük bir görevin ağırlığını taşıdığı doğrudur. Ama İnşirah Sûresi'nde Allah'ın buyurduğu gibi:

"Senin bağırını açmadık mı? İndirmedik mi senden o yükünü? O sırtında gıcırdamakta olan (ve bu şekilde sana eziyet veren) yükünü? Senin şanını yüceltmedik mi? Demek ki zorlukla beraber bir kolaylık var. Evet, o zorlukla beraber bir kolaylık var! O hâlde boş kaldığında yine kalk, yorul! Ve ancak Rabbin'den ümit et, hep O'na doğrul!"

Zorlukla beraber kolaylığı da vermişti. Allahü Teâlâ kullarını kaldırabileceklerinden daha ağır bir yük yüklemeydi ve Hulûsi çocuk ya da büyük olsun, vazifelerini yerine getirecek bir gönle sahipti.

Hulûsi bir gece rüyasında, büyükçe bir yerde bir sofrada gördü kendini. Etrafında on kişi vardı ve hep birlikte yemek yiyorlardı. Hulûsi hepsiyle tek tek konuşup görüştü ve ellerini öptü. Aydınlık yüzü, güzel insanlardı bunlar. İsimlerini beyit hâlinde yazdı.

Sabah olduğunda Fatıma Hanım, oğlundaki heyecanı fark etti. Hulûsi ise hâlâ gördüğü rüyanın etkisindeydi. Annesi ne olduğunu sorunca rüyasını anlattı ve daha sonra rüyasında yazdığı beyti hatırladı.

layarak okudu:

*“Çarı yarı dahi Zübeyir ve Talha
Abdurrahman, Sad, Said, Ubeyde”*

Annesi oğlunun başını okşayarak:

- Oğlum, ne güzel bir rüya görmüşsün. Bu görüştüğün kimseler, Resulullah (s.a.v.) tarafından dünyada iken cennetle müjdelenen sahabeler, dedi.

Bademlikte Çay Sohbeti

- Ağabey! Arkadaşlara söyledim. Bademlikte bekleyecekler bizi.

- Tamam, Efendi gardaş. Ben de semaveri alıp geliyorum. Bir an önce gidelim.

Ahmed Nuri Efendi, elinde semaverle evden çıktığında Osman Hülûsi:

- Babam geldi mi, diye sordu.

- Yok, yok. O gelmeden çıkalım hemen.

Aceleyle evden çıkan Efendi ile Ahmed Nuri Efendi, zaman zaman yaptıkları gibi yine arkadaşlarıyla sohbet etmeye gidiyorlardı. Şeyh Hamid-i Veli Camii'nin üst tarafındaki bahçede oturup kömürlü semaverin çaylarından içip Efendi'nin yazdığı ilâhîleri okurlardı. İlahilerdeki muhabbet, Ahmed Nuri Efendi'nin güzel ve yanık sesiyle gönüllere dolardı.

Bugün de yine birkaç arkadaş toplanmış, feyz dolu bir sohbeta dalmışlardı. Ortada Ahmed Nuri Efendi'nin okuduğu ilâhîlerden başka ses yoktu. Diğerleri ya gözlerini kapayıp derin bir mânâ âlemine dalmış, ya da çayın deminde muhabbetin özünü görür olmuştı. Tohma bile çağlamasını durdurmuş, onları dinliyor gibiydi.

Böyle vecd içindeyken uzaktan bir komşuları hasetle izledi onları. O anda oradaki muhabbetten nasibini alamadığı için, onların işi gücü bırakıp çay içerek gönül eğlendirdiklerini düşünüyordu. Durumu Hasan Feyzi Efendi'ye anlatmak için aceleyle oradan ayrıldı. Hasan Feyzi Efendi ise o sırada çarşıdan gelmiş, eve girmek üzereydi. Bahçe kapısında onu durdurup selâm vermesini beklemeden:

- Hatip Efendi, oğulların işe güce bakmıyor, oturmuş sohbet ediyorlar, dedi.

Asabi bir mizaca sahip olan Hatip Efendi, bir başkasının çocukları hakkında bu şekilde konuşmasına çok sinirlendi. O sinirle eve girmeden bademliğe doğru yöneldi. Elindeki bastonu sallayarak 'Ben şimdi onlara gösteririm.' diye söyleniyordu. O sırada sesleri duyan Fatıma ise ne olduğunu anlamadığı için eşinin bu kadar sinirlenmesine bir anlam veremedi. Tedirginlikle ardından bakarken 'Allah vere de bu siniri çocuklara olmasa..' dedi kendi kendine.

Hatip Efendi, gençlerin yanına varınca elindeki bastonla semaverin üstündeki porselen demliğe vurdu. Porselen kırılarak içindeki çay, semaverdeki suya döküldü. Çocuklar, bir anda ne olduğunu anlamayıp şaşkına döndüler. Hatip Efendi daha sonra bastonuyla birkaç kez Ahmed Nuri'ye vurdu. Ahmed Nuri, babası vururken edebinden olsa gerek ne yerinden kımıldadı, ne de ağzından bir 'Ah!' sesi çıktı. Daha sonra Efendi'ye vuracakken baston bir anda elinden uçtu ve kırıldı. Hatip Efendi o anda öfkeli davrandığını anladı. Gözleri dolu dolu olarak her iki oğluna da baktı ve hiçbir şey demeden dönüp eve geldi.

Duyduğu pişmanlıktan içinin yandığını hissediyordu. Sanki yüreği dağlanmış gibi bir acıyla yolu nasıl yürüdüğünü bilemedi. Eve vardığında kapıyı açan Fatıma Hanım yüzünden iyi bir şeylerin olmadığını anlamıştı.

- Hayrola, Efendi? Rahatsız mısın?

Hatip Efendi, bir şey demeden geçip içerideki sedire oturdu. Fatıma Hanım ise hemen koşup bir tas su getirdi ve eşine uzattı. Hatip Efendi suyu yavaşça içip derin soluklandıktan sonra:

- Haset insanlar, yüzüne bakmaya kıymadığım evlâtlarımı bana kötülüyorlar. Ben de ondan biraz dövdüm, dedi.

Fatıma Hanım, onun hâlinden çok pişman olduğunu anlamıştı. Bir şey söyleyip üzerine varmak istemedi. Yalnız içinden 'Canı sağ olasıca, başkasının sözüne bakıp da niye böyle gazaplanırsın? Bak, hem kendin üzüldün, hem çocukların.' diye geçirdi.

Bademlikte ise çocuklar sohbetlerinden vazgeçmeyip kaldıkları yerden hiçbir şey olmamış gibi devam ettiler. Hem semavere dökülen demden içiyor, hem de yine ilâhîler okuyorlardı. Sanki feyzleri bir kat daha artmıştı. Osman Hulûsi o günün anısıyla şu şiiri yazdı:

*Gözüm gün yüz ile rûşen, özüm hicre lebâlebirdir
Elimde bâde-i gülgûn dilimde zikr-i gabgabdır.*

*Beni vaslıyla yek - dem kıldı yârim bilmedim asla
Dönen devrân ne devrândır, geçen şebler nice şebdir.*

*Varıp dersi sebak kıldım okutdu hatt-ı hâl ü zülf
Bu hâce nice bir hâce o mekteb nice mektebdir.*

*Kapısında durup yârin visâlin istedim dedi
Bu tâlib nice bir tâlib o matlab nice matlabdır*

*Buyurmuşdur kitabında "ve nahnu akrebu ileyh"
Bu gurbet nice bir gurbet o akreb nice akrebirdir*

*Nice kez deldi tiğ-i çeşmi bağrım bilmedi kimse
Bu sine nice bir sine o matkab nice matkabdır*

*Hulûsi nice kez doğdum geleli iş bu ekvâna
Bilinmez nice evlâdım o ebler kim nice ebdir*

Çocuk denecek yaşta duyduğu muhabbetle yazdığı bu şiirde tasavvufun özünü kendi gönül diliyle anlatıyor ve:

*“Nice kez deldi tig-i çeşmi bağrımı bilmedi kimse
Bu sine nice bir sine o matkab nice matkabdır”*

beytiyle mürşidinin gönlüne nüfuz eden nazarını ve bu nüfuzla yok olan sinenin yine bu nazarla yeniden doğduğunu anlatıyordu.

Ahmed Nuri Efendi Askere Gidiyor

Ahmed Nuri Efendi askerlik çağına gelmişti. Hasan Feyzi Efendi, o askere gitmeden evlendirmeyi uygun gördü. Gelinin adı Zeynep ya da Darende’de genelde söylendiği gibi Zebo idi. Zebo gelin geldiği bu eve kısa zamanda uyum sağlamış, eşine ve ailesine elinden geldiğince hizmet etmeye başlamıştı. Fatıma Hanım ‘Kayınvalide oldum.’ diye bir köşeye çekilip bütün evin işini ona yükleyecek biri değildi. Onun öntü sıra evin düzenini öğretiyor, işleri birlikte yapıyorlardı.

Osman Hulûsi, eğitimine devam ederken tatillerde zanaat öğrenmesi için babası onu bir köşgerin yanına verdi. O yıllarda köylerde ayakkabıdan çok çarık ve deriden yapılan yemeniler giyiliyordu. Darende gibi büyük yerlerde ise çarık ve yemeninin yanı sıra mest lastik, potin, körüklü çizme gibi çeşitler de giyiliyordu.

Osman Hulûsi babasıyla birlikte köşgerin yanına ilk gittiği gün, dükkânın deri ve lastik kokusunu biraz yadırgadı. Sonraki günlerde hem bu kokuya alıştı, hem de mest dikmeyi, kalıp çıkarıp ayakkabı yapmayı öğrendi. Eli bu işe çok yatkındı. Yaptığı ya da tamir ettiği ayakkabılardan bir şikayet gelmiyordu. Ustası da yaptığı işten çok memnundu. Ona hiç çırağı gözüyle bakmayıp hep ‘Yardımcım’ diye hitap ediyordu. Küçüklüğünden beri Osman Hulûsi’yi çok severdi.

Ama o geleli dükkânın bereketinin arttığını görüyordu. Hem kullandığı malzeme bereketlenmiş, hem de müşterilerin sayısı artmıştı. Usta bunun Osman Hulûsi'nin bereketi olduğunu biliyor ve yanından ayrılmaması için sık sık:

- Kısa zamanda çok iyi bir köşger oldun. Bu işte beni bile geçtin. Sakın köşgerliği bırakma, diyerek öğüt veriyordu.

Bu arada Ahmed Nuri'nin askerlik çağı geldiğinden o zamanlar adet olduğu üzere gitmeden bir hafta önce Hasan Feyzi Efendi, oğluyla birlikte gidecek diğer gençleri yemeğe çağırdı. Fatıma Hanım, gelini ile birlikte ayrınlı çorba, bahçeden taze topladıkları sebzelerden suluca bir yemek ve Ahmed Nuri'nin çok sevdiği herese yaptılar.

Askere gidecek gençlerle birlikte yakın akrabalar da gelince kalabalık bir misafir topluluğu ile neşe içinde yemekler yendi. Ardından içilen çaylarla güzel bir sohbet ortamı kuruldu. Gençler, aile ocağın-
dan ayrılmadan Hatip Efendi'nin evinde yedikleri bu yemekleri, daha doğrusu muhabbet dolu bu ortamı hiç unutmayacaklarını düşünüyorlardı.

O günden sonra Ahmed Nuri yakın akraba ve komşularına veda ziyaretine gitti. Onlarla helallaşıp hayır dualarını aldı. Nihayet celp günü geldiğinde dualarla uğurlandılar.

Osman Hulûsi ile birkaç arkadaşı Darende'nin çıkışına kadar onları uğurladı. Daha sonra o güzel sesiyle arkalarından Ezan-ı Muhammedi'yi okuyup Allah'a emanet etti.

Eve döndüğünde annesinin ağlamaklı olduğu gördü. Yanına gelip oturdu ve elini avuçlarının arasına alarak:

- Anacığım, ağabeyimi de arkadaşlarını da Allah'a emanet ettik. Sağ salim gider, dönerler inşaallah. Böyle ağlayıp üzülme, babam da üzülür sonra, dedi.

Fatıma Hanım, gözlerinde biriken yaşları tülbentinin ucuyla sildi ve:

- Biliyorum, oğul. Ama ana yüreği işte. Sanki hasretine dayanamayacağım gibi geliyor. Neyse, sen bana bakma, dedi.

Maddî ve Mânevî Tedavi

Osman Hulûsi, ağabeyinin askere gitmesinden bir süre sonra bir gece namaz için kalktığında kendini pek iyi hissetmedi. 'Bir abdest alayım, açılırım,' diye düşünerek giyindi ve camiye gitmek üzere çıktı. Abdestini tazeleyip sabah ezanı okunana kadar kaldı. Namaza durulacağı zaman giderek ateşinin çıktığını hissediyordu. Güçlkle namazını kıldı, babasını beklemeden çıkıp eve geldi. Annesi kahvaltıyı hazırlamıştı. Oğlu kapıdan girince yüzünden iyi olmadığını anladı.

- Efendi oğlum. Hasta mısın? Yüzün al al olmuş.

- Bir şeyim yok, ana. İyiyim, derken yer minderine yığıldı. Biraz sonra babası geldi.

- Efendi oğlum, niye beklemeden hemen çıktın? Diye sorarken Osman Hulûsi olduğu yere yığıldı. Hatip Efendi ile Fatıma Hanım telaşla yanına geldiler. Fatıma Hanım:

- Çok ateşi var, Efendi oğlum hasta olmuş, diyerek omuzlarından tuttu ve başını kucağına aldı. Hasan Feyzi Efendi:

- Dur, hemen telaşlanma. Haydi, tut da beraber yatağına yatıralım, dedi. Onlar Efendi'yi kaldırırken Zebo da yatağını serdi. Yavaşça yatağına yatırdılar.

Hasan Feyzi Efendi, her sabah camiden çıkınca eve gelmeden önce bademliğe çıkar, ağaçlara bir göz atardı. Gün doğarken bahçede geçirdiği bu zamanlar çok hoşuna giderdi. Bugün de yine aynısını ya-

pacaktı, ama oğlunun onu beklemeden çıktığını görünce meraklanıp peşinden eve gelmişti.

Osman Hulûsî'nin ateşi giderek artıyordu. Hatip Efendi:

- Hemen sirke getirin!

Sirkeyi alnına, bedenine sürdü. Ateşi biraz düşer gibi oldu. Bir süre beklediler. Çok geçmeden ateşi tekrar çıkmaya başladı. Daha da fenalaştı. Hatip Efendi hemen atına binip hükümet tabipliğine gitti. Tabip, bir hastaya bakmak için civardaki köylerden birine gitmiş, akşamdan önce dönmemiş. Hatip Efendi, 'Akşama kadar beklerse oğlan iyice fenalaşır,' diye düşünerek askerde sağlığı olan Sıhhiye Ömer'e gitti. Sıhhiye, doktor gibi çantasında iğne kutusunu, şırıngasını hep hazır tutardı. Doktor bir tane olduğundan sıhhiyeye hep ihtiyaç olurdu. Birlikte geldiklerinde Osman Hulûsî hâlâ kendini bilmez bir hâlde yatıyordu. Sıhhiye bir doktor edasıyla muayene etti ve iğne kutusunu uzatarak:

- Bunu hemen kaynatın, dedi.

Şırıngalar kaynadıktan sonra bir iğne yaptı. Çıkarken:

- Bu iğne onu rahatlatır. Sabah yine gelir, bakarım, dedi.

Fatıma, oğlunun baş ucundan bir an bile ayrılmıyordu. Gece sabaha kadar alnına soğuk sirkeli bezin birini koyup birini kaldırdı.

Hasan Feyzi Efendi de gece boyunca hiç uyuyamadı. Nihayet sabaha karşı kalktı ve camiye gitti. İyileşmesi için sürekli dua ediyordu.

Öğlene doğru bahçede bir ses duyarak kapıya vardı. Sıhhiyenin geldiğini düşünüyordu. Karşısında İsmail Hakkı Hazretlerini görünce şaşkınlıktan ve sevinçten bir an ne yapacağını bilemedi. İsmail Hakkı Hazretleri gülerek izliyordu onu. Hatip Efendi hemen toparlanıp:

- Hoş geldiniz, Efendim! diyerek mürşidinin yanına vardı. Saygıyla eğilip elini öptü ve içeri buyur etti. Fatıma ile gelini bir gelen olduğunu anlayıp içerideki odaya geçmişlerdi.

İsmail Hakkı Hazretleri odanın bir köşesinde, yer yatağında yatan Osman Hulûsi'nin yanına vardı. Mübarek elini alnına koydu. O sırada kendinden geçmiş bir hâlde ateşler içinde yatan Osman Hulûsi hafifçe inledi. İhramcızâde Hazretleri, Hasan Feyzi Efendi'ye dönerek:

- Hatip Efendi gardaşım, oğlumuz Hulûsi'yi Sivas'a götürüp tedavi ettirmek isteriz, dedi.

Hatip Efendi, dünden beri oğlunun hastalığından muzdarip bir durumdaydı. Mürşidi kapısına gelmiş, oğlunu Sivas'a götürmek istiyordu. O ana kadar karşısında ayakta duran Hatip Efendi gözlerinin dolmasına mani olamıyordu. Geldi ve bir daha mürşidinin elini öptü. Daha sonra yüzüne bakamayarak bakışlarını yere çevirdi. Bu hareketiyle sanki 'O bu saatten sonra artık bizim değil, sizin oğlunuzdur. Gelişinizle bu haneye şeref verdiniz. İsteyin, canımı feda edeyim yolunuza,' demek istiyordu. Çok geçmeden taşıyıcılar geldi kapıya. İki ağacın arasına battaniye sedye gibi yapılmıştı. Osman Hulûsi'yi onun içine koydular, kalın iple de bağlayıp taşımaya başladılar. Hatip Efendi ve Fatıma Hanım onları yolcu ederken oğullarını bir dosta emanet etmenin rahatlığını hissettiler.

Çarşıya varınca bir kamyona bindiler ve uzun süren yorucu bir yolculuktan sonra Sivas'a ulaştılar. Osman Hulûsi hemen bir hastaneye götürüldü. Sıkı bir kontrolden sonra doktor yatmasına karar verdi. Osman Hulûsi ciğerlerini üşütmüş, zatürre olmuştu. Tedavisi biraz uzun sürecekti. Osman Hulûsi, bu zaman zarfında İsmail Hakkı Hazretlerine yük olacağını düşünüp üzülmüyordu. İsmail Hakkı Hazretleri onun bu üzüntüsünü fark edip şefkatli bir sesle:

- Oğlum Hulûsi, sen hiç üzülme. Gömleğimi satar, seni yine tedavi ettiririm, dedi.

Osman Hulûsi, tedaviye cevap vermeye başlayıp da biraz iyileşince Darende'yi, anne ve babasını düşünmeye başladı. Oradan ayrıldığını, yolda geçen zamanı pek hatırlamıyordu. Aslında hasta olduğu ilk andan itibaren sanki başka bir âlemde gibiydi. O, şimdi hasta yatağında ateşler içinde yatan delikanlı değildi. Çağlayanların kendi dilleriyle Allah (c.c.)'ı zikrettiği, yemyeşil bir mekânda mürşidiyle sohbeteydi. Baş tarafta Peygamber Efendimiz oturuyordu. O'nun güzelliği dille tabir edilecek gibi değildi. O mübarek insanın sağında Hz. Ebubekir-i Sıdık (r.a.) ve sırasıyla İsmail Hakkı Hazretlerine kadar silsiledeki Pirler oturuyordu. Hepsi de birbirinden güzel ve aydınlık yüzlü pirler..

Peygamber Efendimiz'den yayılan nur önce Hz. Ebubekir (r.a.)'nın kalbine geliyor, oradan daha kuvvetlenerek çıkıp sırasıyla diğer pirlerin kalbine doluyordu.

En son İsmail Hakkı Hazretlerinin kalbinden çıkan ve parlaklığı ile tüm cihanı aydınlatabilecek güçte olan nur, Osman Hulûsi'nin gönlüne doldu. Bu nurla Osman Hulûsi'nin gönlü büyüdü, büyüdü ve min-el aşk ile gönlünün yandığını hissetti. Gönlü bu yanmaya hasretti sanki. Hacı Bayram-ı Veli'nin 'Yanmada derman buldu bu gönlüm,' dediği bir yanmaydı.

Burası, Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Ebubekir (r.a.) ve diğer pirlerin bulunduğu bir meclisti. Ama kimsenin tek bir kelâm etmediği bir sohbet.

Sessizlik ve rabıta hâliyle, mânâlanan bir sohbet. Sevgilinin huzurunda, muhabbetle dolu sessizliğin tüm sözleri yetersiz kıldığı bir sohbet.

Osman Hulûsi o günlerde çok hastaydı. Ateşler içinde yanıyordu. Gül bahçesindeki bülbül, gönlü yârin muhabbetiyle yanıyor ve bu ateş tüm bedene sirayet ediyordu. Maddede hastaydı ama manâda yanarak daha bir iyi oluyordu. Hastalıktan ıstırap çeker gibi gö-

rünüyor, ama aslında manâda güzellikler yaşıyordu.

Hizmet ve Gönül Yolcusu

Hastanedeki günler geçerken İsmail Hakkı Hazretleri her gün Osman Hulûsi'yi ziyarete geldi. Yanında bir süre kalıp sağlığı ile yakından ilgilendi. Hastaneye gidemediği zamanlar mutlaka bir ihvanını gönderdi. Onunla ilgilenen doktor ve hemşireler Osman Hulûsi'deki edep ve insanlara gösterdiği sevgi ve saygıya hayran olmuşlardı.

İsmail Hakkı Hazretleri, henüz sekiz yaşındayken himmet etmişti ona. Seneler sonra, ana babadan çok uzakta, çok hasta bir hâldeyken bile gösterdiği hâl ve tavırlarıyla, bu himmete lâıyk ve bu yolun erbabı olduğunu gösteriyordu. Bundan sonra İsmail Hakkı Hazretlerinin muhabbetiyle gönlü içlenmeye devam edecekti.

Hastaneden taburcu olunca birkaç gün mürşidinin evinde kaldı. Osman Hulûsi burada kaldığı süre içinde geceleri hiç yatmadı. Mürşidiyle aynı çatının altında bulunurken edeben yatmayı hiç düşünmüyordu. Gece sabahlara kadar gönlündeki ateşe çare olan zikirle uğraştı. Kalbi zikirle coşarken, diğer azalarının hiçbirisi ondan geri kalmamak için sürekli zikir çekiyordu sanki. Osman Hulûsi bütünüyle başka bir âlemdeydi sanki. Yer ve zaman kavramının olmadığı, muhabbetullahın, kalbin, zikrin, kavuşmanın gerçek anlamını bulduğu başka bir âlem. Bu âlemde 'Ben'e yer yoktu. Varlık kaygısı ve onun yokluğundan doğan keder de yoktu. Sadece Allah'ın gayb hazinesinden Resulullah Hazretlerine ve oradan Hz. Ebubekir (r.a.)'e ve onun gönlünden de bir silsile boyunca mürşidine ve nihayet kendi gönlüne dolan rahmet ve füyuzat vardı. Gönlüne dolan bu rahmet ve füyuzat, tüm mahlukatı sevmeye, Allah için ömrünü bu yolda vakfetmeye götürüyordu onu. O da artık bu yolun bir yolcusuydu. Gönüllere hizmet eden bir gönül yolcusu...

Osman Hulûsi'nin gönlünde kopan fırtınalar, İsmail Hakkı Hazretlerinin malumuydu. Osman Hulûsi, tüm bu hissettikleri, yaşadıkları, hâsılı tüm varlığı ile sonsuz bir hazineydi ve bu hazine İsmail Hakkı Hazretlerinin elinde şekillenip yol alacaktı.

Bu mânâyâ hizmet için mürşidi Osman Hulûsi'yi bir gün Meydan Camii'ne götürdü. Osman Hulûsi onun ardınca yürürken edebinden nereye gittiklerini ya da ne yapacaklarını sormadı. Yolda onları görüp de tanıyanlardan bazıları gelip İhramcızâde Hazretlerinin elini öpüyor, Hazret de hepsinin tek tek hatırını soruyordu. Bazıları da uzak-tan ikisini görünce Osman Hulûsi'ye gıpta ile bakıyordu.

Camiye vardıklarında, ihvanlardan Avni Bey ile Sırrı Bey de oradaydı.

İsmail Hakkı Hazretleri üçüne de sülûk dersini tarif ederek caminin halvethanesinde yalnız bıraktı. Onlar bu yolda, bir süre insanlardan uzakta çekecekleri zikirle, kalplerini temizleyip zikre alıştıracaklardı. İsmail Hakkı Hazretleri, Avni Bey ve Sırrı Bey'e sayı olarak ne kadar çekeceklerini tarif ettiği hâlde Osman Hulûsi'ye hiçbir şey demedi. Zaten tüm azalarıyla zikirde olduğunu bildiği Osman Hulûsi'nin dersi sayısızdı.

Devamlı zikir hâlindeyken yorgun düşüp de oturduğu yerde gözleri bir an dalsa, kalbinde aynı zikrin devam ettiğini hissediyordu. Osman Hulûsi, Meydan Camii'nde mânâ âleminde yaşadığı hâllerin etkisiyle muhabbetini içine sığdıramayıp yazdığı şiirlerle söze döktü. Şiirleri kendi muhabbetini anlattığı gibi okuyanın da gönlüne derman olacak bir merhem niteliğindeydi.

İsmail Hakkı Hazretleri, Osman Hulûsi gerek hastanedeyken, gerek çıktıktan sonra, Darende'ye gidenlerle ailesine iyi haberlerini gönderiyordu. Darende'de ise Hasan Feyzi Efendi ile Fatıma'nın içleri zaten rahattı. Oğulları İhramcızâde Hazretlerinin yanındaydı.

Nihayet Osman Hulûsi'nin Sivas'taki günleri tamamlandı. Ora-

dan ayrılacağı günden bir gün önce İhramcızâde Hazretlerinin evinde hatim çekildi. Ardından çok feyzli bir sohbet oldu. Sohbetে gelenler, Osman Hulûsi'nin yüzünde bambaşka bir mânâ gördüler. Kendinden onca küçüklüğü vardı bu delikanlının ama kimse Osman Hulûsi diye hitap edemiyordu. Şimdi artık onu tanıyan herkes için yaşı ne kadar küçük olursa olsun o, Osman Hulûsi Efendi'ydi. Bir gönül sultanı, Osman Hulûsi Efendi.

İyi Bir Binici, İyi Bir Yüzücü

Ahmed Nuri Efendi, artık askerliğinin sonuna geliyordu. Hizmetini Gürün'de yaptığı için Hatip Efendi fırsat buldukça ziyaretine gidiyordu. Bazen Fatıma Hanım ile Osman Hulûsi Efendi de onunla birlikte gidiyordu. Ahmed Nuri Efendi, her ne kadar onları sık görse bile yine de özlüyordu. Üstelik şimdi bir de oğlu olmuştu. Oğlu Bedreddin'i ilk gördüğünde içi bir hoş olmuştu. Koğuştaki herkes yattığında gözlerine bebeğin çehresi geliyor, Ahmed Nuri Efendi kendi kendine gülümseyerek sanki bebeği görüyor gibi uzun süre uyanık kalıyordu.

Tezkereden bir gün önce bütün arkadaşları ve komutanlarıyla vedalaştı. Üç yıl süren askerliği bitip de son kez nizamiyeye baktığında gözleri doldu. Kapıda kardeşi Osman Hulûsi bekliyordu.

Ahmed Nuri Efendi:

- Beni almaya mı geldin Efendi Gardaşım, diyerek hasretle sarılırken göz yaşlarının akmasına mâni olamadı. Sabahtan beri arkadaşlarıyla vedalaşırken duygulanan yüreği, kardeşini karşısında görünce daha fazla dayanamadı. Osman Hulûsi Efendi'nin de gözleri doldu:

- Geçmiş olsun, ağabey! Haydi, bir an önce yola çıkalım. Anacığım kaç gündür yolunu gözler.

Osman Hulûsi Efendi'nin yanında iki at vardı. Biri kendilerinin, biri de komşunun atı. Ahmed Nuri 'Bismillah!' diyerek kendilerinin kine bindi, diğerine de Hulûsi Efendi. Efendi, ilk kez binmesine rağmen at garip bir şekilde itaat ediyordu. Aslında huysuz bir at diye bilinirdi. Hulûsi Efendi binince gösterdiği uysallığı duyunca sahibi de şaşırmıştı.

On dört yaşındaydı. Çok güzel at bindiği gibi iyi de güreşirdi. Mahalledeki arkadaşlarıyla yaptıkları güreşlerde onu yenen biri çıkmamıştı. Bazen de arkadaşlarıyla Tohma'da yüzerlerdi. İlk kez girdiklerinde arkadaşları kıyılarda dururken onun karşıya doğru yüzdüğünü görünce çok tedirgin oldular. Ama Hulûsi karşıya kadar yüzüp de geri dönünce korkularının boşuna olduğunu anladılar. Ondan sonra yanlarında Osman Hulûsi olduğunda daha güvenle suya girmeye başladılar.

Osman Hulûsi her yönüyle kendini geliştiriyordu. Mânâ âleminde sahip olduğu gönül zenginliğinin yanı sıra okulda da çok başarılı bir öğrenci olmuştu.

1928 yılında, bitirdiği öğreniminden diplomasını aldı. Şartlar çok zordur. Osman Hulûsi öğrenimine devam edemedi, ama babasının da teşvikiyle Arapça ve Farsça çalışmaya başladı. Yazdığı şiirlerde bu dilleri kullanacak kadar ustalaştı. Her zaman çok okurdu. Okumaya ve bilhassa kitap sahibi olmaya çok önem veriyordu.

Baba Ocağının Kokusu

İki kardeş nizamiyeden çıktıktan bir süre sonra soğuk bir pınar başında mola verdiler. Osman Hulûsi Efendi, heybesinden birer dürüm çıkardı. Zebo, tereyağı ile peynirden dürüm yapmış, 'Ağanla beraber yersiniz,' diyerek Osman Hulûsi Efendi'nin heybesine koymuştu.

Sohbet ederek dürümleri yiyip pınarın soğuk suyundan içtiler. İlk baharın ortalarıydı. Bütün doğa canlanmış, ağaçlarda renk renk çiçekler açmıştı. Çoğalan pınarların suyu buz gibiydi. Ahmed Nuri Efendi bu dürümleri yerken kısa bir süre sonra varacağı ana ocağının kokusunu duyar gibi oluyordu.

Darende'ye girdiklerinde, bazı tanıdıklar Ahmed Nuri Efendi'yi görünce:

- Askerliğin bitti mi, yeğenim? Hoş geldin, diyerek hatırını sordular.

Ahmed Nuri de eve varana kadar tanıdığı herkesle görüşüp hatırlarını sordu. Evde de ailesi büyük bir sevinçle karşıladı. Akşam ev, Ahmed Nuri'ye 'Hoş geldin,'e gelenlerle dolup taşı. Misafirler, Fatıma ile Zebo Gelin'nin pişirdiği yemekleri yerken Hasan Feyzi Efendi içinden Allah'a şükreliyordu. En zor zamanlarında bile misafirin eksik olmadığı ve onlara ikram edecek yiyecekleri olduğu için.

Seyyidin Hâlleri

Osman Hulûsi Efendi ile ağabeyi fırsat buldukça sohbetlere giderlerdi. Sohbet, ihvanın gıdası gibidir. Orada bir araya gelen gönül dostları, daha evde sohbete niyet ettiği andan itibaren dünya kaygusunu gönlünden çıkarır. Evden sohbet niyetiyle çıkar ve oraya vardığında eşikten geçmeden nefsinin dışarıda bırakır.

Sohbetle halka hâlinde bir arada otururken artık sen – ben, zengin – fakir yoktur. Orada herkes birbirinin kardeşidir. Hep birlikte çay içilip gönül sohbeti yapıldıktan sonra insan evine dönerken daha huzurlu olur ve olaylara daha pozitif bakar. Huzurlu bir insan etrafı için de bir huzur kaynağı olur. Bitip tükenmez dünya gaileleri için en çok ihtiyaç duyulan da işte bu huzur değil midir?

Osman Hulûsi ile ağabeyi de daha küçük yaşlardan itibaren sohbet için hiçbir fırsatı kaçırmadı. Osman Hulûsi Efendi'nin bulunduğu sohbetlerin tadına doyum olmazdı.

Bugün de Hacı Hasan Efendi'de sohbet vardı. Ağabeyinin işi olduğu için Osman Hulûsi Efendi tek başına gitti.

Hacı Hasan Efendi de İhramcızâde Hazretlerine intisaplı, onun yolunun sadıklarındandı. Küçüklüğünden beri dinine bağlı, okumaya meraklı bir zattı. Askerliğini Osmanlı'nın son yıllarında, ülkede çok karışıklıklar olduğu dönemlerde İstanbul Selimiye Kışlası'nda yaptı. Askerliğini yaparken Mustafa Hâki Hazretleriyle tanıştı. Onunla tanışması manevî hayatı için bir dönüm noktası oldu. Mustafa Hâki Hazretlerini ilk gördüğünde gönlünün muhabbetle dolduğunu hissetmiş, uzun askerlik günleri boyunca, sıladan çok uzakta, çeşitli sıkıntılar içine asker ocağında olmak yerine kendini gül bahçesinde gibi hissetmişti.

Askerlik bitip de tezkereyi aldığı gün doğruca Mustafa Hâki Hazretlerinin yanına vardı. Onun elini öpüp hayır duasını aldıktan sonra trene binmek üzere Haydarpaşa Garına geldi. Her asker tezkereyi alıp bir an önce sılaya varmak ister, Hacı Hasan Efendi'nin ise ayakları geri geri gidiyordu sanki. Mürşidi, Efendisi, gönlünün sultanı Mustafa Hâki Hazretleri İstanbul'da kalıyordu ve belki de bir daha görüşemeyeceklerdi. Gerek tren yolculuğu boyunca, gerek trenden sonra Darende'ye gelene kadar yolda geçirdiği zaman boyunca İstanbul'da mürşidi ve diğer ihvanlarla birlikte bulunduğu sohbetleri düşündü. Bazen ağladı, bazen de mürşidi güler yüzüyle gözünün önüne gelince heyecanlanıp sevindi. Ama, her halükârda da Peygamber Efendimiz'in 'Kişi, sevdiği ile beraberdir,' hadisi uyarınca teselli buldu.

Mustafa Hâki Hazretleri, Hacı Hasan Efendi'nin dünyasını değiştirmişti. Hacı Hasan Efendi, bugün de İsmail Hakkı Hazretlerine aynı muhabbetle bağlıydı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'den Hz. Ebube-

kir-i Sıddık (r.a.) yoluyla gelen bir silsileydi ve her bir pir, Peygamber Aleyhissalât-ü Vesselâm'ın manevî mirasçısıydı. Kişiler değışse de miras ve hizmet aynıydı. Gönülden bağlandığın mürşidinden sonra gelen Hazret'e de aynı bağlılığı göstermen, aslında ilk bağlandığın mürşide olan sadakatini ve bağlılığını gösterir. Çünkü onun manevî mirasına sahip çıkıp hizmet ederek bu yolu devam ettirmektedir.

Bu düşüncelerle Hacı Hasan Efendi de İhramcızâde Hazretlerine aynı bağlılıkta bulunmuş ve fırsat buldukça Sivas'a giderek sohbetlerine katılmıştır. Sık sık kendi evinde de sohbetler oluyordu.

Bugün de yine sohbet vardı. Eşi, hem de amcasının kızı olan Münevver Hanım, biraz aksi bir kadındı. Hacı Hasan Efendi her zaman onun suyuna gider, aksiliğinden doğacak hiçbir kavgaya meydan vermezdi. Bu durumu bir imtihan vesilesi olarak görüyordu.

Bugün de yine çayı, bardakları hep kendi hazırlamış, akşama kadar her işte hanımına yardım etmişti. Akşam olunca arkadaşları birer ikişer gelmeye başladılar. Gelenler arasında Muhyiddin Tütüncü ki daha çok ona 'Ya Şeyh' derlerdi, Gürünlü Hüsnü Dayı, Hacı Mustafa Efendi, Mahmud Efendi, gençlerden birkaç kişi ve nihayet Osman Hulûsi Efendi vardı.

Osman Hulûsi henüz 14 – 15 yaşlarındaydı, ama orada bulunan herkes Seyyid Hulûsi Efendi diye çok saygı gösteriyordu. Osman Hulûsi Efendi'nin ise hareketlerinde hep aynı tevazu ve saygı vardı.

O gece Hacı Hasan Efendi'de çok muhabbetli bir sohbet oldu. Osman Hulûsi Efendi'nin yazdığı ilâhîler okundu, muhabbet çayları içildi. Geç vakit dağılırken insanlar kendilerini yenilenmiş gibi hissediyorlardı. En son Osman Hulûsi Efendi çıkarken Hasan Efendi onu da uğurladı ve uzaklaşana kadar uzunca bir süre ardından baktı. Sonra vakit geç olduğu için yalnız gitmesine gönlü razı olmayarak ani bir kararla çıktı ve yetişmeye çalışarak hızlı hızlı yürümeye başladı. Bir süre sonra Osman Hulûsi Efendi'yi gördü. Delikanlı yemyeşil bir nu-

run içinden yürüyordu. Gördüğü karşısında çok şaşırان Hasan Efendi ona seslenmeye cesaret edemedi. Bir süre daha böylece ardınca takip etti. Zaviye mezarlığına geldiklerinde, mezardan bazılarının kal-kıp Osman Hulûsi Efendi'yi selâmladıklarını gördü. Onda ise ne bir korku, ne de bir şaşkınlık vardı. Hasan Efendi, şu anda hissettiklerini kendine bile anlatacak bir söz bulamıyordu. Nihayet mezarlığı geçtikten sonra Hulûsi Efendi'ye yaklaşıp iki eliyle omuzlarını tuttu ve heyecanla:

- Sen, şeksiz şüphesiz seyyidsin, dedi.

Osman Hulûsi Efendi ise gülümseyerek ondan gördüklerini kimseye anlatmamasını istedi. Hasan Efendi, gördüklerinin etkisiyle o gece uyuyamadı. 'Doğduğundan beri seyyidi çok sever ve sayardım. Şimdi bu sevgi ve saygım kat kat arttı,' dedi kendi kendine.

Gurbet Yolu

Yazları Hacılar'da, kışları Darende'de geçiren Hatip Efendi ve ailesi artık tamamen Darende'ye yerleşmişlerdi. Hacılar'daki evleri yine duruyordu ve arada bir oraya gidiyorlardı, ama şimdiden sonra daha seyrek gidebileceklerdi. Cumhuriyetin ilanıyla bütün yurttan yeni okullar açılmaya başlandı. Darende'de de Cumhuriyet İlkokulunun açılmasıyla Osman Hulûsi Efendi artık oraya devam etmeye başladı ve başarıyla bitirdi.

Bu arada Anadolu'nun birçok yöresinde olduğu gibi Darende'den de gurbete gidenler vardı. Kışın köy ve kasabalarda herhangi bir geçim kaynağı olmadığından insanlar yaz biterken büyük şehirlere çalışmaya gidiyorlardı. Özellikle o senelerde dünyada olduğu gibi Türkiye'de de büyük bir ekonomik sıkıntı yaşanıyordu. Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomi politikaları ne kadar iyi niyetli olsa da ülkenin yeni baştan yapılanması söz konusuydu ve doğal olarak imkânlar da çok kısıtlıydı. Üstelik dünyada 1929 ekonomik krizi denen

büyük kriz yaşıanıyordu ve Türkiye gibi ekonomisi zayıf olanlar, her zaman olduğu gibi en çok etkilenen ülkeler oluyordu.

Durum böyle olunca gurbete gidenlerin sayısında da bir artış görülıyordu. Bu gidenlerden bazıları da bütün kış kalıp yaz başında köyüne döner, bazıları sıla hasretine dayanamaz, birkaç aydan sonra hemen dönüp biraz kaldıktan sonra geri giderdi. Hiç gelmeden iki üç sene bile kalan olur ve onun için ‘Falanca gurbette yükünü tutmuştur,’ denirdi. Böyle çok kalanların çocuklarından bazıları büyüyünce babalarını tanıyamaz, tanısa bile yabancılık çekerti. O zamanlar telefon yok, mektup yazma nadir. Gurbettekinin işi bir zor, sılada bekleyenin işi ise ondan daha zor olurdu. Böyle garip, insanları derinden etkileyen bir durum vardı köylerde.

İşte o günlerde gurbete gidecek olanlar yine hazırlanmaya başladılar. Ahmed Nuri de bu sene gitmek istiyordu. Hatip Efendi ile Fatıma’nın buna pek gönlü yoktu. Dönerlerden dinlediklerine göre gurbetin işi zordu. Oğullarının böyle bir zahmeti çekmesini istemiyorlardı. Ama ona engel olmaya da çalışmadılar. Ağabeyinin gideceğini duyan Osman Hulûsi Efendi de onu yalnız bırakmamak için birlikte gitmek istedi.

İkisinin de kararlı olduğunu gören Hatip Efendi hiç değilse güvendikleri birkaç kişiyle birlikte gitmelerini istedi.

Osman Hulûsi Efendi de gitmeden önceki gece çıkıp camiye gitti. Ecdad Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerini ziyaret edip gönlünden hasbihâlini yaptıktan sonra teheccüd namazını kıldı. Huşû içinde sabah ezanına kadar sessiz bir şekilde oturdu. Gönlünden ne yaşadığı bilinmez, ezan vakti yaklaşp da insanlar teker teker gelmeye başladığında, onu o hâlinde rahatsız etmemek için yanına oturmadılar.

Hatip Efendi oğlunu camide görünce hiç şaşırmadı. Çünkü Efendi oğlu çok geceler evde yatmaz, Şeyh Hamid-i Veli Camiine gelerek geceyi burada geçirirdi.

Namazdan sonra cemaat dağılırken Efendi de çıkıp balık kuyularına gitti. Bir süre oralarda dolaşıp kuyuların başında oturdu. Onun gideceğini bilenlerden biri görse 'Hulûsi Efendi, her şeyle vedalaşıyor,' derlerdi.

Nihayet sabah kahvaltıdan sonra Adana'ya gidecek bir grupla yola çıkıldı. Hasan Feyzi Efendi ile Fatıma Hanım arkalarından çokça hayır dua edip onları Allah'a emanet ettiler.

Fatıma Hanım yanlarına azık olarak tereyağı, peynir ve yuha ekme koymuştu. Kafiye Hekimhan'a kadar yürüyüp oradan trenle Adana'ya inecekti. Bir süre birlikte yol aldıktan sonra mola verdiler. Herkes azığındakileri paylaşarak yedi. Ahmed Nuri kardeşini hep kolluyor, kendinden önce onun yemesini istiyordu. Ne de olsa kardeşi kendisine emanetti. Osman Hulûsi Efendi de ağabeyine karşı aynı duyguyla hareket ediyordu. Mola verince hemen ekmeğin arasında peynir ya da tereyağı, ne varsa dürüp ağabeyine veriyordu.

Uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Adana'ya vardılar. Kalmak için hana gittiler. O zaman gurbete gidenler hanlarda kalırlardı. Han odasında birden fazla kişi kalabilirdi. Herkes getirdiği yatağında yattı. Yatak çoğunlukla bir yorgandan ibaret olur, yorganın bir katı alta serilir, diğer katı ise üste alınırdı.

Verleştikten sonra yol arkadaşlarından biri onları mal alabilecekleri toptancıya götürdü. Darende'nin ılıman ikliminden sonra Adana onlara çok sıcak geldi. Güzün sonlarıydı, ama yine de baskın bir sıcaklık vardı. Efendi ile ağabeyi aldıkları bir miktar mal ile yanlarında getirdikleri dut ve üzüm kurusu, ceviz gibi yemişleri satmaya başladılar.

Gündüz akşama kadar satış yapıyor, akşam hana dönüyorlardı. Handa ortaklaşa alınan malzemeden yemekler yapılıyor ve hep birlikte yenen yemeklerle günün yorgunluğu çıkıyordu. Yemekten sonra bir arada oturulup sohbet edilirken, ya da bir başına kalınırken, sıra

hasreti insanların üzerine çöküyor ve bu özlemle kimisi gözleri dolu dolu olarak koyu bir sessizliğe bürünüyor, kimi de hasret kokan türküleri okuyordu.

Hatip Efendi'yi bilenler, Ahmed Nuri ile Efendi'yle yakından ilgilenecek bir ihtiyaçları olup olmadığını soruyorlardı.

Bir süre böyle geçtikten sonra Darende'den daha önce göçüp Adana'nın yakın bir köyüne yerleşen Kadir Ağa bunları evine davet etti. Hatip Efendi'yi eskiden tanıır ve saygı duyardı. Oğullarının geldiğini duyunca hana gelip Pazar günü evine davet etmişti.

Davete gitmeden önce hamama gidip güzelce yıkandılar. Aslında hava ne kadar sıcak olsa da, ne Ahmed Nuri, ne de Efendi'de ter kokusu olmazdı. Aksine Efendi'nin olduğu yerde etrafa insanın içini ferahlatan bir gül kokusu yayılırdı. Onların çevrelerinde bulunanlar bunu hemen fark ediyordu. Biraz daha manevyatı güçlü olanlar, Efendi'nin farklı bir hâli olduğunu anlıyordu. Her iki kardeşin de çevrelerinde saygı uyandıran bir hâli vardı.

Davete gittikleri ev, şehrin biraz dışında ve bahçe içindeydi. Kadir Ağa onları bahçe kapısında bekliyordu. Geldiklerini görünce seyirtip 'Hoş geldiniz,' diyerek içeri buyur etti. Ev sadelikten öte fakir görünümündü. Etraflarını saran çoluk çocuktan kalabalık bir aile oldukları anlaşılıyordu. Çok sıcak karşılanıp ağırlandılar. Bulgur aşısı, tarhana çorbası, ayran ve köy ekmeği yendi. Semaver çayı eşliğinde tatlı bir sohbet başladı. Ahmed Nuri, güzel sesiyle ilâhî okuyor, çoluk çocuk dahil herkes huşu ile dinliyordu. Bu böyle bir süre devam etti. Daha sonra evin küçük oğlu gelip babasının kulağına:

- Baba, iki jandarma geldi, kapıda bekliyo, dedi.

'Hayırdır, inşaallah!' diye söylenerek Kadir Ağa kalktı ve kapıda ki askerlere:

- Hayrola, asker ağalar? Bir şey mi oldu, diye sordu.

Jandarmalardan daha uzun olanı:

- Hakkınızda şikâyet var. Evde kim varsa komutanım karakolda bekliyor, dedi.

Kadir Ağa şaşırarak:

- Ne şikâyeti ağalar? Evde hane halkı ile iki genç misafirden başka kimse yok.

- O zaman ikisini çağır, bizimle gel.

Kadir Ağa, şaşkın bir hâlde içeri girdi. Efendi:

- Bizi mi bekliyorlar? Diye sordu.

- He, biri şikâyet etmiş yasak iş yapıyorlar diye. Gapıdaki cendermeler garagola götürmek için bekliyorlar, dedi.

Efendi ile Ahmed Nuri Efendi :

- O zaman askerleri bekletmeyelim, diyerek ayağa kalktılar.

Kadir Ağa, hem misafirlerinin böyle bir harekete maruz kaldığı , hem de başlarına ne geleceğini kestiremediği için çok tedirgindi. Ahmed Nuri ile Efendi'de ise böyle bir tedirginlikten eser yoktu. Efendi, jandarmaların yanında yürüyüp hallerini sormuş, sonra birlikte sohbet etmeye başlamışlardı.

Bunaltıcı sıcakta uzunca bir yol yürüdükten sonra tek katlı bir bina olan karakola vardılar. Askerlerden biri onların yanında kaldı, diğeri komutanın olduğu odaya girerek hakkında şikayet olan kişileri getirdiklerini söyledi. Komutan, kafasını okumakta olduğu kâğıttan kaldırıp dışarıdan da duyulan bir sesle:

- İyi, öyleyse. Al bakalım içeri, dedi.

Asker, bir asker selâmı çakarak:

- Baş üstüne, komutanım, dedi ve dışarı çıktı.

- Komutanım sizi bekliyor. Sakın ters bir şey söyleyip onu kızdırmayın, diye tembihledikten sonra kapıyı açtı. Onlar içeri girerken kendileri dışarıda beklemeye başladı.

Komutan, otuz beş kırk yaşlarında, sert görünümlü bir adamdı. Aslında gözleri bir çocuğun gözleri gibi yumuşak bakıyordu, ama bulunduğu görevi gereği sert olması gerektiğine karar vermiş olacak ki, yüzünü asık tutmaya çalışıyordu. Boyu Ahmed Nuri'den kısaydı. Dimdik durmaya alıştığı için göğsü dışarıda ve başı yukarı bakar gibi geride duruyordu.

Üçünü de dikkatle süzdü. Efendi'ye bakarak:

- Sen de pek küçükmüşsün. Söyleyin bakalım, ne yaptınız, diye sordu.

Kadir Ağa sesi titreyerek:

- Valla bir şey yapmadık, komutanım. Bu garibler gurbete çalışmaya gelmişti. Ben babalarını Darende'den tanırım. Muhterem zattır. İşte bunları görünce Hatip Efendi'nin çocukları diyerek eve çağırdım. Sağ olsunlar, bizi kırmadılar.

Komutan, Kadir Ağa'nın sözünü keserek:

- Sözü uzatma da, ne olduğunu anlat.

Kadir Ağa heyecanlanarak:

- Baş üstüne, komutanım! İşte, biz bu Ahmed Nuri Efendi ile gardeşini davet ettik. Elinizin artığı bizim hanımla gelinler Allah ne verdiyse hazırladılar, birlikte yedik. Tam çayımızı içerken sizin askerler geldi, 'Komutanım çağırıyor.' diyerek bizi buraya getirdiler. Ne olduğunu anlamadık, diye anlatmasını sürdürdü. Komutan, onun yine lafını keserek:

- Tamam, sen sus da biraz misafirlerin anlatsın.

Ahmed Nuri de Kadir Ağa'nın söylediklerini tekrarladı. Komutan onu da dinledikten sonra Kadir Ağa'ya dönüp:

- Sen gidebilirsin. Şikâyet senin hakkında değil, bu ikisi için. Diğeri de küçük, o da gidebilir. Sonra Ahmed Nuri Efendi'ye:

- Hakkındaki soruşturma bitene kadar sen hapiste kalacaksın. Bir itirazın var mı?

Ahmed Nuri Efendi kendinden emin bir şekilde:

- Yok, efendim, diye cevap verdi.

Komutan yaşı küçük olduğu için Efendi'yi göndermek istemişti, ama Efendi yaşından beklenmeyen bir kararlılık ve cesaretle:

- Ağabeyimi bırakamam. Beni de tutuklayın, dedi.

Komutan, onun tavrı karşısında üstelemeyip birlikte hapse girmeleri hakkında karar çıkarttı. Dışarı çıktıklarında Ahmed Nuri:

- Efendi gardaşım! Sen daha küçüksün. Niye beraber dama girmek istedin? Yazık olacak sana. Bana babamların emanetisin. İçerde olmana gönlüm razı değil, dediyse de Efendi kabul etmedi.

Ne Efendi, ne de Ahmed Nuri Efendi neden hapse girdiklerini bilmiyorlardı. Yalnız ortada bir gerçek vardı ki o da iftiraya uğradıklarıydı.

Koğuşa giden dar koridordan geçerken ikisi de içinde zerre kadar bir korku duymuyordu. Özellikle Efendi, İhramcızâde Hazretlerinin manevîyatını hep yanında hissediyordu. Bu ona ayrı bir güven veriyordu.

Kendilerini karakola getiren askerlerden birinin nezaretinde kalacakları koğuşun kapısına kadar geldiler. Asker onları gardiyana tes-

lim ederken:

- Suçsuz olduğunuzu biliyorum. İnşaallah size bu iftirayı atan yakının zamanda ortaya çıkar da siz de kurtulursunuz.

Ahmed Nuri Efendi elini askerin omzuna koyarak:

- Sağ ol, gardaş, dedi.

Daha sonra gardiyan, beline takılı olan halkadaki anahtarlardan en irisini eline aldı ve büyük demir kapıyı açarak onlara girmelerini söyledi. Arkalarından kapıyı kapatırken:

- Haydi, Allah kurtarsın, dedi.

Tabanı ve duvarları taş olan büyük koğuşa ilk girişte insanı keskin bir ter ve ayak kokusu karşılıyordu. Duvarlarda oyuk şeklinde küçük, demirli pencereler vardı. Koğuşun alacağından daha fazla insan yatakların içine oturmuş, alaycı bir ifadeyle onlara bakıyordu. Bazı yataklarda iki kişi vardı. Bu, koğuştaki âdetti. Her yeni gelen böyle alaycı ifadelerle karşılanıp 'acemi' muamelesi yapılırdı. Kimse oturacak bir yer bile göstermedi. Ne yatakları, ne de yorganları vardı. Ayakta bir süre öylece durduktan sonra dostça selâm verip kenarda bir yere oturdular. Diğer mahkumların yüzüne bakan tüm azılların bu koğuştaki toplandığını hemen anlardı.

Semt-i Garip

Kadir Ağa ise karakoldan çıkarak, 'Misafirlerimi koruyamadım. Yazık oldu çocuklara.' diye söylenerek onların kaldığı hana gitti. Hemşerilerine Efendi ile ağabeyinin başına gelenleri anlattı. Onlar da çok üzüldüler. Kadir Ağa:

- Buraya onların yataklarını almaya geldim. Haydi dürün de akşam olmadan götürüyüm, dedi.

Orada bulunan tek bir yorganla arkadaşlarından birinin verdiği yastığı dürüp bağladılar. Kadir Ağa ilerleyen yaşına aldırmadan sırtlayıp aceleyle yola düştü.

Karakolun kapısında, onları getiren ve sonradan adının Bekir olduğunu öğrendiği askerin yanına yaklaştı ve:

- Asker oğlum. Bizimkilerin yorganını getirdim. N'olur, şunu yerine ulaştır.

Asker, Kadir Ağa'nın elindeki yorgana şöyle bir baktı ve:

- Görüşten önce izin vermezler ama sizinkileri gözüm tuttu. Hele yanındaki o çocuk yok mu? Çok kanım ısındı valla. Bir gidem de gardiyana söyliyem. Gardiyan, baba adamdır; geri çevirmez inşaallah!

Kadir Ağa elini askerin omzuna koyarak:

- Sağ ol, gardaş! Allah razı olsun, diye dua etti.

Gardiyan gerçekten de baba adammış. Hiç itiraz etmeden yastıkla yorganı Ahmed Nuri Efendi'ye verdi.

Ahmed Nuri Efendi, elindekilerle kardeşinin yanına giderken mahkumlardan bazılarının imalı bakışmalarından bir şeyler çevirdiklerini anlamıştı. Hiç oralı olmayarak kenarda bir yere yorganı serdi, üzerine yastığı koydu. Sonra akşam ezanının okunduğunu fark ederek ikisi birlikte abdest tazelemeye gittiler. Onlar abdest alıp gelince kenarda bir yerde akşam namazına durdular. Mahkumlardan bazıları, 'Bu durumda bile namaz kılmayı düşünebiliyorlar.' diye çok şaşır-dılar.

Namazdan sonra yatağına oturan Ahmed Nuri, cebinden çıkardığı defterine o güne ilgili bir şeyler yazdı. Defterini yanından hiç ayırmazdı. O yazmasını bitirince Efendi defteri isteyip o anda içinden gelen şu şiirleri yazdı:

*Ol şâh-ı râh-ı âlemi behânın
Pâyine düşüp de arzuhâl et*

*Yüz koy da benden yana âsitâne
Yüzüm hâk-i pâye hayâl et*

*Et ki keremlü vefâlı dilber
Bir lâhza lutfile gûşi melâl et*

*Bak semt-i garibi bîkesâne
Düşmüşlere lütfu pâyımâl et*

*Hicrinle kebâbı ehl-i derdi
Dermân-ı âtiyye-i visal et*

*Hasretgeşi firkatın olanlar
Hâlini güzâr edip suâl et*

*Firkat oduna canı yakma
Ya öldür ana ya arz-ı cemâl et*

*Biz vâdî-i Eymen'deki Musa-i kelîmiz
Biz Tûr-ı Tecellîdeki envâr-ı Hudâ'yız*

*Biz şâhid-i pâzâr-ı hamsi âli âbâyız
Biz bülbül-i nâlîde-i şûride ilkâyız*

*Derd-i gamımız âleme başka sefâdır
Biz âleme derd ü gam ile başka sefâyız*

*Tuttu yedimi kudreti Hakk'ın yedi kudret
Biz kudreti kadrile kadr-i ûlâyız*

Yatsıyı kılana kadar bu şekilde oturdular. Ahmed Nuri Efendi, kar-

deşinin yazdığı bu şiirleri okurken göz yaşlarını tutamayarak:

- Ne güzel yazmışsın, Efendi gardaş, dedi.

Kâh Darenden'den anne ve babalarından, kâh müşidleri İsmail Hakkı Hazretleri ile bu yolun güzelliğinden bahsederek bir güzel sohbet ettiler. Vakti gelince yatsıyı da kılıp yere serdikleri yorgana birlikte uzandılar. Uzanmalarıyla geri doğrulup oturmaları bir oldu. Yastığın içi tahta kurularıyla doluydu. Onlar abdest almaya gidince mahkumlar, koğuşta ne kadar tahta kurusu varsa toplayıp onların yatağına doldurmuştu. Efendi ile ağabeyi yatarken herkes pür dikkat onları izliyordu. Ama sonuç istedikleri gibi olmadı. Çünkü ne onlar tahta kurularından korktular, ne de tahta kuruları onlara bir zarar verdi. Onların doğrulması ile bütün tahta kuruları, sürü hâlinde yataklarını terk edip tekrar koğuşa dağıldılar. Mahkumlar bu işe çok şaşırılmışlardı. Yapıştığı yerden, ne yaparsan yap gitmeyen tahta kuruları nasıl olur da bu şekilde yatağı terk ederlerdi? Olacak şey değildi.

Sonraki günlerde Efendi'de gördükleri hâller onları daha çok şaşırtmaya devam etti. Bir kere, ne kadar aksi davranırlarsa davranırlar, ağabeyinin 'Efendi gardaş' dediği bu delikanlı hep iyilikle karşılık veriyordu. Kimseyi ayırt etmeden herkesin hatırını soruyor, bir iş yaparlarken elinden geldiğince yardım etmeye çalışıyordu. Hele ağabey kardeşin birlikte huşû içinde namaz kılmaları, mahkumların onları gıpta ile izlemesine sebep oluyordu. Onların gelişiyile koğuştaki o ter ve ayak kokusunun yerini gül kokusu almıştı. Mahkumlar, onların saflığı karşısında kendi hâllerinden utanıp ayaklarını yıkamaya ve temizliğe dikkat etmeye başlamışlardı.

Tüm bu güzelliğe rağmen yine de onlara fazla yakın olmuyorlardı. Kendilerine bile söylemeseler de, kim bilir belki de onların temizliği ve saflığı karşısında çekiniyorlardı.

Koğuşta saz çalıp türkü söyleyen bir Yanık Selman vardı. Komşusu ile kardeşi kavga ederken ayırmak için araya girmiş, bağ komşu-

sunun silâhını almak isterken komşu vurulmuştu. Allah'tan yarası ağırdı, ama ölmemişti. Yoksa âkıbeti doğrudan darağacıydı.

Yanık Selman, Antepli idi. Sevdiği kızı, babası başkasına verince işe güce bakmaz olmuş, eline aldığı sazı çalıp türkü söyleyerek köyde mecnun gibi dolaşmaya başlamış. Tabîî adı da Yanık Selman'a çıkmış.

Bir zaman böyle gittikten sonra babası, oğlunu daha fazla kendi hâline bırakmamış, yok dese de bir akrabasının kızı olan Cemile ile evlendirmiş. Cemile güzel, akli başında bir kızmış. Yaşı küçük olmasına rağmen Selman'ı çekip çevirmiş.

Evlendikten sonra bazı arkadaşları, 'Bu mecnunun nesine vardın? Bu güzelliğinle geldin, bu herifin gahrını çekiyin,' diyerek aklına girmek istemişler, ama Cemile:

- Selman'ın kalbi çok temiz. Mecnunluğuna gelince yakında iyi olacağını ben biliyim, diye onları susturmuş.

Gerçekten de Cemile haklı çıkmış. Arka arkaya gelen nur topu gibi iki oğlandan sonra Selman'da artık mecnunluğundan eser kalmamış. Eşine ve çocuklarına bağlı, çalışkan bir aile babası olup çıkmış. Ama çok geçmeden bu talihsiz olay gelmiş başına. On sene ceza almış. Hakim cezanın dörtte üçünü de düşürmüştü. Şimdi iki senesi kalmış. Sazı elinde, yine hasretlik türküleri okuyarak gün sayıyormuş.

Son günlerde Selman'a bir durgunluk vardı. Ne saz çalıp türkü söylüyor, ne de bir kimseyle konuşuyordu. Yalnızca düşüncelere dalıp derin derin içini çekiyordu.

Onun bu sıkıntılı hâli Efendi'nin gözünden kaçmadı. Uzun süredir yatağında oturup gözlerini yere dikmiş bir şekilde kımıldamadan duran Selman'ın yanına geldi ve elini omzuna koyarak:

- Hayrola, gardaş? Bir sıkıntın mı var, diye sordu.

Selman daldığı düşüncelerden ayrılıp sesin sahibine baktı. Büyük bir adam edasıyla omzunu tutup tok bir sesle hatırını sormasından çok etkilendi. Gayri ihtiyari toparlanarak kenara çekildi ve oturması için yer gösterdi. Sonra da içini çekerek:

- Çoktan beri evimden haber almadım. İçimde bir sıkıntı var, dedi.

Efendi, yine aynı kendinden emin hâli ile:

- Üzülme, gardaş! Mektubun yolda. Bugün gelir. Köyünüzde yangın oldu. Sizin ahır yandı, fakat üzülme. Kimseye bir şey olmadı. Ailen hep selâmetteler, dedi.

O böyle konuşurken bütün koğuş susmuş pür dikkat onu dinliyordu.

Yanık Selman ise:

- Çok sağ ol, arkadaş. İçimi ferahlattın, dedi.

Herkes o gün merakla beklemeye başladı. Bir süre sonra gardiyan gelip koğuş sorumlusuna mektupları verdi. İçinden Yanık Selman'ın da mektubu çıktı. Heyecan ve merakla okuyunca Efendi'nin dediklerinin doğru olduğu ortaya çıktı.

O günden sonra Efendi ile ağabeyine çok saygı göstermeye başladılar. Doğrudan sözle olmasa da hâlleriyile yaptıklarından dolayı onlardan özür dilediler. Artık hep iki kardeşi takip ediyor, onlar ne yaparsa kendileri de yapmaya çalışıyorlardı. Birer ikişer derken bütün koğuş namaz kılmaya başladı.

En azılı mahkumların olduğu bu koğuşa artık bir hoşgörü ve temizlik hâkimdi. Bu öyle bir temizlik ki gönülde başlıyor, tüm vücutta, hatta tüm koğuşa ve hapishaneye yayılıyordu.

Rüyadaki Müjde / Darende...

Efendi ile ağabeyinin hapse girmesinin ardından Hasan Feyzi Efendi bir mektup aldı. Oğullarıyla birlikte gurbete gidenlerin birinden geliyordu. Efendi ile Ahmed Nuri'nin iftiraya uğrayarak hapse girdiklerini haber veriyordu. Bu durum Hatip Efendi ile Fatıma'yı çok üzdü. Yakın da değildi ki gidip göreler..

Fatıma o gün akşama kadar durup durup ağladı. Hatip Efendi:

- Hacı Hatun, o kadar üzülme. Biz onları Allah'a emanet ettik. Korkma, bir şey olmaz. Haydi kalk, topla kendini. Sabah ola, hayrola!

Fatıma eşine karşı koymadı. Yatmadan önce tekrar dua edip evlâtlarını Allah'a emanet etti. Bir süre uyuyamadı. Daha sonra biraz dalınca rüyasında Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i gördü. Bir mahkeme salonundaydı ve Resulullah Efendimiz hâkime hitaben mübarek selâmla:

- Oğlumuz Hulûsi Efendi'yi bırakın. Onun yerine ben yatacağım, diye buyurdu. Birden uyanan Fatıma hemen doğrulup oturdu. Rüyanın etkisiyle heyecan içindeydi. Onun aniden kalkmasıyla uyanan Hatip Efendi:

- Hayrola, Hatun? N'oldu, diye sordu.

Fatıma heyecanla rüyasını anlattı. Hatip Efendi gözleri dolarak:

- Bak, Hacı Hatun. Demedim mi sana ben onları Allah'a emanet ettim diye? Oğullarımızın sahibi var, bırakmaz öyle hapishane köşelerinde, dedi.

Fatıma'nın rüyasıyla ikisinin de gönlü ferahlamıştı. Şimdi içleri rahat, oğullarının döneceği günü bekliyorlardı.

Kötülüğe Karşı İyilik / Adana

Mahkeme Günü...

Efendi ile ağabeyi hakkındaki soruşturma tamamlanmış, duruşma günü gelmişti. Koğuştan çıkmadan önce bütün mahkumlar ‘İnşallah tahliye çıkar.’ temennisinde bulundular. Kapıdaki gardiyanla onları almaya gelen jandarma, onların bu samimi ve insancıl davranışlarını hayretle izliyorlardı. Mahkumlardan biri onlara dönerek:

- Niye şaşırıyorsunuz, ağalar? Mezbeleye düşen bir gül orayı bir gül bahçesine çevirdi işte, diye ondan beklenmeyecek bir lâf edince şaşkınlıkları bir kat daha arttı.

İki jandarmanın arasında mahkeme salonuna gidince Ahmed Nuri Efendi kardeşinin kulağına eğildi ve:

- Kardeş, inşaallah bugün beraat edeceğiz. Bak, İhramcızâde Hazretleri orada oturuyor, diyerek arkada bir sırayı işaret etti. Efendi onun gösterdiği yere bakarken gülümsedi ve:

- Ağabey, Efendi Hazretleri bizden hiç ayrılmadı ki. Hep bizimle beraberdi zaten, dedi.

Kardeşi böyle söyleyince Ahmed Nuri Efendi göz yaşlarını tutamadı.

Mahkemede, iftiracı haksız yere şikayet ettiğini itiraf etti ve onların masum olduğu ortaya çıktı. Hâkim beraat kararını verirken iftiracıdan davacı olup olmadıklarını sordu. Onlar da davacı olmadılar. Hâkim iftiracıya dönerek:

- Sen insan evlâtlarına rastladın. Yoksa ben sana yapacağımı biliyordum, diye kızdı.

Efendi ile ağabeyi koğuştaki arkadaşlarıyla helallaşıp çıktılar. Mahkumlar onları göz yaşlarıyla uğurladı. Birlikte geçirdikleri günleri hiç unutmayacaklarını düşünüyorlardı.

Dışarı çıkınca yüzlerine çarpan temiz havayı içlerine çektiler. Ahmed Nuri Efendi:

- Kardeşim, artık buralarda kalmayalım. Bir an önce Darende'ye dönelim, dedi.

- Peki, ağabey. Nasıl dersin öyle olsun.

Kadir Ağa ile iki oğlu kapıda bekliyordu onları. İçeri girdiklerinden beri her görüşte gelmiş, karınca kararınca temiz çamaşır, yiyecek bir şeyler getirmişti. Bugün de yine yalnız bırakmadılar ve trene binene kadar eşlik ettiler. Tren hareket etmeden önce:

- Kusura kalmayın, Efendi evlatlarım. Size sahablık edemedim. Hatip Efendi gardaşıma da çok selâm söyleyin, ellerinden öpüyorum. Çocuklarına sahib çıkamadım diye bana gızmasın, diye sarıldı, her ikisine de.

Hekimhan'da trenden inip yürümeye başladılar. Saatler boyu yürüdüler ama yorgun değillerdi. Darende'ye yaklaştıkça heyecanları giderek artıyordu. Artık havalar iyice soğumuştı. Adana'nın onlara boğucu gelen havasından sonra Darende'nin mis gibi hafif rüzgârlı havasını soluyup gürül gürül çağılayan Tohma'nın kıyısından yürürken Efendi gülümseyerek:

- Darende'den uzakta olmak bize yaramıyor, ağabey, dedi.

Ahmed Nuri de elini gardaşının omzuna atıp sevgiyle sıkarken:

- Doğru, gardaşım. Doğru, dedi.

Dönüşleri başta anne ve babaları olmak üzere arkadaşları ve bütün Darendelileri sevince boğdu. Hapse girdiklerini duyduklarından beri tedirgin bir bekleyiş içindeydiler. Şimdi dönmüşlerdi ve kimileri evlerine gelerek 'Geçmiş olsun,' dediler, kimileri de dışarıda görüştüler.

Yüce Misafir

Bir gün Hatip Efendi kahvaltıdan sonra:

- Çarşıya gidiyorum, Hacı Hatun. Bir isteğin var mı, diye sordu.
- Yok, Efendi. Sağ ol.

Hatip Efendi hazırlanıp çıktı ve atına binerek çarşıya doğru atı sürdü. Camideki görevinden ve bahçe işlerinden arta kalan zamanlarda çarşıya gider ve oradaki esnafla görüşür, hâlleşirdi. Giderken kimileyin yanına Efendi oğlunu da alırdı. Ama bugün gelmek istememişti.

Hatip Efendi çıktıktan bir süre sonra kapı çalındı. Fatıma açtığında gördü ki İsmail Hakkı Hazretleri ve birkaç ihvanı kapıda. İsmail Hakkı Hazretleri gülümseyerek:

- Hatip Efendi Kardaşımız yok mu, dedi.

Fatıma Hanım, hemen kenara çekilip, Ahmet Nuri Efendi öne çıkıp misafirleri içeri buyur etti. Ahmed Nuri Efendi saygıyla ellerini öptü ve sohbet odasına geçmeleri için önden yol gösterdi.

Onlar henüz oturmadan Fatıma Hanım, Efendi ile Kerime Sekine'yi:

- Tez varıp babanıza yetişin. Efendi Hazretlerinin geldiğini haber verin, diyerek gönderdi.

Efendi, İsmail Hakkı Hazretlerini görünce yine kalbinin hızla çarpmaya başladığını hissetti. Çocuk kalbinde sanki bir çağlayan vardı ve mürşidini her gördüğünde daha hızlı çağlıyordu. Bir an önce babasını bulup eve geri dönmek, mürşidinin sohbetinde bulunmak istiyordu.

Kardeşi ile bir süre koştular ama nafiye. Babalarına yetişemediler.

Kerime Sekine yorulunca koşmaktan vazgeçip geri dönmeye karar verdiler.

Osman Hulûsi Efendi eve eli boş dönmek istemiyordu. Bahçeden elma, erik ve dut ağaçlarının olduğu bahçelerinden bol bol meyve topladılar. Osman Hulûsi Efendi, 'Böyle bir zat evimize gelmiş, dünyaları sersek önüne azdır.' diye düşünüyordu.

Hatip Efendi çarşıdan döndüğünde evinde İsmail Hakkı Hazretleri ve onu görmeye gelen kalabalıkla karşılaştı. Onun teşrifini duyan herkes görmeye gelmişti. O gün Fatıma'nın pişirdiği yemekler yenip çaylar içilirken insanlar, İhramcızâde Hazretlerinin sohbetinde bulunmanın coşkusu ve feyzini hissettiler içlerinde.

Toprak ve Ateş

Adana'dan döndükten sonra Osman Hulûsi bir dülgerin yanında çalışmaya başladı. Dülgerlik yapılan mekânlarda kütük hâlinde gelen ağaçların kabuklarının soyulması sırasında etrafa yayılan kokusu insanı bir anda tümüyle sarar. Bu kokuyla doğadaki canlılık, yaşanan mekâna getirilmiş gibi olur. Küçük bir tohumken dalları, çiçekleri, yaprakları ve meyvesi olan kocaman bir ağaca dönüşür. Bu hâliyle doğaya canlılık ve güzellik katarken daha sonra şekillendirmesiyle yapılan eşyalar da bulundukları mekânlara hoş bir hava katar.

Maharetli ellerde işlenirken ağaçtan güzel koku yayılıyordu, sanki canlılığının bir simgesidir. Her ne kadar kurumuş ya da kesilerek toprağından ayrılmış da olsa, o yine de capcanlıdır. Kâh içine elbiselerin konduğu bir dolap, kâh üzerinde yemek yenen bir sofa ya da canım kitapların dizildiği bir kitaplık olarak canlılığını insanlarla paylaşmaktadır.

Bir ağacın şekillendirilmesinde Osman Hulûsi'nin üstüne yoktur. Onun özündeki muhabbet ve zenginlikten insanların gönüllerinin

zenginleşip güzelleşmesi gibi, el becerisiyle de kütükler şekillenip güzelleşir. Madde ve mânâda Osman Hulûsi'nin elinden estetik bir güzellik çıkmaktadır. Dülgerlik işinde öyle çabuk ustalaşır ki bir süre sonra birçok güzel eşya üretmeye başlar. Pek çok eşyayı tamir ederek tekrar işe yaramasını sağlar.

Darende'de yaşayan, tabiri caizse on parmağında on marifet olan Mevlût Zontul, fotoğraf çeker, dikiş makinesi ile dikiş diker ve daha bir çok iş elinden gelirdi. Mevlût Zontul, Osman Hulûsi ile yaşıt sayılırdı. Birçok Darendeli gibi o da ona çok saygı duyar ve severdi. Fotoğraf çekerken fotoğraf makinesinin tahtası kırıldı. Hiç tereddüt etmeden doğru Osman Hulûsi'ye götürdü. Kısa sürede tamir eden Hulûsi Efendi'den tahtayı alırken:

- Allah razı olsun, Efendi. Eskisinden daha güzel olmuş, dedi. Hulûsi Efendi onun çok çalışkan olduğunu bildiği için işinden geri kalmaması için hemen onarıp teslim etmişti.

Bu arada ülkede pek çok yenilikler yapılıyordu. Yeni kanunların çıkmasıyla herkesin bir soyadı oldu. İsmail Hakkı Hazretleri 'Toprak' soyadını alınca Hulûsi Efendi'nin ailesi de 'Ateş'i seçti.

Gönül Pazarında Can Sermayesi

Osman Hulûsi Efendi ağabeyiyle Adana macerasından sonra uzunca bir süre gurbete gitmedi. Ama bu sene gitmeyi düşünüyordu. Kangal'ın Çetinkaya Kasabasına gidip ticaret yapacaktı.

Çocuklarına düşkün olan Fatıma Hanım, böyle ayrılıkların olmasını istemiyordu.

Osman Hulûsi Efendi gurbete çıkmadan önceki gün mürşidi İhramcızâde Hazretlerinin Gürün'e geldiğini duydu. Çok sevinen Efendi, hemen hazırlanıp komşusu Ya Şeyh'le birlikte Gürün'e gitmek üze-

re çıktı. Uzun süredir mürşidini görmek istiyordu. Yolda garip bir heyecan içindeydi. Arkadaşıyla birlikte at üstünde giderken yollar sanki önlerinde kısalıyor gibiydi.

Gürün'e, Efendi Hazretlerinin misafir olduğu eve gittiklerinde sofalar kurulmuş, ama yemeğe başlanmamıştı. Osman Hulûsi Efendi edep ve hasretle mürşidinin elini öperken gönlünün muhabbetle dolup taşıdığını hissetti. Mürşidinin varlığı ile her yer ısıtıldı sanki. Mürşidi de onu görünce çok sevinmiş:

- Geldin mi, Hulûsi? Sofrada sizi bekliyorduk, demişti.

Yemekten sonra güzel bir sohbet ortamı oldu. Hulûsi Efendi mürşidini görmenin, aynı ortamda bulunmanın sevinciyle şu dizeleri yazmaya başladı.

*Dil Kâ'be'sini ey dost diller tavaf ederken
Nâgâh ol gamzelerin cânı şikârâ çıkmış*

*Dost kanda deyu gözler her dem nigâh ederken
Canlar meğer seninle şol bir kenâra çıkmış*

Yanında oturan arkadaşı Sırrı Bey, ne yazdığını merak ederek eğilip baktı. Hulûsi Efendi yazmayı bıraktı. Kalem durdu, yazamadı. Buna şaşırان Hulûsi Efendi gayr-i ihtiyari başını kaldırıp mürşidinin yüzüne baktı. Oysa ki mürşidinin yüzüne bakmanın terk-i edep olduğunu bilir, bir araya geldiklerinde hiçbir zaman yüzüne bakmazdı. Aynı ortamda bulunup varlığını hissetmek zaten büyük bir zenginlikti.

İhramcızâde Hazretleri onun hâlini anlayıp gülümsedi ve:

- Sırrı Bey, Efendi oğlumuzun aşına su katma, dedi.

Sırrı Bey, oturduğu yerde kimıldanıp gözlerini kâğıttan ayırdı ve yere dikti. O anda kalem tekrar yazmaya başladı ve Hulûsi Efendi kaldığı yerden devam edip hızla bitirdi.

*Kim hergiz bilmemişler sayd etdiğini anlar
Bezm-i Ezelde çeşmin meğer bu kâra çıkmış.*

*Hulk u huyunu gören cümle melek demişler
Dil saydına vahdetden bunda karâra çıkmış.*

*Mülk-i ferâgat içre sultan iken vücûdun
Bu âlem-i şuhûdu geşt ü güzâra çıkmış*

*Diyâr-ı ademde hâk-i pâyin iken Hulûsi
Sen bezirgân-ı Hakk'a cânı pâzâra çıkmış*

Efendi Hazretleri bitirdiğini anlayınca:

- Oğlumuz Hulûsi Efendi bize ne yazmış, okuyun da dinleyelim dedi:

Güzel sesli ihvanlar, Hulûsi Efendi'nin mürşidine olan muhabbetinden doğan bu ilâhîyi öyle içli okudular ki orada bulunan diğerleri göz yaşları içinde dinledi.

Sohbetten doğan muhabbet sadece oradaki ihvanların gönlüne değil tüm Gürün'e dağılmış gibiydi. Canlılıkla birlikte bir sükûnet de vardı. Tüm doğa onların duygularını paylaşıyor gibiydi. Rüzgâr bile yaprakları incitmemek için sanki daha bir yumuşak esiyordu. Sular çağlıyordu ama bu çağlamada sade su sesi değil, muhabbetten doğan bir inilti de duyuluyordu. Gönüllerin coşkusu ve sevgiliye duyulan aşkın hüznü, bülbülün güle yanması gibi doğanın her bir nesnesinde fark ediliyordu. Ârif olan gönüller bunu anlıyor ve kendi muhabbetini doğada da görünce hem daha çok coşuyor, hem de mahzunlaşıyordu. Bu mahzunlaşmada sevgiliden ayrılmanın hüznü gizliydi.

Ertesi gün yola çıkarken Osman Hulûsi Efendi gönlünde hâlâ bir gün önce mürşidini görmenin sevincini taşıyordu. Anne ve babası-

nın elini öpüp yola çıktığında bile ailesinden ayrılmanın hüznü yanında bu sevinç onun daha kolay yol almasını sağlıyordu.

Maddî Ticaretten Mânevî Ticarete

Meşakkatli bir yolculuktan sonra Kangal'a vardılar. Arkadaşıyla önce satacakları malları aldılar ve uygun bir yerde tezgâh açarak satmaya başladılar. Osman Hulûsi Efendi yaptığı ticaretin yanı sıra ibadetlerini de ihmal etmiyordu. Zaten birlikte kaldıkları han odasında arkadaşı sabaha kadar onun uyumadığının farkındaydı. O uyuyor, uyanıyor, Hulûsi Efendi kâh namaz kılıyor, kâh tespih çekiyor, kâh hiçbir şey yapmadan seccadede başı önüne eğik bir hâlde, kımıldamadan duruyordu. Arkadaşı onu hiçbir şey yapmıyor gibi görüyordu, ama Hulûsi Efendi, içinde kaynayan volkanla hâlden hâle giriyor, cümle esrara vâkîf oluyordu.

Hulûsi Efendi her ne şartta olursa olsun çocukluğundan beri temizliğine çok dikkat ederdi. Şimdi evinden uzakta olsa bile bu alışkanlığını yine aynı şekilde sürdürüyordu. Her zaman ondan etrafa yayılan gül kokusu, aynı ortamda bulunanda yeni yıkanmış ve gül esansı sürmüş izlenimi uyandırırdu. Ama Hulûsi Efendi'deki gül kokusu hiçbir esansta olmayan, ecdadı Resulullah Hazretlerinin kokusuydu. Yaz, bahar ya da kış olsun, bu gül kokusu, ârif olanlarda bir sevinç, bir umut hissi uyandırırdu. O bir Allah dostuydu ve her yerde Allah (c.c.)'ın rahmeti hazır bulunurdu.

Cuma günü Hulûsi Efendi güzelce boy abdestini alıp geçti işinin başına. Öğlene doğru birden müşteri yoğunluğu oldu. Hulûsi Efendi onlarla ilgilenirken zamanın nasıl geçtiğini anlamadı ve Cuma namazını geçirdi. Birden büyük bir üzüntü duydu içinde. Akli erdiği günden beri bir kez bile değil Cuma'yı, tek bir vakit namazını bile geçir-memişti. Onun için kıldığı namaz bir görevi yerine getirmekten çok, Peygamber Efendimiz'in miracı gibi dostun huzuruna çıkmak, özlem

giderip vuslata ermekti.

Şimdi Cuma'yı geçirmişti. Hem de dünya galesi yüzünden. İçinde duyduğu pişmanlığı tarife imkân yoktu. Tezgahı bir arkadaşına bırakıp en yakındaki camiye gitti ve öğle namazını kıldı. Ardından göz yaşları içinde, 'Beni sana ibadetime mâni olan kazanca muhtaç etme Ya Rabbi!' diyerek dua etti. Camiden çıktığında ticareti bırakma kararı almıştı.

Hemen gün arkadaşlarıyla helâllaştı ve ertesi sabah erkenden yola çıktı.

Ayrılması, arkadaşlarını ve müşterilerini çok üzdü. Onunla birlikte hep bir bereketin var olduğunun farkındaydılar. Ne zaman dara düşseler ondan yardım görüyorlardı.

Çarşıya yakın bir evde oturan bir ailenin 5-6 yaşlarında Bekir adında bir oğlu vardı. Bekir bir gün annesiyle birlikte çarşıda yürürken Hulûsi Efendi'yi görmüş, karşısında durarak uzunca bir süre yüzüne bakmıştı. Kendinden öncekilerden kaldığı belli olan dokuma şalvarı, beyaz köyneği ve ayağında maharetle taşıdığı takunyaları ile çok sevimli bir görünüşü vardı. Traşlı kafası güneşten yanmıştı. Hulûsi Efendi sattığı kasketlerden birini alıp çocuğun başına taktı. O anda bir çocuk yaşından beklenmeyecek bir edeple Hulûsi Efendi'nin elini öptü ve başını yere eğdi.

Annesi 'Bekir, haydi gidiyoruz.' diyene kadar bu şekilde durdu. Daha sonra annesinin yanında yürürken iyice uzaklaşana kadar dönüp dönüp Hulûsi Efendi'ye baktı ve içten bir gülümsemeyle el salladı.

Hulûsi Efendi'nin sonradan öğrendiğine göre Bekir, altı çocuklu bir ailenin en küçüğüydü. Babası iki yıl önce aniden ölünce zaten fakir olan aile iyice sefalete gömüldü. Annesi Hürü Kadın, bazı zengin ailelerin çamaşırlarını yıkayarak çocuklarına bakmaya çalışıyordu. On altı ve on dört yaşlarındaki iki oğlu Mersin'e gidenlerin yanına çömez olarak katılmıştı. Hürü Kadın hem onların çalışıp para kazan-

malarını istiyor, hem de evden uzakta sefil olduklarını düşünerek üzülüyordu.

Bugün de yine yıkadığı çamaşırları teslim edip geri dönüyorlardı. Hürü Kadın aldığı yevmiye ile biraz alışveriş yapmak istiyordu. Bekir, hem en küçük olmasından, hem de babasızlığın verdiği yokluktan çok hırçın yetişmiş bir çocuktü. Annesi alışveriş yaparken rahat durmuyor, satıcıları kızdırana kadar uğraşıyordu. Hulûsi Efendi'yi görünce sanki o hırçın ve yaramaz çocuk gitmiş, yerine uysal ve söz dinleyen biri gelmişti.

Hulûsi Efendi, hâllerinden çok fakir olduklarını anlamıştı. Bir gün geçerken onların küçük, derme çatma bir kulübede oturduklarını gördü. Bekir, evlerinin önünde, diğer çocuklarla birlikte oynuyordu.

Birden içi sevgi ve şefkatle doldu. Çarşıdaki esnafla konuşarak 'Komşusu açken tok yatan bizden değildir,' hadisi uyarınca bu aileye yardım etmeleri gerektiğini anlattı. Bazıları, 'Zaten bizim durumumuz ne ki?' diyerek karşı çıksa da, Hulûsi Efendi'yi sevip saygı duyanlar ilk bereket parasını da onun vermesinin ardından güçleri yettiğince yardım ettiler. Kısa zamanda önemli bir miktar yardım toplandı. Aslında o günün şartlarına göre durumu iyi olanların sayısı gerçekten de azdı. Ama Hulûsi Efendi'nin teşviki ve mazlumlara yardım da başı çekmesi, bereket parasını da koymasıyla toplanan paranın da bereketi göl oluyordu.

İlk iş olarak bu işten anlayan birkaç kişi, evlerini onarıp derme çatma görünümünden kurtardılar. Artık kışın, evin her tarafından rüzgâr esmeyecekti. O günlerde gurbetten gelen oğullarını da esnaf lar, yanlarında yetiştirmek üzere çırak olarak aldılar. Bu arada Hürü Kadın duyduğu minneti nasıl ifade edeceğini bilemiyordu. İki yıldır çektiği sıkıntılar, yerini iyiliğe ve güzelliğe bırakıyordu. Artık sahipsiz olmadığını anlıyordu. Allahu Tealâ, Hulûsi Efendi gibi bir gönül erinin yolunu Kangal'a uğratmış ve onun elinden Hürü Kadın ve ailesinin sıkıntıları bertaraf olmuştu.

Şimdi Hulûsi Efendi Kangal'dan ayrılınca ardından üzülenler en çok onlardı. Özellikle de en küçükleri Bekir. Onu görünce ısıldayan çocuk gözleri, çarşıya gelip de her zaman olduğu yerde göremeyince önce telaşla etrafa bir bakmış, sonra üzüntüyle başını yere eğerek ağlamıştı.

Esnaftan bazıları da, 'Acaba bir hatamız mı oldu ki Efendi aniden terk etti burayı?' diye hayıflandılar.

Artık ne düşünseler, ne etseler faydasızdı. Hulûsi Efendi gitmişti ve görmek isteyince Darende'ye ziyarete gitmekten başka çare yoktu.

Beklenen Misafir

Hulûsi Efendi, Kangal'dan ayrıldıktan sonra Sivas'a mürşidi İhramcızâde Hazretlerini ziyarete gitti. Uzunca bir süredir onun hasretiyle yanıyordu. Sivas'a varınca, esansçıdan gül kokulu bir şişe esans aldı ve doğruca devlethaneye gitti. Bahçe kapısından girdi. Köşede güzel bir çeşme, dut, erik, kiraz ağaçları vardı. Daha bahçe kapısından girerken ağaçların kokusuyla birlikte bir huzur insanın içine dolardı. Hulûsi Efendi demir kapıdan girerken Salâvat-ı Şerife getirerek bu kokuyu içine çekti. Kismetse biraz sonra mürşidini görecekti. San-ki onun huzurundaymış gibi edeple yürürken biraz ilerideki yeşil kapının önünde Efendi Hazretlerini gördü. Gülümseyen yüzüyle kendisine bakıyordu. Hulûsi Efendi içinden taşan bir heyecanla yanına yaklaşp selâm verdi ve yavaşça elini öptü. İhramcızâde Hazretleri onun sırtını sıvazlarken:

- Nicedir gözümüz yolda, bekliyorduk, dedi. Hulûsi Efendi'nin o anda bütün dünya gözünden silindi. Bahçe, ağaçlar, yeşil kapı, bu ev, hiçbir şey yoktu. Sadece

*'Yârin kitab-ı hüsnünün hayrânı olmuştur gönül
Bülbül gibi gül yüzünün nâlânı olmuştur gönül*

Gül âşinalık arz eder vechine karşı açılıp
Gül gibi dostun yüzünün handânı olmuştur gönül

La'li şarabından nişân cân olsa olur câvidân
Zâhir olup sırr-ı nihân mestânı olmuştur gönül

Mest gözleriyle baksa yâr kaplar her yanı âh u zâr
Kabil değil ola timâr hayrânı olmuştur gönül

Sunsa lebinden katre âb hâli olur her dem harâb
Başdan ayağa pür-kebâb büryânı olmuştur gönül

Can kanda ansız şâd ola yârsız işi feryâd ola
Bir gün gönle âbâd ola vîrânı olmuştur gönül

Dâim Hulûsi'ye meded etse o yâr-ı müstemend
Derdi olunca bî-aded dermânı olmuştur gönül'

Gazeline bahsettiği gibi mürşidi ve ondan gönlüne dolan muhabbet vardı.

Daha sonra içeri girip sohbet odasına kadar Efendi Hazretleri önde, o arkada yürüdüler.

İçeride hazırlanan üç ayrı yer sofrasının etrafında çok sayıda misafir vardı. Efendi Hazretlerinin girmesiyle hepsi yekini ayağa kalkmak istedi, fakat o:

- Sofradan kalkılmaz, diyerek oturmalarını işaret etti.

Misafirler, Efendi Hazretlerinin arkasında Hulûsi Efendi'yi görünce bazıları içinden 'Efendi Hazretlerinin beklediği Seyyid Hulûsi'ymiş demek ki.' diye geçirdi. İhramcızâde Hazretleri yemekler hazır olduğu hâlde 'Yolda misafirimiz var,' diyerek bekletmiş ve bir süre durduktan sonra bahçe kapısına çıkıp orada beklemeye başlamıştı.

Efendi Hazretleri her zamanki yerine otururken Hulûsi Efendi ka-pıya en yakın sofranın alt tarafına oturdu. İhramcızâde Hazretlerinin bu büyük salonunda hep çok sayıda misafir olurdu. İhvanları mürşîdinin evine 'Devlethane' derlerdi.

Devlet, bizim kültürümüzde daima kutsal sayılmıştır. Tarihimizde kendi kurduğumuz devletin çatısı altında özgür yaşamaya hep gayret etmişiz, gerektiğinde canımız pahasına devletimizi ve topraklarımızı korumuşuzdur. Gönül sultanları da gönlümüze taht kuran, onu dünyevî kirlerden, arındıran manevî sultanlardı. Onlar bu manevî imarı, Allah ve Resulü'nden gelen bir muhabbet ve bereketle yaparlar. Bu muhabbet onların bir babanın çocuklarına duyduğu şefkatin çok daha fazlasını, tüm yaratılanlara karşı göstermelerini sağlar. Bunu yaparken asla varlık kaygusuna kapılmazlar. Onlar yokluk kapısından girip yok olup sonra var olmanın tadına varmışlardı. Etrafındaki insanlar da bir çağlayanın çağlarken etrafına saçtığı billur tanelerden nasiplerince faydalanırlar. İşte gönül sultanı olarak gördükleri İhramcızâde Hazretlerinin evine de bu sebepten devlethane derler. Bu eve gelenler devlet bulacaklarından emin, muhabbetle hakiki bir sultana bağlanmanın güvenliğini hissederler. Bu sultanın manevîyatının güzelliğini günlük hayatlarının her anında hissederler. Artık insanı esir eden sen – ben kaygusu silinip yerini biz alır.

O akşam, o sofrada bulunanlar, ayrılan çorba ve bulgurlu aş yerken, aslında lokma lokma içlerine muhabbeti sindiriyorlardı. Yemekler yenip sofralar toplanırken Hulûsi Efendi yorgunluğunu umursamayıp yardım etti. Bu arada semaverler yakılmış, bir köşede nazlı nazlı inliyordu. Sanki yanan semaver değil de mürşidinin huzurunda Hulûsi Efendi'nin sinesiydi. Sanki ona biraz yakın otursanız içinden taşan ateşi ya da yanmış ciğer kokusunu duyabilirdiniz. Onun kalbi muhabbetle çarparken bir zincirin halkaları gibi bu muhabbet sırasıyla diğerlerine geçiyordu. İlahiler okunup çok feyizli bir sohbet oldu. Güzel sesli bir ihvanın Hulûsi Efendi'nin yazdığı 'Ben nâr-ı aşk ile yanıp hâk ile yeksân olmuşam' ilâhîsini okurken

etrafa dağılan muhabbetle güzel bir sohbet...

Hulûsi Efendi, mürşidinin huzurunda edebinden konuşmuyordu ama yazdığı ilâhîlerle onun varlığında Allah ve Resulü'ne duyduğu muhabbeti çok güzel dile getiriyordu. Gerek ilâhîyi okuyan ihvan, gerek dinleyen herkes o ilâhîlerdeki derin mânâyı içinde hissediyor ve 'Mübarek ne de güzel yazmış. Tam da benim kalbime tercüman olmuş,' diye düşünüyordu.

Vakit akşama yaklaşıyordu. Hulûsi Efendi daha fazla rahatsızlık vermek istemiyordu. İzin isteyip bir an önce yola çıkmayı düşünürken Efendi Hazretleri:

- Hulûsi, oğlum. Muhyiddin kardaşımızla beraber bu gece kalın, sabah gidersiniz, inşaallah, dedi.

Hulûsi Efendi, 'Emir demiri keser.' diye düşünerek gitmek için ısrar etmedi. Kalmalarını isteyen Efendi Hazretleriydi ve onun sözü Hulûsi Efendi için bir ferman niteliğindeydi.

Ya Şeyh de bu duruma çok sevindi. Ziyaret edip fazla rahatsızlık vermeden geri dönmeyi düşünürken şimdi mürşidinin evinde kalacak, onlarla daha çok vakit geçirecekti.

Akşam birkaç misafirin gelmesiyle yemek yendi. O gün günlerden perşembe olduğu için yemekten sonra birlikte çıkıp vekâleye, hatime gittiler.

Sabah kahvaltıdan sonra İhramcızâde Hazretleri kamyonu olan Reşit adında birine haber saldı. Kamyoncu Reşit, yük taşırdı ve bu sebepten sık sık Sivas dışına çıkardı. Bugün de tam yola çıkmak üzereyken biri gelip İsmail Hakkı Hazretlerinin çağırdığını söylemişti.

Hemen abdest alıp üzerindeki yağlı tulumu çıkardı. 'Efendi Hazretlerinin huzuruna temiz çıkalım.' diye geçirdi içinden.

Reşit'in kamyonu oldukça külüstürdü. Yağmur yağdığında mutla-

ka yolda kalır, Reşit kamyonun kaputunu açarak kablolarını kurular-
dı. Daha sonra da inatçı bir çocuğu ikna etmeye çalışır gibi onunla
konuşup önündeki kolu çevirerek çalışmasını beklerdi. Bu sabah da
yola çıkmak için hazırlanırken biraz tedirgindi. Hava yağmurluydu
ve yolda kalmak kaçınılmazdı. Ama Efendi Hazretlerinin çağırdığını
duyunca tüm tedirginliği geçti. 'Efendim, himmet derim. Kuş gibi gi-
der, gelirim, Evelallah,' dedi.

Vedalaşırken Efendi Hazretleri:

- Hatip Efendi gardaşıma, validene çok selâm söyle, dedi ve onla-
rı Allah'a emanet etti.

Bir Tatlı Telaş

Birlikte yola çıktılar. Kamyoncu Reşit, Hulûsi Efendi'yi birkaç kez
devlethanede görmüştü ve onun Muhammedî renge boyanmış bir gö-
nül adamı olduğunu anlamıştı. Ya Şeyh'i zaten tanıyor ve çok sevi-
yordu. Kamyonunu çalıştırırken 'Oğlum Reşit, devlet kuşu kondu ba-
şına. Haydi bakalım, Efendi Hazretleri'nin emanetlerini yolda kalma-
dan götürürsen aferin sana.' diye geçirdi içinden.

Darende'nin Hacıderviş Mahallesi'nde oturan Yeniceli Mehmed
Efendi, o gün öğle namazından sonra çarşıdan biraz alışveriş yapıp
doğru eve gitti. Eşi Zeynep Hanım yemek hazırlamakla meşguldü. Kı-
zı Naciye Hanım, babasını görünce hızlı adımlarla gelip karşıladı ve
elindekileri aldı.

- Annen nerede kızım?

- İçeride yemek hazırlıyor, baba.

Mehmed Efendi ile kızı birlikte Zeynep Hanım'ın yanına gittiler.

- Kolay gelsin, hanım.

- Buyur Efendi, hoş geldin. Zeynep Hanım, kocasının aldıklarını görünce:

- Hayrola, Efendi. Yine çarşığı eve taşımışsın.

- Yok, Hanım. Biraz bir şeyler aldım. Akşama hazırlığını sağlam yap. Hatip Efendi ile ailesi bize gelecekler.

- Buyursun, gelsinler, diyen Zeynep Hanım kocasının gözüne baktı. Her ikisi de ziyaret nedenini tahmin edebiliyordu. Büyük kızlarını evlendirdikten sonra sıra Naciye Hanım'a gelmişti. Naciye Hanım, on sekiz yaşında, çok terbiyeli ve güzel bir kızdı. Annesi ve babası çok iyi ailelerden geliyordu. Annesi Zeynep Hanım mahallede çok saygı duyulan bir kadındı. Keyveni Hanım diye sözedilirdi. Keyveni Hanım, mahallede çok saygı duyulan ve her işte akıl danışılıp örnek alınan hanım anlamına geliyordu.

Mehmed Efendi de elinden, dilinden kimsenin zarar görmediği, aksine insanlara hep hayırlı olan bir adamdı. Yenice'de bağı, bahçesi çoktu. Büyük evlerinde konuk hiç eksik olmazdı.

Dört çocukları vardı. Bir kızı ve bir oğlu evliydi. Naciye Hanım'dan küçük olan bir de Nazife vardı, henüz çocuktı.

Mehmed Efendi daha sonra onların yanından ayrılarak bahçeye çıktı. Üzüm pennağının altındaki sedire uzanır gibi oturdu. Mevsim güzdü. Sararmaya başlayan yapraklar, hafif esen rüzgâra karşı düşmemek için direniyordu. Hava insanın içini ısıtıyordu. Rüzgâr bahçedeki çiçeklerin kokusu çevreye yayıyor ve bu kokuyla insan yeni bahara ermiş gibi bir hisse kapılıyordu.

Az sonra elini kurulayarak Zeynep geldi. Mehmed Efendi toparlanarak eşinin oturması için yer açtı ve:

- Buyur, Hanım. Gel, otur, dedi. Bir süre sessiz kaldılar. Sonra Mehmed Efendi:

- Ne daldın, Hanım? Yoksa bu iş hoşuna gitmedi mi, diye sordu.

Zeynep Hanım, daldığı düşünceden sıyrılarak:

- Yok, Efendi. Hoşuma gitmeyen bir şey yok. Bilirsin Hatip Efendi ile ailesine hepimizin büyük sevgisi ve saygımız var. Hele oğulları Hulûsi Efendi deyince akan sular durur.

- Ee, öyleyse sen ne düşünüyon?

- Bir şey düşündüğüm yok. Hele bir akşama gelsinler bakalım, niyetleri neymiş? Şimdiden bir şey demeyelim.

- Haklısın, Hanım. Yalnız akşama biraz kalabalık olabilir. Hazırlığınızı ona göre yapın. Bir de emmimgile, dayımgile haber verelim.

- Tamam, haydi gel. Önce yemeğimizi yiyelim de sonra hazırlıklara başlarız.

Öğle yemeğinden sonra Nazife'yi Zeynep Hanım'ın kardeşlerinin hanımlarını çağırmak için gönderdiler. Yengelerden biri Naciye Hanım'a bakarak gülümsedi ve:

- Kız, yoksa bu hazırlık senin için mi yapılıyor, diye sordu.

Naciye Hanım, o anda utancından kıpkırmızı oldu. Başka bir işe bakmak için içeriye gitti.

Zeynep Hanım ardından gülerek baktı ve:

- Kızımı niye utandırıyorsun, yengesi, dedi.

- Utanacak ne var, abla? Artık gelinlik çağına geldi. Böyle şeylere alışması lazım.

- Kızım güzelim. Biz böyle şeyleri ulu orta konuşmayız. Naciye Hanım onun için alışık değil.

Zeynep Hanım çok kibar ve narin bir hanımdı. Gerek baba evin-

de, gerekse evlendikten sonra yokluk görmemiş, hep zengin bir hayatı olmuştu. Ama o bunu hiç övünme nedenini yapmaksızın tevazu ile insanlara faydalı olmaya çalışırdı. Evlatları da çok iyi yetişmişti. Etrafta hep iyilikleri konuşulurdu.

Evde, her işte yardımcısı olan Naciye'si pek güzeldi. 'Belki ben anası olduğum için bana güzel geliyordur. Ama Naciye'm gerçekten bir başka. Yüreğinin güzelliği sanki yüzüne vurmuş gibi...'

Akşama kadar Zeynep Hanım sık sık Naciye'yi düşünüp yanında olduğu zaman hissettirmeden yüzüne bakıp durdu. Sanki o akşam evlenip ayrılacaktı baba evinden.

Akşama az bir vakit kala yemekler hazırlandı. Aslında istemeye gelme yemekli olmazdı. Ama Mehmed Efendi, Hatip Efendi'ye haber salıp yemeğe gelirlerse çok memnun olacaklarını bildirmişti.

Karar Günü

Zeynep Hanım, konuklar gelmeden önce kızının odasına geçip onunla konuşmak istedi. Naciye Hanım yeni giyinmiş, başını bağlıyordu. Uzun, ipekli elbisesinin üzerine beyaz ipek kuşak bağlamıştı. Belinden aşağı sarkan uzun beyaz püsküller elbisenin üzerinde çok güzel duruyordu. Yeşil, pembe çiçekli elbisenin altında, içindeki renklerden şalvarı vardı. Bilekten bağlı olan şalvarın, elbisenin altından az bir kısmı görünürdü. Başını bağlamakta olan Naciye Hanım, annesini görünce:

- Şunu bir türlü bağlayamadım, anne, dedi. Her zaman kolayca bağladığı yazmasını nedense bugün bir türlü bağlayamıyordu. Gülmseyerek yazmayı bağlayan Zeynep Hanım kızına şöyle bir baktı ve:

- Maşaallah, ne güzel olmuşsun böyle, dedi. Naciye Hanım utana-

rak başını eğdi ve zor duyulur bir sesle:

- Her zamanki gibi giyindim işte, dedi.

Oldukça büyük olan bu odada kardeşiyle birlikte kalıyordu. Camın önünde bir sedir, sedirin üzerinde de kalın minderlerle, halı yastıklar diziliydi. Minderlerin üzerindeki halı ile yastıklar birbiriyle uyumluydu.

Yastıkların ve sedirin ön kısmına bir karış eninde kanaviçe işlemeli beyaz örtü seriliydi. Pencereelerde de aynı işlemeli örtüler asılıydı. Kapının arka tarafına gelen duvarda 1,5 – 2 metre boyunca yan yana mih çakılıydı. Elbiseler bu mihlara asılır ve onların üzerine de yine dantelli ve işlemeli beyaz elbise örtüsü örtülürdü.

Dışarıdan bakıldığında odaya tam bir zerafet ve temizlik hâkimdi. Naciye Hanım günlük işleri ne kadar çok olursa olsun odasının temizliğini ve düzenini asla ihmal etmezdi.

Geçip sedire oturan Zeynep Hanım:

- Gel kızım, otur şuraya da biraz konuşalım, diyerek yanına oturmasını işaret etti. Naciye Hanım oraya oturmayıp yere diz çöktü ve kollarını da onun dizlerine koyarak annesini dinlemeye başladı.

Zeynep, kızının başını okşayarak:

- Bak, kızım. Bu akşam Hatip Efendi ile Fatıma Hatun gelecekler. Muhtemelen oğulları Hulûsi Efendi'ye seni büyüklerimizden isteyecekler. Biliyorsun onlar Darende'de çok sevilen ve sayılan insanlar. Hulûsi Efendi'nin değeri hiçbir şeyle ölçülmez. Böyle bir şeye hazırlıklı ol. Eğer tahmin ettiğimiz gibi seni isterlerse, baban da, ben de bundan şeref duyarız. Sen de ona göre düşünüp kararını verirsin, dedi.

Naciye Hanım başını yere eğdi. Sıkılmış, yüzü al al olmuştu. Bir süre sessiz durduktan sonra belli belirsiz bir sesle:

- Babamla sen nasıl münasip görürseniz, dedi.

Zeynep Hanım:

- Haydi, kızım. Birazdan misafirler gelir. Çok işimiz var, diyerek kalktı. Ardından Naciye Hanım da ayaklandı ve birlikte odadan çıktılar. Zeynep Hanım eşi Mehmed Efendi'nin yanına giderek Naciye ile konuştuğunu ve kararı kendilerine bıraktığını söyledi. Mehmed Efendi çok sevinerek:

- Ben de bunu istiyordum. Hatip Efendiler eğer düşündüğümüz niyetle geliyorlarsa, büyüklerle cevabımızı hemen bildirelim. Onların git – gel yorulmalarını istemiyorum, dedi.

Efendi'nin Mutluluğu İçin

Hatip Efendilerde de benzer bir heyecan vardı. Yenicelioğlu Mehmed Efendi'nin kızını istemeye gideceklerdi. Bir başka deyişle kızı verirlerse Efendi oğullarının mürüvvetini göreceklerdi. Ahmed Nuri'den sonra Efendi oğulları da evlenip çoluk çocuğa karışacak ve aile giderek büyüüp genişleyecekti. Yalnız Fatıma Hanım'ın içinde küçük de olsa bir tereddüt vardı. Naciye'nin ailesi çok varlıklıydı. Öyle bir evden çıkıp buraya, kendi evlerinde, iki gelin, bir kayınvalide, kayınpeyder bir arada yaşamaya ayak uydurabilecek miydi? Fatıma kaygısını eşine söylediğinde Hatip Efendi kendinden emin bir şekilde:

- Korkma, Hacı Hatun. Allah nasip ederse o Hulûsi'mizin hanımı olacak. Bir cevherin karşısında duran, illâ ki o cevherin ışıltısından nasiplenir. Hem ben Naciye Hanım kızımızın asaletine de, aldığı aile terbiyesine de güveniyorum. Çünkü o, Mehmed Efendi ile Zeynep Hatun'un kızı. Her ikisi de gün görmüş ve iyi ailelerden geliyor. Hiç merak etmesin, dedi.

Allah'ın Emri Peygamberin Kavliyle...

Akşam namazından sonra misafirler geldiler. Hatip Efendi'nin ailesi ile birlikte birkaç aile büyüğü, Ya Şeyh ve Hacı Mustafa Efendi de vardı. Gelenleri Mehmed Efendi ile oğlu Hüseyin bahçe kapısında karşılayıp buyur ettiler. Önden erkekler girip büyük salona geçtiler. Daha sonra Fatıma Hanım ile birkaç kadın başka odaya alındı.

Büyük salona, sofadan geniş bir tahta merdivenle çıkılıyordu. Salonun girişte, sağ taraftan biraz ileride, duvarda şimdiki şömineleri andıran büyük bir ocak vardı. Ocağın biraz ilerisinden, pencerenin önünden itibaren başlayan sedir, diğer pencerenin önünden de geçerek L şeklinde devam ediyordu. Naciye Hanım'ın odasında olduğu gibi sedirin yastıklarının üzerinde ve etek kısmında beyaz işlemeli örtü seriliydi. Misafirler girdiğinde sedir öyle görünüyordu ki, sanki şimdiye kadar hiç kimse oturmamış, yapılmış, hazırlanmış ve ilk defa gelen misafirler oturacaktı. Öylesine düzgün ve temiz. Sedirin bittiği yerde kapıya kadar, yaklaşık iki üç metre boyunca yer minderleri döşeliydi. İlk minderin hemen önünde işlemeli bir bakır semaver ve yine bakır olan bir tepsinin içinde ters döndürülmüş olarak çay bardakları hazır duruyordu. Yer minderlerinin olduğu duvarda gömme ahşap iki tane raf vardı. Rafların oymaları sade ve zarıftı. Üstteki rafta, başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere başka çeşitli kitaplar, alttaki rafta ise değişik ölçülerde semaverler ile porselen demlikler diziliydi. Porselen demliklerin bazıları altın yaldız işlemeliydi.

Bembeyaz duvarların çarpi kokusu, tavanın ahşap kokusuna karışıyordu. Bu da insana değişik bir huzur veriyordu.

Yaşça büyük olanlar başa oturdular. Karşılıklı hâl hatır sorulduktan sonra sofralar kurulmaya başlandı. Sırasıyla yoğurtlu, yarmalı soğuk çorba, erişte çorbası, sade etten yapılan sulu yemek ve etli pilavdan oluşanlar geldi. Sofra hazır olunca Mehmed Efendi misafirleri buyur etti. Önce büyükler, sonra diğerleri başlayıp sükûnet hâlinde yemekler yendi.

Yemekten hemen sonra, kahveler geldi. Kahve içildikten sonra sıra kız istemeye gelmişti. Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle Naciye Hanım, Hulûsi Efendi'ye istendi. O anda bütün gözler Mehmed Efendi'ye çevrildi. Mehmed Efendi, sözü hiç dolandırmadan 'Kismetse olur. Hepimiz için hayırlı olsun, inşaallah.' dedi. O sırada bütün yüzlere güzel bir gülümseme yayıldı. Babasının konuşması bitince Hüseyin mutfağa indi ve sözün kesildiğini haber verip şirinliği aldı. Şirinlik, erkek tarafının kız istemeye gelirken yanında getirdiği bir paket şeker ya da lokumdu. Şirinlik, önce erkeklere tutuldu. Naciye Hanım ise, o sırada odasındaydı. Sözün kesildiğini yengesi gelip haber verdi ve:

- Kayınvalidenin ve diğer hatunların ellerini öp, dedi.

Naciye Hanım kadınların yanına girerken heyecandan titriyordu. Odaya girdiği anda bütün gözler ona çevrildi. Naciye Hanım, önce kayınvalidesi Fatıma Hanım'ın elini öptü. Fatıma Hanım onu öpüp kucaklarken:

- Hayırlı olsun, gelin kızım, dedi ve kuşağından çıkardığı yüzüğü parmağına taktı. Böylece Yeniceioğullarından Mehmed Efendi'nin kızı Naciye Hanım ile Şeyh Hamid-i Veli ahfadından evlâd-ı Resul Hasan Feyzi Efendi'nin oğlu Hulûsi Efendi sözlenmiş oldu.

Daha sonra kalan şirinlik getirilip kadınlara da tutuldu ve tatlı bir sohbet başladı.

Söz kesildikten bir hafta sonra nişan hazırlıklarına başlandı. Nişanı erkek tarafı yapardı ama Mehmed Efendi, Hatip Efendi ve ailesini bu konuda yormak istemiyordu. Bu nedenle bir gün:

- Hatip Efendi gardaşım. Nişan için kendinizi fazla yorup üzmeyin. Biz birbirimizi biliyoruz. Naciye Hanım nasıl kızımızsa, Hulûsi Efendi de oğlumuz sayılır. Onun için biz kendi evimizdeki hazırlıkları kendimiz yaparız. Siz de altındı, bilezikti düşünüp kendinizi sıkmayın. Bu bizi çok üzer sonra, dedi.

Hatip Efendi dünürünün sırtını sıvazlayarak:

- Eksik olma, gardaşım, dedi.

Mehmed Efendi, kendi evimizdeki hazırlık demekle onların nişan günü ikram edilecek yemekleri, tatlıları ve şerbeti kendilerinin yapacağını demek istemişti. Ayrıca hanımıyla kızlarının nişan elbisesini kendilerinin diktirmesine karar vermişlerdi.

İki gün önce aileden bir delikanlı görevlendirilerek eline bir torba şeker verildi ve kız evindeki nişana çağırılması için yakın dost ve akrabalara gönderildi. Delikanlı her gittiği evde tanıdıklara iki tane şeker verip ardından nişana davet etti. Nişan günü geldiğinde erkek tarafından yakın akrabalar Hasan Feyzi Efendi'nin evinde toplandılar. Fatıma Hanım, sabahdan Naciye Hanım için diktirdiği elbiseyi, birkaç parça bilezikle altını bir bohça yapıp hazırladı. Zeynep Hanım'ın kızı için elbise diktirdiğini duymuştu, ama yine de 'Gelinimin elbisesini ben diktiririm.' diyerek bir elbise de o diktirdi.

Damat evinde toplananlar hoşbeşten sonra birlikte yola çıktılar. Erkekler önde, kadınlar arkada neşe içinde konuşup gülerek kız evine vardılar. Mehmed Efendi ile Hüseyin yine onları kapıda karşıladılar.

İçeri girildikten sonra Ahmed Nuri Efendi'nin hanımı Zebo Gelin getirdikleri elbiseyi giyinmesi için Naciye Hanım'a verdi. Naciye Hanım, sessizce elbiseyi aldı ve odasına giderek annesinin diktirdiğini çıkarıp onların getirdiğini giydi. Güzelce başını bağladıktan sonra aşağıya indi. Karşılıklı hâl hatır sorulduktan sonra sıra şerbet içilmesine geldi. Büyük bakır sinilerde gelen şerbetten âdet olduğu üzere önce Hulûsi Efendi'ye tutuldu. Hulûsi Efendi şerbeti içti ve tepsiye bir miktar bahşış koydu. Daha sonra büyükten başlayarak herkes şerbet içti ve gönlünden ne koparsa para ya da takı olmak üzere hediyeleri tepsiye koydular.

Kadınların tarafında ise erkek tarafının hazırladığı takıları yenge

olarak Zebo Gelin, Naciye Hanım'a taktı. Yemek faslına geçilmeden dinî nikâhları da kıyıldı ve fazla arayı açmadan düğünün yapılması kararlaştırıldı.

O günden sonra yakın akrabadan kadınlarla arkadaşları Naciye Hanım'ın çeyizinin hazırlanmasına yardım ettiler. Artık güz sonları olduğu için bağ, bahçe işleri de fazla yoktu. Günlük işlerini bitirdikten sonra bir araya geliniyor, yaygılar işlenip çeşitli renk ve desenlerde çoraplar örülüyordu. Akşamları da gaz lambasının ışığında işlemlere devam ediliyordu.

Arkadaşları Naciyeler'e gelmekten çok hoşlanıyorlardı. Onlar el işlerini yaparken Zeynep Hanım'la yardımcısı kadın da güzel yemekler yapıp çayın yanına üzüm pestilleri, dut kuruları koyuyordu.

Bu arada Zeynep Hanım, havaların açtığı birkaç gün içinde akra-ba kadınları toplayıp Naciye Hanım'ın gelin yatağı ile yorganını yapmak için yününü hazırlattı. Yünler önce bir güzel tokaçlanarak yıkan-dı. Daha sonra kalın bir döşek yapıldı. Ardından en az dört kilo yün-den yorgan sırandı. Kalan yünlerden de iki tane uzun yastık doldurul-du. Yorganlarını, huzurlu bir yuvası, eşiyile geçimi iyi olan bir geline kaplattılar ki Naciye Hanım'ın da yuvası mutlu ve huzurlu olsun di-ye.

Kadınların elbirliği etmesiyle çeyiz kısa bir sürede hazırlandı.

Bu arada havalar giderek soğumuş, yağmurlar yağmaya başlamıştı.

Mehmed Efendiler'deki kadar olmasa da benzer şekilde Hatip Efendiler'de de hazırlıklar vardı. Evin bir odası boşaltılıp çarpı ile si-lindi. Başta halıları olmak üzere bütün oda temizlendi.

Düğünden bir hafta önce Fatıma Hanım ile komşu kadınlar bir araya gelip düğün için yufka ekmekler pişirilip üst üste dizildi. Pişen ekmeklerden yiyenler, pişiren baciya güçleri nispetinde bahşış verdi-ler. Daha sonra iyi pişmiş bir yufka ayrılarak içine yağ ve bal sürül-

dü ve işlemeli, güzel bir bohçaya sarılarak Ahmed Nuri Efendi'nin oğlu Bedreddin'le Naciye Hanım'a gönderildi. Zeynep Hanım bohçayı alınca Bedreddin'e bahşiş verdi. Sonra da dürümü yemesi için hemen kızına verdi. Neşe içinde yapılan yağlı, ballı bu ekmeğin lezzeti hiçbir şeyde bulunmazdı.

Bu arada Hulûsi Efendi, Sivas'a mürşidini ziyarete gitti ve babasının selâmını ileterek onu düğüne davet etti. İhramcızâde Hazretleri bu çağrıya çok sevindi.

Kınadan birkaç gün önce hazırlanan çeyizler, getirilerek gelin odasına serildi. İki gün boyunca isteyenler gelip bu çeyizi gördüler. Zeynep Hanım, kızının çeyizi gidince içi bir hoş oldu. Başlangıçta kızı hep bu evde, yanı başında olacakmış gibi geliyordu. Şimdi çeyizi de gidince kızının gelin olacağı kesin olarak belli olmuştu.

Kız ve erkek evinde kınadan bir gün önce bütün bahçe ve ev temizlendi. Kına günü sabahıtan Ahmed Nuri Efendi dama çıkarak bayrak dikti. Nihayet kına gecesinde, yöresel türküler okundu. Neşeyle konuşulup eğlensildi. Kına yakarken önce kızı ağlatmak için acıklı türküler, maniler söylendi. Naciye Hanım ile annesi değil, kız ve erkek evinden birçok kişi kendilerini tutamadı.

Gecenin sonunda herkes evine dağılırken uzaktan gelen ve gündüzden paylaşılan misafirler de konaklıyacakları eve gittiler.

Naciye Hanım, o gece biraz heyecandan, biraz da baba evinden ayrılmanın hüznüyle sabaha kadar uyuyamadı. Hulûsi Efendi ise genellikle yaptığı gibi sabah namazından çok önce çıkıp camiye gitti. Edaya kadar huşu içinde vakit geçirdi. Namazdan sonra çoğunlukla kuşluk vaktine kadar kalırdı, ama bugün başkaydı. Babası ile birlikte camiden çıkıp eve geldi. Bu arada, evde kahvaltı çoktan hazırlanmıştı. Bugünden itibaren evde bir gelin daha olacaktı. Hatip Efendi sofrada:

- İnşaallah, yeni gelinimizle evin bereketi artacak, Hanım, diye

gülümsedi. Sesinden çok sevinçli olduğu anlaşılıyordu. Babası böyle konuşurken Hulûsi Efendi başını yere eğdi. Zaten o bir şey sormazsa Hulûsi Efendi babasının yanında edeple durur ve bir lâfa kâdir olmazdı.

Henüz sofraya toplanmıştı ki sağdıç Muhyiddin Tütüncü hazırlattığı elbise ve beyaz bir atla birlikte geldi. Kara kaşlı, elâ gözlü, gönlünün nuru çahresine yansımış Efendi'ye damatlık elbise çok yakıştı. Giyindikten sonra babası ile annesinin elini öpmek istedi. Onlar ise ellerini vermeden sevgiyle bağırklarına bastılar.

Kız evinde ise gelinleri giydirip süsleyen kadın tarafından Naciye Hanım sabahdan giydirildi. Sıra başının bağlanması gelince, önce bir fes konup üzerine altın dikildi. Fesin üstüne gümüş bir tepelik konup üzerine gelinlere örtülen ipekli örtü bağlandı.

Bu arada Hulûsi Efendi dışında kimi atlı, kimi yaya gelin almak üzere pek çok kişi Mehmed Efendi'nin evine doğru yöneldiler. Sağdıç, gelinin bineceği beyaz atın üzerindeydi. Mehmed Efendi ve yakınları onları yarı yolda karşıladılar. Sonra birlikte kız evine gelindi.

Gelin almaya gelenlerden bir kısmı içeri buyur edildi. Geriye kalanı ise bahçede beklemeye başladı. İçeriye oturanlara kahve yapıp ikram edilirken Naciye Hanım da çıkmak üzere hazırlandı. Önce babasının, daha sonra annesinin elini öptü. Annesi de onu öpüp kucakladı ve:

- Kızım, bugüne kadar evin buraydı. Bugünden sonra artık Hulûsi Efendi'nin evini kendi ocağın olarak belleyip var gücünle Ona lâ-yık bir eş olmak için çalışacaksın. Hatip Efendi ve Fatıma Hanım'ı kendi öz anan ve babandan daha öz kabul edip sayacaksın. Benim kızımsan eğer, senden bunu beklerim, dedi.

Zeynep Hanım Naciye Hanım'a belli etmek istemese de göz yaşlarının akmasına engel olamadı.

Bu arada selalar okunmaya başlandı. Naciye Hanım evden çıkar-ken babası ayası pullu, kırmızı bir örtüyle Naciye Hanım'ın yüzünü örttü. Daha sonra gelenler, kız eviyle vedalaştı. Naciye Hanım gelin gibi süslenen kır ata bindi. At, dilin damağa vurması gibi tok ses çikarak ağır ağır yürümeye başladı.

Naciye Hanım kır atın üstünde baba evinden uzaklaşırken başını hafifçe döndürüp son bir kez bakmak isterken o anda gözlerinde biriken yaşlara mani olamadı. Doğup büyüdüğü bu evden ayrılırken takvimler 2 Şubat 1938'i gösteriyordu ve Naciye Hanım, Hulûsi Efendi ile evlenerek her ikisinin de hayatında yeni bir sayfa açılıyordu.

Hatip Efendi'nin evinde ise sabahtan düğün yemekleri hazırlanmıştı. Gelin alayı eve yaklaşınca Hulûsi Efendi de kapıya çıkıp onları karşıladı. Naciye Hanım, eve adımını atarken damat da başından aşağı bozuk para attı. Zebo Gelin ve görünçesi Sekine, iki tarafına geçerek Naciye Hanım'ı içeri odaya aldılar. O sırada kurulan sofralar da düğün yemekleri yenmeye başladı.

Ertesi sabah âdet olduğu üzere yüzaçığı yapılacaktı. Hulûsi Efendi ile eşi önce Hatip Efendi ile Fatıma Hanım'ın ellerini öptüler. Daha sonra Naciye Hanım kendi odasına alındı. Gelin görmeye gelen kadınlar, 'Hayırlı olsun.' deyip karınca kararınca getirdikleri hediyeleri bıraktılar. O gün akşama kadar yüzaçığı böyle devam etti.

Bu Geline Maşallah Denir

Naciye Hanım, gelin geldiği günden itibaren eve uyum sağlamış, Fatıma Hanım ile Hatip Efendi'yi kendi ana babası gibi benimsemişti. Hatta belki onlardan daha çok saygı ve hizmete özen gösteriyordu. Onlar da Naciye Hanım'ı kızları gibi sevip kabul etmişlerdi. Her işi öyle güzel, öyle tertipli yapıyordu ki Fatıma Hanım'ın hiçbir konuda 'Şunu şöyle yap, kızım.' demesine gerek kalmıyordu. Her sabah

namazdan önce kalkıp evi temizliyor, sokağı süpürüyordu. Erkekler camiden gelene kadar suyu taşıyıp kahvaltıyı hazırlıyordu. Hazırladığı yemekler de çok lezzetli oluyordu. Ne kadar misafir gelse de o hiç yüksünmeden, az bir malzeme ile birçok yemek çıkarıyordu. Fatıma Hanım gelininin davranışlarına bakıp 'Keyveni Hanım'a helâl olsun! Maşallah ne güzel kız yetiştirmiş...' diye içinden geçiriyordu.

Nur Gibi Bir Masum

Evlendiklerinin senesine bir erkek evlâtları oldu. Bembeyaz yüzü, hafif sarışın hâliyle aynı Naciye Hanım'a benziyordu. Başta Hulûsi Efendi olmak üzere herkes çok sevinçliydi. Hulûsi Efendi, babasının da rızasıyla ismini Muhammed Masum koydu. Hem Peygamber Efendimiz'in, hem de İmam-ı Rabbani Hazretlerinin oğlunun ismiydi. Hulûsi Efendi de babası gibi deftere 'Yavrucuğum Muhammed Masum'un Veladeti – 1939' olarak kaydetti.

Doğumdan sonra Hanımı Naciye Hanım'ın yanında vardığında onun da aynı sevinç içinde olduğunu gördü. Doğan çocuğun güzelliği sanki anasının da yüzüne vurmuş gibiydi.

Hulûsi Efendi, Naciye Hanım gibi hayırlı bir eşe sahip olduğu için Allah'a şükrediyordu. Evdeki kanaatkâr hâli, hiç yüksünmeden çalışıp hizmet etmesi, onun zorunu kolay ediyordu.

Hulûsi Efendi çoğunlukla geceleri yatmaz, vaktini ibadetle geçirirdi. Bazen de muhabbeti gönlüne sığmaz, o hikmet dolu şiirlerinden birini yazardı. Gece hemen kâğıt kalem bulup yazamayacağı için yüreğinden taşan şiiri, bir kömür parçasıyla duvara yazardı. Sabah olup ortalık aydınlandığında kâğıda geçirir ve Naciye Hanım'a da 'Bunu sil.' diyerek duvarı işaret ederdi. Naciye Hanım hiç sesini çıkarmadan, sitile ıslattığı çarpı ile duvarı silerdi.

Gözün Aydın Olsun

Hulûsi Efendi'nin bir oğlu olduğu kısa zamanda bütün çevrede duyuldu. Uzaktan, yakından bebek görmeye gelenler, yanlarında hel-le ya da kuymak getirdiler.

Yeni doğum yapan kadınlara, kendini daha çabuk toparlayıp bir an önce ayağa kalkabilsin diye kuymak yedirilir.

Kızının doğum yaptığını duyan Zeynep Hanım da kalkıp büyük bir sahan dolusu kuymak yaptı. Bir sepete toplayıp biriktirdiği yumurtaları ve üzerine biraz ceviz içi ve kayısı çekirdeği ile dut kurusu, pestil koyarak yaptığı çıkını yerleştirdi. Pişirdiği kuymağı da soğumasın diye bir dokumaya sararak hazırlandı. Kızının doğumuna yakın torunu için de giyecek bir şeyler yapmıştı. Onları da bir bohça yaptı ve gelen birkaç akraba kadınla birlikte kızı ile torununu görmeye gitti.

Fatıma Hanım'a göz aydın ederek 'Torunun hayırlı olsun.' dedi. Fatıma Hanım ona sarılırken 'Hepimize bacım, hepimize,' dedi. Mutluluğu gözlerinden belli oluyordu..!

Daha sonra Naciye Hanım'ın yanına vardı. Naciye Hanım onları görünce yattığı yerden doğrulmaya çalıştı. Annesi kızını yanaklarından öperken:

- Gözün aydın, kızım. Allah bebeğini uzun ömürlü etsin, dedi.

Zeynep Hanım, kızını böyle görünce çok duygulanmıştı. Bebeği kucağına aldığı anda öpmeye kıyamamaya bir güzel kokladı ve bağına bastı. Yeni doğan bebeğin kokusu her zaman insana bir hoş gelir. Hele bu Hulûsi Efendi'nin olursa, bu kokuya bir de gül kokusu karışıyordu.

Birkaç gün sonra Naciye Hanım ayağa kalkıp günlük işlerine devam etmeye başladı. Evde her zamanki gibi misafirsiz gün geçmiyor-

du. İki elti bir evdeydiler. Ahmed Nuri Efendi, Kangal'ın Kaklım Köyü'ne imam olarak gitmişti. Onun dışında evde, Darende'de her şey eskisi gibi devam ediyordu. Yalnız dünya büyük bir felaketin eşiğindeydi. İkinci Dünya Savaşı başlamış, bütün dünyada her gün binlerce kişi ya soykırıma maruz kalarak ya da bombalanarak öldürülmeye başlanmıştı. Neyse ki Türkiye savaştan kendini korumuştı. Ama doğal olarak etkileniyordu.

Gönlü sevgi ve şefkatle dolu olan Hulûsi Efendi'yi, bu olaylar çok üzüyordu.

Bir Yıldız Doğuyor, Bir Yıldız Batıyor

Bu arada Hulûsi Efendi, yine mürşidini ziyarete gidiyor ve sohbetinde bulunuyordu. Yine böyle bir ziyaretten birkaç gün sonra bir sabah, camiden dönünce Naciye Hanım'ı hayli telaşlı buldu.

- Hayrola, Hanım. Ne oldu, diye sorduğunda Naciye Hanım gözleri dolarak:

- Muhammet pek iyi değil. Ateşler içinde yanıyor, dedi.

Beşiğin yanına varan Hulûsi Efendi, yavaşça bebeği kucağına aldı. Yavrucağ gerçekten ateşler içindeydi. Güçlkle gözlerini açıp babasına baktı. Hulûsi Efendi sarsmamaya çalışarak tekrar beşiğine yatırdı.

Ateşin etkisiyle bir süre kendinden geçti. Sonra gözlerini açtı, veda eder gibi bir süre annesi ile babasına baktı ve ruhunu teslim etti.

O anda ikisinin de yüreği evlât acısıyla yandı. Hulûsi Efendi eşine döndü ve elini tutarak:

- Yavrumuz ruhunu teslim etti. Sabırlı olmamız lazım, Hanım. Bu bizim için bir imtihan, dedi.

Hanımına bakan gözlerinde yaş vardı ama Hulûsi Efendi kazaya rıza hâli ile onların akmasına engel oldu.

Naciye Hanım kendini kötü hissediyordu. Henüz yeni anne olmuştu ve çok geçmeden evlât acısını tatmıştı. Yavrusunun acısı yüreğine bir taş gibi oturdu. Şu anda bu acıyla nasıl baş edeceğini bilmiyordu, ama Hulûsi Efendi'nin varlığı ve gösterdiği metanet ona da destek oluyordu.

Şeyh Hamid-i Veli Camii'nden Muhammed Masum'un selâsı verildi. Hulûsi Efendi aynı gün Kalkım'da bulunan ağabeyine yazdığı mektupta oğlunun vefatını şu dizelerle bildirdi:

*Muhammed Mâsum'la cânım birader
Alıp bir âhiret esvâbı gönder*

*Gelip techiz-i tekvinin edâ kıl
Elinle ana iksâ-yı ridâ kıl*

Hulûsi Efendi, yokluk yolunun yolcusuydu. Bu şekilde acılar çekip imtihanlara tâbî olarak yol alıyor, Allah'a teslimiyetinden asla taviz vermiyordu. Muhammed Masum'u kaybedince, evlât acısının yanında Allah'ın Habibi Resulullah Hazretlerinin boyasına boyandığını düşünmüş, bunun için de Rabbi'ne hamd etmişti. Dost yolunda her türlü kazaya rızayı yardan öğrenmişti. Hulûsi Efendi'nin özündeki muhabbet ve ondan doğan teslimiyet Naciye Hanım'a da yansıyor, evlât acısıyla yanan gönlünü ferahlatıyordu. Uzaktan, yakından baş-sağlığına çok sayıda insan geldi. O zaman âdet olan ağıtlar, Hatip Efendi'nin evinde söylenmedi. Dinimizde yeri olmayan ağıtın yerine bol bol dualar edilip hatimler indirildi ve gelenlerin yemek yemeden gitmemelerine dikkat edildi. Ne kadar acılı olsalar da misafiri ikramsız göndermek onlara göre değildi. Naciye o genç yaşında acısını içine gömüp her gelene can u gönülden hizmet etmeye gayret ediyordu. Kızının acılı yüzüne bakınca Zeynep Hanım'ın içi yanıyordu ama onun bu birkaç gün içinde sanki on yaş daha büyüüp olgunlaştığını hayretle görüyordu.

Muhammed Masum'un göçünün üzerinden çok geçmeden bir kız evlatları dünyaya geldi. Allah onu, kaybettikleri yavrunun yerine sabırlarına karşılık bir armağan olarak göndermişti sanki. Adını Hatice koydular. Müminlerin anası Hz. Hatice'nin ismi.

Naciye, bebeğini kucağına alıp koklarken sanki Muhammed Masum'un da kokusunu duyuyordu. Ona duyduğu hasret, bu bebekle yok oluyor gibiydi. Her zaman sabırlı ve hâline şükreden biriydi. Şimdi Haticesi olduktan sonra şükrünü daha da artırmıştı. Allah'ın bütün rahmeti ve şefkatiyle onu kuşattığını hissediyor, bu da ona ayrı bir huzur veriyordu.

Davete İcabet

Bir gün Hulûsi Efendi, İhramcızâde Hazretlerinin oğlu Kemal Efendi'nin Darende'ye geldiğini duydu. Annesi ile babası Hacılardaydı. Tesadüf ağabeyi ile ailesi de evde yoktu. Hulûsi Efendi de öğle namazını kılmış, camiden çıkıyordu. Kemal Efendi'nin geldiğini duyunca hemen bir çocukla eve haber gönderdi ve kendisi de hızla çarşıya gitti. Yolda gördüğü bir tanıdığa Kemal Efendi'yi sordu. Onun söylediğine göre bir ihvanın dükkânında, yanına gelen birkaç kişiyle birlikte oturuyordu. Hulûsi Efendi, Kemal Efendi'yi görünce İhramcızâde Hazretlerini görmüş gibi sevindi. Yanına varıp 'Hoş geldiniz,' dedi. Kemal Efendi de onu görmüş, ayağa kalkmıştı. İki gönül dostu muhabbetle kucaklaştılar.

Hulûsi Efendi:

- Efendi Hazretleri sıhhattedir, inşaallah, diyerek pür edep mürşidini sordu.

Kemal Efendi:

- Size muhabbetle selâmlarını gönderdiler.

Hulûsi Efendi:

- Yemeğe bize buyurun, diyerek Kemal Efendi'yi evine davet etti. O sözünü henüz bitirmişti ki dükkâna eşraftan bir zat geldi. Hâl hatır sorduktan sonra:

- Kemal Efendi, sizin için kuzu kestim, bize buyurun , dedi.

Kemal Efendi:

- Ben Hulûsi Efendi'nin konuğuyum, dedi.

Hulûsi Efendi, o anda duyduğu sevinçle şu şiiri yazdı:

*Ey gözümüz nûrunun yâr-ı vefâdarı Kemâl
Canımız cânânının bağında esmârı Kemâl*

*Hazreti Hakkı gibi râh-ı hakikat şâhının
Gülbîn-i bâğ-ı hayatındaki gülzârı Kemâl*

*Gözleri giryân olan Yakûb-veş âşıklara
Sen getirdin Yûsuf'undan bûy-ı attârı Kemâl*

*Öyle bir îd eyledin ki misline cândır bedel
Hep bu viran dillerin o mi'mârı Kemâl*

*Makdeminle feyz-yâb ettin gamları
Şâd u handân eyledin her bir dil-i zârı Kemâl*

*Lutfunuzla şâd edüben zâil etdin gamları
Zahm-ı dil buldu seni görmekle tîmârı Kemâl*

*Bâbınız kıtmîri budur bendeniz Hulûsi'nin
Sahn-ı gülzâr eyledin gönlündeki hârı Kemal*

Hulûsi Efendi'nin sevincine diyecek yoktu. Biraz sonra yanlarında birkaç kişi de olduğu hâlde Hulûsi Efendi'nin evine vardılar. Misafirlerini içeri buyur edip başta Kemal Efendi olmak üzere hepsine tekrar hoş geldin ettikten sonra Naciye'nin yanına geçti. Gülümseyerek:

- Kemal Ağabey geldi, içerdeler, dedi.
- Hoş geldi, safalar getirdi, Efendi. Nasıl, iyi mi?
- Çok şükür, iyi görünüyor.

Naciye Hanım eşinin sevincini görüyordu. Yalnız kendisi bir şey hazırlayamadığı için üzgündü. Efendi onun bu hâlini fark edip:

- Hayrola? N'oldu, diye sordu.
- Efendi, sen haber gönderince ben hemen pilav yaptım. Ama evde yağ yok. Yavan bir pilav oldu.

Hulûsi Efendi onu teselli ederek:

- Hacı Hatun, üzülme. Pilavın içine kırmızı biber doldur, yağsız olduğu belli olmaz, dedi.

Naciye, 'Efendi böyle dediğine göre bir hikmeti vardı.' diye düşünerek pilavın içine kırmızı biber koyup güzelce karıştırdı.

Kemal Efendi ve diğer misafirler, can u gönülden, muhabbetle yapılan yağsız, kırmızı biberli pilavı afiyetle yediler. Ardından çok feyizli bir sohbe koyuldular. Hulûsi Efendi bu sohbet sırasında şu şiiri yazdı.

*Ey dil ne âlî kadr ile bir manzarın vîrânısın
Ne dilberin urgunu yâ ne goncanın nâlânısın*

*Ne göz görür gördüğünü ne kim bilir sevdiğini
Ne zâtisin kim zât ile sen zâtının mihmânısın*

*Aşkın gam u seylâbı bu gönlümü vîrân eyledi
Ey şâh bu vîrân gönlümün kenz-i nihân-ı cânısın*

*La'l-i lebin sünbül saçın dînimi tâlân eyledi
Bildim seni kim âşıkın hem dîni hem îmânısın*

*Yakdın cemâlin şem'ine bu cânımı pervâne tek
Mutlak yanıpsın kim yanan pervâne vü sûzânısın*

*Dutsan düşünce destimi yâhûd bakıp mest etmesen
Mestsin ki mestân çeşm ile uşşâkının hayrânısın*

*Bir gün o nâz u işvesi tîr ü hadengi öldürür
Gam çekme Hulûsi ki sen ol dilberin kurbânısın*

O sırada Sivas'ta İhramcızâde Hazretlerinin de evinde sohbet oluyordu. İhramcızâde Hazretleri bir ara gözünü açıp:

- Şu anda Darende'de Hulûsi Efendi'nin evinde sohbette olsaydık, dedi.

Orada bulunanlar Efendi Hazretlerinin neden böyle söylediğini anlamadılar ama İhramcızâde Hazretleri gönül gözüyle Hulûsi Efendi'nin evindeki sohbeti görmüş, o muhabbeti yaşamıştı.

Akşam olduğunda Hulûsi Efendi eşine:

- Hanım, boşuna kaygılandın. Pilavı Kemal Ağabey de, diğer arkadaşlar da çok beğendiler, dedi.

Hulûsi Efendi, eşi Naciye Hanımı her zaman takdir ediyordu. Henüz yeni evli sayılırlardı ama Naciye gerek misafir ağırlamada, gerek evi çekip çevirmede çok yetenekliydi. Bunda Hulûsi Efendi'ye duyduğu saygı ve sevginin de büyük etkisi vardı.

Kemal Efendi, Sivas'a döndüğünde İhramcızâde Hazretleri Hulûsi

Efendi ve ailesinin nasıl olduklarını sordu. Kemal Efendi, o gün onlardan biberli pilavdan söz etmeden geçemedi. Daha sonra laf sırası geldiğinde defalarca bundan bahsetti.

Asker Ocağı Peygamber Ocağı

Hatice daha yaşına gelmeden Hulûsi Efendi'nin askerliği geldi. Acemiliğini Diyarbakır VII. Kolordu Muharebe Taburunda yapacaktı. Kendisiyle birlikte aynı yere gidecek birkaç kişiyle Ekim'in dördünde hareket edeceklerdi.

Hulûsi Efendi gitmeden bir hafta evvel Sivas'a, İhramcızâde Hazretlerini ziyarete gitti. İhramcızâde Hazretleri o gece kalmasını istedi. Akşam gelen başka misafirlerle birlikte güzel, feyizli bir sohbet oldu. Hulûsi Efendi, sohbetlerde hep kapiya yakın oturur, Efendi Hazretlerinin bir isteği olduğunda hemen kalkıp yapmaya gayret ederdi. O günlerde İhramcızâde Hazretleri altmış yaşını sürüyordu. Çoğunluğu beyaz olan sakalı, sanki hep yaşlıymış gibi mahmur bakan gözleri ve hem çok saygı uyandıran, hem de mütevazı hareketleriyle bulunduğu ortamda feyiz ve muhabbet kaynağıydı. İhvanları onun evindeki sohbetlerin tadına doyamıyordu. Bir de Hulûsi Efendi olursa bu feyiz ve muhabbet kat kat artıyordu. Gönüller Hulûsi Efendi'nin ilâhîlerindeki feyizle yıkıyor, muhabbetle yenileniyordu. Müthiş bir savaşın olduğu, insanların sonsuz acılar çektiği bugünlerde Anadolu'daki böyle manevîyat erleri hep bir huzur ve iç barışın kaynağı olmuştu. Onlar, Allah için hizmet edip sevip sayılıyordu.

Hulûsi Efendi, Sivas'tan döndüğünde kendini bir kat daha yenilenmiş ve hafiflemiş hissediyordu. Onun dönüşünü bekleyen arkadaşları, askere gideceği güne kadar yalnız bırakmadılar. Bir akşam Muhyiddin Tütüncü'de, bir akşam kayınpederi Mehmed Efendiler'de olmak üzere her akşam bir evde toplanıp sohbet ettiler. Niha yet gideceği günün gecesi her zaman kalktığından daha erken bir

vakitte kalkıp camiye gitti. Uzunca bir süre orada zaman geçirdi. Ecdadı, Gavs-ı Azam Şeyh Hamid-i Velî Hazretleriyle gönülden vedalaştı. Gönül gözüyle ne gördü bilinmez, içindeki muhabbeti zaptedemeyip camiden çıktı. Gidip bir süre de balık kuyularının başında oturdu. Sabah ezanına az bir vakit kalmıştı. Havada tatlı bir serinlik vardı. Hafif esen rüzgârla hışırdayan ağaçların sesine bülbüllerin ötüşleri karışıyordu. Darende'nin gülü gibi bülbülü de çok olur. Hulûsi Efendi seher vakti canlanan doğa ile beraber bir süre rabita hâlinde kaldı. Doğadaki canlılıktan belki çok daha fazla gönlünden, hatta tüm hücrelerinden taşan muhabbeti hissediyordu.

Namazdan sonra babasını beklemeden eve döndü. Önce odasına girip beşiğinde uyuyan Hatice ile vedalaştı. Onu bir baba şefkatiyle öpüp Allah'a emanet etti. Ardından odaya giren Naciye'ye döndü ve onunla da helâlleşti. Naciye'nin gözü yaşlıydı.

Hulûsi Efendi:

- Allah'a emanet olun, Hanım. Sayılı gün çabuk geçer, üzme kendini. Ben içim rahat gidiyorum. Ailemden ve senden yana gözüm arkada değil, dedi.

Naciye'nin içine şimdiden ayrılık acısı çökmüştü. Hulûsi Efendi'ye de zor geliyordu ama Naciye'ye dediği gibi içi rahattı.

Babası gelince birlikte sofraya oturdular. Fatıma Hanım yemek yerken sık sık içini çekiyordu. Hatip Efendi ona dönüp:

- Bu kadar üzülmeye, Hacı Hatun. Bir senin oğlun gitmiyor ya aske-re! dedi.

Fatıma Hanım, tülbentinin ucuyla gözünde biriken yaşları sildi ve:

- Üç yıl bu, Hacı Efendi. Efendi oğlumuzdan hiç bu kadar uzun sü-re ayrılmamıştık, dedi.

- Çare yok, Hacı Hatun. Askerlik bu, mecbur gidecek. Hem asker ocağı, Peygamber ocağı değil mi?

- Biliyorum da Efendi, neylersin, ana yüreği dayanmıyor işte.

Onlar böyle konuşurken, ne Hulûsi Efendi, ne gelinler, ne de çocuklardan kimse lafa karışmazdı. Zaten gelinler kayınpederlerinin yanında çok mecbur olmazsalar seslerini hiç duyurmazlardı. Ahmed Efendi'nin beş tane çocuğu olmuştu. Küçük büyük hepsi bir araya geldiklerinde, saygıdan dedeleri bir şey sormazsa hiç konuşmazlardı.

Yalnız Naciye'nin hiç sesi çıkmıyordu ama için için ağlıyordu.

Hulûsi Efendi ile birlikte Diyarbakır'a gidecek diğer beş kişi de çarşıdan uğurlanacaktı. Kahvaltıları henüz bitmişti ki Hulûsi Efendi'nin arkadaşları, ellerinde bayraklarla onu almaya geldiler.

Çıkmadan önce bütün ailesiyle vedalaştı. Evdekiler onu dualarla uğurladılar.

Kafile çarşıya vardığında orada daha büyük bir kalabalıkla karşılaştı. Ardından dualar okundu. En son askerler onları bekleyen jipe binerken arkalarından ezan okundu.

Diyarbakır

Diyarbakır'a vardıklarında hemen birliğe gidip teslim oldular. Başka illerden kendileri gibi gelmiş diğer gençlerle birlikte nizamiyeden girerken bazıları dönüp geride bıraktıkları sivil hayata son bir kez baktı. Oraya gelenlerin hepsinin sılada eşi, çocuğu, yakınları vardı. Kim bilir belki bu bakışta onları son bir kez daha görür gibi olmuşlardı.

Örnek Bir Asker

Üniformalarını giydiklerinde tüm askerler bir kat daha büyümüş gibi oldular.

Hulûsi Efendi, uzun boyu, geniş omuzlarıyla yanındakilerden daha yapılı duruyordu. Tek başına durduğunda o kadar olmasa da birileriyle bir aradayken herkesten daha heybetli görünüyordu. Evlâd-ı Resul olmasının yanı sıra, manevîyat sultanı olmasının dışa yansımasydı bu.

Hulûsi Efendi, teslim olduktan kısa bir süre sonra bütün birlikte tanınıp sevilen bir kişi oldu. Dinlenme zamanlarında Darendeli hemşerileriyle bir araya gelmeye çalışıyor, onlarla sohbet ediyordu. Asker arkadaşları onunla birlikte vakit geçirmekten çok memnun oluyordu. Hulûsi Efendi'nin arkadaşlığı çok iyiydi. Bir baba şefkatiyle onların sorunlarını dinleyip ihtiyaçlarını gidermede yardımcı oluyor, hem de bir arada olunca doğan sohbet ortamında, dertler, sıkıntılar unutulup gönüller muhabbetle doluyordu.

Hulûsi Efendi, görevlerini layıkıyla yerine getirirken arkadaşlarına da örnek oluyordu. En çok da gece nöbetini seviyordu. Tatlı uykusundan uyandırılıp gecenin ayazında nöbet tutmak, herkese zor geliyordu. Ama o, gece yalnız kalıp seher vaktinin feyzinden ve bereketinden faydalanmak için gece nöbetine hep kendini yazdırıyordu.

Yine böyle bir gece kalkıp nöbet yerine gitti. Elinde tüfeği, nöbet tutmaya başladı. Havada sert bir ayaz vardı. Bir süre bekledikten sonra tüfeğini olduğu yere dik bir vaziyette koyup yakındaki çeşmeye abdest almak üzere gitti. O arada teftiş subayı, nöbetçileri teftişe çıkı. Hulûsi Efendi'nin nöbet yerine gelince baktı ki, tüfek dimdik duruyor, başında kimse yok. Sinirlenerek beklemeye başladı. Bir süre sonra Hulûsi Efendi geldiğinde komutanı görüp hemen selâm verdi. Komutan sert bir dille:

- Asker! Nöbet yerini, üstelik silahını da bırakarak nasıl terk eder-

sin, diye bağırdı. Hulûsi Efendi sakın bir dille:

- Tüfeğimi öylece bırakmadım, komutanım! Onun sahibi var, dedi.

Komutan:

- Ne sahibi, diye bağırırken bir yandan da tüfeği almak istedi. Oysa tüfek yerinden kılmıdamıyor, sağlam bir şekilde öylece duruyordu.

Komutan karşısındakinin sıradan bir asker olmadığını anlayıp şaşkınlık içinde oradan ayrıldı. Dönerken kendi kendine 'Bu, diğerlerinden farklı biri. Zaten ne zaman karşılaştık gözlerine bakamıyorum. Her hâlinde, her hareketinde bir başkalık var,' diye söyleniyordu.

Hulûsi Efendi geldikten sonra Muhabere Taburunda çok değişiklikler oldu. Diğer askerler onu örnek alıp birbirlerinin derdiyle daha çok ilgilenmeye, hatta ellerinden geldiğince yardım etmeye çalışıyorlardı. Her şey çok düzenli ve güzel işliyor, komutanlar kendi aralarında 'Her tabura Hulûsi Efendi gibi bir asker lazım.' diye konuşuyorlardı.

Bir sabah eğitimden sonra askerler bir arada toplandılar. Biraz sonra komutan geldi. Yanındaki er, bir makine taşıyordu. Komutan askerlere dönüp yüksek sesle:

- Bu makineyi kim söküp takabilir, dedi.

Askerlerden hiç ses çıkmadı. Söküp takmak bir yana hayatlarında ilk defa görüyorlardı. Komutan tek tek askerlerin yüzüne bakıp cevap beklerken arka sıradan gür bir ses:

- Komutanım! İzin verirseniz ben söküp takarım, dedi.

Komutan, sesin sahibinin kim olduğunu anlamak için bakınırken Hulûsi Efendi'yi gördü.

- Gel, dedi.

Makinenin yanına gelen Hulûsi Efendi, komutan da dahil herkesin meraklı bakışları altında, gayet sakin ve düzenli bir biçimde makineyi söktü, parçalarına ayırdı ve daha sonra tekrar birleştirerek eski hâline getirdi. Onun gibi Darendeli olanlar, 'Bak, bizim hemşerimiz Hulûsi Efendi nasıl yaptı?' der gibi gururla bakıyorlardı.

Dicle Kenarında Sohbet Gökkuşağı

İzinli oldukları bir pazar, birkaç arkadaş birlikte Dicle kıyısına gittiler. Çarşıdan aldıkları yiyeceklerle güzel bir sofraya hazırladılar. Sanki aldıklarının miktarı kat kat artmış, bütün sofraya yiyeceklerle dolmuştu. Askerlerden biri yolda gelirken 'Şimdi bizim köyde olaydık, anam ne güzel yemekler yapar. Hulûsi Efendi için ne güzel bir sofraya hazırladık,' diye düşünmüştü. Şimdi hazırlanan sofrayı görünce şaşkınlığını gizleyemeyip 'Marifet yapılan yemekte değil, Hulûsi Efendi'nin varlığından doğan berekette.' dedi.

Hep birlikte neşe içinde yemeklerini yediler. Hepsi doyduğu hâlde sofradakilerin çoğu arttı. Hulûsi Efendi:

- Kalanları güzelce sarın da, bölükteki arkadaşlara götürelim, dedi.

Yemekten sonra sohbete oturdular. Yedikleri yemek onlara ağırlık yapmak yerine sanki tüm dertlerine çare olan bir ilaç gibi gelmişti. Sohbet ederken büyük bir coşkuyla akan Dicle onlara eşlik etti. Sesi güzel olanlar ilâhîler okudu, diğerleri huşû içinde dinledi. Derken hava birden karamaya, yağmur yağmaya başladı. Önceleri pek oralı olmadılar. Ama çok geçmeden yağmur hızlandı. O zaman etraflarına bakıp sığınacak bir yer ararken karşıda, iki ağacın arasına gerilerek yapılmış bir çadır gördüler. Hemen koşarak altına girdiler. Dicle kıyısında konaklayan göçerlerden kalmış olmalıydı. Biraz sonra yağmur

dindi ve tüm tatlı renkleriyle çadırın üstünde gökkuşağı belirdi. Gökkuşağının renkleri ağaçlara ve yerlerdeki su birikintilerine vuruyordu. Bir anda etraf ışıdı. Hulûsi Efendi'yle beraber bu küçük asker topluluğunun neşe ve muhabbetine tüm doğa ortak oluyor gibiydi.

Günün sonunda, birliklerine dönen askerler unutulmaz bir gün geçirdiklerini düşünüyordu. Hepsi kendi dilinin döndüğünce arkadaşlarına o günü anlatırken gözleri adeta bir çocuk sevinci ile parlıyordu.

Önce Maraş'a Sonra Darende'ye

Acemi birliğindeki günleri dolunca herkesi dağıtım heyecanı sardı. Hem nereye gideceklerini merak ediyor, hem de bunca zamandır birlikte oldukları arkadaşlarından ayrılacakları için üzüliyorlardı. Hulûsi Efendi'nin bölüğündekiler onunla aynı yere düşmek için dua ediyorlardı.

Ama durum istedikleri gibi olmadı. Hulûsi Efendi dağıtımda Kahramanmaraş'a, diğerleri başka başka şehirlere çıktı.

Vedalaşmaları üzücü oldu. Hulûsi Efendi'nin sevgisi gönüllere öyle yer etmişti ki, ondan ayrılmak çok zor oldu. Komutanları bile bir daha böyle bir insanla karşılaşamayacaklarını düşünüp üzüliyorlardı.

Hulûsi Efendi, herkesle tek tek helalleşti. En son ayrılırken:

- Gardaşlar! Gittiğiniz yerde vazifelerinize dikkat edersiniz. Devletlinin gölgesinden ayrılmazsınız, selâmetle gider, gelirsiniz, dedi.

Hulûsi Efendi, Diyarbakır'dan ayrıldığında, ardında gözü yaşlı birçok sevenini bıraktı.

Dağıtım olunca birliğe teslim olmadan önce üç dört gün izinleri

vardı. Bu nedenle Hulûsi Efendi, Darende'ye gidip ailesini görmek istedi. Bunu tahmin eden komutanı:

- Jip, Maraş'a görevli olarak gidiyor. Bir kişilik de yer var nasıl olsa. Sen de onlarla birlikte git, oradan Darende'ye geçersin. Hem yol daha yakınlaşmış olur, dedi.

Hulûsi Efendi, böylece Maraş'a geldi. Yolda askerlerle konuşurken birinin çok sıkıntı içinde olduğunu öğrendi. Anlattığına göre, bir buçuk yıllık askardı ve askerliği boyunca Çanakkale'de olan ailesinin yanına ne bir kez gidebilmiş, ne de onlardan paraya da mektup almıştı. Hem özlem, hem parasızlık onu iyice bunalıtmıştı. Hulûsi Efendi, cebindeki harçlığını ona verdi ve en kısa zamanda ailesinin yanına giderek izin kullanmasını istedi. Kendini çok fazla sıkıkmaması ve bugünlerin de bir gün geçeceği yönünde nasihat ederek bunalım içinde olan askerin biraz ferahlamasını sağladı.

Maraş'a indiğinde; Malatya'ya giden bir kamyon denk geldi ve onunla Darende'ye kadar gitti.

Evdekiler, hiç beklemedikleri bir anda Hulûsi Efendi'yi karşılarında görünce hem çok şaşırdılar, hem de sevindiler. İki gün ailesi ve arkadaşlarıyla çok güzel vakit geçirdi. Geri dönüp birliğine teslim olduğunda kendini daha iyi hissediyordu.

Bir Örnek Asker

Maraş'ta birliğine teslim olduktan kısa bir süre sonra Diyarbakır'daki gibi büyük bir sevgi çemberi oluştu. Hulûsi Efendi, tabiatı olduğu üzere burada da herkese karşı sevgi ve şefkatle hareket ediyor, komutandan ere herkese saygı gösteriyordu. Yurdun farklı yörelerinden gelip vatan görevi için burada birleşen her bir gencin ayrı bir derdi vardı.

Hulûsi Efendi, her birinin derdiyle ayrı ayrı ilgileniyor, kâh okuma yazma bilmeyenin mektubunu yazıyor ya da sıladan gelen mektubunu okuyor, kâh cebinde olduğu kadarıyla harçlığını veriyordu. Diğer askerler sanki gurbette asker ocağında değil de, kendini koruyan, gözetilen ailesinin yanında gibi rahat hissediyorlardı. Dinlenme saatlerinde demlenen çayın eşliğinde yaptıkları sohbetlerin tadına doyamıyorlardı. Komutanları da Hulûsi Efendi'nin askerler üzerindeki olumlu etkisinin farkındaydı. O geldikten sonra, askerlerin can u gönülden vazifelerini yaptıklarını, gözle görülür bir düzen ve temizliğin bütün birliğe hakim olduğunu görüyorlardı.

Ona çok güvendikleri için depo sorumlusu yaptılar. Hulûsi Efendi, göreve geldiği gün ilk iş olarak depodaki eşyalardan taşıyabildiklerini dışarıya boşaltıp yardımcılarıyla birlikte içeriği boyadı. Temizliğini de yaptıktan sonra bütün eşyaları belirli bir düzen hâlinde yerleştirdi ve hepsinin listesini çıkarıp depo girişine astı. Denetlemeye gelen komutan, gördüğü manzara karşısında hem çok sevindi, hem de diğer askerlere Hulûsi Efendi'nin bu davranışını örnek olarak gösterdi.

Hulûsi Efendi, depo sorumlusu olduğu için malların korunmasına çok dikkat ediyordu. Bir gün yine depoda çalışırken bir arkadaşı gelip botları için bağ istedi. Hulûsi Efendi:

- Gardeş, bu mallar bizim üzerimize zimmetli. Komutandan müsaade olmadan veremem, dedi. Ama askerin de ihtiyacı vardı. Hulûsi Efendi dayanamayıp cebinden bir yirmi beş kuruş verdi ve:

- Çarşıya gidince oradan alırsın, dedi. Asker önce almak istemedi, ama cebinde beş kuruşu dahi yoktu. Çok sevinerek parayı aldı ve Hulûsi Efendi'ye teşekkür etti.

Kahramanmaraş'ın küçük bir çarşısı vardı. Çarşı iznine çıkan askerler önce burayı dolaşır, sonra kafalarına göre ya bir çay bahçesinde ya da bir parkta oturup dertleşirlerdi. Hulûsi Efendi'nin etrafında-

kiler ise onunla birlikte gitmeye, uygun bir ortam bulup sohbet etmeye gayret ediyorlardı. Bir gün yine çarşı iznine çıktıklarında, arkadaşları Ömer yanına geldi ve:

- Hulûsi Efendi, ben çarşıda bir esnaftan çayla semaver temin ettim. Bir caminin bahçesinde oturup bir güzel sohbet edelim, dedi.

Hulûsi Efendi:

- Belki bir şey diyen olur, diyerek kabul etmedi.

- Caminin bahçesinde kim ne diyecek diye ısrar edince:

- Peki, gidelim, dedi ve birlikte bir mahalle camiine gittiler. Caminin büyük bir bahçesi vardı. Ömer hemen bir ağaç altında semaveri yakmaya başladı. Hulûsi Efendi de abdest tazelemek için şadırvana gitti. Abdest almasını henüz bitirmişti ki bir azarlama sesi duydu. Müezzin, Ömer'i semaver yakarken görmüş ve bağırarak yanına gelmişti. Bir yandan elini kolunu sallıyor, bir yandan hakaretler ediyordu.

Hulûsi Efendi her zamanki sâkin hâliyle geldi ve arkadaşına:

- Eşyaları topla, dedi.

O eşyaları toplarken Hulûsi Efendi o anda aklına gelen bir şiiri yazdı. Bu arada Ömer de eşyaları toplayıp yanına gelmişti. Hulûsi Efendi yazdığı şiiri uzatarak:

- Bunu müezzine ver, arkana bakmadan dön gel, dedi.

Ömer, hırsı hâlâ geçmemiş olan müezzinin eline:

Bî-çâre hâfız gönlümüz

Âyine-i Rahmân bizim

Bilsen serâpâ sînemiz

Hep menşed-i Kur'an bizim

ilâhîsi yazan kâğıdı verdi ve onun bir şey demesine fırsat vermeden arkasını dönüp Hulûsi Efendi'nin yanına geldi. İkisi birlikte uzaklaşırken müezzin kâğıttaki ilâhîyi okudu. O anda, hırsına yenilip ne büyük bir hata yaptığını anladı. Bunu yazan kişi sıradan bir asker olamazdı. Kaldı ki hiç kimseye bağırıp hakaret etmemeliydi.

Hemen arkalarında:

- Asker Efendi! Asker Efendi! diye bağırarak koştu ama nafile. Hulûsi Efendi'nin gönlü incinmişti. Her ikisi de arkalarına dönüp bakmadılar bile.

Ömer, Hulûsi Efendi'ye belli etmek istemiyordu ama içinden o müezzini temiz bir dövmek geliyordu. Ama denetleyip kafasından bu düşünceleri kovdu. Zira Hulûsi Efendi gibi bir zatın olduğu yerde hırs ve kin barınamazdı. Böyle düşününce onu inciten müezzine acıdı sadece.

Kazaya Rıza

İhramcızâde Hazretleri o sabah çok hüznünlü görünüyordu. Bütün gece boyunca seccadesinin başında kâh derin düşüncelere dalarak, kâh gözlerinden akan yaşlarla zikir çekerek, kâh çıkıp bahçesinde dolaşarak, ama hep bir Yaradan'a teslim olma hâliyle geçirdi. İhramcızâde Hazretleri gönül gözüyle ne gördü, nurdan parlak gönlünde neler hissetti bilinmez, sabah ezanları okunurken bitkin bir hâlde sabah namazının sünnetini kıldı ve her zaman yaptığı gibi hiç dünya kelâmı konuşmadan Ulu Camii'ye giderek farzını da orada kıldı. Daha sonra eve geldiğinde uzaktan yakından birkaç seveninin de ziyarete geldiğini gördü. Hane halkına dönüp:

- Hazırlığınızı yapın. Birazdan cenaze gelecek, dedi.

Onlar, İhramcızâde Hazretlerinin ne demek istediğini tam anla-

yamadan biraz sonra gelen birkaç kişi İhramcızâde Hazretlerinin yanına geçip edeple oturdular. Çok sıkıntılı oldukları belli oluyordu. İçlerinden biri lafa nasıl başlayacağını bilemez bir hâlde gözlerini yere dikmiş ellerini ovuşturuyordu. Zor duyulan kısık bir sesle:

- Efendim, dedi. Lafının devamını getiremeyip bir süre daha sustu. Sonra tekrar gücünü toplayıp:

- Kemal Ağabeyimiz, Hakk'ın rahmetine kavuştu, dedi ve sustu.

Diğerleri bir an ne yapacaklarını şaşırdılar. İhramcızâde Hazretlerinin oğlu Kemal Efendi'nin öldüğüne bir an inanamadılar. İstem dışı bir hareketle müşidlerinin yüzüne baktıklarında onun da derin bir acıyla gözlerini kapamış olduğunu gördüler. Bu hâli çok sürmeden İhramcızâde Hazretleri:

- Cenazeyi almaya giderken yanınızda çuval da götürün, dedi. Sesinden çok metanetli olduğu anlaşılıyordu.

Oradakiler neden böyle dediğini cenazenin yanına gidince anlayacaklardı. Kemal Efendi, kamyonuyla hemzemin geçitten geçerken tren çarpmış ve vücudu parça parça olmuştu. İnsanlar, onları göz yaşları içinde incitmemeye çalışarak toparlayıp İhramcızâde Hazretlerinin 'Yanınızda götürün.' dediği çuvala doldurdular.

İhramcızâde Hazretleri yeşil kapının önüne çıkarak cenazeyi bekledi. Cenaze geldiğinde evlât acısının etkisiyle gözleri yaşardı. Allah'a olan teslimiyetten ve kazaya rıza hâlinden dönmek adına, gözlerinde biriken yaşların akmaması için sağ eliyle göz altını tutup yukarı doğru kaldırdı ve başını geriye doğru iterek göz yaşının dışarı akmasına engel oldu. Onun bu hâlini gören ihvanları, müşidlerinin gösterdiği bu metanet ve teslimiyet hâlinden etkilenip daha çok ağladılar. Bu ağlayışta, acıyla birlikte onun gibi olabilme, onun yolundan gidebilme kararı ve isteği de vardı.

Kara haber tez duyulurmuş, cenaze namazında mahşerî bir kalabalık vardı. Namazdan sonra hep bir ağızdan 'İyi bilirdik!' nidaları yükseldi gök yüzüne.

Akşam devlethanede Tevhid Hatmi okundu, ardından sohbet edildi.

Başta İhramcızâde Hazretleri ve ailesi olmak üzere herkes derin bir acı içindeydi ama Allah'ın takdirine duydukları tam teslimiyetle boyunlar bükülmüş, gözler kapalı feyz-i ilâhîye garkolunmuştu. Bir süre sonra İhramcızâde Hazretleri tane tane konuşmaya başladı. Herkes pür dikkat dinliyordu ama edepten olsa gerek başlarını kaldırıp müşidlerinin yüzüne bakmadılar. Yalnız sesinden üzüntüsünü anlayabiliyorlardı.

- 1938'de Erzincan Depremi'nden sonra birisi bize misafir oldu. Arada bir ağlayan bu misafire sorduk.

'Gardaşım ne var?' dedik.

'Depremde çocuklarımı kaybettim.' dedi. Biz de ona 'Sabret, Gardaşım.' dedik.

O an gönlümden şöyle geçti:

'Ey İsmail! Bu iş senin başına geldi mi ki sen ona sabredesin?'

Yıllarca bu bana yük oldu. Bugün oğlumuzu kaybettik. Rabbim bana sabır verdiği için şükrediyorum.

İhramcızâde Hazretleri sözünü bitirdiğinde cemaatin göz yaşlı olup akmıştı sanki. Ama kimsede en ufak bir ses dahi yoktu. Böyle bir müşide, gönül dostuna, Evliyaullah'a gönülden bağlanmayı nasip ettiği için Allah'a şükrediyorlardı.

Gönüldeki Sevgi

Hulûsi Efendi, askerliği boyunca bazen çok parasız kaldı. Arkadaşlarından birinin durumu bu yönden oldukça iyiydi. Hulûsi Efendi ne zaman paraca dara düşse, bu arkadaşından borç alırdı. Dara düşmesi de, kendinden daha zor durumda olanlara yardım etmesi sonucu olurdu. Gönülü öyle sevgi ve şefkatle doluydu ki, kimsenin güç durumunda olmasına dayanamazdı.

Yine bir gün, cebindeki son parasını izne çıkacak olan bir arkadaşına verdi. Arkadaşı öyle sevindi ki Hulûsi Efendi'ye:

- Sen beni sevindirdin, Allah da seni sevindirsin, diye dua etti.

Ertesi sabah mektuplar dağılırken Hulûsi Efendi'nin de bir mektubu çıktı. Annesindendi. Sevinçle açtı. Sanki Darende'nin gül kokusu etrafa yayıldı.

Hulûsi Efendi dışarı çıkıp sakın bir köşede okumaya başladı.

6/7/1941 - Darende

“Pür Şefkat Oğlum ve Yavrum Hulûsi

Başta çok selâm ve dualarla yüz ve gözlerinden hasretle öpüp her an ve her zaman gözlerim önünde dolanan hayalinle sarılmak isterim. Pederinle İbrahim köylere gitti. Bedrettin evdedir. Artık bu mektubu da ben yazdırmak mecburiyetinde kaldım. Hanemiz halkı cümleten sıhhatte olup selâmlar edip ellerinden öperler. Bedreddin, Ali, Aişe, Fatıma ve Hayriye ve mini mini Hatice ve Sırrı ve gelin hanım ve hemşiren Sekine cümlesi ellerinden hürmetle öperler. Ve komşulardan Ahmed Efendi ve hane tarafları ve Fatma ile ve daha başka komşuların cümlesi selâmet olup selâmet ederler.

İzinli gelmen için buradan Fethi Bey'e mektup yazdırmak lüzum görüldü idi. Baban köylere gideceğinden ola ki ben köylerde iken gelir gider diye, ben köyden geldikten sonra yazdırayım, dedi idi. Bu de-

fa senin 29.6.941 tarihli mektubunu alınca ona da lüzum kalmadı. Bu tarafta şayanı dikkat bir havadis yok. Hemen senin sağlığını dilerken tekrar olarak sarılmakla iktifa ederim, canım yavrum.

Validen Fatıma

Ağabeyin Kızılениş'tedir. İyi, rahat olduğunu yazıyor. Yavrum, geçenlerde pınarına çıktım birkaç söz doğdu.

*Pınarın yosun tutmuş akıyor
Mor zambaklar, çiçekler açılmıyor, kokmuyor
Gözledim Maraş'ta asker kalmış, çıkıp gelmiyor*

*Güller açıldı, tiyekler cillendi
Hatice hem yürüdü, hem dillendi.*

*Gam çekme gönül hiç olur
Körpe kuzu yürür koç olur
Bir gün olur sılamıza göç olur."*

Bitirdiğinde çok duygulandı. Mektubu okuyunca sanki hepsini görmüş gibi sevindi. Beşikte bıraktığı bebek Hatice gözlerinin önüne geldi. Yavrucak şimdi yürüyormuş.

Hulûsi Efendi oturduğu yerde bir süre öylece kaldı. Onu böyle bir başına düşünceli gördüklerinde arkadaşları rahatsız etmemek için yanına gelmezlerdi. Hulûsi Efendi, bir süre durduktan sonra tam kalkacakken Binbaşı Hüsrev geldi. Hulûsi Efendi hemen kalkıp selâm verdi. Binbaşı:

- Bugün mürşidimi ziyarete gideceğim. Senden bahsettim, şimdi tanışmak istiyor, dedi.

- Gidelim, komutanım, diyen Hulûsi Efendi onunla gitmeyi kabul etti.

Binbaşı Hüsrev, askerlerin Hulûsi Efendi'ye gösterdiği sevgi ve

bağlılıktan çok etkilenmişti. Kendisi de bir tasavvuf yolcusu olduğu için bu aynı zamanda hoşuna da gidiyordu. Hulûsi Efendi'nin gelmesiyle gerek askerlerin, gerek askeriyenin genel durumunda gözle görülür bir iyileşmenin olduğunu farkındaydı.

Bir ziyaretinde:

- Efendim, bizim bölükte bir er var. Pazar günü tatil olduğu zaman koyunun tuza gittiği gibi askerler peşinden gidiyor, diyerek mürşidi-ne Hulûsi Efendi'den sözetti.

Mürşidi:

- Öyleyse getir, bir de biz görelim, dedi.

- O günden beri Binbaşı, Hulûsi Efendi'yi mürşidiyle tanıştırmak istiyordu. Nihayet bir Pazar Hulûsi Efendi'ye söyledi. Şimdi birlikte biraz uzakta oturan o zata doğru gidiyorlardı.

Hava çok sıcaktı. Yürürken yolda biraz tasavvuftan, mürşidden, müridden bahsettiler. Hulûsi Efendi, Binbaşı'ya:

- Sizin mürşidinizin derecesi kalpte, dedi. Binbaşı, o anda bu sözden pek bir şey anlamadı.

Birlikte o zatın evine vardılar. Hulûsi Efendi başka bir mürşidin ziyaretine gitmişti, ama gönlünde hep kendi mürşidi İsmail Hakkı Hazretleri vardı. Zaten Nizamiyeden çıktığından bu ana kadar İsmail Hakkı Hazretlerini hep yanında hissetmişti. Şimdi Binbaşının mürşidinin yanındayken de onunlaydı.

İçeri girince Binbaşının mürşidi onları ayakta karşıladı. Binbaşı, elini öptü ve geçip oturdu. Hulûsi Efendi sadece selâmlaşp tokalaştı.

O zat, misafirler içeri girdiği andan itibaren etrafa yayılan gül kokusunu hissetmişti. Gelen asker boş değildi. Hulûsi Efendi'nin ve

Binbaşı'nın hatırını sorduktan sonra, soğuk ayran içtiler.

- Oğul, size ders tarif edelim de onunla meşgul olursunuz, dedi.

Hulûsi Efendi gayet ciddi ve kendinden emin bir şekilde:

- Efendim, bir evin mutfağında suyu olsa, banyosunda suyu olsa, hatta bütün odalarında su bulunsa, o evin suya hiç ihtiyacı olur mu, diye sordu.

Binbaşının müşidi, Hulûsi Efendi'nin verdiği bu hikmetli cevaptan onun zaten gönlünün bir sultana bağlı olduğunu anlamıştı. Cevabı karşısında daha bir şey demedi ve abdest almak için kalktı, dışarı çıktı. Biraz sonra döndüğünde Hulûsi Efendi'nin yanına geldi ve ona doğru eğilerek:

- Evet, oğul. Benim müşidim bana kalbe kadar ders tarif etti. Benim dersim kalpte, dedi.

Binbaşı Hüsrev söylenenlerden fazla bir şey anlamadı. Anladığı bir şey vardı ki o da Hulûsi Efendi'ye duyulan saygı ve sevginin boşa olmadığı ve varlığının etrafı için bir kazanç kaynağı olduğuydu.

Allah'ı Zikreden Gönül ve Beden

Yaz günleri geçmiş, Maraş'ın gece ayazları başlamıştı. Hulûsi Efendi bir gece girişteki nöbetçi kulübesinde nöbetçiydi. Ayazda çok üşüdü. Sabah soğuk soğuk terlemeye başladı. Kahvaltı bitene kadar zor dayandı. Yanındakilerin yemeklerinin yarıda kalmasını istemiyordu. Daha sonra iki arkadaşının yardımıyla revire gitti. Doktor hemen yatırmalarını söyledi. Hulûsi Efendi'nin yatağa yatmasıyla kendinden geçmesi bir oldu. Doktor, arkadaşlarına:

- Siz dönün. Ben şimdi onu muayene eder, ilaçlarını veririm, dedi.

Doktor, üstündekileri çıkarırken onların bir askerden beklenmeyecek kadar temiz olduğunu gördü. Sırtını dinlerken ter kokusu yerine etrafa bir gül kokusu yayılıyordu.

Doktor sırtını ve göğsünü dinlerken çok şaşırdı. Zira hastanın tüm azalarından 'Allah', 'Allah' sesleri geliyordu. Doktorun şaşkınlığını gören sıhhiye er:

- N'oldu komutanım, diye sordu. Doktor:

- Bu hastanın her uzvu Allah'ı zikrediyor, dedi.

Sıhhiye er, Hulûsi Efendi'yi tanıyordu. Gözleri dolarak:

- Eee, Hulûsi Efendi bu, komutanım! Yakından tanışaydınız bu duruma hiç şaşmazdınız, dedi.

Bir hafta kadar hasta yattı. Bu süre içinde bütün komutanları ve arkadaşları onu ziyarete gelip bir an önce iyileşmesi dileğinde bulundular. Arkadaşlarına:

- Gardaşlarım, buraya gelmek için görevinizden geri kalmayın, diye tembihte bulundu.

Koğuştta, yemekhanede yeri çok belliydi. Ömer, fırsat buldukça yanına geliyordu ve:

- Bir an önce iyileş de gardaş, yine birlikte çarşıya gidelim, diyor-du.

Bir hafta sonunda iyice iyileşen Hulûsi Efendi, revirden çıkıp koğuştta döndüğünde arkadaşları büyük bir sevinçle karşıladılar.

Hulûsi Efendi'nin Hemşerisi

Günler geçiyor, askerlik süresi azalıyor, önceki dönemden olanlar,

tezkerelerini alıp terhis olurken bir taraftan ailelerinin yanına dönecekleri için seviniyor, bir taraftan da başta Hulûsi Efendi olmak üzere arkadaşlarından ayrılacakları için üzüliyordu.

Hulûsi Efendi askerliği boyunca, gönüllere ferahlık veren, duygulara tercüman olan, hakikatleri anlatan, ama her halükârda buram buram muhabbet, şefkat, tevazu, teslimiyet kokan şiirlerini yazmaya devam etti. Bazen bir nöbetçi kulübesinde, bazen dinlenirken, bazen de bir caminin merdivenlerini çıkarken yazıyordu. Bir hafta sonu çarşı izninde öğle namazı için camiye gitti. O anda kendi deyimiyle bir doğuş oldu ve içinden geleni yazmak istedi. Cebine baktı kalem vardı ama kağıt yoktu. Hemen şadırvanın mermerlerine:

Ey abd-i makbûl dönme sağ u sol

Budur doğru yol Hakk'ı zikreyle

beyitiyle başlayan ilâhîsini yazdı. Daha sonra bir kâğıt bulup bunu yazıya geçirdi ve merdivenleri sildi.

Manevîyatından nasiplenip gönlünü güzelleştirenlerin arasında Ali adında Alevi bir asker de vardı. Ali, Hulûsi Efendi'ye daha ilk görüşte gönülden bağlanmış, dinlenme zamanlarında yanından ayrılmaz olmuştu. Hulûsi Efendi de onu diğer arkadaşlarından ayırt etmeden aynı sevgi ve saygıyı gösteriyordu. Ali onun için 'Kurban olduğum, ne güzel bir insan. Onun olduğu yerde hep iyilik olur,' diye düşünüyor, yakınındayken saygısız bir harekette bulunmamaya gayret ediyordu.

Ramazanda, onunla birlikte oruç açıp beraber sahura kalkmayı istediğinden, çocukluğundan beri oruç tutmaya alıştırılmadığı hâlde oruç tutmaya ve namaz kılmaya başladı.

Bir gün askerlerden birinin ulu orta yemek yediğini görüp çok sinirlendi. Hemen başına dikilip:

- Herkesin içinde yemek yiyorsun. Sen hiç utanmaz mısın? Bak,

ben Alevi olduğum hâlde, 'Hulûsi Efendi'nin hemşerisi oruç yiyor,' demesinler diye oruç tutup namaz kılıyorum. Sen nasıl Müslüman-sın, diye bağırdı.

Lokmalar arkadaşının boğazına dizildi. Hemen elindeki ekmeği masaya bıraktı.

Çok geçmeden Ali'nin yaptığı duyuldu. Hulûsi Efendi bir gün Ali'yi görünce elini omzuna koydu ve:

- Gardeş! Oruç ve namaz gibi ibadetler Allah (c.c.) için yapılır. Sen de benim için değil, Allah (c.c.) için tut, kıl, dedi.

Ali, Hulûsi Efendi'nin konuşmasından çok etkilendi. O arada çevrelerinde çok sayıda asker toplanmıştı. Göz yaşlarına hâkim olamayarak onlara döndü ve:

- Şahit olun! Bundan sonra ben de Ehl-i Sünnet vel cemaattenim, dedi.

Bunu söyledikten sonra içinde bir ferahlama hissetti. Zaten küçüklüğünden beri bu ayrıma bir anlam veremiyordu. Hulûsi Efendi'ye duyduğu sevginin, onun gösterdiği arkadaşlığın sonunda bir yükten kurtulmuş gibiydi. Şimdi artık onun yanından hiç ayrılmıyor, arkadaşlarıyla yaptıkları sohbetlerde hep hazır bulunuyordu.

Askerlik bitip de herkes memleketine döndüğünde, Hulûsi Efendi onun her sabah komşularının kapılarını çaldığını ve namaz kılmaları için uyandırdığını duydu.

Allah'ın Kullarına İhsanı

Hulûsi Efendi, askerliğinin sonuna geldiğinde komutanından erine, çarşısındaki esnafından çırağına kadar çok sayıda sevenini bira-

kıp Darende'ye döndü. Onun manevîyatının güzelliği, bulunduğu sürece hem insanlara, hem tabiata sirayet etmiş gibiydi. Hulûsi Efendi gibi gönül dostları, özlerindeki güzellik ve bereketi etrafa yayarlar. Onlara Allah Dostları denmesi boşuna değildir. Benlikten uzak, sevgi ve şefkat dolu hâlleriyle hep insanlara hizmet, çevreyi imar etmeleriyle, Allah'ın kullarına gönderdikleri bir hediye gibidirler. Allah rahmetini ve sevgisini bu kullarını göndererek anlatır.

Alnı Açık Yüzü Ak

Hulûsi Efendi Darende'ye yaz sonu dönmüştü. Onun karşıdan geldiğini gören bir arkadaşı hemen koşarak yanına geldi ve:

- Askerliğiniz bitti mi? Geçmiş olsun, diyerek sarıldı.

- Bitti, Elhamdulillah. Onları gören diğer tanıdıklar da geldiler. Bir anda Hulûsi Efendi'nin çevresinde bir kalabalık oluştu. Hulûsi Efendi'nin gözleri arkadaşı Ya Şeyh'i aradı. Ama o Konya'ya, gurbete gitmişti.

Hulûsi Efendi, eve yaklaşırken avluda oynayan çocukları gördü. Ağabeyinin çocuklarından bazıları kendisi askere giderken küçüklerdi, ama şimdi ne kadar da büyümüşlerdi. İçlerinden biri Hatice olmalıydı. Biraz daha yaklaşınca kızını gördü. O anda Hatice de onu görmüştü.

Çocukların hepsini ayrı ayrı kucaklayıp öptü. Onlar da:

- Efendi amcam gelmiş, diye sevinçle bağırırken seslerine Fatıma Hanım ile Naciye çıktı. Fatıma hanım oğlunu görünce göz yaşlarını tutamayıp elini öpmesine fırsat vermeden:

- Hoş geldin Efendi oğlum. Gözlerimiz yollarda kalmıştı, diyerek özlemle sarıldı.

- Hoş bulduk, anacığım, diyen Hulûsi Efendi'nin de gözleri doldu. Anasının hatırını sorduktan sonra eşine döndü. Naciye de çok sevinmiş, gülümseyerek:

- Hoş geldiniz Efendi. Geçmiş olsun, dedi.

Babası bir süre sonra ikindi namazından dönüp de oğlunu karşısında görünce çok sevindi. Hulûsi Efendi babasının elini öperken o da oğlunu hasretle kucakladı. Askerliğinin nasıl geçtiğini sordu.

- Çok şükür, iyi geçti, baba. Yalnız 350 lira borç yaptım.

Hatip Efendi, 350 lira borç lafını duyunca kızdı ve:

- Oğlum, niçin bu kadar borçlu geldin, dedi...

Hulûsi Efendi, sakın bir sesle:

- Baba, evet borçlu geldim ama alnım açık, yüzüm ak geldim, dedi.

Hatip Efendi sinirli bir şekilde oğluna 'Niçin bu kadar borçlu geldin?' derken daha pişman olmuştu. Şimdi de oğlu 'Alnım açık, yüzüm ak,' diyordu ya, önemli olan da buydu. Kalbini kırmış olmaktan korkarak gözleri doldu. Ayağa kalkıp:

- Aferin, oğlum, diyerek bağrına bastı.

Fatıma Hanım, oğlunun yanında bir süre hasret giderdikten sonra içeri gelinlerin yanına geçti. Naciye bahçedeki ocağı yakmış, kazanın koymuş, yemek yapıyordu.

- Sen başlamışsın bile. Ben de akşama çok gelen olur, hazırlık yapalım, diyecektim, dedi.

Fatıma Hanım, Naciye Hanım'ı böyle hazırlık yapar görünce sevinerek tekrar oğlunun yanına vardı.

Naciye Hanım ise eşini bahçede görüp hoşgeldin ettikten sonra hemen geçip yemek hazırlığına başlamıştı.

Darende’de Bir Marangozhâne

Hulûsi Efendi bir sabah babasına, marangoz dükkânı açmak istediğini söyledi. Hatip Efendi:

- Biz de bunu düşünüyorduk. Hemen bugün gidip bir dükkân bak, dedi.

Hulûsi Efendi, askere gitmeden önce bir dülgerin yanında çalışmış ve bu işte de aynı köşgerlikte olduğu gibi çok başarılı olduğunu göstermişti.

Bir yandan dülgerin yanında çalışırken boş kaldığı zamanlarda topladığı kitaplarının ciltleme işini yapıyordu. Küçüklüğünden beri kitaba meraklıydı. İmkân buldukça kitap satın alır ve onların cildini yapıp şirazesini örerd. Bu işi yaparken de estetiğe çok dikkat ederdi.

Hulûsi Efendi vakit geçirmeden çıkıp çarşıya dükkân bakmaya gitti. Çok geçmeden çarşının girişine yakın bir yerde komşu olarak marangozun da bulunduğu bir dükkânı kiraladı. İçinde gerekli birkaç alet de vardı.

Hulûsi Efendi, hemen çevreyi derleyip topladı ve oradaki malzemelerle çalışmaya başladı.

Ağacın kokusu ve şekil alırken çıkardığı ses, sanki tabiatın zikrine ortak oluyor gibiydi. Bu mânâsıyla ağaç, Hulûsi Efendi’nin maharetli ellerinde çok güzel şekillere dönüşüyordu.

Hulûsi Efendi, bir yandan müşterilerin siparişlerini yaparken, bir yandan da kitapları için bir kütüphane yapmaya başladı. Bu sırada hep halkın içinde, hep onların dertleriyle ilgileniyor, yani bütün gö-

nül sultanlarının olduğu gibi Hak için halka hizmet ediyordu. Yarattı-
lan her şeyde Yaratan'ın güzelliğini gördüğü için yaptığını da bu gü-
zelliğe lâıyk olarak en güzel şekliyle yapıyordu. Dükkân sahipleri se-
nelerdir bu işi yapmalarına rağmen şimdi işlerinde Hulûsi Efendi'yi
örnek alır olmuşlardı. İçlerinden biri askere giderken dükkânını ka-
patmayıp çırağına bıraktı ve:

- Oğlum, Abdurrahman. Yapamadığın bir iş olursa veya her ne ko-
nuda başın daralırsa, Hulûsi Efendi'ye gider, danışırsın. O sana yar-
dımcı olur, dedi.

Hulûsi Efendi'yle vedalaşırken de dükkânı ve çırağı ona emanet
ettiği için gözü arkada kalmadan askere gitti.

Seyyidler Zekât Almaz

Türkiye savaşa girmemiş olsa da, ülkemizde büyük bir yokluk
vardı. İnsanlar ekmek zor buluyordu. Hulûsi Efendi ve ailesi sıkıntı-
da olanlarla yakından ilgilenip ellerinden geldiğince yardım etmeye
çalışıyorlardı.

Bir gün çarşıya indiğinde Darende'nin eşrafından bir zat seslene-
rek dükkânına çağırırdı. Hulûsi Efendi selâm vererek içeri girdi. Adam
cebinden bir miktar para çıkarıp:

- Hulûsi Efendi, zekâtımızı size vermeyi uygun bulduk. Kabul et,
diyerek uzattı.

Hulûsi Efendi sinirlendi. Ama hiçbir şey demeden hızla dükkânın
diğer kapısına yöneldi. Adam, zekâtının geri çevrilmesine bozulmuş
bir hâlde:

- Canım, niçin kabul etmiyorsun? Bunun için ölenler var, dedi.

Hulûsi Efendi dönüp cevap vermedi. Bir dostunun dükkânına gir-

di. Arkadaşı onun hâlinden bir şeyler olduğunu anlamıştı. Oturması için yer gösterdi ve:

- Ne o Seyyid? Hasta mısın? Rengin solmuş, bir şey mi var, diye sordu.

Hulûsi Efendi az önce olanları anlattıktan sonra ekledi:

- Bu adam bilmez mi ki, Resulullah (s.a.v.)'ın ve ehli beytin zekât almadıklarını, bize niçin böyle yapıyor, dedi.

Sesinden çok üzgün olduğu belli oluyordu. Arkadaşı da bu duruma çok üzülmüştü. Böyle bir insana karşı yapılan bu davranış, affedilir gibi değildi.

- Vay hayasız herif! Nasıl böyle yapar? Sen ona aldırma, Seyyid. Bilse yapmazdı, diye teselli etti.

Bir gün de Hulûsi Efendi öğle namazından sonra caminin peykesinde otururken Topal Hoca geldi yanına. Hulûsi Efendi, Hoca'yı çok severdi. Hoşbeşten sonra onları gören birkaç arkadaş daha geldi. Tam bir sohbet ortamı kurulmuştu, ama ne demleyecek çay, ne de o çayları koyacak saki vardı. Hulûsi Efendi hemen o anda durumu anlatan bir şiir yazarak Ya Şeyh'in kardeşi Tayyar Tütüncü'ye gönderdi:

*Gözüm Tayyar hızlıca gel
Kendini at, gizlice gel*

*Topal Hoca yoldaşımız
Dost izini izlice gel*

*Hücre-i aşk meskenimiz
Başka değil, düzlüce gel*

*Yandı semâver ikisi
Bezmine biz sizlice gel*

*Zâr ola gel yâr ola gel
Hoş gül-i gül-zâr ola gel*

*Hâr olanı neylemeli
Cân ile yok var ola gel*

Tayyar Tütüncü pusulayı alınca hemen koşarak gelir. Saki gelmiştir, ama çay yoktur. Yokluk dönemleri olduğu için çayı bulmak zordu. Ya zenginlerde, ya da karne ile verildiği için memurlarda bulunabilirdi. Darende'de ise Kamburlar'dan Hatice Hanım'da olduğu biliniyordu. Hatice Hanım'ın oğlu Sivas'ta memur olarak çalıştığı için, karneyle aldığı bir paket çayı annesine göndermişti. Çok kıymetli bir hediye olduğu için de tüm Darende'de duyulmuştu.

Tayyar Efendi, çayın olmadığını görünce Hulûsi Efendi'ye olayı anlattı. Hulûsi Efendi hemen aşağıdaki dörtlüğü yazdı ve Tayyar Efendi'ye verdi.

*Kambura var kambura
Eline al tambura
Bir atımlık çay için
Kendini ver zambura*

Tayyar Efendi pusulayla birlikte Hatice Hanım'ın evine vardı. Hatice Hanım, Hulûsi Efendi'den gelen talebi geri çevirmedi ve demliğin içine biraz da fazla çay koydu. O gün çok güzel bir sohbet oldu. Çay da öyle bereketlendi ki, sohbetin sonuna kadar rengi giderek açılrsa da hiç bitmedi.

Bütün bu yokluk ve geçim telaşına rağmen Hulûsi Efendi misafirsiz öğün geçirmemeye dikkat ediyordu. Naciye Hanım da eşine bu konuda hep destek oluyordu. En yok zamanlarında bile gerek Efendi'nin bereketi, gerek Naciye Hanım'ın temiz gönülle yaptığı gayret ve hizmetiyle, gelen misafirlerin güzelce ağırlanarak karınları doyar, feyizli sohbetlerle gönülleri yıkanmış olarak evlerine dönerlerdi. Hulûsi Efendi'nin evine giden insanlar, baba evine gider gibi rahat ve

kaygısızdı. Bu kapı aynı zamanda her daim bir umut kapısı olmuştu.

Hulûsi Efendi'nin çok sayıdaki sevenleri, sadece Darende'de değil, civar köylerde, Gürün, Malatya, Adana, Maraş, Ankara, Konya olmak üzere yurdun dört bir yanındaydı. İnsanlar biliyorlardı ki Hulûsi Efendi ile aralarına kilometreler girse de, gönüllerinde tuttukları sürece o manevîyatıyla hep yanlarındaydı.

Hulûsi Efendi ya tek başına ya da Ahmed Nuri Efendi'yle birlikte onları ziyarete giderdi. Onların geldiğini duyanların da toplanmasıyla feyizli bir sohbet ortamı olurdu. Bu arada ev sahibinin sevincine diyecek yoktu.

O günlerde böyle bir sevinci Mengelis'te oturan Kara Mustafa yaşadı. Hulûsi Efendi ile ağabeyi bir hafta sonu kalkıp Mengelis'e gittiler. Hulûsi Efendi:

- Güzel sohbet edecek gönlümüze göre bir yer olsa, arpa bazısına bile razıyız, dedi.

Ahmed Nuri Efendi gülümserken, 'Efendi gardaşın buraya gelmek istemesinin mutlaka bir hikmeti vardır,' diye düşünüyordu. Nitekim çok geçmeden Kara Mustafa'nın evine vardılar. Hiç beklemediği hâlde onları karşısında gören Kara Mustafa içeri buyur ederken sevinçten ne yapacağını bilemiyordu.

Misafirler oturup karşılıklı hâl hatır sorduktan sonra Kara Mustafa, 'Mübarek, bu sabah gönlümden geçmişti. Epeydir göremiyorum diye üzülüyordum,' diye düşünerek hanımının yanına vardı. Hanımı da yemek hazırlamak istiyordu ama arpa unu ile ayrandan başka bir şey yoktu. Kara Mustafa:

- Kırk yılın başı Hulûsi Efendi evimize gelmiş, bir iyice ağırlamadan bırakmak olmaz, diyerek yeğeni Ömer'i çağırdı.

- Ömer, var yaylaya, bizim kuzulardan birini kap, getir, dedi.

Ömer.

- Peki, dayı diye gitmek için kapıya yönelmişti ki karşısında Hulûsi Efendi'yi gördü. Kara Mustafa'ya:

- Eğer Ömer'i kuzuya gönderirsen oturmayıp gideriz, dedi.

Kara Mustafa, 'Hulûsi Efendi böyle diyorsa dinlememek olmaz,' diye düşünerek Ömer'i göndermekten vazgeçti.

Bu sırada hanım, arpa unundan hamur yoğurmuş, sacda bazıları yapmaya başlamıştı bile. Darende ve çevre köylerinde bazlama denen 'bazı', yöreye göre yufkadan biraz daha kalın bir hamur işi çeşididir. Bazılar sacda pişirilir ve varsa eğer tereyağı ile yağlanır. İçine peynir, haşlanmış yumurta, pekmez ya da evde ne varsa sürülüp dürüm yapılarak yenir.

Kara Mustafa'nın hanımı, kısa sürede çok sayıda bazıyı yapıp yağladı. Bir tasta da kayısı pelverdesi ezip sulandırdı. Taze peynir ve pelverde ile beraber arpa bazıları bir güzel yendi. Hulûsi Efendi'nin geldiğini duyan köylüler de birer ikişer gelip sofraya oturdular. Mısır geldikçe arpa bazıları bereketlendi. Gelen herkes bu sofrada karnı-nı doyurdu.

Yemek yenene kadar Kara Mustafa'nın yeğeni Ömer de semaveri yakmıştı. Sofranın kalkmasının ardından semaverle çay geldi. Hulûsi Efendi'nin yazdığı ilâhîler, Ahmed Nuri Efendi'nin güzel sesinden insanların gönlüne aktı. Hulûsi Efendi bu muhabbetli ortamda şu ilâhîyi yazdı ve ağabeyine uzattı:

*Erdi bekâ ser – menzil – i maksûduna âşıkların
Yandı cemâlin şem'inin hoş oduna sâdıkların*

*Yandır oda cân u teni tâ kim erişe aslına
Ah-ı odu Arşa erer ciğerleri yanıkların*

*Beyhûde feryâd eylemez bülbül olanlar şol güle
Vuslat demidir demleri seherde uyanıkların*

*Sanma ki ey sûfi bugün ârif olupdur âşıkun
Rûz-ı ezelden beridir ayıklığı tanıkların*

*Hulûsiyâ ser-tâ-kadem sîneleri dolmuş hikem
Hazînetü'r – Rahmân olup cân gözleri açıkların*

Ahmed Nuri Efendi ilâhîye şöyle bir baktı. Derin bir iç çekerek yüreğinden gelen bir sesle okudu. Odadakiler gözleri kapalı, boyunları büyük dinlerken, mekân ve eşya silindi, bir mânâ âleminde kendilerini kaybettiler. Bülbülün güle olan feryadının mânâsını anladılar.

O günü ne oradakiler, ne de Kara Mustafa hayatı boyunca hiç unutmadı.

Hastalık ve Emr-i Hakk

Bin dokuz yüz kırk beş yılına gelindiğinde artık savaşın da sonlarıydı. Savaşa katılan ülkeler perişan durumdaydı. En son Amerika'nın Japonya'nın iki şehrine atom bombası atmasıyla savaş nihayete erdi. Milyonlarca insanın öldüğü, bir o kadarının da sakat kaldığı, en azından uğradığı kayıplar yüzünden hayatının karartıldığı bir son. Bundan da anlaşıyordu ki insanların hırslarının sonu yoktu. Dünya bu çilelerle uğraşırken ülkemizde de çok fazla yokluk ve bundan doğan fakirlik vardı. Başta sağlık hizmetleri olmak üzere, köylerde, kasabalarda birçok şeyin yokluğu çekiliyordu. Bunun sonucundan basit bir tedavi ile iyileşebilecek bazı hastalıklar tanı konana kadar bir salgın hâline geliyor ve her evden bir ya da birkaç kişiyi alıp götürüyordu. Örneğin bir kızamık hastalığı. Her evden en az bir çocuk asla bu hastalığın pençesinden kurtulamıyordu. Şimdi o yıllarda küçük çocuğu olan anne babalara sorulsa, mutlaka en az bir çocuğu-

nun kızamıktan öldüğünü söyler. Bunun adı da 'kızamığın içe batması' dır. Aynı şekilde trahom, tifo gibi hastalıklar da tedavisi yapılmadan ya canlara mal oluyor, ya da trahomda olduğu gibi sakat bırakıyordu.

Bu yıllarda Darende'de bir tifo salgını oldu. Birçok evde olduğu gibi Hulûsi Efendi'nin annesi, babası, kız kardeşi de bu hastalıktan nasibini aldı.

Kerime Sekine evleneli birkaç sene olmuştu. Hatip Efendi, 'Ben kızımı çarşıya gidip gelirken görebilmeliyim,' diyerek Darendeli, hem de kendi evlerine yakın oturan Rıza Efendi'yle evlendirdi. Kerime Sekine son günlerde hayli rahatsızdı. Tifoya yakalanmıştı. Ailesi onun bu hastalığına çok üzüldü. Fatıma Hanım:

- Hacı Efendi, Sekine'yi alıp buraya getirsek. Şimdi o kendine iyi bakamaz, dedi.

Hatip Efendi:

- Getirek de Hacı Hatun. Kocasını ne der, ister mi buraya getirmemizi?

- Rıza Efendi'ye bir söyle. Hem belki o da memnun olur.

Fatıma Hanım'ın dediği gibi Rıza Efendi memnun olmuştu. Tifo çok ağır ve tedavisi güç bir hastalıktı.

Bu arada Hulûsi Efendi'nin Hatice'den sonra bir oğlu daha olmuştu. İsmail Hakkı Hazretlerinin oğlu Kemal Efendi'nin adını koydular. Mahmud Kemal şimdi bir yaşındaydı.

Naciye Hanım, hem çocuklarıyla ilgileniyor, hem de evin işlerini hiç ihmal etmiyordu. Sabah namazından çok önce kalkıp bütün evi, bahçeyi temizler, kapılarının önünü, sokağı süpürürdü. Erkekler kalkıp da camiye gidince bağa gider, yetişen sebzelerden toplar, eve gelirler. Bağ yürüyerek epey sürerdi. Daha sonra kahvaltıyı hazırlardı.

Erkekler namazdan dönene kadar her iş bitmiş olurdu.

Şimdi Sekine, hasta yatıyordu. Zavallının ıstırabı çoktu. Naciye Hanım, hem onunla ilgileniyor, hem de günlük işlerini ihmal etmemeye çalışıyordu.

Bir süre sonra Fatıma Hanım ile Hasan Feyzi Efendi de aynı hastalığa yakalandı. Ateşleri çok yüksekti ve başta ve karın bölgesinde olmak üzere dayanılmaz sancıları vardı. Hulûsi Efendi ve ailedeki herkes çok üzülüyordu. Naciye'nin işleri daha çok artmıştı. Elinden geldiğince hastalara çok iyi bakmaya çalışıyordu. Naciye Hanım'ın bu kadar çalışmasına komşuları Fatma Aba'nın gönlü razı olmuyor, fırsat buldukça ona yardıma geliyordu. Bazen Naciye Hanım'a:

- Naciye Kızım. Biraz otur da dinlen, ben geri kalan işleri yaparım, diyor. O da:

- Mecbur, Fatma Aba. Anamlar çok hasta. Şimdi kendimi düşünecek zaman değil, diye işlerine devam ediyordu.

Hatip Efendi hasta yatarken bir gün 'Ceridoğlu Pınarı'nın suyu olsa da içsek,' dedi. Hastalığının şiddetinden içi yanıyordu. Başında bekleyen Hulûsi Efendi bunu duyunca hemen atına bindi ve çok hızlı sürerek Ceridoğlu Pınarı'na gitti. Pınarın olduğu yer uzaktı ama hasta yatağındaki babasının arzusunu yerine getirmek için bu yola gitmek değeri.

Hulûsi Efendi suyu doldurup eve döndü. Bahçede geldiğini duyan Naciye Hanım, yanına yaklaşarak:

- Maşaallah, Efendi! Ne çabuk geldin, dedi.

Hulûsi Efendi getirdiği suyu uzatarak:

- Hanım, bir tasa koy da hemen babama verelim, dedi.

Naciye Hanım tası doldurana kadar Hulûsi Efendi de atından in-

di ve bağlayıp içeri geldi. Gözleri kapalı öyle yatan babasının yanına yaklaşıp yavaşça:

- Babacığım, su içer misin, diye sordu.

Hatip Efendi:

- Ver, oğul. İçelim, diyerek Hulûsi Efendi'nin uzattığı suyu kana kana içti.

Bitirdikten sonra 'Elhamdülillah!' dedi ve oğluna gülümseyerek:

- Oğlum, bu Ceridoğlu Pınarı'nın suyuna benziyor, dedi.

- Evet, babacığım. Oranın suyu. Şimdi aldım, geldim.

Hatip Efendi çok memnun oldu ve:

- Aferin, oğlum. Göğsünde ak kıllar bitsin, pir olasın, inşaallah, diye dua etti.

Hulûsi Efendi de hasta yatağında babasının arzusunu yerine getirdiği için memnundu.

Hulûsi Efendi'nin evinde olduğu gibi Darende'de her evde en az bir ya da iki hasta vardı. İnsanlar hastalarının başında beklerken onlar için bir şey yapamamanın çaresizliği içinde çok acı çekiyorlardı. Hulûsi Efendi fırsat buldukça hastası olan evleri ziyaret ediyor, hâllerini sorup metin olmaları için teselli ediyordu. İnsanların hâline o da çok üzülüyordu ama elden gelir bir şey yoktu. Sabırdan başka..

Bir gün Hulûsi Efendi dışarıdan geldi. Her zaman olduğu gibi önce anne ve babasının yanına vardı. Annesi gözleri kapalı, kendinden geçmiş bir hâlde yatıyordu. Yanlarında Sekine vardı. Sekine biraz iyileşmiş, ayağa kalkmıştı.

Fatıma Hanım, oğlunun içeri girmesiyle ağır ağır gözlerini açtı ve

karşısında duran sediri göstererek:

- Geldiler, oturuyorlar, dedi.

Hulûsi Efendi, Sekine'ye dönerek üzgün bir sesle:

- Eceli geldi herhalde. Anneme görünüyorlar, dedi.

Daha sonra Fatıma Hanım tekrar gözünü kapattı. Bir süre o şekilde kaldıktan sonra birden yatağında doğruldu ve:

- Bana abdest aldırın, dedi.

Sekine Hanım dışarı çıkıp Naciye Hanım'a:

- Annem abdest almak istiyor, dedi.

Kayınvalidesinin böyle kalkmasına şaşırان Naciye:

- İnşaaallah, iyileşiyordur artık, diyerek ibrikle el leğenini getirdi. Daha sonra üzerini düzelterip başını da güzelce bağladılar. Fatıma Hanım, hepsinin yüzüne tek tek baktı. Bu bakışıyla veda eder gibiydi. Hulûsi Efendi'ye tutunarak kibleye doğru diz çöktü. Gözlerini yumup kendinden geçmiş bir hâlde 'Allah!', 'Allah!' diyerek son nefesini verdi. Hulûsi Efendi birden acıyla içinin yandığını hissetti. Annesini kaybetmişti. Omuzlarından tuttu, incitmemeye çalışarak yatağına yatırdı ve yorganı başına kadar çekti.

Herkesten metin olmalarını ve kendilerini kaybetmeden Valide Hanım'a layık bir evlât gibi davranmalarını istedi.

Fatıma Hanım'ın selâsı verilirken insanlar birer ikişer baş sağlığına gelmeye başladılar. Yakın akraba ve komşulardan bu işi bilenler Fatıma Hanım'ı en güzel şekilde hazırladılar.

Namazını 'Efendi Oğlum' dediği ve abdestsiz süt vermediği oğlu Hulûsi Efendi kıldırdı. Acısı çok büyüktü ama sabretmekten başka çare yoktu. Taceddin-i Veli Haziresine defin yapılırken dizlerine kadar

kara batıyorlardı. Aradan bir gün geçti Naciye Hanım Efendi'ye:

- Babamın da hâli perişan, dedi.

Hulûsi Efendi, hemen babasının baş ucuna vardı. Hatip Efendi günlerdir çektiği hastalıktan bitap bir şekilde yatarken iyice zayıflamıştı. Oğlu yanına gelince gözlerini açtı. Efendi oğlu baş ucundaydı. Hafifçe gülümsedi ve güçlkle duyulur bir sesle Kelime-i Şehadet getirerek son nefesini verdi.

Hulûsi Efendi, o anda göz yaşlarını tutamadı. Bir gün arayla hem annesini, hem babasını kaybetmişti. Bir süre babasının başucunda öylece kaldı. Daha sonra kalkıp odadan çıktı ve kapıda bekleyen ev halkına:

- Hepimizin başı sağ olsun. Babam da Hakk'ın rahmetine kavuştu, dedi. Gözleri hâlâ dolu doluydu.

Hükm-i Huda'ya Gel Artık Gel

Darende'de bunlar olurken Ahmed Nuri Efendi hâlâ Kangal'ın Kalkım köyündeydi. Hulûsi Efendi ona durumu anlatan bir mektup yazdı:

*Ey yüce pâye gel artık gel
Dârü'l belâya gel artık gel*

*Ata anamız göçtü bakâya
Bu mâcerâyâ gel artık gel*

*Beytü'l – belâmız bir hastahâne
Oldu vebâyâ gel artık gel*

*Derd ü belânın mahrûmu olma
Yüz tut recâyâ gel artık gel*

Derd ü belâdın ikbâli dehrin
Ehl - i vefâya gel artık gel

Kes her ümidi gayrı kapudan
Bâb – ı rızâya gel artık gel

Azm eyle sen de etme tevakkuf
Hoş Kerbelâ'ya gel artık gel

Gör ehl-i beytin hâli ne hâldır
Seyret nihâye gel artık gel

Gül çehre etfâlî görsen ne oldu
Sorsan sabâya gel artık gel

Âl-i abâyız kim sîne açtık
Tir-i gazâyâ gel artık gel

Ol abd-i makbûl kıl inkiyâdı
Hükm-i Hudâ'ya gel artık gel

Gel kardeşim gel yâr ol Hulûsi
Bî – kes gedâyâ gel artık gel

3 Şubat 1945

İşte ey nûr-i dîde:

Diyâr-ı Yemen'den azm-i visâl-ı şehâdet eden Cenâb-ı Veysi-misâ-
li artık ârâm-ı karargâhtan bir dem ayrılıp cihet-i semt-i belâyâ doğ-
ru revân ol. Kendini âl-i atharın bu dil-sûz-ı güzârı, nimet-i izz-û nâ-
zından mahrûm tutma ve bu bî-mâr-ı hûn-âlûde kardaşını unutma.

Mübtelâlar serkeşi Kardaşınız Hulûsi

Köylüler hava çok soğuk ve kış şiddetli diye mektubu biraz geciktirdiler. Ahmed Nuri Efendi alınca, göz yaşları içinde okudu. Mektubu almadan önce rüyasında Darende'deki evlerini görmüştü. Ev çok kalabalıktı. İnsanların yüzünden çok üzgün oldukları belliydi. Ter içinde uyandığında, yüreğinin bir el tarafından sıkıldığını hissediyordu.

Mektubu okuduktan sonra hemen hazırlanıp Darende'ye gitti. Anne ve babasının artık o evde olmadığını düşünüp yol boyunca ağlamıştı.

Ahmed Nuri Efendi'yi karşılarında görünce ev halkının da acısı tazelendi. Ahmed Nuri Efendi, kardeşinin boynuna sarılırken:

- Darende'de yoklukları belli oluyor, diyerek ağladı. Daha sonra evde fazla duramayıp önce Şeyh Hamid-i Veli Camiine gidip babasının kabrini ziyaret etti. Baş ucunda durup göz yaşları içinde dua etti. Onları son bir kez görüp helallik alamadığı için çok üzgündü ama metin olmalıydı. Kendini toplayıp kalktı ve bu defa da Zaviye'deki Taceddin-i Veli Haziresinde yatan annesinin baş ucuna geldi. Orada dua ederken gözünün önüne annesinin onu 'Allah'a emanet ol, oğlum!' diye yolcu ederken ağlaması geliyordu. Sanki bir daha görüşemeycekleri malûm olmuştu.

Ahmed Nuri Efendi annesinin mezarında uzunca bir süre kalıp göz yaşları içinde dua etti. Eve döndüğünde Hulûsi Efendi onu kapıda karşıladı. Ahmed Nuri Efendi:

- Allah senden razı olsun. Biz yoktuk, ama sen onlara layık bir evlât olarak bütün vazifelerini yerine getirdin, diyerek boynuna sarıldı.

Daha sonra birlikte içeri geçtiler. Bir süre baş başa oturup dertleştiler. Hulûsi Efendi ağabeyine anne ile babasının 'Allah!', 'Allah!' diyerek son nefesini verdiğini anlattı. Ahmed Nuri Efendi dinlerken göz yaşlarını tutamıyordu, ama Efendi kardeşiyle konuşmak içini ferahlatmıştı.

Ahmed'im Müştâkım Sana

Ahmed Nuri Efendi, Darende'ye döndükten bir süre sonra, bir gece rüyasında kendini Şeyh Hamid-i Veli Camii'nde gördü. Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri gülümseyerek ona:

- Ahmed'im, müştakım sana, geldin mi bana, diyordu.

Şeyhin güzel yüzüne hayranlıkla bakarken birden uyandı. Ter içindeydi. Kalbi küt küt atıyordu. Bir süre sakinleşmeyi bekleyip daha sonra kalktı. Sabah ezanına az kalmıştı. Hemen abdest alıp camiye gitti. Namazdan dönerken kardaşına gördüğü rüyayı anlattı ve:

- Babamızın yanına layık değiliz ama annemizin yanına bari gömseler bizi. Allah bilir ya bizim de ömrümüz tamam, dedi.

Hulûsi Efendi'nin annesiyle babasını, hatta ilk oğlunu kaybettiği günler geldi gözünün önüne. Şimdi ağabeyine de ecel görünüyordu. İçi bir kez daha acıyla yandı. Acısını ağabeyine belli etmek istemiyordu, o öyle metindi ki. Hulûsi Efendi gülümseyerek yüzüne bakarken sevgiyle sırtını sıvazladı.

O gün öğlende bir arkadaşlarının evine sohbete gittiler. Akşama kadar çok güzel ve feyizli bir sohbet oldu. Ahmed Nuri Efendi, kardaşının ilâhîlerini hiç bu kadar güzel ve içli okumamıştı. İçindeki acıyı, muhabbeti, teslimiyeti, tevazuyu okuduğu ilâhîlerle dışa vuruyordu.

Akşama doğru sohbet dağıldıktan sonra Ahmed Nuri Efendi birkaç arkadaşıyla birlikte camiye gitti. Babasının vefatından sonra fahri imam – hatiplik yapıyordu. Kendini iyi hissetmeyerek eve döndü. Titriyor, soğuk soğuk terliyordu.

Zebo Hanım:

- N'oldu, Efendi? Hasta mısın, diye sorarken sözünü bitirmesine fırsat vermeden:

- Çabuk, yatağı aç, hanım. İyi değilim, dedi.

Ahmed Nuri Efendi, o gün yattığı yataktan bir daha kalkamadı. Kardeşi başından hiç ayrılmıyordu. Ahmed Nuri Efendi, Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerini rüyasında gördüğü günden beş altı gün sonra daha da ağırlaştı. Hulûsi Efendi, hiç umut kalmadığını anlıyor, ama evdekilere belli etmiyordu. Ağabeyi sürekli 'Allah'ı zikrediyordu. Şimdi daha da ağırlaştığında etrafında kimseyi görmüyor ama dili kalbinden gelen aşkla hep 'Allah!' diyordu. Bu ağır hâli çok sürmeden bir akşam yatsı ezanı okunurken ruhunu teslim etti.

Evdeki herkesin acısı çok büyüktü. Geride hanımı ve beş yetimi kalmıştı. Kırk gün içinde hem anne ve babasını, hem de kardeşini kaybeden Hulûsi Efendi'nin acısı da, sorumluluğu da bir kat daha artmıştı. Hem yüreğindeki acıya katlanacak, hem de bütün aileye sahip çıkacaktı.

Büyük bir metanetle ağabeyine olan son görevini yerine getirip cenaze namazını kıldırdı. Etrafındakiler onun acısına rağmen böyle teslimiyet duygusu içinde kazaya rıza hâline hayran olmuşlardı. O günlerde karlar içinde yürüyen cenaze alayına sık sık rastlanıyordu. Gün geçmiyordu ki bir gün bir evden cenaze çıkmasın. İnsanlar, hep Hulûsi Efendi'yi örnek alıyor ve metin olmaya çalışıyorlardı.

Namazdan sonra, Ahmed Nuri Efendi, Şeyh Hamid-i Veli Haziresine defnedildi.

Darende'deki yakınları ve sevenleri onları bugünlerinde yalnız bırakmadılar. Ev, taziye gelenlerle doldu taşı. Zebo Hanım, eşini kaybetmenin acısının yanı sıra çocuklarına bakıyor, onların da baba-sız, yetim kaldıklarını düşünerek daha çok yanıyordu. Bu arada Naciye Hanım, devamlı yemek yapıp taziye gelenlere hizmet ediyordu. Fatma Aba her zaman olduğu gibi fırsat buldukça yine yardımına gelip bir işin ucundan tutuyordu.

Hulûsi Efendi'yi bu acılı gününde yalnız bırakmayan biri daha vardı ki gelişiyile gönlü ferahladı, acıları hafifledi. O da mürşidi İsmail Hakkı Hazretleriydi.

Bir gün onu Sivas'tan çok sayıda ihvanıyla kapılarında görünce Hulûsi Efendi çok şaşırdı ve sevindi. İçinden mürşidinin ayağının turabı olmak geldi. Saygı ve muhabbetle içeri buyur etti. Daha sonra eşinin yanına vararak:

- Efendi Hazretleri geldi, hanım. Hemen hazırlığını yap. Evde bir eksik varsa çocukları gönder, aldır, dedi.

Naciye Hanım eşinin sevincine ortak olarak:

- Merak etme, Efendi. biz yemekleri yapmaya başladık zaten, dedi.

İhramcızâde Hazretlerinin geldiği kısa sürede bütün Darende'de duyuldu. Sohbet odası bir anda doldu. Hemen hazırlanan çaylar dağıtılırken İsmail Hakkı Hazretleri Hulûsi Efendi'ye bakıp:

- Oğlum, Hulûsi. Üzülme, onlar ölmediler. Aramızda yaşıyorlar. Hasan Feyzi Efendi, Ahmed Efendi şu anda buradalar. Oğlum, kısa zamanda çok hal kesbetti, gittiler. Bizi de yaktı, gittiler, dedi.

Sesinde bir babanın evladına gösterdiği şefkatten çok daha fazlası hissediliyordu. İsmail Hakkı Hazretleri konuşurken ağzından çıkan kelimeler, nurdan bir ırmak gibi Hulûsi Efendi'nin acılı yüreğine akıyor ve orayı ferahlatıyordu. Mürşidi onu bu acılı günlerinde yalnız bırakmamış, gelişiyile derdine ortak olmuştu. Kaybettiği ailesi hakkında böyle bir zattan bu sözleri duymak da ayrıca memnun etti Hulûsi Efendi'yi.

Zengibar'ın Eteğinde Bir Hâne

Önceleri Şeyh Hamid-i Veli Camii'nin hemen yakınında ailesiyle birlikte oturan Hulûsi Efendi ve eşi, çocukların da büyümeye başlamasıyla artık eve sığmamaya başladılar. Mal taksimi yapıldı ve Hulûsi Efendi'ye, bahçesinde Taceddin-i Veli Hazretlerinin de kabrinin bulunduğu ev düştü. Ev, Zengibar Kalesi'nin dibinde, çok küçük ve bakımsızdı. Daha sonra yıkılarak yerine üç odadan oluşan kerpiç bir ev yapıldı.

Zengibar Kalesi, diğer kaleler gibi şehri düşmanlara karşı koruyabilmek amacıyla yapılmıştı ve ulaşılması zor olsun diye de yüksek kayalıkların üzerine oturtulmuştu.

Mutfak alt katındaydı. Bahçeden geçip biraz ilerleyince güzel çağlayışıyla Tohma çıkardı insanın karşısına. Hulûsi Efendi zamanla altından Tohma'nın geçtiği, balkon şeklinde bir yer yaptı. Köşk de denilen bu yere baharın sonlarından itibaren kilim ve minderler konur, yanan semaverler eşliğinde muhabbetten doğan ilâhîler okunurken, Tohma da çağlayışıyla onlara ortak olmaya çalışırdı. Hulûsi Efendi ve ailesi buraya taşındıktan sonra Tohma sevinçten olacak daha bir coşkuyla akıyordu. Yeşile çalan renginde oynayan ışıklar, sohbette oturanların yüzüne vuruyordu. Hulûsi Efendi bahçeye kuyu kazdırdı ve buz gibi su çıktı. Öyle güzel ve soğuktu ki komşular, yayık yaymak ve içmek için gelip buradan taşırlardı.

Nasibi Oğul Balı

Babasının vefatından sonra boşalan Şeyh Hamid-i Veli Camii İmam – Hatipliği için Darende Müftüsü resmi bir belge hazırladı. Bu belgede Hulûsi Efendi'nin fahri olarak bu görevi yürütmesi yazıyordu. Müftünün verdiği bu belgenin üzerinden birkaç gün sonra Hulû-

si Efendi şöyle bir rüya gördü.

Kendisi Şeyh Hamid-i Veli Camiinin minberinde otururken birden bir pir-i fani çıkageldi. Yüzü nurlu ve gelişyle etrafı aydınlatan bu mübarek insanın elinde, üzerinde saf oğul balı konmuş yufka ekmeği vardı. Ekmeği Hulûsi Efendi'ye verdi ve:

- Oğul Hulûsi! Bu senin nasibin, dedi.

O rüyadan sonra Darende'de ne kadar yokluk olsa da Hulûsi Efendi'nin evinde hep bir bereket görüldü. Hulûsi Efendi bu rüyayı, nasibinin Şeyh Hamid-i Veli Camiindeki görevinden olacağını anlamıştı.

Şeyh Hamid-i Veli Camii, Darende'nin en eski camisiydi. 1500'lü yıllardan beri Zaviye Vakfı olarak kayıtlara geçmiş ve 1530 yılında vakıf geliri 700 akçe olarak gösterilmişti. O tarihten günümüze gelinceye kadar Şeyh Hamid-i Veli Camii medresesi, vakıfları hakkındaki tüm bilgiler resmi kayıtlara geçti.

Şeyh Hamid-i Veli Medresesi, tam bir ilim irfan ocağıydı. Çok sayıda âlim bu medreseden yetişmiş ve halkına hizmet vermişti. Yakın tarihimizde bu âlimlerden en bilinenleri; 1800'lü yıllarda Hacı Mahmud Efendi, oğlu Hacı Mehmed Efendi, 1900'lü yıllara gelindiğinde Hasan Feyzi Efendi, kardeşi Ömer Osman Hulûsi Efendi, oğulları Osman Hulûsi Efendi ve Ahmed Nuri Efendi.

Hasan Feyzi Efendi, Hacı Mahmud Efendi'den icazet almış, imam – hatipliğinin yanı sıra külliyeinin tamir ve onarım görevi de verilmişti.

Hasan Feyzi Efendi zamanında yapılan son tamir 1933 – 34 yılına rastlar. Darende'nin en zengin insanı olan Zelloğlu Hacı Ahmet Ağa'ya onarım masrafı karşılanmak üzere Hatip Efendi başkanlığındaki mütevelli heyetinin kararıyla caminin sekiz parçalık halı ve kilimi satıldı. Zelloğlu Hacı Ahmet Ağa zenginliğini hayır işlerinde bir

vesile olarak kullanan, aynı zamanda gönlü de zengin olan biriydi. 1915 yılında Ermenilerin Darende'den göç etmesi üzerine boşalan çarşının kapanmaması için o zamanın zenginlerinden Çomoğlu Mehmet Ağa ile anlaşarak, Ermenilerin boşalttığı dükkânlarla Türklerin oluşturduğu çarşıyı birleştirmiştir.

Şeyh Hamid-i Veli Cami onarımı için gereken para tedarik edildikten sonra Mahir ve Habip Usta ile anlaşarak işe başlandı. Mahir usta, aslen Gazar adında Halep doğumlu bir Ermeni'ydi. Halep'te doğduktan sora aile Selanik'e göçmüş ve bir süre orada yaşamıştı. Mahir Usta, orada bir akrabasının yanında marangozluğu öğrendi. Daha sonra Darende'ye göçtüklerinde Müslüman olmuş, mesleğini de daha çok ilerletmişti. Harf İnkılâbı yapıldığında Latin harflerini ilk öğrenenler arasında yer almıştı. Osmanlıca'yı da çok iyi okur ve yazardı.

Marangozlukta çok iyi oldukları için Hasan Feyzi Efendi başkanlığındaki mütevellî heyeti hiç tereddüt etmeden Şeyh Hamid-i Veli Camii onarımını Mahir ve Habip Ustalara vermişti. O sene ikisi de çok güzel iş çıkararak caminin çatısını tamir ettiler. O yıllarda genç bir delikanlı olan Hulûsi Efendi de onlara yardım etti.

Tamir bittikten sonra Zelloğlu Hacı Ahmet Ağa bir türlü satamadığı için, bir kadirşinaslık örneği göstererek satın aldığı halı ve kilimleri, hem de temizlenmiş olarak Şeyh Hamid-i Veli Camiine konulmak üzere Hatip Efendi'ye yeniden teslim etti. Hatip Efendi bu olaya iki sebepten çok memnun oldu. Birincisi, caminin tekrar halı ve kilimlerle sahip olması; ikinci ve daha önemlisi ise Zelloğlu Hacı Ahmet Ağa'nın böyle bir hayır yaparak hem manevî kazanç sağlaması, hem de bu konuda insanlara örnek olmasıydı.

Babasının vefatıyla onun görevini üstlenen Hulûsi Efendi de gerek bakım, gerek onarım işlerinde çok titiz davranıyordu. Burası ec-daddan emanetti ve en güzel şekliyle sahip çıkmalıydı. Şimdi yine bazı kısımları için onarım gerekiyordu.

Bir sabah kahvaltıdan sonra çarşıya gitti. İmam – Hatiplik görevi-

ne başladıktan sonra dükkândaki işini bırakmak zorunda kalmıştı. Yine de fırsat buldukça arkadaşları, tanıdıkları ziyaret ederdi. Yalnız şimdi ziyaret için değil, onarım için Mahir Usta'ya görüşmeye gidiyordu. Mahir Usta, Hulûsi Efendi'yi çocukluğundan beri çok sever ve yaşça büyük olmasına rağmen azami saygı gösterirdi. Onun dükkâna gelişiyle dükkânın bereketinin arttığını söylerdi. Arkadaşları bazen bu sebepten 'Hulûsi Efendi'yi neden istediğin belli, Mahir Usta,' diye takılırlardı. O da:

- Valla ondan değil. Mübarek yüzünü görmek isteriz. Ondan kendi gelsin diye yolunu gözleriz, diye karşı çıkardı.

Bugün de her sabah olduğu gibi erkenden dükkânı açmış, çırağın yaptığı çayı içmeye başlamıştı. Biraz sonra günlük marangozluk işlerine girecek ve artık gözünden zaman ve mekân silinecekti. Mahir Usta o derece kendinden geçerdi ağaçlarla çalışırken.

Çayını yudumlarken kafasından o günkü yapacağı işleri geçiriyordu. Biraz sonra kapıda gün gibi aydınlık yüzüyle Hulûsi Efendi göründü. Mahir Usta hemen çayını bırakıp ayağa kalktı ve:

- Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, Efendim, diyerek içeri buyur etti.

Kendi telaşından Hulûsi Efendi'nin verdiği selâmı da biraz geç duydu ve aceleyle:

- Ve aleykümselâm, Efendim. Ve aleykümselâm, dedi.

Çırak hemen Hulûsi Efendi'ye de bir çay getirdi. Mahir Usta, onun gelmesiyle bütün dükkânın gül kokusuyla dolduğunu hissetti. Her geldiğinde böyle olurdu ve o gittikten sonra akşama kadar dağılmayan bu koku, ağacın kokusuna karışır, Mahir Usta çalışırken bu kokuyla içinin aydınlandığını hissederdi.

Karşılıklı otururken onun son zamanlarda çok güçsüzleşmiş oldu-

ğunu fark etti. 'Mübarek, anasını, babasını, kardeşini peş peşe kaybetti. Bu acılara dayandığı gibi hiç aksatmadan yine de Darende halkı için çalışıyor,' diye düşündü.

Biraz sonra Hulûsi Efendi geliş nedenini açıkladı. Mahir Usta hiç tereddüt etmeksizin:

- Baş üstüne, Efendim! Ben hemen bugün gelir, bakarım. Nasıl yapacağız, ne malzeme lazım, tespit ederiz, dedi. Dükkânına kadar gelmiş Hulûsi Efendi'yi geri çevirecek değildi ya. Hem onu sevindiren bir şey vardı ki o da bu tamir işi boyunca onu her gün görecekti, belki birlikte çalışacaklardı.

O gün camide bir onarım planı yaptılar. Hulûsi Efendi caminin çatısını ahşap işlerini, Mahir Usta da geride kalanı yapacaktı.

Malzemeyi sağladıktan sonra hemen çalışmaya başladılar. Mahallenin gençlerinden bazıları da yardım ediyordu. Kimi getir götür işlerini yapıyor, kimi paydos edildikten sonra ortalığın toplanmasına yardım ediyordu. Hulûsi Efendi artık gündüzleri evine gitmiyordu. Namaz vakitlerinde hep birlikte namaz kılındıktan sonra tekrar çalışmaya devam ediliyordu.

Bu arada Naciye Hanım, evde hazırladığı yemekleri camiye gönderiyordu. Bazen de Hulûsi Efendi çalışanların hepsini toplayıp akşam yemeğine eve getiriyordu. Kendisi henüz otuz yaşlarındaydı, ama büyük küçük herkese bir baba şefkatiyle davranıyordu.

Akşam paydos edip de hep birlikte geldiklerinde Naciye Hanım'ın mutlaka ikram edecek yemeği oluyordu. O 'Ne pişireceğim?' ya da 'Nasıl yapacağım?' diye düşünmeden elinden geldiğince yemek yapıp misafir ağırlamaya gayret ediyor, Allah da onu hiç darda koymuyordu.

Hulûsi Efendi ile çalışan başta Mahir Usta ve diğerleri hayatlarından çok memnundu. Kısıtlı imkânlarında yorucu geçen günün so-

nunda yorgunluk bir yana, kendilerini her zamankinden rahat hissediyorlardı. Onunla aynı ortamda bulunmak, velev ki bu çok yorucu bir iş için olsun, bulunmaz bir nimetti.

Çatının tamirinden sonra Camii'nin ters tavanları ve iç mahfellerin yapımına sıra geldi. Tüm bu işler yapılırken Hulûsi Efendi, kendi ince zevk ve estetik anlayışıyla en güzel şekilde yapmaya gayret etti. Adını taşıyan cami de Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin şanına layık olmalıydı. Çalışmalarının sonunda ortaya güzel eserlerin çıkması tüm çalışanların da hoşuna gidiyor ve bir sonraki gün yeni bir işe başlamak için daha bir hevesli oluyorlardı.

Son olarak Hulûsi Efendi'nin son cemaat mahallinde kurduğu kütüphanenin dolaplarının yapılmasına sıra geldi. Camiler sadece bir namaz kılma yeri değil, eskiden bir külliye dahilinde bünyesinde bulundurduğu medreseler gibi bir ilim irfan yuvası da olmalıydı. Hulûsi Efendi bu amaçla Şeyh Hamid-i Veli Kütüphanesini kurdu ve birbirinden kıymetli kitapların dizildiği dolap ve rafları da kendisi yaptı.

Uzun bir süre sonra, bütün bu tamirat bittiğinde Mahir Usta, Hulûsi Efendi'yle diğer çalışanları yemeğe çağırdı.

Hulûsi Efendi:

- Kardeşim, bizim ev yakın. Bize buyurun, deyince:

- Senin sözüne karşı çıkmak bizi üzer, ama tüm bu işler boyunca size yük olduk. Müsaade ederseniz bugün de çorbayı bizde içelim, dedi.

O akşam Hulûsi Efendi:

- Hacı Hanım, sen de çocuklarla hazırlan, annelere bırakayım sizi. Biz, Mahir Ustalar'a gideceğiz. Dönüşte alırım oradan, dedi. Naciye Hanım, buna çok sevindi. Hemen çocukları hazırladı.

O akşam yemeğinde Mahir Ustalar'da çok kalabalık vardı. Bir işi

başarmanın mutluluğu içinde yemeklerini yediler. Ardından güzel bir sohbet oldu. İnsanlar geç vakit dağıldığında nasibi olanların gönlünde bir hafiflik ve sevinç vardı.

Muhabbetli Sözler

Caminin onarımı bittikten sonra Hulûsi Efendi etrafını düzeltip imar etmek için çalışmaya başladı. Caminin içi gibi çevresi de Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin manevîyatının güzelliğini ve zenginliğini yansıtmalıydı. Ayrıca Darende, Allahû Tealâ'nın sayısız nimetleriyle donattığı bir beldeydi. Toprağının bereketinin yanı sıra, yer altından çıkıp da kayalardan akan ılık sular son derece şifalıydı. Bu suları insanların kullanımına sunmak gerekiyordu.

Hulûsi Efendi caminin ilerisindeki balık kuyularına ve Zaviye'deki Kudret (Gevr) Hamamına gidilen, daha doğrusu gidilemeyen engelbeli yolların açılması için projeler geliştiriyor ve vaktinin çoğunu bu uğurda çalışarak geçiriyordu.

Bu arada muhabbet kokan şiirlerini de yazmaya devam ediyordu. İhramcızâde Hazretlerinin bulunduğu sohbetlerde, bu şiirleri ezgi ile okunuyor ve başta İhramcızâde Hazretleri olmak üzere orada bulunan herkes bu şiirleri kendi gönüllerinden dökülmüşcesine huşû ile dinliyorlardı. Yine böyle bir sohbette İhramcızâde Hazretleri:

- Kardeşlerim! Kitabullah müstesna, Resulullah'ın sözleri müstesna, Sahabenin sözleri müstesna, ondan sonra oğlumuz Hulûsi'nin sözleri gelir. Bu şiirler kâl'den hâle gelinerek yazılma değildir. Hâlden kâl'e gelindikten sonra yazıldı, dedi.

Hulûsi Efendi şiirin yanı sıra mektuplaşmaya da çok önem veriyordu. Mürşidi İhramcızâde Hazretlerine ya da ailesindekilere veya arkadaşlarına yazdığı mektuplarda derin anlamlar içeren çok zengin edebî bir dil kullanır ve mektuplarında meramını en güzel şekilde an-

lattığı şiirlere de yer verirdi. Bazı mektuplarında, yazdığı kişinin beğenmediği hâllerini söyleyerek onu uyarır, bazısına da onun hata yapmasını önlemek için tavsiyelerde bulunurdu.

Bereketin Böylesi

Bu arada Hulûsi Efendi'nin bir oğlu daha oldu. Çok sevinen Hulûsi Efendi, babasının adını oğlunda yaşatmak için ona Hasan Feyzi adını koydu. Beyaz yüzü, hafif kumral hâliyle annesine, ışıklı elâ gözleriyle babasına çok benziyordu. Bebeğin doğumuyla eve yeni bir neşe gelmişti sanki. Bu arada Hatice ilk okula başlamak üzere, Kemal de üç yaşındaydı. Naciye Hanım, her zamanki gibi çok çalışıyordu.

Naciye Hanım, Hulûsi Efendi'ye layık bir eş olmasının yanı sıra çok iyi bir anne idi. Mahmud Kemal ile Hatice'yi iyi yetiştirmek için gayret ediyordu. Çocukları da onun bu konuda emeklerini boşa çıkarmıyordu. Örneğin Hatice, annesinin işi varken beşikteki kardeşi Hasan Feyzi ve Mahmud Kemal ile büyük bir abla gibi ilgileniyor, Mahmud Kemal'in yemeğini yedirebiliyordu.

Yeni eve taşınınca bağ daha uzakta kalmıştı. Naciye Hanım yine de günde iki kez bağa gidip çalışıyordu. Bazen Hulûsi Efendi de onunla gelir, çalışırdı. Naciye Hanım onun ekip baktığı kısımlarda yetißen ürünlerin şaşılacak derecede bereketli olduğunu görürdü. Onun yetiştirdiği ağaçlar meyveye durduğunda dalları, meyveleri zor taşırdı. Yetißen sebzeleri hem çok olurdu, hem de yeşili çok canlı. Naciye Hanım bunları toplarken 'Efendi'nin bereketi her elini sürdüğünde kendini gösteriyor,' diye sevinirdi.

Naciye Hanım'ın annesi Zeynep Hanım, kızının eşine ve ailesine hizmetini gördükçe çok seviniyordu. Bazen onun çok yorulduğunu düşünerek gelip yardım etmek isterdi, ama Naciye Hanım ona kıyamazdı.

Zeynep Hanım, ya da Darendelilerin dediği gibi, Keyveni Hanım, Hulûsi Efendi'ye çok saygı gösteriyordu. Kızının hizmetlerini gördükçe 'Aferin Naciye'ye! Evlendiği günden beri Hulûsi Efendi'ye layık bir eş, bir hayat arkadaşı oldu,' diye düşünüp Allah'a şükrederdi. Bazen onları ziyarete gelirdi. İçeride otururken 'Hoş geldin, valide,' diyerek yanına gelen Hulûsi Efendi'nin odaya girmesiyle hemen ayağa kalkardı. O 'Rahatsız olmayın, valide,' deyince kısık bir sesle 'Estağfirullah, Efendi oğlum,' diye cevap verirdi.

Hasan Feyzi doğduktan kısa bir süre sonra hastalandı ve daha ne olduğu anlaşılmadan son nefesini verdi. Hulûsi Efendi, ölmeden önce bebeğin gözlerini açıp veda eder gibi kendisine bakmasından çok etkilendi. Önceki vefat eden Muhammed Masum'da da böyle olmuştu. İkinci kez evlât acısını yaşıyorlardı. Evlât acısı, ağulu şerbet içmek gibidir, derler. Naciye Hanım'ın tabiri caizse ağulu şerbet içmiş gibi içi yanıyordu.

Bebeği, diğer aile fertlerinin bulunduğu Kırmızıbayır Haziresine defnettiler. Defin işi bittikten sonra Naciye Hanım bebeğin boş beşiğinin başında oturup bir süre ağladı. Hulûsi Efendi de çok acı çekiyordu ama 'Anaların yüreği daha yufka olur.' diyerek hanımını teselli etmeye çalışıyordu.

Hulûsi Efendi, beşiği görüp daha fazla üzülmeyi onun göremeyeceği bir yere kaldırdı. Hatice ile Kemal de bu durumdan çok etkilendiler. Naciye Hanım, onları da düşünerek bir an önce kendini topladı ve baş sağlığına gelenlerle ilgilenmeye başladı. Bazıları yemek de yapıp getirmişti. Gelenlere sofrayı kurup evde ne varsa gelen yemeklerle ikram ettiler. Kadın ya da erkek misafirler, onlardaki bu teslimiyet ve kazaya rıza hâline şaşırıp kalıyorlardı. Kadınlardan bazıları:

- Naciye Hanım'ın yerinde başkası olsa, bu hâldeyken, değil böyle hizmet etmek, bu kadar çok misafir gelmesini bile istemez. Ne mübarek bir kadın, diye konuşuyorlardı.

Naciye Hanım yalnız kalınca elbette ki çok üzüliyordu, ağlıyordu, ama özellikle Hulûsi Efendi'nin yanında elinden geldiğince metin olmaya gayret ediyordu. Gönülden bağlandığı Efendisi, eşi, yoldaşının daha fazla üzülmesini istemiyordu.

Sivas'ta Kırk Gün

Hulûsi Efendi hangi durumda olursa olsun mürşidini ziyaret etmeye gayret ediyordu. Oğlunu kaybettikten bir süre sonra yine Sivas'a gitmek için hazırlandı. Bu, hem bir ziyaret olacaktı, hem de devlethanenin çatısı ve bazı yerlerini tamir edecekti. Bir vesileyle bu işlerin yapılacağını duymuş ve hemen işe talip olmuştu. İhramcızâde Hazretlerinin evini tamir ederken bu bahaneyle orada uzun süre kalacağı için de seviniyordu.

Evden ayrılırken Naciye Hanım ve çocuklarla ayrı ayrı vedalaştı. Onları, Allah'a emanet edip çıkarken Naciye Hanım:

- Güle güle, Efendi. Selâmetle. Efendi Hazretlerine gönül selâmımızı ilet, dedi.

Hulûsi Efendi döndü ve gülümseyerek:

- Baş üstüne, hanım. Baş üstüne! Dedi ve çıktı.

İhramcızâde Hazretleri onun gelişinden çok memnun oldu. Akşam birlikte otururlarken oğlunu kaybetmesi konusunda:

- Oğlum, Hulûsi. Ârife tarif gerekmez. Peygamber Efendimiz başta olmak üzere Allah'ın tüm sevgili kulları zaman zaman böyle imtihanlardan geçmiştir. Siz deki takdire rıza hâlini görmek bizi ziyadesiyle memnun etti. Size de bu yakışırız zaten, dedi. Hulûsi Efendi gözleri dolarak başını eğdi.

Hemen ertesi günü devlethanenin çatısını tamir etmeye başladı.

Önce çatı tamir edilecek, sonra içeriden evin ahşap olan tavanı elden geçirilecekti. Hulûsi Efendi canla, başla çalışırken İhramcızâde Hazretleri ve ailesini rahatsız etmemek için fazla gürültü yapmamaya gayret ediyordu. Çalışırken etraftan onu seyretmeye bazı çocuklar gelirdi. Onların içinde biri vardı ki sabah erkenden gelip karşısında durur, akşama kadar gülümseyerek onu izlerdi.

Çatı tamiratı bittikten sonra sıra tavanların ahşap işlerine geldi. Hulûsi Efendi büyük bir ustalıkla ahşapları yaparken arada bir İsmail Hakkı Hazretleri yanına geliyor ve:

- Oğlum, Hulûsi! Böyle nazenin işlerin nazenin ellerle yapılması daha güzeldir. Oğlum, eline sağlık, diyordu.

Mürşidini böyle memnun görmek, onu çok mutlu ediyordu. Sivas'a geldiği günden beri burada kalıyordu. Ama gecelerini hiç uyuymayarak ibadetle geçiriyor, gündüz çalışıyordu. İhramcızâde Hazretlerini rahatsız etmemeye çalışarak tamiratı yapmak onu biraz yoruyordu ama o, bu yorgunluğu hiç düşünmüyordu bile. Burada mürşidinin evindeydi ve ona hizmet ettiği için çok mutluydu.

Bazı akşamlar birlikte vekaleye, hatime ve sohbetle gidiyorlardı. Bunlar da ayrı bir tat ve huzur veriyordu ona. Gönlünde yar, yadında yar, yanında yar... Misli misli güzel onunla her hâl.

Bu şekilde çok yoğun geçen kırk günün sonunda bütün tamirat işleri bitti. Ev, içi ve dışıyla çok güzel oldu. İsmail Hakkı Hazretleri, çalıştığı günler boyunca sık sık memnuniyetini dile getirdi.

Hulûsi Efendi'nin artık Darende'ye dönme zamanı gelmişti. O, Sivas'tan ayrılmadan önceki akşam ihvanları İsmail Hakkı Hazretlerini ziyarete geldiler. Güzel bir sohbet oldu. Bir tarafta Efendi Hazretleri, bir tarafta ise Hulûsi Efendi. Bir muhabbet pınarından diğerine feyiz üzerine feyiz, nur üstüne nur. Bu nurla gönüller ykanıp tazelen-di. 1947 yılının bu güzel gecesi o sohbette bulunanlar için unutulmaz oldu.

Ertesi günü Hulûsi Efendi, Darende'ye dönerken mürşidinden ayrılmanın hüznünü yaşıyordu, ama evlat acısıyla yanan kalbinin daha bir genişleyip ferahladığını hissediyordu. Onulmaz dertlerin çaresinin yolda olduğunu bir kez daha görmüştü.

Onun gelişyle evde bir bayram havası yaşandı. Çocuklar Hatice ile Kemal, babalarını çok özlemişti. Eve gelince, yaşlarından beklenmeyecek bir saygıyla babalarının elini öptüler. Hulûsi Efendi de onları sevgiyle kucaklayıp Sivas'tan aldığı ufak tefek hediyeleri verdi. Hediyeler, çocukları çok sevindirdi.

Yılın sonuna doğru bir kızları daha oldu. Yumuk yumuk, çok güzel bir kız. Hulûsi Efendi, sevgili annesinin adını verdi ona. Babasının adını verdiği Hasan Feyzi, Allah'ın emrine gitmişti ama merhameti çok , kadir sahibi Yüce Allah ona Fatıma'yı göndermişti. Bu bebek, Hasan Feyzi'nin yerine Allah'tan bir hediye gibiydi sanki.

Korkmaz Hafız ile Esad Efendi

Bir sabah Hulûsi Efendi çarşıya inmek üzere hazırlandı. Öğle ezanına kadar eşi dostu ziyaret edip hatırlarını soracaktı. Çıkarken:

- Çarşıdan bir isteğin var mı Hacı Hanım, diye sordu.

Naciye Hanım:

- Canının sağlığı, diyerek bir şey ısmarlamadı. Zaten ısmarlarsa da Hulûsi Efendi'nin cebinde para yoktu, ama o bunu eşine belli etmiyordu.

Kapıdan çıkıp yürürken:

“Hanım, hâlimizden anlıyor. Bir şey isteseydi borç yapmak zorunda kalacaktık.” dedi kendi kendine.

Çarşıya henüz varmıştı ki adamın biri onu çevirip:

- Hulûsi Efendi! Sen ehl-i sünnetin imamısın, niçin tıraş olmuyorsun, diye sordu.

Hulûsi Efendi ve ailesi tüm ülkede çekilen sıkıntıdan nasiplerini alıyorlardı. Kendi ihtiyaçlarını hep geri plana atıp önce başkalarını düşündükleri için Hulûsi Efendi'nin bugün olduğu gibi çok zaman cebinde para bulunmazdı. Uzun bir süredir berbere gidip tıraş olamıyordu. Adam böyle deyince Hulûsi Efendi sükût edip bir karşılık vermedi. O sırada onları ileriden gören Korkmaz Hafız hızla yanlarına yaklaştı. Henüz abdest almış, kolları hâlâ sıvalıydı. Hulûsi Efendi'nin üzüldüğünü görünce koluna girdi ve:

- Hulûsi Efendi, sen o yezidin sözüne bakma. Sen ehl-i beytsin. Bıyığın biraz uzun olmalı, diyerek gönlünü aldı.

Korkmaz Hafız'ın Hulûsi Efendi'den otuz yaştan fazla büyüklüğü vardı. Peygamber Efendimiz'in amcası Hz. Abbas'ın, ondan büyük olduğu hâlde yeğenine çok saygı gösterdiğini görünce alay eder gibi sormuşlar:

- Muhammed mi büyük, sen mi?

Hız. Abbas (r.a.) sorudaki bu kinayeyi anlamış ve:

- Hz. Muhammed büyük, ben yaşlıyım, demiş.

Bu olayda olduğu gibi Korkmaz Hafız, yaşça çok büyük olsa da onun manevî kişiliğine hürmet eder, gönlünde ona karşı büyük bir muhabbet beslerdi. Asıl adı Muhammed Seydi olan Korkmaz Hafız, Rüşdiyeyi bitirmiş, bir süre de Şeriye Mahkemeleri Başkâtipliği yapmıştı.

Korkmaz Hafız, kendi gibi Hulûsi Efendi'ye büyük bir saygı ve muhabbetle bağlı Esat Efendi'yle sık sık ziyaretine giderdi. Hacı Esat Efendi, medreseden icazetli, çeşitli yerlerde hâkimlik yapmıştı. 1919

yılında Sivas Kongresinin açılış konuşmasını da yapan Mustafa Esat Efendi, feraiz ilmine de vâkıf bir zattı. Hacca gittiği zamanlarda Mekte, Medine ve Bağdat'ta da halka vaaz etmişti. İnsanlar, onun sohbetlerinden çok faydalanırlar, sohbetlerini kaçırmamaya dikkat ederlerdi.

Hacı Esat Efendi, Darende'de olduğu zamanlarda, Hulûsi Efendi'yi ziyaretten hiç geri durmaz, Korkmaz Hafız'la özellikle Cuma namazlarını Şeyh Hamid-i Veli Camiinde, Hulûsi Efendi'nin arkasında kılarlardı.

Yine böyle bir Cuma namazı kılınmış; Hulûsi Efendi, Korkmaz Hafız ve yanındaki birkaç kişiyle evine doğru gidiyorlardı. Genellikle Cuma günleri Hulûsi Efendi'nin evi misafirle dolardı. Yolda yürürken Korkmaz Hafız ve yanındakiler Kerbelâ olayını tartışmaya başladı. Daha sonra canı karar almayıp Hulûsi Efendi'ye yaklaştı ve:

- Hulûsi Efendi bu hususta Molla Cami şöyle diyor, İmam-ı Rabani şöyle diyor. Bu işe sen ne diyorsun, dedi.

Hulûsi Efendi gülümseyerek:

- Hafız Ağa, ben onların ayak turabıyım, ne diyeyim? Sen şimdi tatlı bir şey yiyerek ağzını tatlandırdın, tekrar acı bir şey yiyerek ağzının tadını bozar mısın? Sen Evlâd-ı Ali'nin muhabbetiyle perverdesin, karşı tarafın buğuzuyla niçin gönlünü bozuyorsun, dedi.

Korkmaz Hafız hemen Hulûsi Efendi'nin eline sarıldı ve etrafındakilere dönerek:

- Şahid olun arkadaşlar! Bundan sonra ben de bir daha bu mevzuu ağzıma almayacağım, dedi.

Oradakiler çok sevindi. Hep birlikte eve vardılar. Misafirler yukarı çıkarken Hulûsi Efendi, hanımının yanına geçti. Naciye Hanım, bir iki kadınla yemek hazırlıyordu.

- Kolay gelsin, Hacı Hanım. Hazırlık yaptınız mı? Misafirler geldi.

- Hoş geldin, Efendi. Allah'a şükür, Allah ne verdiyse hazırladık. Sofraları şimdi gönderiyorum.

Bu arada Hatice de ellerinin altında getir götür işleri yapıyordu. Babasının ardından sofra bezlerini çıkardı. Annesi, yapacağı işi bir kere söyler, Hatice hiç ikiletmeden hemen yapardı. Küçüklüğünden beri bu evin hep çok işi olmasına alışmış, eli işe yettiğinden doğal olarak yapmaya başlamıştı.

Öte yandan Hulûsi Efendi'nin hanımından yana içi çok rahattı. Sevgili eşi onu anlıyordu ve gönül rızalığı ile hiç şikayet etmeden hizmet ediyordu. Öyle olunca Hulûsi Efendi de misafirlerini daha rahat ağırlıyordu.

O gün Hacılar'dan Şeyho Yurdakul lakaplı bir genç de gelmişti. Hulûsi Efendi:

- Benim doğduğum mahalledensin, diyerek ona çok ilgi gösterdi. Ailesini sordu. İyi haberlerini aldıktan sonra:

- Deden Kasım Hoca, sıbyan mektebinde iken hocamızdı. Çok okuyan, alim bir kimseydi. Kitapları da çoktu. Kitaplarını muhafaza ediyor musunuz, diye sordu.

Şeyho Yurdakul gözünü yerden ayırmadan içini çekti ve:

- Efendim, yasaklandığı dönemlerde dedemin kitaplarının bir kısmını yaktilar, kalanını da Tohma'ya attılar. Evde bir tane Kur'an-ı Kerim kalmadı ki okumayı öğreneyim, dedi.

Gerçekten de bir dönem, dini kitaplar, Kur'an'ı Kerim ve dini öğretim yasaklanmış, halk inancını yaşayamamaktan dolayı çok zor günler geçirmişti. Bu yasaklama bazı yerlerde öyle bir hâl almıştı ki, artık dindar görünen bazı evler dışarıdan dinlenip Kur'an sesi geliyorsa baskın düzenlenerek ne kadar dini kitap varsa imha edi-

lir olmuştu. Bunun sonucu olarak değerli birçok kitap kaybedilmişti.

Kitaba ve okumaya çok meraklı olan Hulûsi Efendi, Şeyho Yurdakul'un anlattıklarına çok üzüldü. Kitap, onun için çok önemliydi. Kitapları toplayıp en iyi şekilde koruyabilmek için cilt yapmayı ve şiraze örmeyi bile öğrenmişti. Hayatı boyunca bir kitabın başına bir şey gelmesine izin vermemiş, üzerine yazı yazılan bir kâğıdı bile buruşturup atmamıştı.

Kasım Hoca gibi bir âlimin sahip olduğu o değerli kitapların yok edilmesi ziyadesiyle acı bir durumdu. Olmadığı için Kur'an-ı Kerim'i okumayı öğrenemeyen bu genç için de durum çok daha acıydı.

Hemen cebinden kendi kartını çıkardı ve arkasına bir not yazarak Şeyho Yurdakul'a verdi.

- Bu kartı, üzerinde ismi yazan kitapçıya götür. Selâmımı söyle, o sana gerekeni yapacak.

Genç, kartı sevinerek aldı, cebine koydu. Daha sonra vedalaşıp ayrıldığında, doğru kartın üzerindeki adrese gitti. Burası, küçük bir kitapçıydı.

- Selâmun aleyküm, diyerek içeri girdi.

- Aleykümselâm, buyurun.

Genç, cebinden kartı çıkarıp uzatırken:

- Hulûsi Efendi selâm söyleyip bu kartı gönderdi, dedi.

Kitapçı Mehmet, sanki Hulûsi Efendi karşısındaymış gibi saygıyla kartı aldı ve okudu. Heyecanlanmış ve sevinmişti. Hulûsi Efendi'nin ondan yapmasını istediği bir şey vardı.

Hemen raftan yazısı en seçkin ve kabı en güzel olan Kur'an-ı Ke-

rim'i aldı ve Şeyho Yurdakul'a uzattı. Şeyho Yurdakul, besmeleyle aldığı Kur'an'ın içine şöyle bir baktı. Okumayı çok istiyordu. Şeyho Yurdakul:

- Allah razı olsun, amca. Size de borçlu kaldık. Hediyesi neyse, bir dahaki geldiğimde öderim, derken kitapçı:

- Yok, yeğenim. Ne borcu? Hulûsi Efendi bizi adam yerine koyup kartını göndermiş. Bizim için en büyük hediye budur. Ha, sen de bir an önce okumayı öğrenirsen hediye amacına ulaşmış olur, dedi.

Şeyho Yurdakul teşekkür edip çıkarken:

- Merak etme amca, en çok istediğim bu, dedi.

Hastalıktan Sıhhate

Bir sabah, Naciye Hanım kendini çok bitkin hissediyordu. Karnında da çok şiddetli bir sancı vardı. Kayınvalidesi ile kayınpederin de gördüğü gibi tifoya yakalanmış olmaktan korkuyordu. Onlarda da hastalık böyle başlamıştı.

Hulûsi Efendi, namazdan dönüp de hanımının kalkmadığını görünce Hatice'ye:

- Kızım, annen nerede, diye sordu.

- Annem çok hasta, baba. Kalkmadı, yatıyor.

Hulûsi Efendi hemen onun yanına vardı. Elini alnına koyup:

- Hanım, neyin var? Çok mu hastasın, diye sordu.

Naciye Hanım, ateşler içinde yatıyordu. Buna rağmen Hulûsi Efendi'yi görünce hafifçe doğrulmaya çalıştı ama başaramadı. Bitkin bir hâlde başını yastığa koyarken:

- Bilmiyorum, Efendi. Hiç hâlim yok. Kalkıp yemeği de hazırlayamadım.

- Dur, Hanım. Bu hâlde ne kalkması? Hatice yemeği hazırlamış zaten. Çocuklar yemeğini yerken ben de gidip doktor çağırayım.

Hulûsi Efendi, çarşıya doktor çağırmaya giderken önce kayınpederi Mehmet Ali Efendiler'in evine uğradı. Onlara Naciye'nin hasta olduğunu haber verdi.

O doktoru getirene kadar Zeynep Hanım da gelmişti zaten. Naciye'yi öyle bitkin bir hâlde yatarken görünce çok üzüldü. Gözünün önüne 4 – 5 sene önce salgında ölenlerin cenazelerinin karlar içinde götürülürkenki acıklı manzara geldi. İçinden 'Allah'ım! Sen koru Ya Rabbim..' diye dua ederek kızının başına soğuk bez koydu. Annelerinin hastalığına çok üzülen çocukları da:

- Üzülmeyin, çocuklar. Babanız şimdi doktorla gelir. Korkmayın, annenize bir şey olmayacak, diye teselli etti.

Biraz sonra Hulûsi Efendi ile doktor geldi. Doktor, Naciye Hanım'ın şikayetlerinden teşhisi koymuştu ama yine de muayene etti. Muayene sonunda Hulûsi Efendi'ye:

- Hanımınız tifoya yakalanmış. Ama korkmayın. İyi bir bakımla, ilaçlarını da düzenli kullanırsa çabuk iyileşir. Artık daha etkili ilaçlar var. Benimle gelin, muayenehaneden ilaçları vereyim size, dedi.

Hulûsi Efendi teşekkür ederek doktorla beraber çıktı.

Zeynep Hanım, o gün akşama kadar kalıp çocuklarla ilgilendi, yemek yaptı. Naciye Hanım kendini bilmez bir hâlde yatıyordu. Burada birinin sürekli kalıp ona ve çocuklara bakması lazımdı. Küçük Fatıma henüz üç yaşındaydı.

O akşam, oğlu Hüseyin hem ablasını yoklamak, hem de annesini almak için onlara geldi. Nazife de ablasını merak etmiş, ağabeyinin

peşine takılmıştı. Zeynep Hanım onun da geldiğini görünce:

- İyi ki geldin, Nazife. Ablan çok hasta. Sen burada kal, çocuklara, ablana bak. Ben de gündüzleri gelir, sizi yoklarım, dedi.

Nazife buna çok sevindi. Evde akşama kadar meraktan rahat edememişti. Ertesi sabah erkenden gelen Zeynep Hanım, onu kapıda karşılayan Hatice'nin başını okşayarak:

- Gece nasıl yattı, dedi.

- Anneanne, gece boyunca annem hep baygın yattı. Teyzemle başından hiç ayrılmadık. Babam da sık sık gelip yokladı.

Hatice, annesinden gördüğü gibi erkenden kalkmış, babası camiden gelene kadar yemeği hazırlamıştı. Kardeşi Fatıma ile de ilgilenip yemeğini yedirmişti.

Zeynep Hanım onu böyle görünce çok sevindi ve:

- Aferin, kızıma. Naciye'nin kızı olduğun belli oluyor, dedi.

Akşama kadar orada kalan Zeynep Hanım, evine dönerken Nazife ile Hatice'ye:

- Kızlar, göreyim sizi. Hem Naciye'ye, hem eve iyi bakın. Ben de devamlı gelip yoklayacağım, dedi.

O günden sonra Naciye Hanım daha çok ağırlaştı. Nazife ile Hatice ellerinden geldiğince hem evi çekip çevirdiler, hem de Naciye Hanım'a iyi bakmaya çalıştılar. Hulûsi Efendi, henüz on yaşında olan Hatice'nin böyle uğraştığını gördükçe saçlarını okşuyor ve:

- Aferin, kızıma, diyordu.

O geceyi çok zor geçirdiler. Naciye Hanım sabaha kadar kendine gelmeden öylece yattı. İlaçlarını güçlkle içirdiler. Doktor, her gün gelip muayene ediyor ve iğnesini yapıyordu. Hastalık geçmeye yakın bu

defa da zatürre başladı. Allah'tan erken teşhis, sıkı bakım ve dualarla Naciye Hanım bunu da atlattı. Ama kendini toparlayıp ayağa kalkması çok uzun sürdü. Vücudu çok zayıf düşmüştü. Zeynep Hanım kızını iyileştirdiği için çok seviniyordu ama onu öyle zayıf ve hâlsiz gördükçe üzülüp kendini bir an önce toplayabilmesi için çeşit çeşit yemekler yapıp getiriyordu.

Doktor en son kontrolü yaptığında:

- İyileştin ama kızım, her zaman kendine dikkat etmen lazım. Çok ağır bir hastalıktan kalktın. Ciğerlerin bundan sonra daha hassas olacak. Üşütmemeye, kendini çok yormamaya dikkat et, dedi.

Ablası tamamen iyileşip ayağa kalkınca Nazife de eve dönmek için hazırlandı. Naciye Hanım onu uğurlarken:

- Sağ ol, bacım. Hakkını helal et. Kaç gündür uykusuz kalıp yoruldun, dedi.

Nazife gülümseyerek:

- Abla, sen iyileştin ya, gerisi önemli değil. Hem ne yaptıysak Hatice ile yaptık.

Naciye Hanım'ın iyileşip kalkmasıyla evin neşesi yerine gelmişti sanki. Hulûsi Efendi ve çocuklar onu böyle ayakta görmekten çok mutluydular. Nazife de eve döndükten sonra sık sık gelip ablasını yokladı. Bazen akşama kadar kalıp ona yardım etti.

Naciye Hanım, çok sürmeden yine eskisi gibi çok çalışmaya başladı. Hiçbir işini aksatmak istemiyordu. Hulûsi Efendi:

- Kendini bu kadar yorma, Hanım. Biraz daha toparlan, ondan sonra yaparsın, dedikçe o:

- Bir şey olmaz inşaallah, Efendi. Çok şükür iyiyim artık, diyordu.

Bugünlerde aldığı bir mektup, Hulûsi Efendi'yi çok sevindirdi.

Mektup, Antep'teki asker arkadaşından geliyordu. Mektubu okurken askerdeki günleri geldi gözünün önüne. Hemen kendi de bir kâğıt kalem alarak cevabını yazdı.

*Hürmetle yazdığın mektubu ey cân
Nisan ayı on ikide almıştım heman*

*Bizi unutmayıp yâdına ey yâr
Cidden memnun olup oldum haber-dâr*

*Yedi yıl önde mi yâda getirdin
Mahzûn gönlümüzü şâda getirdin*

*Bir özge hayattı üç yıl askerlik
Hak için çekilen bir yüce dirlik*

*O kutsî vazîfe uğrunda şeksiz
Bir sâ'at geçmedi hergiz emeksiz*

*Sıdkıla o yolda eyledik hizmet
Bilirsin her hâle şâhitsin elbet*

*Hakk'ın inâyeti yâr olup her dem
Güç gelmedi her dem binlerce elem*

*Üç sene birlikte bir kardaş gibi
Cisim içre bir can ve bir baş gibi*

*Gönüllerde kalan hubb-i uhuvvet
O hissî gâyenin mahsûlü elbet*

*Memnûn idim dâim hürmetinizden
Men-i âcize fahrî izzetinizden*

Sizi azîz etsin ol ulu Mevlâ
Devlet ile dâim izzetle a'lâ

Sihhatdeler mi baban kardaşın
Yavrun yârânın oban yoldaşın

Bizim baba ana kardaş gitti
Yâran dağılıp yoldaş gitti

Ulu ceddîm Şeyh Hâmid-i Velî'nin
Fahrî hatîbiyem nûr-ı celînin

Hamd olsun Mevlâ'ya sıhhatte vücûd
Anındır kerem ü her lutf u cûd

Beni muhtâc etmez gayrı kapuya
Hâsıl eyler ne kim gelse arzuya

Bu yanda tanığın ap ak açık baş
Ömer Onbaşıyla birkaç arkadaş

Selâmın söylerim hep selâm eder
Sihhatdeler cümle yoktur bir keder

Ol tarafta bizi bilen dostlara
Hürmetim selâmım söyle onlara

Bizim hem-şehriler belki tanırsın
Tanımazsan arar isen bulursun

Hacı Nâsır civârında kitabcı
Mehmet Ali Akçay kardaşı Şevki

*Anlara selâmımı söyle tanış var
Aziz arkadaşlar dâim konuş var*

*Pederleri azîz muhterem hoca
Makâmıdır âlî kadridir yüce*

*Bâkî hürmetlerle ey iki gözüm
Selâmı du'âdır sana son sözüm*

*Darende'de medfûn Şeyh Hâmid-i Velî
Aslâb-ı Resûldür evlâd-ı Ali*

*Anın ahfâdından âciz Hulûsi
Şeyh Hâmid-i Velî Hatîbi*

Askerden döndükten sonra böyle birkaç arkadaşıyla bağlarını koparmayarak, fırsat buldukça mektuplaşıyorlardı.

Üftadelerin Ağlar Burada

İsmail Hakkı Hazretleri, 1949 yılına gelindiğinden içinden gelen bir istekle Mekke'ye gidip o topraklarda yaşamak ve emr-i hak vaki olduğunda o mübarek beldelerde kalmak istedi. Bunu yapmaya kesin karar verince yola çıktı. Önce İstanbul'a gitti. Piri, Mustafa Hâkî Hazretlerinin kabrini ziyaret etti. Mustafa Hâkî Hazretlerinin zamanından birkaç ihvan arkadaşıyla ve görüp geldiğini duyan sevenleriyle görüştü. İstanbul'dan tekrar yola çıkmadan önce bir gece rüyasında, kendisine nurlar içinde bembeyaz bir kundak uzatıldığını gördü. O sıra Darende'de Hulûsi Efendi, mürşidinin gidip Mekke'ye yerleşeceğini duymuş ve çok üzölmüştü. Mürşidi böyle karar veriyse, onun yapabileceği bir şey olmadığını biliyordu, ama yine de çok üzölüyor ve geri dönmesi için dua ediyordu. Uykusuz geçirdiği uzun geceler boyu

yaptığı taat ve zikirlerde, mürşidinin göç edeceği ve mânen olamasa da gidip ziyaret edemeyeceği düşüncesi, onun içini yakıyordu. Bu üzüntüyle Hulûsi Efendi şu şiiri yazdı:

*Derdinle gönül başladı zâre,
Açıldı dilde niçe bin yâre,
Yüz tutup geldi sen kâm-kâre.
Gel Efendim, gel kalma orada.
Üftâdelerin ağlar burada.*

*Vaslın umarken düştü hicrâna,
Geldik kapına biz yana yana,
Te'sîr-i firkat işledi câna.
Gel Efendim, gel kalma orada,
Üftâdelerin ağlar burada.*

*Ey dost bu ilden gel hicret etme,
Üftâdelerin terk edip gitme,
Dertli ihvânı bunda unutma.
Gel Efendim, gel kalma orada,
Üftâdelerin ağlar burada.*

*Geldi mektûbun bunda okunur,
Dertli sîneye hançer sokulur,
Bu hasret odu câna dokunur.
Gel Efendim, gel kalma orada,
Üftâdelerin ağlar burada*

*İşimiz cümle cürm ü hatâdır,
Senden isteğim afv u atâdır.
İsm-i şerîfin Hakkı Baba'dır.
Gel Efendim, gel kalma orada,
Üftâdelerin ağlar burada.*

Bunda ihvânın kimsesiz kaldı,
 Derd-i firâkın hicrâna saldı,
 Şâdân dilleri hep elem aldı.
 Gel Efendim, gel kalma orada,
 Üftâdelerin ağlar burada.

Cümle ihvâna veda mı ettin?
 Vasl-i likândan cüdâ mı ettin?
 Bu derdimizi bî-devâ mı ettin?
 Gel Efendim, gel kalma orada,
 Üftâdelerin ağlar burada.

Gönül bağını virân eyleme,
 Cân ü dilimi büryân eyleme,
 Derdli ihvânı giryân eyleme.
 Gel Efendim, gel kalma orada,
 Üftâdelerin ağlar burada.

Mazlûm ihvânın garîb mi oldu?
 Derd-i hicrân ile yüzleri soldu,
 Mecnûn'a Leylâ kokusu geldi,
 Gel Efendim, gel kalma orada,
 Üftâdelerin ağlar burada.

Düştü firâka HULUSÎ ağlar,
 Bu hasret od'u ciğerin dağlar,
 Bütün ihvânın karalar bağlar.
 Gel Efendim, gel kalma orada,
 Üftâdelerin ağlar burada.

Öte yandan İsmail Hakkı Hazretleri, gördüğü rüyanın etkisiyle, gitmekten vazgeçti. 'Benim burada yükümlü olduğum vazifelerim var,' diye düşünüyordu.

Hulûsi Efendi mürşidinin vazgeçtiğini duyunca, gönlündeki ayrılık acısının yerini dosta kavuşmanın sevinci aldı. Hemen en kısa zamanda Sivas'a ziyaretine giderek sanki uzun yıllar görmüyormuş gibi özlediği mürşidini gördü ve sohbetinde bulundu. Darende'ye dönerken 'Mürşidim burada. Bizi bırakmadı. Allah nasip ederse istediğimiz zaman ziyaretine gelebiliriz,' diye düşünüp mutlu oluyordu.

Bir Yıldız Daha

Naciye Hanım iyileştikten bir iki sene sonra bir kızları daha oldu. Münife adını koydukları bu bebekle evin mutluluğu bir kat daha artmış gibiydi. Şimdi bir oğulları, üç kızları olmuştu. Hulûsi Efendi hiç birini diğerinden ayırt etmeden, aynı şefkati ve sevgiyi gösteriyordu.

Naciye Hanım ise bu doğumla sanki daha çok iyileşmiş ve kendini toplamış gibiydi. Onun bu iyi hâlini gören yakınları, 'Zaten kız çocuklarının doğumu her zaman için anneye iyi gelir, onun hastalığını alır,' diyorlardı.

Yetimlere Şefkat

Hulûsi Efendi dışarıda canla başla çalışır, ailesini de hiç ihmal etmezdi. Ağabeyi Ahmed Nuri Efendi dar-ı bekaya göçtüğünde geride beş yetimi kalmıştı. Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım, onları kendi çocuklarından ayırt etmeden bir anne - baba şefkatiyle kol kanat germişlerdi. Çocukların en büyüğü Bedreddin, eğitimini tamamladıktan sonra evlenmişti, sıra İbrahim'e gelmişti. İbrahim küçüklüğünden beri amcası Hulûsi Efendi'ye diğerlerinden daha fazla düşkündü. Huy olarak da ona benziyordu. Hulûsi Efendi de onu çok sever ve diğer kardeşleri gibi bir eksikinin olmamasına dikkat ederdi.

Şimdi İbrahim'in evlenme işi çıkınca aklına ilk olarak Nazife gel-

di. Aslında Nazife o evin kızı gibiydi. Hulûsi Efendi de, ailesi de onu çok severdi. Daha küçük bir çocukken çarşıdan eve gelirken, Hatip Efendi, ya da Hulûsi Efendi onlara uğrar, Nazife'yi de alır, getirirlerdi. Nazife onlarda akşama kadar kalır, akşam olunca biri tekrar evine bırakırdı. Bu evin tertibine ve düzenine, özellikle bu evde yapılan sohbetlere alıştı. O zamanlar küçük bir çocuktuk, ama Hulûsi Efendi'yi bir gönül dostu olarak görüp ona gönülden bağlanmayı biliyordu. Ablasına da çok düşküncü. Naciye Hanım, onu abladan çok ane gibi kollar ve ona sahip çıkardı. Nazife de onunla her şeyini paylaşır, elinden geldiğince işlerinde yardımcı olmaya çalışırdı.

Bir akşam Hulûsi Efendi, Naciye Hanım'a:

- Hanım, çok şükür Bedreddin evlendi, yuvasını kurdu. İbrahim'in de evlenme yaşı geldi. İbrahim için bacın Nazife'yi düşünüyoruz. Sen ne dersin, diye sordu.

Naciye Hanım birden ne diyeceğini bilemedi. Aslında zaman zaman ikisinin evlenmesini düşünmüyor değildi. Ama hiç böyle dile getirilmemişti. İbrahim, gerçekten çok iyi bir insandı. Nazife de kendi kardeşiydi. Üstelik Hulûsi Efendi uygun görmüştü. Hiç tereddüt etmeden:

- Efendim, siz uygun gördükten sonra bana bir şey demek düşmez. Ama annemler ne der bilemem. Hayırlısıysa, olur inşaallah, dedi.

- O zaman sen onların ağzını bir yokla, vakit geçirmeden istemeye gidelim. Bu arada İbrahim ile de konuşuruz.

Ertesi günü Naciye Hanım, annesine konuyu açtığında Zeynep Hanım:

- Böyle bir şeyi bekliyordum zaten. Hulûsi Efendi, benim damadımdan öte saygı duyduğum bir insan. Biz onu Efendi damadımız olarak görüp kabul ettik. Onun uygun görmesi bizim için yeter, dedi.

Babalarının Yokluğunu Hissettirmedi

Nişan düğün arası çok sürmeden Nazife ile İbrahim evlendiler. Düğünde anneleri Zebo Hanım, 'Babaları hayatta olsa da bugünleri görseydi,' diye çok ağladı. Ama Hulûsi Efendi'nin bir baba gibi ilgilenip düğünlerini yapmasına da çok memnun oldu. Sık sık:

- Efendi Ağabey! Allah sizden râzı olsun. Hiçbir zaman babalarının yokluğunu hissettirmediniz, diye dua etti.

Naciye Hanım da hem erkek, hem de kız evi olarak çok çalıştı, yoruldu. Ama kız kardeşiyle hısım olmaktan da memnundu. Şimdi onun büyük yengesi konumundaydı. Bazen bunu söyleyip Nazife'ye takılıyordu.

Nazife ile İbrahim de çok mutluydular. Sevip saydıkları Hulûsi Efendi'nin önyak olduğu bir düğündü bu. Nazife, Hulûsi Efendi'ye 'Efendi Ağabeyim' derken onu artık ağabeyden öte, bir baba gibi görüp benimsiyordu.

Dert ve Dost Başlar Tâci

Hulûsi Efendi, insanlara yardım etmeyi, gönüller yapmayı çok sevdi. Allahü Tealâ'nın bütün âlemleri yaratırken gösterdiği şefkat ve merhametten, nebilerinde ve en çok da uğruna âlemleri yarattığı habibi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)'da vardı. Bu şefkat ve merhamet, Hz. Peygamber'den sonra diğer peygamberlere, sahabe-i kirama ve Hz. Peygamber'in manevî mirasçıları olan evliyaullahın gönlüne de doluyordu. Aynı Allahü Tealâ'dan gelen ve kainatın özünü teşkil eden muhabbetin izlediği yol gibi.

Evliyaullahın varlığında bulunan tüm bu değerler, onların hizmet yoluyla hem çevrelerini, hem gönülleri imar etmelerini sağlar. Gönüller, onların sevgileriyle mutmain olur. Çünkü bu sevgi, onları gerçek

sevgiliye, Allahü Tealâ'ya ulaştırır. Bu uğurda gönül dostları hep çile içindedir. Allah için çile çekmek.. Onlara bu çile, eziyet olarak değil, sevgiliden gelen bir hediye olarak görünmektedir. Hulûsi Efendi'nin 'Derdini devletli taç et başına' dizesinde anlatmak istediği gibi.

Bu yolda çekilen sıkıntılar, hiç gözüne görünmez. Onlar mânâda gönülleri aşk ile yanıp zikir ile uğraşır, zâhırde de yaratılana daha nasıl hizmet edebilirim düşüncesiyle hep hizmet hâlinededirler.

Hulûsi Efendi'nin kapısı da bu mânâda hep bir müracaat kapısıydı. Gelenler, bu kapıdan nasiplerince maddî ya da manevî nasip lenirdi. Onları gören sevenleri de, onlar gibi olmaya çalışarak peşlerinden yol alırlardı. Zaten evliyaullahın sahip olduğu ilme, muhabbete, hasılı manevîyata insanların ulaşması zordur. İnsanlar, bu yolda onları taklit ederek, her işlerini onlar gibi yapmaya çalışarak ilerler. Sevenleri örneğin nasıl yemek yediğinden nasıl su içtiğine, nasıl konuştuğundan insanlara nasıl davrandığına, bütün güzel huyları üzerinde taşıdığından, insanlara hizmetle nasıl ömrünü harcadığına kadar gönül dostunu inceler ve onun gibi yapmaya çalışır. Çünkü onlar Hz. Peygamber'in manevî mirasçılardır ve her hareketleri, sünnete ve hadise uygundur. Örneğin Hulûsi Efendi, kapıdan çıkarken eşiğe basmaz ya da ayakkabısını eşiğe koymaz. 'Eşik dervişti,' der. Onu öyle gören bir ihvanı da bundan sonra eşiğe basmaz. Ya da yemeğe tuz ile başlar. Peygamber Efendimiz'in sünnetidir. Onun tuz ile başlayıp tuz ile bitirdiğini görünce, ihvanı da aynı şekilde hareket eder ve sünnete uymuş olur. Ya da rahat evinde ayağını uzatıp oturmayıp insanlara daha nasıl hizmet ederim diye dışarıda çevreyi imar ya da muhtaçlara yardım toplarken, o da ibret alır ve vaktini malayani geçirmeden, nasıl bir hayır yaparım diye düşünüp hep hayır işlemeye bakar. O bilir ki, Hulûsi Efendi'den biri bir şey istedi mi, o geri çevirmez ve cebinde son kuruşu da olsa tereddütsüz çıkarır verir. Bu da Hz. Peygamber'in ve Sahabe-i Kiram'ın Asr-ı Saadet'te geride kalmadı korkusu olmadan insanlara yardım duygusudur. O da bakar, Hulûsi Efendi böyle yapıyor; şöyle

bir düşünür. ‘Madem ki ona gönülden bağlıyım, onun gibi olmaya çalışmalıyım.’ İşte bunun sonunda hep hizmet peşinde koşan ve asla ‘ben’ demeden tevazu ile ‘önce siz’ diyen gerçek mü’minler ortaya çıkar. İnsanlar artık birbirinden emindir. Asr-ı Saadet’teki Müslümanlar gibi, onların safiyetinde olur. Sen o anda Asr-ı Saadet’te yaşamadın, ama işte bu zamanda Asr-ı Saadet’i yaşıyorsun. Hulûsi Efendi’nin en minimal düzeyde bile düşünülse toplum üzerindeki olumlu katkıları.

Etrafındaki sevenleri onu örnek alırken, fakirliğin çok olduğu dönemlerde en çok da kapısına geleni geri çevirmemeye dikkat ediyordu. Gürünlü Dayı da onlardan biriydi. Her işinde Hulûsi Efendi’yi örnek alır, yolundan gitmeye çalışırdı. Evinin bahçesinde çeşit çeşit meyveler yetiştirir ve bunlardan dostlarına ikram etmeye dikkat ederdi. Özellikle kokulu çileklerinin haklı bir ünü vardı. Hüsnü Dayı, her yıl çilek mevsiminde bunlardan toplayıp Darende’ye kendisi götürürdü. ‘Hulûsi Efendi bunlardan yemezse, benim boğazımdan geçmez,’ derdi.

Bu sene de çilek mevsimi olmuş, ama Hüsnü Dayı’nın ne kendisi gelmiş, ne de çilek göndermişti. Hulûsi Efendi, Gürün’e giden biriyle şu dörtlüğü yazıp gönderdi:

*Yetişmiş çilek
Bizden bu dilek
Ya sen al getir
Yahut biz gelek.*

Hüsnü Dayı, Hulûsi Efendi’den gelen bu mesajı okuyunca ihmalinin farkına vardı ve çok üzüldü. Hemen bahçesine inerek çileklerin en güzellerinden toplayıp sepete doldurdu. O, bu çilekleri toplarken Hulûsi Efendi’nin gülümseyen yüzü gözlerinin önünden hiç gitmedi. Mesajdaki hikmeti anlamıştı. Varlık kaygısı olmayan Hulûsi Efendi’nin gayesi elbette çilek değildir. Hüsnü Dayı onun güler yüzünü düşününce, aslında onu ne çok özlediğini anladı. ‘Sevdiklerini hiç

gönülden çıkarmamak gerekir.' diye düşünerek bir sepet çileği gönderdi ve ardından en kısa zamanda ziyaretine gitti.

Bir gün Hüsnü Dayı'nın köylüsü Hüssük Darende'ye ziyarete geldi. Doğru Hulûsi Efendi'nin evine gitti. Sabahtan beri yollardaydı. Hem yorulmuş, hem de acıkmıştı. Burada ise sofraya hazır, sanki onun gelmesini bekliyorlardı. Zaten Hulûsi Efendi'nin evinde sofraya hazırlanır, hiç misafir yoksa eğer 'Belki bir gelen olur' diye bir süre bekletilirdi. Bugün de nasıplısı Hüssük oldu.

Hulûsi Efendi, onu her zamanki güler yüzlü hâliyle karşıladı. Onun bu hareketiyle, gelen misafir gerçekten beklenenin kendisi olduğuna inanır, aniden çıkıp gelen değil de oraya davetli bir misafir gibi hissedirdi.

Gürünlü Hüssük de kendini öyle hissedip buyredilen yemeklerden yemeğe başladı. Sıcak erişte çorbasını, bulgur pilavını, taze yeşillikleri yerken vücuduna can geliyor gibiydi. Hulûsi Efendi, Hüssük'ün ihtiyaçlı olduğunu öğrenince üzüldü. Hemen yeğeni İbrahim'i çağırdı ve:

- Oğul, ahırdan keçileri çıkar. Pazarda sat, parasını Hüssük Emmi'ye ver, dedi.

Ahırda iki tane keçi vardı. İbrahim, hiçbir şey demeden onları aldı, Hüssük Emmi'yle çarşıya gitti. Her birini onar liradan sattı ve yirmi lirayı ona verdi. Yol parası yapsın diye 2,5 lira da ayrıca cebinden çıkarıp verdi. Çok sevinen Gürünlü Hüssük:

- Bu kapıdan boş çevrilmeyeceğimi biliyordum. Allah razı olsun sizden, diyerek tekrar yola düştü.

İbrahim döndüğünde Efendi amcasına olanları anlattı. Gürünlü Hüssük'ün ihtiyacının karşılanmasına memnun oldu.

Bu Kurban Senin İçin

Hulûsi Efendi, akşamları dışarıda iken Naciye Hanım onu bekler, geldiğinde yatmadan önce oturur, bir süre sohbet ederlerdi. O akşam da yine eşiyle bir süre yalnız kalıp konuştular. Hulûsi Efendi gerek evin dışında, gerek evde hep çok meşgul olduğundan; Naciye Hanım da gelen misafirler, çocukları ve ev işleriyle uğraştığından gündüz hiç yalnız kalmazlar, ancak akşam olup bütün işler bittikten ve çocuklar yattıktan sonra ev hakkında ya da genel olarak istediği bir şey varsa, eşini zor durumda bırakmamaya dikkat ederek söylerdi. Anlayışlı hâli ve hiç çekinmeden, yoruldu demeden yaptığı hizmetleriyle Hulûsi Efendi'nin zorunu kolay ediyordu.

O akşam da yine bir süre sohbet etmişler, daha sonra Naciye Hanım eşini yalnız bırakarak odasına geçmişti. Hulûsi Efendi, önce uyuyan çocuklarının başına vardı. Sevgiyle yüzlerine bakıp üstlerini örttü. Daha sonra kâh seccadesinde oturup ibadet ve zikirle uğraştı, kâh muhabbet kokan şiirlerini yazdı. Nihayet sabaha karşı muhabbetinin ortağı semaveri yaktı ve misafir beklemeye başladı. Dışarıda büyük bir fırtına vardı. Tipi hâlinde yağın kar her yeri kaplamıştı. Duha vakti rüzgârın uğultusunu dinleyen Hulûsi Efendi, 'Bugün çarşıdan gelen olmaz,' dedi kendi kendine. Semaverden tam ilk çayını dolduracaktı ki o fırtınada kapının çalındığını duydu. Kapıya vardığında kafaları gözlerine kadar sarılı iki adam gördü. Soğuktan kızarmış gözleri, Hulûsi Efendi'nin elinde tuttuğu lambanın ışığında parlıyordu. Gelenler Korkmaz Hafız ile Hacı Esat Efendi idi. Hulûsi Efendi gülererek içeri aldı onları. Kaynayan semaverin yanına oturup bir süre ısındıktan sonra Korkmaz Hafız:

- Niye yalan söyleyelim, Hulûsi Efendi? Şurada ecdadın da var, ama bu kurban senin için, dedi.

- Korkmaz Hafız, bu sözüyle 'Ecdadın Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri ve Taceddin-i Veli Hazretleri de var, ama ben canımı senin yoluna feda ettim.' demek istiyordu.

Birlikte güzel bir sohbet ettiler. Daha sonra öğle vakti gelince kal-kıp camiye gittiler. Tipi şiddetini biraz azaltmıştı.

Onlar gittikten sonra sohbet odasına gelen Naciye Hanım, boşal-mış bardaklardan gece misafir geldiğini anladı. 'Muhabbet kar, tipi tanımıyor,' diye düşünerek ortalığı toplayıp yemek hazırlamaya ko-yuldu.

O günden bir süre sonra bir Cuma namazı çıkışı Korkmaz Hafız, Hulûsi Efendi'nin yanına geldi:

- Hulûsi Efendi, ben yolcuyum. Cenazemi yıka demeyeceğim, fa-kat namazımı sen kıldır. Kabir taşıma da iki satır kitabe yaz, dedi.

Korkmaz Hafız bunu söylerken yüzünde belirgin bir heyecan fark ediliyordu.

Hulûsi Efendi her zamanki gibi güler yüzüyle:

- Hafız Ağa! Allah (c.c.) sana uzun ömürler versin. Daha çok çay içeriz, dedi.

Korkmaz Hafız eliyle 'yok' işareti yaparak:

- Ben rüyamı gördüm, ben yakında yolcuyum, dedi.

Gerçekten de Korkmaz Hafız'ın gördüğü rüya çıktı ve üç gün son-ra, Pazartesi günü vefat etti. Korkmaz Hafız'ın vefatını haber verdik-lerinde Hulûsi Efendi:

- Ehlibeyt âşığıydı. Allah rahmet eylesin, dedi.

Cenaze hazırlanıp musalla taşına konduğunda, Korkmaz Hafız'ın vefatını duyan çok sayıda hoca Efendi de gelip hazır bulundular. İn-sanlar, acaba onlardan biri mi cenaze namazını kıldıracak diye bek-lerken Hacı Esat Efendi, Hulûsi Efendi'ye dönüp aslında cemaate se-sini duyurmak istercesine yüksek sesle:

- Hulûsi Efendi! Korkmaz Hafız'ın vasiyeti vardır. Cenaze namazını sen kıldıracaksın, dedi.

Hulûsi Efendi, gerçekten de Korkmaz Hafız'ın bu vasiyeti uyarınca namazını kıldırdı. En son cemaatten Korkmaz Hafız için helallik istediğinde, orada bulunanlar gönül rahatlığı ile haklarını helal ettiler. Daha sonra Hulûsi Efendi kabir taşına şu kitabeyi yazdı:

*Muhibb-i hanedân-ı âli Ahmed
Korkmaz-zâde Hacı Hâfız Muhammed
Fenânın koydu fânî lezzetini
Bekânın buldu bâkî izzetini
1371 (1952)*

Korkmaz Hafız, ardında çok sayıda sevenini, şiirlerini ve özellikle de büyük bir muhabbetle bağlandığı Hulûsi Efendi için yazdığı merhiyeyi bıraktı.

Tandır -Yandı Ciğer Yandı

O sabah hava çok güzeldi. Baharın sonlarına gelinmiş, havalar giderek ısınmaya başlamıştı. Hatice, bahçeye sofrayı sererken annesi de evi toparlıyordu. Biraz sonra Hulûsi Efendi ile Kemal, camiden geldiler. Yanlarında hiç misafir yoktu. Evdeki çocuklar babalarıyla birlikte kahvaltı edecekleri için sevinerek karşıladılar onları. Hep beraber otururken Hulûsi Efendi küçüklerin başını okşayıp sevdi, büyüklerin bir ihtiyaçları olup olmadığını sordu. Neşe içinde yemeklerini yiyorlardı. Bir ara Efendi:

- Bugün ekmek yapacak mısınız, diye sordu.
- Evet, Efendi. Nazife ile birkaç kadın da gelecek. Birlikte yapacağız.
- Evde bir eksik var mı, Hanım?

- Yok, Efendi. Çok şükür.

- İyi öyleyse. Yalnız tandırı yakınca çocuklara çok dikkat edin.

Yemekten sonra Hatice sofrayı toplarken Naciye Hanım da bir sitil sudan hamuru yoğurmaya başladı. Çok geçmeden Nazife ile yardıma birkaç komşu kadın geldi. Nazife, her zamanki gibi güler yüzüyle:

- Ooo, kolay gelsin, Abla. Biz gelmeden başlamışsın, dedi.

- İş çok, bacım. Hamur hazır olsun hiç değilse.

Daha sonra tandırı yaktilar ve yoğrulan hamurdan ekmekleri yapmaya başladılar. Yeni pişen ekmeğin iştah açan kokusu bir anda bütün bahçeye dağıldı. Naciye Hanım, pişenlerden bir kısmını çocukların biriyle komşulara gönderdi. Öğleye kadar epeyce ekmek yapıldı. Bu arada çocuklara da, pişenlerden dürüm yapıp verdiler. Nazife'nin bebeği yeni emeklemeye başlamıştı. Naciye Hanım:

- Şu çocuğu kucağına al da bacım, ayrılanla biraz ekmekten yedir, dedi.

- Nazife çocuğu kucağına aldı. Etrafta büyüklerin yediğini gören çocuk, sanki onlardan canı çekmiş gibi iştahla ekmeği yemeye başladı. Pişirme işi bitip etraf toplanırken Naciye Hanım:

- Benim mutfakta işim var. Hatice, kızım. Sen bahçeyi süpür. Nazife, çocuklara dikkat edin. Tandırın önünü iyice kapayın, dedi.

- O, mutfığa gidip akşam için yemek hazırlarken biraz sonra bahçeden canhıraş bir ağlamanın ardından kadın, çocuk herkesin bağırmalarını duydu. Hemen bahçeye koştu ki bir de ne görsün! Tandırın önünde çocuğun her tarafı yanmış. Nazife, çocuğu kucağına alarak ağlamaya başladı.

Naciye Hanım, n'oldu demeye kalmadan Nazife:

- Abla, nasıl oldu anlayamadım. Bir de baktım ki çocuk köze düşmüş. Yandı çocuğum, yandı, diye devamlı ağlıyordu.

O ana kadar çocuğun üstünü soymuşlardı. Naciye Hanım:

- Sizi çocuklara dikkat edin diye tembihlemiştim, diye söylenerek çocuğu aldı ve hemen pınarın altına soktu. Zavallı çocuk biraz ferahlar gibi oldu, ama yine de çok acı çekiyordu.

Çoluk çocuk herkes olayın şokuyla ne yapacağını bilmez bir hâlde öyle duruyordu. Naciye Hanım, hemen çocuklardan birini camiye göndererek:

- Efendi ya da İbrahim, kimi bulursan çağır! Eğer camide değillerse, etrafa iyice bak. Muhakkak çevrede çalışıyorlardır, dedi.

Kısa bir süre sonra Hulûsi Efendi de, İbrahim de geldiler. Çocuğu öyle görünce çok üzüldüler. İbrahim, hemen çarşıya gidip doktoru getirdi. Doktor, çocuğu muayene ederken eli dokundukça çocuk ağlıyordu. Yanında bulunan bir ilacı bütün vücuduna sürdü. Yanı sıra başka ilaçlar da verdi.

- Sabah akşam ılık suyla yıkayıp bu merhemi sürün. Yanık çok derin. İnşaallah iyileşir, dedi ve gitti.

Evde kimsenin tadı tuzu kalmamıştı. Çocuğun çok acısı vardı ve elden gelir bir şey yoktu. O ağladıkça Nazife de kendini tutamıyor, ağlıyordu. Üstelik doktor pek de umutlu değildi.

Naciye Hanım:

- Bacım, kendini bu kadar üzme. Doktor baktı, ilacını da verdi. Tez zamanda iyileşir, İnşaallah, diye kardeşini teselli etmeye çalışıyordu.

Hulûsi Efendi de çok üzülmüştü. Şeyh Hamid-i Veli Camii'nin etrafını ve Gevr Hamamı'na giden yolun açılması için çalışırken her gün uğrayıp yokluyordu. İlk günlerde çok ağır olan çocuğun durumu,

günler geçtikçe biraz düzelir gibi oldu. Herkes iyileşiyor diye çok sevindi, ama bu iyileşme uzun sürmedi. Çocuk tekrar fenalaşmaya, içten içe erimeye başladı. Kazaya uğradığının üzerinden kırk gün geçmişti ki iyice ağırlaştı ve aynı gün hayata gözlerini yumdu.

Anne ve babasının acısını tarife imkân yoktu. Evlat sevgisini ilk tattıkları bu çocukta, evlat acısını da tatmış, içleri yanıyordu. Onları bu zor günlerinde Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım hiç yalnız bırakmadılar. Naciye Hanım:

- Bacım, oğlun Allah'ın emrine gitti. Ne desem acın hafiflemez, ama sen de biliyorsun. Zavallı yavrucuğun canı çok yanıyordu. Şimdi tüm acılarından kurtuldu. Bak, biz de iki kez yaşadık bu acıyı. İnsan ilk günler bu acıyla baş edemez sanıyor, ama Allah sabrını veriyor. İnşallah, yakında başka çocukların da olacak, diye teselli ediyordu.

Hizmetin Zoru Olmaz

Hulûsi Efendi, Kudret Hamamı'na, ya da halkın dediği gibi Gevr Hamamı'na giden yolun açılması, halkın bu şifalı havuzdan faydalanabilmesi için bazen geceleri bile çalışıyordu. Bir gece yatsıdan sonra eve gitmeyip yoldaki taşları temizledi. Gökyüzünde parlayan ay, sanki ona yardım etmek istercesine etrafı aydınlatıyordu.

Eve döndüğünde eşini kapıda karşılayan Naciye Hanım:

- Çok yoruluyorsun, Efendi. Bari geceleri biraz yatıp dinlensen, dedi.

Hulûsi Efendi gülümseyerek:

- Yorulmadan olmaz, Hanım. Yorulmadan olmaz. Yol alabilmek için bu yolların delisi olmak lazım. Biz de bu yolların delisiyiz, dedi.

Hulûsi Efendi, eşi Naciye Hanım'a hep böyle gülümseyerek, şef-

katle bakardı. Gelin geldiği günden beri, gerek evle gerek çocuklarla ilgili her işi Hulûsi Efendi'nin başını ağrıtmadan halletmeye çalışmıştı. O eşinin hem bedenen, hem de mânen çok yorulduğunu biliyordu. Hiç değilse evde yormak istemiyordu.

Her zaman olduğu gibi çocukların başucuna gitti. Üstü açılanın üzerini örttü. Kemal ile Fatıma ilk okula gidiyordu. Münife iki – üç yaşlarındaydı. Artık bir genç kız olan Hatice çok ilgilenirdi kardeşiyle. Naciye Hanım, her anne gibi çok sever ve şefkat duyardı çocuklarına, ama iyi yetişmeleri için de sorumluluk yüklemekten çekinmezdi. Münife henüz küçüktü ama diğer üçü annelerinin bir dediğini iki etmez, onu üzecek bir şey yapmazlardı.

Hulûsi Efendi daha sonra eşine:

- Sen yat, Hanım. Bu saate kadar uykusuz kaldın.
- Olsun, Efendi. Yol açma işi nasıl gidiyor?
- Çok şükür, Hanım. Yolu açtık da şimdi döşenmesi var. Bunun için Tohma'dan taş çıkarmayı düşünüyoruz.

Naciye Hanım şaşırarak:

- Çok zor olmaz mı, Efendi, diye sordu.
- Zor da olsa yapacağız, mecbur, Hanım.

Hulûsi Efendi, konu hizmet oldu mu zor, kolay onun için fark etmezdi. Hemen ertesi günü birkaç kişiyle birlikte Tohma'nın kıyısına vardılar. Hulûsi Efendi çocukluğundan beri çok iyi bir yüzücü olduğu için rahatlıkla suya girip durup dinlenmeden uzunca bir süre taş çıkardı. O gün ve daha sonraki günler, bu taş çıkarma işine devam ettiler.

Daha sonra çıkarılan bu taşların döşenmesine geldi. Etraftan yardım edenler, birlikte çalışarak havuza giden yolu bütünüyle taş döşe-

diler. Yol yapıldı, ama havuz henüz insanların rahatça girip yüzecekleri bir durumda değildi.

Hulûsi Efendi kendisine yardım eden birkaç gençle namaz vakitleri dışında kalan zamanlarda havuzda çalışarak içindeki taşları çıkardılar. Kendisi, çoğunlukla akşamları da çalışmaya devam etti.

Gerek havuzun içinde, gerek etrafında çalışırken izleyenler, onun kendini hiç sakınmadan, geri planda tutmadan, aşkla, şevkle hareket ettiğini görüp çok etkileniyorlardı. Onu çocukluğundan beri hep dar da kalanların yardımına koşarken, büyük küçük herkese aynı şefkat ve sevgiyi gösterirken görmüşlerdi.

Aynı sevgi ve şefkati, etrafı imar edip insanların faydalanmasına görüyorlardı. Onun gönlünden taşan muhabbet, kâh insanların derdine çare olurken, kâh ağlayan bir çocuğun başını okşarken, kâh taşları döşeyip yollar yaparken, yani her halükârda hep insanların hizmetinde, Hak için halka hizmet şeklinde vücut buluyordu.

İnsanlar bir sorunları olduğunda ona başvururken, geri çevrilmeceklerinden emin olurlardı. Bir gün namaz kılınmış, komşusu Muhyiddin Efendi ya da herkesin dediği gibi Ya Şeyh ve birkaç arkadaşları birlikte camiden çıktılar. Konuşup sohbet ederek biraz ilerlemişlerdi ki bir kadınla yanında bir çocuk gördüler. Çocuk zayıf ve oldukça çelimsiz görünüyordu. Her ikisinin giyimi de, üzerlerinden dökülecek kadar eskiydi. Hulûsi Efendi'yi görünce umutla gülümsediler. Hulûsi Efendi, kendisini beklediklerini anlayıp yanlarına geldi. Çocuğun başını okşayarak hatırlarını sordu. Kadın, başını eğerek:

- Efendim, çok sıkıntı çekiyoruz. Aha bu yavrucağın günlerdir boğazından doğru düzgün bir şey geçmedi. Sizin kimseyi geri çevirmedığınız söyleniyor. Son çare olarak gelip sizi bulduk, diye göz yaşları içinde hâlini arz etti.

Hulûsi Efendi, onların hâline çok üzüldü. Camideki görevi nede niyle elli küsür lira maaşı vardı, ama o şu anda bunun hesabını ya-

pamazdı. Cebinden çıkardığı bir kâğıt kaleme, çarşıdaki bir esnafa hitaben:

“Gardaşım, kartı getiren kadınla çocuğuna bir çuval un ve gerekli diğer ihtiyaçlarını ver, bizim hesabımıza yaz.” mânâsında bir not yazıp kadına uzattı. Kadın:

- Allah razı olsun Efendim sizden, diyerek kartı aldı. Gördükleri bu iyilik karşısında her ikisinin de gözlerinde derin bir minnet vardı.

Ya Şeyh, çocukluğundan beri Hulûsi Efendi'yi tanırdı ve böyle durumlarda yüzündeki huzur ve güzellik, gözlerindeki şefkat sanki bir kat daha artardı. İçinden ‘Keşke biz de onun gibi olabilsek.’ diye geçirirken Hulûsi Efendi döndü, gülerek elini onun omzuna attı ve:

- Ya Şeyh, benim sır arkadaşım, dedi.

Birbirine bakarken ikisinin de gözlerinde derin bir muhabbet vardı. Daha sonra Hulûsi Efendi onlardan ayrılıp eve geldi. Fatıma, babasını kapıda karşıladı ve:

- Hoş geldiniz, Baba. Birkaç tane misafir geldi. İçerideler, dedi.

- Hoş bulduk, kızım. Ağabeyin nerede?

- Ağabeyim misafirlerin yanında.

Kemal, on bir – on iki yaşlarındaydı ama, babası olmadığı zamanlar büyük adam gibi misafirleri karşılayıp ağırlar, böylece babasının yokluğunu hissettirmezdi.

Çevre köylerden eşleriyle gelen misafirlerden kadınları ayrı odaya alıp, Kemal erkeklerle ilgilenip hatır sorduktan sonra onlara çay ikram etmeye başlamıştı.

Hulûsi Efendi onu böyle görünce çok sevindi. Oğlu hep böyle davranırdı, ama o yine de her gördüğünde sevinir, gülümseyerek mem-

nuniyetini belli ederdi.

Hulûsi Efendi odaya girince, hepsi ayağa kalktılar. Birlikte görüşüp hâl hatır sorulduktan sonra misafirlerden biri içinden:

“Resulullah (s.a.v.)’a sahabeler sorarmış: ‘Ya Resulullah! Bana bir nasihatte bulun.’ Resulullah (s.a.v.) onun hâline göre nasihat edermiş. Ben de Efendi Hazretlerine söyleyeyim de bana bir nasihatte bulunsun. Ne bir maddiyatımız var, ne de manevîyatımız. Bir işe yaramadık.” diye geçirirken O:

- Oğul, kâğıt kalem ver de sana bir şey yazayım, dedi.

Daha sonra şu iki mısrayı yazdı:

*‘Yüzüne gülse de yahşi tuzakdur
Hasepsizden, nesezsizden uzak dur!’*

Ve:

- Al, oğul! Bu iyi bir nasihattır, diyerek uzattı.

Çok şaşırان adam çekinerek kâğıdı aldı. Yazı Osmanlıca’ydı.

- Efendim, ben bunu okuyamam.

O zaman Hulûsi Efendi kâğıdı alıp tane tane okudu. Misafir tam anlayamamıştı.

- Efendim, bu hasepsiz, nesezsiz ne oluyor, diye sordu.

- Oğul, soy sop, soy sop.. dedi.

Biraz sonra Naciye Hanım’ın hazırladığı yemekler yenirken başka misafirler de geldiler. Sofradaki yemekler, önceki misafirlere göre konduğundan miktarı biraz azdı. Naciye Hanım, Kemal’e:

- Oğlum, bak da azalan varsa yeni ilaveler yapalım, dedi.

- Yok, anne. Sofrada daha çok yemek var.

Gerçekten yemekler yendikçe azalacağına sanki artıyordu. Hulûsi Efendi'nin memnuniyeti yüzünden okunuyordu. Tam istediği bir ortamdı. Çok sayıda misafir gelmiş, yemekler yeniyor, çaylar içiliyor, ilâhîler okunup sohbet ediliyordu. Bir ara dinimize sahip çıkıp kurallarına uyulması gerektiğinden bahsetti ve:

- Mürşidimiz İhramcızâde Hazretleri 'Kardeşlerim, ömrümüz memuriyette geçti. Nafilelerimizi bile terk etmedik,' der. Şeriatı olmayanın tarikatı olmaz. Şeriatı gözetmek gerekir. Tarikatımız Halid-i Hâkî Nakşibendî'dir. Evveli şeriat, ortası tarikat ve âhiri şeriattır, dedi.

Hulûsi Efendi, bu sohbette olduğu gibi, dini dosdoğru yaşamının gerekliliğini hep söylerdi.

O gün daha onlar gitmeden başka misafirler de geldiler. Bunlar hayli uzaktan geliyordu. Atla gelmişlerdi. Hemen atlarını alıp bahçeye bağladılar. Hem gelenlere yemek hazırlandı, hem de atlarına yem koydular. Hulûsi Efendi misafirlerle ilgilenirken Ya Şeyh geldi. Onu içeri buyur edecekken Ya Şeyh:

- Efendi Hazretleri Gürün'e gelmiş. Biz de birkaç kişiyle ziyaretine gidiyoruz. Sizi de almaya geldik, dedi.

Hulûsi Efendi gidecek durumda değildi. Çok üzüldü. Gidip mürşidini görmeyi, sohbetinde bulunmayı çok isterdi.

- Geç, biraz bekle, diyerek Ya Şeyh'i çağırdı. Sonra kendisi kâğıda hemen bir şiir yazıp ona verdi ve:

- Bunu, Efendim 'Bir şey okuyun!' diye emrederse huzurunda okursunuz, dedi.

Onun gidemediğine Ya Şeyh de üzülmüştü.

Ya Şeyh, ve arkadaşları Gürün'e, İhramcızade Hazretlerinin misafiri olduğu eve vardılar. Çok kalabalıktı ve muhabbetli bir sohbet ortamı vardı. İnsanlar hemen nereden duymuş, gelip de bir anda toplan-

mışlardı böyle. Baş tarafta oturan İsmail Hakkı Hazretleri sanki nur gibi parlıyordu. Görünlülerden bir ilâhî okumalarını istedi. Görünlüler, Ya Şeyh ile Hacı Hasan Efendi'nin oturduğu tarafa bakıp:

- Efendim, Darendeliler güzel okurlar. Müsaade ederseniz onlar okusun, dediler. Bunun üzerine Efendi Hazretleri onların okuması için işaret etti. Onlar da can-ı gönülden, aşkla Hulûsi Efendi'nin mürşidine hitaben yazdığı ilâhîyi okudular.

*Ey sâhib-i kân-ı sehâ ol dâd-res feryâdına
Ey mün'im-i kenz-i vefâ ol dâd-res feryâdına*

*Hâlim bu ey âlî-cenâb yandı ciğer oldu kebâb
Sana budur arz-i hitâb ol dâd-res feryâdına*

*Bir bak nedir ey âlî-şân hasretledir hâlim yaman
Mihnete düşdüm el-amân ol dâd-res feryâdına*

*Bildim ki derdim bî-devâ dermânı sensin ey şehâ
Zâr eylerim subh u mesâ ol dâd-res feryâdına*

*Ey server-i hûbân bu şeb eyle n'olur ihsân bu şeb
Derdime kıl dermân bu şeb ol dâd-res feryâdına*

*Bir bî-nevâ-yı bî-kesim eflâki inletir sesim
Olgıl bugün dâd-resim ol dâd-res feryâdına*

*Bî-çârenin dâd-hâhı ol dâd-res-i eyvâhı ol
Derd-i dilin âgâhı ol ol dâd-res feryâdına*

*Gurbetde kaldım bî-enîs olgıl bana ni'me'l-celîs
Ey mürşid-i pâk-neffîs ol dâd-res feryâdına*

*Tut destimi ol dest-gîr oldum gam-ı hicre esîr
Gör hâlim ey bedr-i münîr ol dâd-res feryâdına*

*Düşdü gönül senden cüdâ erdir yine anı sana
Der ki Hulûsi ey şehâ ol dâd-res feryâdına*

İhramcızâde Hazretleri, ilâhîyi dinlerken göz yaşlarını tutamadı. O gün Sivas'a döneceklerken:

- Kardeş, arabayı hazırlayın. Darende'ye gitmemiz üzerimize vazife oldu, dedi.

Hemen kalkıldı ve Darende'ye gitmek üzere hazırlandı. Ya Şeyh'in ve arkadaşların keyfine diyecek yoktu. Hulûsi Efendi olmadı buraya gelmek hiç içlerine sinmemişti.

Hep birlikte Darende'ye geldiklerinde Hulûsi Efendi, mürşidini karşısında görmenin sevinciyle bayramı yaşadı sanki. Bütün hane halkı da onunla birlikte sevindi. O akşam Gürün'de yarım kalan sohbet, Darende'de tamamlandı. Öyle feyizli ve muhabbetli bir sohbet oldu ki sanki nurdan bir direk, arş-ı alâdan gelip sohbetin olduğu salonun ortasına dikilmiş, onun ışınları başta gönülleri, sonra tüm Darende'yi aydınlatmış gibiydi.

Mutfakta yemekleri yapan Naciye Hanım ve ona yardım edenler, bir anda nasıl oldu da o kadar kişiye yetecek yemekleri ortaya çıkardıklarına kendileri de şaşırılmıştı.

Hizmet Dostun İhsanıdır

Başta Hulûsi Efendi'nin dur durak bilmez çalışmaları ve ona yardım edenlerin de gayretleriyle, Kudret Havuzu'na gidilen yolun yapılması, havuzun ve etrafının temizlenmesi tamamlanıp insanların faydasına sunuldu. Çok çaba sarf edip yoruldu, ama Allah'ın bahşet-

tiği bir nimet olan şifalı sulardan herkesin faydalanacağı bir eser çıkmıştı ortaya.

Yaşlıca bir adam bir gün Hulûsi Efendi'ye çok ağırları olduğundan bahsetti, o da:

- Kırk gün boyunca, her gün bu havuza girersen hiç ağrın kalmaz, dedi. Adam tam gönülle onun dediği gibi yaptı ve gerçekten de ağrılarından kurtuldu.

Tüm bu işlerin akabinde bir gün caminin peykesinde yaptıkları bir sohbette, arkadaşlarından biri:

- Efendim, havuz da, çevresi de çok güzel oldu. Ama siz çok yoruldunuz. Ne kadar çok işiniz olsa da, hem hizmetten, hem sohbetten geri kalmıyorsunuz. Sayenizde biz de bu sohbetlerden ziyadesiyle faydalaniyoruz, dedi.

- Oğul, yolumuz sohbet yoludur. Bir kimse kûşe-i vahdette yirmi yıl ibadet-i taat etse, beri tarafta sohbetlere devam etse, sohbette öyle bir an gelir ki, kûşe-i vahdette yirmi yılda alamadığını bir anda alır. Yirmi yıllık yolu bir anda kat eder. Onun için bu sohbetlere devam etmek şarttır. Sohbette iki gönül Allah için bir araya gelse, Cenab-ı Hakk'ın füyûzâtı oraya tecelli eder. O iki kişinin alışverişinden sohbette bulunan diğerleri de istifade ederler. Sohbetlerin devamında insan-ı kâmil olarak husûle gelir. Onun için sohbetlere devam ediniz.

Hulûsi Efendi, yaptığı çalışmalar sonucu ortaya bir eser çıkıp da insanların ondan faydalandığını gördükçe çok mutlu oluyordu. Bazı arkadaşları onun çok yorulduğunu, hiç değilse biraz dinlenmesi gerektiğini söyleyince, o:

- Size bir hizmet verildiği zaman, küçük bir hizmet dahi olsa bu bana dostumun bir lutf u ihsânı diyeceksiniz ve nefesine minnet ederek o hizmeti yapacaksınız. Aksi takdirde o hizmeti dosta minnet

edersen, başa kakış olur. Buna ne dost ne de Allah razı olur. Onun için nefesine minnet edip hizmeti yerine getirmek gerekir, dedi.

Şeyh Hamid-i Veli'yi Ziyaret

Cuma günleri Şeyh Hamid-i Veli Camii çok kalabalık olur. Hulûsi Efendi'ye muhabbetle bağlı insanlar, onu görmek istediklerinde daha çok Cuma gününü seçer ve Şeyh Hamid-i Veli Camiine gelerek ardında namaz kılıp verdiği hutbeyi dinlerdi. Çıkarken de bazıları yanına varıp elini öper, bir müşkülü ya da danışacağı bir şey varsa arz edip yardım etmesini isterlerdi. Cemaat arasında, Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerini ziyaret edip onun yüzü suyu hürmetine Allahü Tealâ'dan dualarının kabulünü isteyenler ve dilekleri kabul olanların adadıkları adakları gerçekleştirmeye gelenler de vardı.

Gelenlerin arasında bulunan bir gelin, kayınvalide ve kayınpederi bunlardan biriydi. İstanbul'dan gelmişlerdi. Daha önce ne Darende'yi duymuşlar, ne Hulûsi Efendi'yi görmüşlerdi. Gelin Güleser evleneli sekiz sene olmuş, ama hiç çocuğu olmamıştı. Bu duruma hem eşi ile kendisi, hem de yakın aile çevresi çok üzülüyordu. Bir akşam Güleser abdest alıp yatmadan önce şöyle dua etti:

- Allahım! Senin kullarının üzerindeki rahmetin çoktur. Bizim dileğimiz senin mâlûmun. Sen gizli olanı da bilirsin, âşikâr olanı da. Allah'ım, nerede mübarek bir kulun varsa, onun yüzü suyu hürmetine bize hayırlı bir evlat ver.

O gece, rüyasında kendini gürül gürül akan bir suyun kenarında gördü. Etrafta kırmızı, mis gibi kokan güller vardı. Güleser, etrafa hayran hayran bakarken biraz ileride bir camiden siyah sakallı, güzel yüzlü, heybetli biri çıkıp kendine doğru geldi ve ona şöyle dedi:

- Kızım, Darende'ye Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerini ziyarete gel.

Güleser uyandığında, gördüğü rüyanın etkisiyle kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu. Hemen eşine ve ailesine gördüğü rüyayı anlattı.

Kayınpederi Ömer Ali:

- Kızım, çok güzel bir rüya görmüşsün. En kısa zamanda hazırlanın, yola çıkalım.

Oğlu Ârif:

- Baba, bir rüyanın peşinden kalkıp adını bile ilk kez duyduğumuz bir yere gidilir mi? Daha öyle bir yerin olup olmadığını bile bilmiyoruz, diye karşı çıktı.

- Oğlum, rüya deyip geçme. Hem Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri bir evliya. Belli ki diğer zat da evliyaullahtan. Bakarız haritaya, buluruz Darende'yi. Sen karışma bize. Ben annenle gelinimi alır, giderim. Hiçbir şey olmasa, bir seyahat edip geldik deriz, ne olacak? Diye onu susturdu.

Ârif, babasının kararlılığını görünce daha fazla karşı çıkamadı.

En kısa zamanda hazırlanıp yola çıktılar. Oldukça uzun süren bir yolculuktan sonra Darende'ye vardılar ve sora sora Şeyh Hamid-i Veli Camii'ne ulaştılar. Güleser, Tohma'yı görünce:

- İşte bakın, rüyamda gördüğüm çay buydu, diye bağırdı. Diğerleri de doğru yerde oldukları için çok sevindiler.

Caminin yakınına gelince de, ileride Hulûsi Efendi'yi gördüler. Güleser, heyecandan bayılacak gibi oldu. Rüyasında gördüğü zat, hemen karşısında duruyordu. Üstelik daha güzel ve nurlu görünüyordu.

Güleser telaşla Hulûsi Efendi'yi göstererek:

- İşte, baba! Rüyamda gördüğüm zat, işte şu karşımızdaki kimseydi, dedi.

Ömer Ali, gelinin gösterdiği zâta dikkatle bakarak:

- Mübarek pek de güzelmış. Hâlinden büyük biri olduğu anlaşılıyor, dedi ve onların yanından ayrılarak Hulûsi Efendi'nin yanına vardı.

Hulûsi Efendi gülümseyerek:

- Geldiniz mi? Cami kalabalık olmadan hanımlar girip önce ziyaretinizi yapın, dedi.

Ömer Ali, şimdiye kadar yaşamadığı bir hâlet-i rûhiye içindeydi. Bir anda bütün vücudunun ter içinde kaldığını, kalbinin bir kuş gibi hızla çarptığını hissediyordu. Sanki o anda bütün dünya silinmiş, yalnızca Hulûsi Efendi ve ondan etrafa dağılan gül kokusu kalmıştı. Şimdiye kadar yaşadığı her şey bir hiçti ve hayatı bu andan sonra anlam kazanıyor gibiydi. Eğilip Hulûsi Efendi'nin elini öperken aklından sürekli şu iki dize geçiyordu:

Bildiklerim yalan oldu

Seni görünce görünce

Daha sonra eşi ve geliniyle Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin türbesini ziyaret ettiler. Üçü de heyecan ve sevinçten ya da o anda adını koyamadıkları birçok duygudan göz yaşlarını tutamıyordu. Sanki akan her yaşla, biraz daha hafıflemiş, gönülleri bir sıkıntıdan kurtulmuş gibi genişlemiş hissediyorlardı. Cami çok kalabalık olduğu için Güleser'le kaynanası içeride durmadı. Dışarıda bir yerde beklerken Ömer Ali, Hulûsi Efendi'nin arkasında hayatının en anlamlı ve huzur veren namazını kıldı. Hutbeyi başı eğik ve göz yaşları içinde dinledi. Kendini Asr-ı Saadet'te, Beytullah'ta gibi hissediyordu. Hz. Peygamber, ashabı, Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri ve Hulûsi Efendi de oradaydı. Ömer Ali, onları görmüyordu ama etrafa hâkim olan mânevî ha-

vadan bunu hissedebiliyordu.

Hulûsi Efendi hutbeyi bitirdi, Cuma namazını kıldırıdıktan sonra hemen kalkıp aceleyle pencereye doğru gitti. Pencereyi açıp dışarıda birine:

- Dur, kardeşim! Görüşelim de sonra yoluna devam et, dedi.

Ömer Ali ile cemaat, olanları merakla izliyordu. Sonradan öğrendiklerine göre Balaban'da öğretmenlik yapan Mehmet Bey, resmi bir görevle Darende'ye gelmiş. Diğer sevenleri gibi Cuma gününü seçmişti. Balaban, Darende'ye yakındı, ama yol olmadığı için atla üç saat sürüyordu.

Mehmet Öğretmen bu şekilde atla geldikten sonra namazdan önce gelip Hulûsi Efendi'nin elini öpmek istemiş, ama namaza ancak yetişebildiği için bu mümkün olmamış. Sonra da vakti olmadığı için üzgün bir hâlde çıkmış.

Ömer Ali, bunları gelini ile hanımına anlatırken:

- Bir kitapta okumuştum. Böyle evliyaullahtan olanların kalp gözü açık olurmuş. Adamın üzüntüsü, Hulûsi Efendi'ye ayan olmuş. Gitmeden yetişmek için tespihini bile çekmeden kalktı. Hulûsi Efendi ile görüşünce adamın sevincini bir görseydiniz...

Ömer Ali böyle derken sanki o anı yaşıyormuş gibi bir süre durdu ve daha sonra karısına:

- Bundan sonra sık sık gelip ziyaret edelim burayı. Zaten ben artık Hulûsi Efendi'yi görmeden duramam, dedi.

Hanımı ile Güleser de aynı sevinci paylaşıyordu.

- İnşaaallah, torunumuz olsun, onu da getirelim buraya. Hem erkek olursa ben adını bile düşündüm. 'Şeyh Hamid' koyarız. Ne güzel yakışır torunumuza.

Ömer Ali ile ailesi bu seyahati hayatları boyunca hiç unutmadılar. Gerçekten de ‘Şeyh Hamid’ adını koydukları bir torunları oldu. Ömer Ali fırsat buldukça Darende’ye gelip Hulûsi Efendi’yi gördü. Onu her gördüğünde ilk andaki duygularını yeniden yaşadı.

Ulupınarın Suyu Setreklinin Huyu

Bir sabah Hulûsi Efendi, hanımına:

- Hanım, bugün, Setrek’e gideceğiz. Öğlene beklemeyin.
- Olur, Efendi. Selâmetle.

Hulûsi Efendi, o gün birkaç arkadaşı ile Aşağı Setrek’e (Ulupınar) gidecekti. Setrek, Darende’ye 15 km uzaklıkta, kayısı, dut, ceviz ağaçlarının, üzüm bağlarının çokça olduğu şirin bir köydü. Darende ve çevresindeki bazı köylere büyük zenginlik katan Tohma burada olmadığından köyün suyu kıttı. Bağlar sulanacağı zaman birbirine komşu olan bağ sahipleri, sırayla suyu kullanırlardı. Yalnız bazı bağlarda buz gibi pınarlar vardı. Bu pınarlar durgun, az miktarda su gibi görünür, ama içtikçe, kullanıldıkça su miktarı hiç eksilmezdi.

Üzüm bağları köyün dışında, yerleşim yerlerine oldukça uzaktı. Buralara genellikle merkep ya da katırlarla gidilirdi. Üzümleri, koku-lu siyah üzümlerdi ve güzün bağbozumu yapıldığında bir kısmından pekmez, cevizli ya da sade pestiller yapılır, bazıları da yazın toplanarak salkım hâlinde kurutulurdu.

Köyde evler, Darende’nin diğer köylerinde olduğu gibi çoğunlukla iki katlı ve kerpiçtendi. Burada da evlere fazla oda yapma âdeti yoktu. Yalnız gelin alıp aile genişledikçe evlere ilave bölümler yapılırdı. Köyün içinde dar sokakların iki tarafına sıralanan evlerde genelde bahçe yoktu. Sokak kapısından girince küçük bir avlu ya da köylünün dediği gibi “hoolu” çıkar karşınıza. Köyün dışındaki evler ise da-

ha büyük olur ve onların içinde meyve ağaçları olan bahçeleri bulunurdu. Bağlar, evlerden uzaktadır ve genelde etrafında selvi ağaçları dizilirdi.

Birçok köyde olduğu gibi burada da evlerde su yoktu. Suyu, kızlar ve gelinler sabah erkenden köye en yakın çeşmeden taşırlardı.

Yeni gelinler, kayınpeder, kayınbirader ve ailedeki diğer erkeklerin yanında hatta bazen kayıinvalidelerinin bile yanında hiç konuşmayıp 'gelinlik' ederlerdi. Eve gelin geldi mi, artık bütün evin işi gelinin üzerindeydi. Bazı ailelerde kayıinvalideler de yardımcı olur geline, ama görenek olarak evin işlerinden artık gelinler sorumludur. Gelin, kimse uyanmadan kalkar, yayık yayar, kahvaltı için hamuru yoğurup ekmek yapar, sonra yemeği hazırlar, hasılı ne iş varsa yapardı.

Aşağı Setrek'te de büyük oranda gurbete çıkma görülürdü. Kışın köyde erkekler için iş olmadığından, güz geldi mi erkekler çalışmaya büyük şehirlere giderdi. Gurbette, han denilen ve birkaç kişinin aynı odada kendi götürdüğü yatağında yattığı, bir nevi küçük çaplı otellerde kalırdı. Gidenlerin bazıları, biraz kalırken, kimileri de iki, hatta üç yıl kalıp öyle dönerlerdi köyelerine. Gurbette kimi seyyar kitap satan, kimi camekânla esans, kimi de el arabaları ya da boyunlarına astıkları tablalarla çakı - çakmak, çorap gibi eşyaları satarlardı.

Bütün Anadolu'da olduğu gibi bu köyün insanları da misafirperverliği ile bilinirdi. Öyle ki gelen misafiri sofra çıkarmadan göndermek istemezlerdi.

Hulûsi Efendi'yi de çok sevip sayarlar, ama köyde bazı aileler arasında anlaşmazlık, hatta işi silaha varıracak kadar hüsûmet olabilmekteydi. Hulûsi Efendi'nin, kimsenin canı yanmadan barışmaları için bazen çok uğraştığı da olmaktaydı. Aynı Aşağı Setrek'te olduğu gibi, Yukarı Setrek ve diğer bazı köylerde de bazen böyle durumlar olur, muhtar ya da orada yetkili kim varsa Hulûsi Efendi'den yardım isterdi. Onun gönüllerdeki sevgisi ve uzlaştırmacı kimliği sayesinde

kimse zarar görmeden olay çözüldü.

Hulûsi Efendi, tüm insanları sevdiği gibi Setrekliler'i de çok sever, bazen ziyaretlerine giderdi. O geldiği zaman, kimin evinde misafirse 'Hulûsi Efendi gelmiş, mübareği gidip bir görek..!' diyen gelir ve kısa zamanda misafir olduğu ev dolar taşardı.

Bir gün yine Hulûsi Efendi Setrek'e gitmişti. Misafir olduğu eve onu görmek isteyen çok kişi geldi. Gelenler arasında öğretmen Mehmet Ali Bey de vardı. Mehmet Ali Bey, öğretmenliğinin yanı sıra iyi bir gözlemci ve araştırmacıydı da. 'Halk Bilgisi Bakımından Köy' adlı kitabı daha yeni yayımlanmıştı. Kitap, radyoda tanıtılmış, ama nedense Darende ve çevresinde beklenen ilgiyi görmemişti. Hatta kitaptaki bazı bilgilerden hoşlanmayanlar bile çıkmıştı.

Ayrıca idealist bir öğretmen olduğu için çok çalışırdı. Öğretmenlik yaptığı köylerde, kız çocuklarının da okutulması için aileleri ikna etmeye uğraşırdı. Bazı kız babaları bundan pek de memnun olmuyordu.

Hulûsi Efendi, Mehmet Ali Öğretmen'i görünce yanına oturması için işaret etti ve çalışmalarının nasıl gittiğini ve öğrencilerini sordu. Orada bulunanlardan biri hazır Hulûsi Efendi buradayken ve söz de okula ve öğrencilere gelmişken Mehmet Ali'yi şikâyet etmek istedi ve:

- Öğretmen, kız çocuklarını da mektebe gönderin diye bizi sıkıştırıyor, ceza yazacağım; Jandarmaya vereceğim, diyor, dedi.

Hulûsi Efendi, bu konuda diğer şikâyetleri de dinledi. İnsanlar, onun ne söyleyeceğini merak ediyordu. Herkes kendi isteği doğrultusunda bir şey söylemesini istiyordu. Hulûsi Efendi, bir süre durduktan sonra ciddi bir ifadeyle:

- Öğretmenin vazifesi çocuklarımızı okutmak, terbiye etmektir. Okumanın, okutmanın kızı erkeği olmaz. İlim tahsil etmek, Allah'ın emridir. Öğretmene yardımcı olmak, ilim öğrenene, ilim öğretene hiz-

met demektir, dedi.

Onun, okumak ve kız çocuklarını okutmak hakkındaki sözlerine kimse itiraz edemedi. Bu defa bir başkası, öğretmenin yazdığı kitap-tan bahsederek:

- Efendim, öğretmen bizi kitaba yazmış. Âdetlerimizi anlatmış, dedi.

O yine aynı ciddiyetle:

- Kitabı görmedim. Radyoda anlattılar. Duyunca biz de ilgilendik. Sonuna kadar dinledik. Çok güzel şeyler yazılmış. Bunlar bizim kültürümüz, gelenek ve göreneklerimiz. Onları bozmadan yaşatmak hepimizin işi olmalı. Onlara sahip çıkalım, dedi.

Böylece kültürümüze sahip çıkmanın, çalışıp bir şeyler üretmenin ve bir eser ortaya çıkarmanın önemini vurgulayan Hulûsi Efendi, bunları yapanlara da destek verilmesi gerektiğini anlatıyordu. Kim bilir, belki Efendi'nin bugün Setrek'e gelmesinin hikmeti de buydu.

Mehmet Ali Öğretmen, o güne kadar Efendi'ye kitabından bir tane hediye edemediği için çok üzüldü ve en kısa zamanda bunu gerçekleştirmeye karar verdi.

Nitekim bir hafta sonra Darende'ye gitti. Henüz öğle olmamıştı. Önce Hulûsi Efendi'nin evine vardı. Hulûsi Efendi, kitaplarının arasında bir kitabı inceliyordu. Mehmet Ali, bu kitapları görünce çok etkilendi. Karşılıklı bir süre oturdular. O, kendi kitabını takdim etti. Hulûsi Efendi, buna çok memnun oldu. Cebinden çıkardığı bir şişe esansı öğretmene verdi. Daha sonra kendi ciltlediği kitapları, bazı el yazması eserleri ve mücellit takımları ile hurufat takımlarını gösterdi. Mehmet Ali Öğretmen, bir ilim ve sanat deryasına dalmış gibi hissetti kendini. Her şeyde ayrı bir güzellik ve estetik vardı. Sanki Hulûsi Efendi'nin sahip olduğu tevazu ve manevî güzellik, elini değdirdiği her şeye yansıyor gibiydi.

O gün, Darende'den ayrılırken 'Yazdığım kitapla gelenek ve göreneklerimizi anlatıp nesilden nesle aktarılmasını hedeflemiştim, ama Hulûsi Efendi yaptığı çalışmalarla bu hedefe seneler öncesinden ulaşmış, hatta aşmış. Üstelik hem kendisi yaşayarak, hem de etrafa örnek olup yaşamalarını sağlayarak...' diye düşündü.

Şefkat Hanesinde

1956 yılına gelindiğinde Hulûsi Efendi ve tüm aileyi sevindiren bir olay daha oldu. Bir kızı olmuştu. Hulûsi Efendi kucağına aldığı bebeğin gözlerinin içine baktı ve kulağına Ezan-ı Muhammedi'yi okuyarak adını 'Şefika' koydu. Çok güzel olan bu bebeğin büyüdüğü, gözleri aynı babasının gözlerine benziyordu. Naciye Hanım'ın her yeni doğan bebekle işi daha çok artıyordu ama büyüyen çocuklarından her biri kendi sorumluluğunu biliyor ve ellerinden geldikçe annelerine yardımcı olmaya çalışıyorlardı.

En büyükleri Hatice on altı yaşına gelmişti. Etraftan isteyenleri çıkıyordu. Kemal on iki yaşındaydı ve orta okulda okuyordu. Fatıma ise dokuz yaşındaydı ve ilkokul üçe gidiyordu. Münife henüz beş yaşındaydı. Çocukların hepsinin de ayrı bir güzelliği vardı. Yalnız hepsinde ortak olan bir özellik vardı ki o da aldıkları aile terbiyesini üzerlerinde çok iyi taşıyorlardı. Yani onları ilk defa gören biri Hulûsi Efendi'nin ve Naciye Hanım'ın çocukları olduğunu anlardı.

Balaban'da Hizmet İçin Dua

- Efendi, kahvaltı hazır.
- Peki, Hanım, diyen Hulûsi Efendi camdan dışarı son bir kez baktı ve:
- Bugün gelen yok herhalde, çocukları topla da hep birlikte yiyelim.

Biraz sonra bütün aile sofradaydı. Hepsinin tek tek hatırını, okula gidenlerin derslerini sordu. Münife'nin başını okşayarak:

- İnşaallah sen de seneye okula başlayacaksın, dedi.

Şefika bir yaşına gelmişti. Onu da yanına oturtarak yediği yemeklerden ona da verdi. Babası ona lokma uzattıkça Şefika çok seviniyor, gülümseyerek yiyordu. Bütün aile birlikte neşe içinde kahvaltılarını yaptıktan sonra Hulûsi Efendi, Peygamber Efendimiz'in sünnetine niyetle parmağını tuza batırarak yedi ve 'Elhamdülillah!' diyerek sofradan kalktı. Diğerleri de onun gibi yaptılar.

Kahvaltıdan hemen sonra Naciye Hanım, Hatice ile günlük işlerini yaparken Kemal de okula gitmek için hazırlandılar. Hulûsi Efendi biraz kütüphanesinde vakit geçirdikten sonra çıkmak üzere hazırlandı. Çıkmadan Naciye Hanım'ın yanına vardı:

- Hacı Hanım, bir diyeceğin var mı? Bugün Balaban'a gidiyoruz, dedi.

Naciye Hanım yaptığı işi bırakarak yanına geldi:

- Efendi, ben bahçeye gideceğim. Ağaçların göletlerini yapacağım, dedi.

- Bugün yapma, hanım. Yarın İnşaallah birlikte gideriz. Kemal de okulda, sen tek başına çok yorulursun şimdi.

- Peki, Efendi. O zaman ben de Nazife'yi çağırayım da biraz erişte keselim.

- Haydi, Allah'a emanet, Hanım. Şimdi Ya Şeyh gelir kapıya.

- Güle güle, Efendi!

Naciye Hanım onu yolcu ederken Hulûsi Efendi gülümseyerek baktı eşine. Bu gülümseyişte derin bir sevgi vardı. Ne kadar iyi bir ha-

nımı vardı. Çok kanaatkârdı da. Birlikte o kadar yokluk zamanları olmuştu ama hep Naciye Hanım'ın idaresi ile evde pek hissedilmemiş, üstelik de gelen misafirler ikramsız gönderilmemeye çalışılmıştı. Daha geçenlerde Naciye Hanım'ın elbiseye ihtiyacı olmuştu. Karneyle gidip Sümerbank'tan kumaş almış, geri dönerken bir kadın yoluna çıkıp 'Hulûsi Efendi, n'olur o kumaşı bana ver. Çok ihtiyacım var. Sen yine alırsın,' demişti. Kadın isteyince o hiç tereddüt etmeden kumaşı ona uzatmıştı. Eve geldiğinde Naciye Hanım kumaşı sorunca 'Sonra verecekler, Hanım,' demiş, Naciye Hanım'dan da ne bir sitem, ne de olumsuz başka bir söz duymuştu.

Ya Şeyh ile buluşmaya giderken tüm bunları aklından geçirip 'Çok iyi bir insan şu bizim Hanım,' diye söylendi. O sırada Ya Şeyh de yanına gelmişti. Selâm verdikten sonra:

- Hayrola, Efendi? Kimden bahsediyorsun? Diye sordu. Ya Şeyh'in yüzünde her zamanki muzip ifade vardı. Öyle tatlı bir insandı ki en ciddi, en muhabbetli ya da sinirli olduğu zamanlarda o güzel gülümsemesi yüzünden hiç eksik olmazdı. Sinirlenip birilerine kızarken sınırdınız ki hemen ardından 'Şaka yaptım, üzülme,' diye gülecekti. Bazen bir toplulukta insanlara öyle sözler söyleyip şakalar yapardı ki oradakiler gülmekten kendini alamazlardı.

Balaban'a gitmek üzere birlikte yola çıktılar. Atla gideceklerdi. Kâh sohbet ederek, kâh etrafı temaşa ederek yol aldılar ve Balaban'a vardılar. Balaban Şeyh Abdurrahman-ı Erzincanî Hazretlerinin türbesi ve camisi ile tanınırdı. Şeyh Erzincanî Hazretleri, büyük bir evliya olmasının yanı sıra Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin de kayınpederi olarak bilinir. Türbesi hep bir ziyaret yeri olmuştu.

Hulûsi Efendi ile Ya Şeyh doğruca önce Erzincanî Hazretlerinin türbesine gitti. Türbenin etrafı harap bir hâldeydi. Onlar ziyaretlerini yaparken öğle ezanı okundu. Namaz kılmak için girdiklerinde caminin içinin de aynı şekilde harap olduğunu gördüler. Hulûsi Efendi türbenin ve caminin hâline çok üzüldü. Buraların Abdurrahman-i Er-

zincani Hazretlerinin şanına yakışır bir şekilde yapılması lazımdı. Namazdan sonra ellerini açarak:

- Ya Rabbi! Buranın hizmetini bize nasip et diye can-ı gönülden dua etti.

Namaz bitince, camiden çıkmadan cemaat hemen etraflarını sardılar. Onları gördükleri için çok mutlu olmuşlardı. Bazıları camiye girdiklerinde onları görmüştü, ama rahatsız etmemek için yanlarına gelmemişti.

Camiden, yakında oturan bir ihvanın evine gittiler. Hep birlikte oturuldu, yemekler yendi. O sırada ev sahibi, semaverı yakmıştı bile. Çaylar içilirken güzel bir sohbet oldu. Balaban'dan dönerken Hulûsi Efendi'nin artık bir görevi daha vardı ve en kısa zamanda gerçekleştirmek için Allah'a dua ediyordu.

Darende'ye geldiklerinde eve gitmeden önce hasta olan bir komşularını ziyaret etmeyi düşündüler. Ya Şeyh'e:

- Ali Rıza Ağayı ziyaret etsek, nasıl olur?

- Sen bilirsin, Efendi. Birlikte komşunun evine vardılar. Çocukları ve hanımı, onların geldiğini görünce ne yapacaklarını, nasıl ağırlayacaklarını bilemediler. Hulûsi Efendi:

- Müsaade ederseniz, Ali Rıza Ağayı bir ziyaret edelim, dedi.

Oğlu saygıyla:

- Buyurun, Efendim. Hoş geldiniz, diyerek onları babasının yatığı odaya aldı.

Ali Rıza Ağa, odanın bir köşesinde serili yatakta öylece yatıyordu. Hastanın başka ziyaretçileri de vardı. Hulûsi Efendi ile Ya Şeyh'i görünce hepsi birden ayağa kalktı ve onlar geçip oturana kadar ayakta beklediler. Daha sonra hastaya nasıl olduğunu sordu. Ali Rıza Ağa,

karaciğerinden rahatsız olduğunu ve doktorun perhizle birçok da ilaç verdiğini anlattı.

Bir süre kaldılar. Bu arada ikram edilen soğuk ayranları da içip kalktılar. Fazla kalıp hastayı rahatsız etmek istemiyorlardı.

Dışarı çıkınca Ya Şeyh, Hulûsi Efendi'ye:

- Efendim, hastanın durumunu nasıl buldunuz, diye sordu.

Hulûsi Efendi:

- Doktorun verdiği ilaçları kullanır, verilen perhizlere riayet ederse iyileşir. Manevîyatta da durum böyledir. Emirlerle riayet edilir, yasaklardan da kaçınılırsa, insan selâmette olur, dedi.

Ya Şeyh, gözleri yerde olarak Hulûsi Efendi'yi dinlerken verdiği cevaptan çok memnun oldu ve 'Hazretin her sözünde, yaptığı her harekette bir hikmet,' diye düşündü. Böyle bir zatın yanında, hem de arkadaşları olarak bulunduğu için bir kez daha gönülden Allah'a şükretti.

Gerçekten de Ya Şeyh gibi Hulûsi Efendi'ye gönülden bağlı olanlar, yanında olsun ya da olmasın, onun muhabbetini gönlünde hissettikçe derin bir mutluluk ve şükür duygusuyla doluyorlardı. Onu çok sevip bağlananlar, ziyaretine geldiklerinde, bulundukları anın güzelliğini yaşarken 'Efendi'nin yanında acaba hatalı bir davranışım oldu mu?' diye düşünürlerdi. Bunun yanı sıra bir Allah dostuyla vakit geçirip manevîyatının zenginliğinden faydalanmak, bir hazineye kavuşma hissi vermekteydi. Bu, öyle bir hazinedir ki, ondan yayılan güzellikler, insanın içine dolarak gönlünü hafifletir ve bir billur beraklığında etrafa ışıltı saçmaya başlar. İhramcızâde Hazretlerinin 'Ne yi seversen, onunla kalırsın. Ne ile meşgul isen, o olursun,' sözüyle anlatmak istediği kendi özünde gerçekleşmiş olur. Bu mânâ ile insan Hulûsi Efendi gibi gönül dostuyla bir arada olsun ya da olmasın, Al-

lah ve Resulû'nden gelip gönlüne dolan ve oradan da sevenlerine dağılan muhabbetle hep onu düşünür ve gönlünde yaşatmaya, hatta daha ileri giderek onun gibi olmaya çalışır. İşte böylece, tasavvufun özü olan muhabbet ve benliğinden arınma artık onun da özü olmaya başlar ve Yunus Emre'nin işaret ettiği şu dörtlükteki gibi,

*Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni*

varlık kaygusu silinir, tek muhabbet kalır.

Artık o insan, Peygamber Efendimiz'in tanımını yaptığı, elinden, dilinden kimsenin zarar görmediği, Hakk için halka hizmet etmeye çalışan ve böylece Allah'ın rızasına namzet bir insan olur. Bir sıkıntısı ya da sevinci olduğunda, bağlandığı gönül dostunu hep yanında hisseder. Nitekim İhramcızâde Hazretleri 'Sen, seni sevdiğinle bil. O seninledir,' diyerek ihvanlarına bu güveni vermiştir. Tıpkı Asr-ı Saaadet'te Allah'ın habibi, Resul-u Kibriya'nın verdiği müjde gibi:

Kişi sevdiği ile beraberdir.

Mirac Kandili

Hulûsi Efendi, o sabah evden çıkarken:

- Hanım, bu gece mübarek Miraç Kandili. Yemeği biraz bol yapın. Çok misafir gelir, inşaallah, dedi.

Naciye Hanım:

- Peki, Efendi. Sen merak etme. Biz yaparız kızlarla, cevabını verdi.

Devlethaneye her gün çok sayıda misafir gelirdi; fakat kandil, Cuma ve bayram günlerinde bu sayı daha çok olurdu. İnsanlar, hem Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerini ziyaret ediyor, hem de Hulûsi Efendi'nin ardında namaz kılıyorlardı. Sonra da devlethane sofrasında ve sohbetinde bulunmak, onlar için unutulmayacak zamanlar oluyordu.

Hulûsi Efendi, camiye gitmeden önce oğlu Kemal ile çarşıya gidip evin bazı ihtiyaçlarını aldı. Öğle namazından sonra cemaat dağılınca caminin içine ve dışına bir göz gezdirip temizliği ile bizzat ilgilendi. Uzaktan gelenler vardı. Onlarla görüştü. Camide, pencerenin önüne koyduğu masada bir süre oturarak bir şeyler okudu, yazdı. Bu arada tüm bu yaptıklarına ikindi namazı için ara verip daha sonra devam etti. En son akşam olduğunda, çok büyük bir cemaate namaz kıldırıp ardından Miraç Gecesi'nin anlamı ve faziletine dair kısa bir konuşma yaptı. Peygamber Efendimiz'in miracını anlatırken o anı yaşıyormuş gibi, kâh huşû içinde gözleri doluyor, kâh duygulanıp sesi titriyordu. Onun bu hâli, pür dikkat dinleyen cemaate de geçiyor ve Şeyh Hamid-i Veli Camii bir feyz-i ilâhî ile dolup taşıyordu.

Hulûsi Efendi'nin konuşması bitince, cemaatin hepsi tek tek gelip kandilini kutladı. O zamanlar 43 yaşında olan Efendi, bu konuşmayı yaparken hissettiklerinden olacak, daha bir güzel ve aydınlık görünüyordu.

Namazdan sonra devlethaneye gidilmek üzere yola çıkıldı. Cemaatte öğretmen Mehmet Bey ile babası da vardı. Mehmet Öğretmen de devlethaneye gitmeyi çok istiyordu, ama çok kalabalık olduğu için çekiniyordu.

Herkes yürürken o, babasının kolundan tutarak biraz yavaşladı ve ona doğru eğilip:

- Baba, biz burada ayrılalım, dedi. Niyeti bir yakınına gidip yatsıya kadar orada durmak ve yatsıda tekrar camiye gelmekti.

O sırada devlethaneye iyice yaklaşmış, bir kısmı içeri girmişti. Hulûsi Efendi onların niyetini anlamış, kapıda onları bekliyordu. Onlar yanına yaklaşınca:

- Bizden başka yakınınız mı var, diyerek güldü ve içeri girmelerini istedi. O anda Mehmet Öğretmen'de çekingenlikten eser kalmadı. Zaten istediği de buydu.

Bayram yerine giden çocukların duyduğu bir sevinçle içeri girdi. Sofrada herkese yer vardı.

Naciye Hanım'ın yaptığı, tadına doyumaz yemeklerle tereyağlı un helvaları afiyetle yendi. Yatsıya kadar biraz sohbet olup sonra birlikte tekrar camiye gidilirken insanlar, hem madden hem de mânen doymuş olmanın huzuru içindeydi.

Miraç Kandili'nden birkaç gün sonra sabah camiden çıkmış, Tohma boyunca yürürken kendini çok huzurlu hissediyordu. Cemaat dağlalı epey olmuştu. Gecenin bir kısmını evde, gönlündeki muhabbetin dışı vurumu olan kâh ibadetle, kâh okuyanın yüreğine işleyen şiirlerini yazarak geçirmiş, teheccüd vaktinde evde daha fazla duramayarak dışarı çıkmıştı. Havada keskin bir ayaz vardı, ama o gönlünün ateşinden bunu hissetmiyordu bile. Tohma boyunca yürürken gelen rüzgâr, birer ikişer beyazların olduğu siyah, ısıllı sakalının çevrelediği yüzüne çarpıyordu. Hulûsi Efendi, manevîyatının güzelliğini yüzünde taşıyor, genç bir delikanlı gibi yiğit ve güçlü, yaşını başını almış bir pir ihtiyar gibi ağırbaşlı ve bilgili hareketleriyle şahsına münhasır bir güzellik arz ediyordu.

Camiye varınca gecenin serinliğinde bir süre peykede oturdu. Dışarıdan gözü kapalı, kendi hâlinde oturuyor görünüyordu, ama gönlü muhabbetullah ile yanarak hâlden hâle geçiyordu. Bir süre bu hâlde kaldıktan sonra caminin içine girdi. Serin havaya rağmen ter içinde kalmıştı. Işıl ışıl gözleri yaş içindeydi. Ezan okunana kadar görünüşte yalnız, manâda dost ile ibadetin doyumaz zevkini yaşıyordu. Va-

kit seherdi. Uyuyan insanlar hariç, cümle mahlûkatın ayakta ve zikirde olduğu en kutlu vakitti. Tüm mahlûkatın kendi dillerindeki zikirini duyuyor gibi şevk içindeydi. Gönlünden kalbine dökülen şu dizelerle hâlini en güzel şekilde anlatıyordu:

*Ana Mecnûn denir ki ezber etmiş
Dilinde her nefes evrâd - ı Leylâ*

*Gözü yârın cemâlin manzar etmiş
Şuhûdu şâhidi irşâdı Leylâ*

*Açıp ders-i cünûnu etdi tâlim
Kitâb - ı hüsnünü üstâdı Leylâ*

*Değişmez iki dünyaya muhakkak
O kim Kays ola ede yâd-ı Leylâ*

*Muhabbet ana derler yâr ilinde
Ola Mecnûn dilin feryâdı Leylâ*

*Olursa her demin yârın gamıyla
Eder bir gün visâli şâdı Leylâ*

*Hulûsi yâr olup gayrı unut kim
Kala ortada ancak adı Leylâ*

Hulûsi Efendi bu dizeleri yazarken dışarıda bir bülbülün ötüşü duyuldu. Gülleriyle ünlü gül gibi insanların yurdu Darende'nin gülüne kavuşamayan bülbülü, ötüşüyle sanki kendi mecnunluğunu da anlatmak istiyordu.

Hulûsi Efendi, cemaatten çok sonra camiden çıkıp Tohma boyuncaya yürürken aslında yorgun olması gerekiyordu. Ama o, manevî âlemde yaşadıklarıyla dosta kavuşmuş gibi mutlu, yeniden doğmuş gibi hafifti. Tohma, çağlayışıyla sanki ona eşlik ediyordu. Tohma'nın

yeşile dönük maviliğinde, bir an gülümseyen yüzüyle mürşidini gördü. Her zamanki gibi şefkat ve sevgiyle bakıyordu. Hulûsi Efendi gönlünün hasretle titrediğini hissetti. Bu çok garip bir durumdu. Mürşidinden uzakta iken devamlı hayali gözünde, yâdı gönlünde olduğu hâlde hasreti hiç bitmiyordu. Bir arada kalıp da ayrıldıklarında, eskisinden daha büyük bir hasretle içi yanıyordu. Varlığını hep yanında, sevgisini gönlünde hissediyordu, ama ah bu fırkat..! insanın içini yakıyordu.

Hulûsi Efendi'de o gün akşama kadar bu hâl artarak devam etti. Akşam üzeri olduğunda piri, mürşidi, gönlünün sultanı İhramcızâde Hazretleri birkaç ihvanıyla onları ziyarette geldi.

Hulûsi Efendi'nin sevincine diyecek yoktu. Gecedен gönlü bu ziyarete hazırlanmış gibi miydi, yoksa pirin gözünde perde olmaz, Hulûsi Efendi'nin hâli İhramcızâde Hazretlerine ayan mı oldu, gayrı orasını Allah bilir. Nihayetinde bu mübarek ziyaret gerçekleşmişti.

Çevre köylerden de Efendi Hazretlerinin geldiğini duyan ihvanları hazırlanıp Zaviye'ye geldiler. Bazıları yanlarında, kesilmek üzere kurbanlık koç da getirmişti. Oraya geldiklerinde getirilen koçlar kesildi. Etinden yemekler, etli pilavlar yapıldı. Belli bir düzen hâlinde öyle sü-kûnetle yemekler yapılıp sofralar kuruluyordu ki o kadar iş yapıldığı hâlde ne bir telaş, ne de bu telaştan doğan bir ses duyuluyordu. Kısa bir sürede bütün yemekler hazırlandı. Naciye Hanım 'Pir Efendimiz' dediği İhramcızâde Hazretlerine gönülden bağlıydı. Kendisine yardım edenlerin yanı sıra yemeklerin yapılma işini de kimseye bırakmıyordu. Evleri küçüktü, ama gönülleri o kadar insanı ağırlayacak kadar genişti. Gerek bahçeye, gerek odaya sofralar kuruldu. Muhabbetle yemekler yendi. Hulûsi Efendi, canından aziz bildiği mürşidine kavuşmanın sevinciyle hiç durmadan hizmet ediyordu. İnsanlar, evin küçüklüğünün farkında bile değildi. Herkes bu ortamda bulunmanın huzuru ve sevinciyle mânâ âlemine dalmıştı.

Gerek Hulûsi Efendi, gerek Naciye Hanım heyecan ve sevingten ve

onca misafiri ağırlamaktan çok yorulmuşlardı. Ama ikisinin de yatmaya hiç niyetleri yoktu. Keza gelen diğer misafirlerin çoğu da uymadı. Hulûsi Efendi, İhramcızâde Hazretlerinin kapısında bir isteği olursa hemen yapmak için hazır beklerken Naciye Hanım da biraz su ısıtıp ibriğe boşalttı. Biraz sonra İhramcızâde Hazretleri teheccüd için abdest almak üzere odadan çıktığında Hulûsi Efendi ibrikle hazır bekliyordu. Ilık suyla abdestini alan Efendi Hazretlerine elinde tuttuğu havluyu verdi. Mürşidi gülümseyerek havluya uzanırken:

- Berhûdar ol, oğlum, dedi.

Bu arada Naciye Hanım yardım etmek için o gece orada kalan Nâzife'yle kahvaltıyı hazırlamak için mutfığa geçtiler. Peyniri, zeytini, balı, bütün kahvaltılıkları özenle hazırladılar. Gündüzki etlerden kavurma yaptılar. Naciye Hanım, bir gün önce bahçeye gitmiş, yeşilliklerden bolca toplamıştı. Erkekler camiye gidince hemen yatakları kaldırıp sofraları kurdular, semaverleri hazırladılar. Geceyi uykusuz, hâzırılık yaparak geçirmişlerdi, ama kimse yorgun değildi. Çocuklar gibi şendiler.

Bu arada İhramcızâde Hazretleri ve diğerleri camiden çıkıp eve geldiler. Henüz bahçeye girmişlerdi ki Darendeli Hacı Pir gelip Efendi Hazretlerinin elini öptü ve:

- Efendim! Buyurun, kahvaltıyı bizde yapalım, dedi.

Naciye Hanım bunu duydu ve çok üzüldü. Bütün gece hazırlık yapmışlardı.

Oğlu Kemal'e:

- Oğlum, babanın yanına git de çağırdığımı söyle, dedi.

Biraz sonra Hulûsi Efendi geldiğinde, Naciye Hanım'ın yüzünden onun çok üzüldüğünü anladı. Naciye Hanım yalvarır bir ifadeyle:

- Efendi! Ne yaparsan yap, Efendi Hazretlerine söyle, kahvaltıyı

hazırladık. Burada yesin, dedi.

O ise mürşidinden bir şey istemek şöyle dursun, huzurunda bir söze kadir olmuş değildi.

- Ben söyleyemem.

Naciye Hanım:

- Ne varmış söyleyemeyecek, diye ısrar etti.

- Söyleyebiliyorsan sen söyle, dedi ve kapıdan çıkmak üzere olan mürşidinin yanına geldi.

Naciye Hanım çok üzüldü. Gözlerini kapayıp can-ı gönülden şöyle geçirdi:

“Efendim, hâlim size ayan. N’olur, kahvaltıyı bizde yapın..”

O sırada çıkan İhramcızâde Hazretleri geri döndü ve Naciye Hanım’ın da duyacağı bir sesle:

- Hanım kızım, senin çayını içmeden hiçbir yere gitmem. Sen bize çok hizmet ettin. İki cihanda aziz olasın, hiçbir zaman sıkıntı ve acı görmeyesin, dedi.

O anda orada bulunan herkes, başta Naciye Hanım’la Hulûsi Efendi olmak üzere çok sevindiler. Hemen sofralara oturuldu. Hulûsi Efendi, semaverden çayları doldurup başta mürşidi olmak üzere herkese dağıttı. Naciye Hanım içinden Allah’a şükrederken gözlerinden akan yaşlara mânî olamıyordu.

Yemeklerin yenmesinin ardından tazelenen çaylarla güzel bir sohbet oldu. Sonra İhramcızâde Hazretleri, Hacı Pir’in de davetine icabet etmek üzere kalktı ve hep beraber oraya gittiler.

Kadınlar evde ortalığı toplarken Nazife:

- Abla, Efendi Hazretleri nasıl geri döndü, değil mi? Gitseydi, hepimiz çok üzüldük dedi.

Naciye Hanım gülümseyerek:

- Bizim üzülmemize Efendi Hazretlerinin gönlü razı olmadı herhalde, bacım, dedi.

Goncaların Açılışı

Bu ziyaretten bir sene sonra Hulûsi Efendi ve ailesini çok mutlu eden bir olay daha oldu. Hulûsi Efendi'nin Kemal'den sonra ikinci oğlu olan Ahmet Şemseddin dünyaya geldi. İsmi gibi aydınlık yüzlü ve güzelliği ile Ahmet, henüz iki yaşında olan ablası Şefika'ya çok benziyordu. Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım'ın ikisi erkek, altı çocuğu olmuştı. Hepsisi birbirinden güzel, birbirinden farklı olan altı çocuk..

Anne ve babaları hepsine de aynı sevgi ve şefkati gösterirken büyük olanlar da kardeşlerini aynı şekilde sevip kolluyorlardı. Ailedeki eşler arasındaki uyum, çocuklara da yansıyor, bu sayede oluşan evin huzurlu havası hemen fark ediliyordu.

Hulûsi Efendi, bazen camide namazdan sonra ya da ezandan önce geldiğinde, önce camiye ve etrafını dolaşıp yapılan ve yapılması gereken işleri gözden geçirirdi. Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin ilk yerleştiği tarihten bugüne, gerek Şeyh Hamid-i Veli ve ardından gelenlerin gayretleri, gerek halkın ve devletin başındakilerin yardımıyla çevre ihya edilmeye çalışıldı. Bu arada yardım sandıklarıyla da bağış toplanıp cami ve çevresinin imarı düşünüldü. Şimdi yapılacak işler göz önüne alındığında, bu yolla toplanan yardımların yetmeyeceği ortadaydı. Bu nedenle Hulûsi Efendi daha sistemli çalışmalar yapmak ve bunlara kaynak sağlamak için bir dernek kurulmasına karar verdi. Bir süre sonra kendisiyle aynı fikirde olan arkadaşlarıyla 'Şeyh

Hamid-i Veli Camii İhya ve Onarım Derneği' adı altında bir dernek kurdular. Kendisi de, derneğe başkan seçildi.

Ecdada saygı, mirasa sahip çıkma ve tüm bunların özü olan hizmetin daha kapsamlı yürütüleceği için hem kendi adına, hem de katkıda bulunacak insanlar adına seviniyordu.

Şimdi insanları bu konuda organize etmek gerekiyordu. Bunun için çalışmalara başladılar. Yapılacak çok iş vardı. Yaptıkları ilk toplantıdan sonra birlikte Darende'nin civar köylerine gitmeye karar verdiler. Bu köylere ulaşmak için henüz ne yapılmış bir yol, ne de yeterli vesait vardı. Mecburen atla yola düşüp dağ bayır demeden geçip insanlara ulaşacaklardı. Zamanında Hatip Efendi de aynı şekilde çalışmış, köyleri dolaşarak Osmanlı'dan kalan vakıf gelirlerini toplamıştı. Hizmet, çok daha geniş bir şekliyle şimdi de Hulûsi Efendi'de görülüyordu.

O, her zamanki gibi durmadan çalışırken ülkede de önemli değişiklikler oluyordu. Takvimler, Mayıs'ın 27'sini gösterirken radyoda her saat başı verilen haberlerde Silahlı Kuvvetler'in ülke yönetimine el koyduğu ve sıkıyönetim ilan edildiği duyurusu yapılıyordu. Başta Demokrat Parti olmak üzere bütün partiler kapatıldı. Adnan Menderes ve çalışma arkadaşları tutuklanarak Yassıada'ya götürüldü. Ülkenin başına Konsey Başkanı ve Cumhurbaşkanı olarak Cemal Gürsel geçti. Gazetelerde, Yassıada'daki yargılanmalardan bahsediliyor, ama fazla ayrıntıya girilmiyordu.

O günlerde din görevlileri için Tekamül Kursu açıldı. Mehmet Ali Öğretmen, kursiyerlere tarih dersi verecekti. Kursu, Darende merkez ve çevre köylerdeki imam, müezzin ve diğer din görevlileri katılacaktı.

Kursa doğal olarak Şeyh Hamid-i Veli İmam Hatibi Hulûsi Efendi ile Kurtbağı Camii İmamı Hacı Hasan Efendi de katılıyordu.

Mehmet Ali Öğretmen, böyle değerli hoca efendilerin huzurunda

ders vermekten biraz tedirgin oluyordu. Kendini bu konuda yeterli görmüyordu. Ama durum korktuğu gibi olmadı. Zira hoca efendiler hem öğretmenin rahat ders vermesi için ortam hazırladılar, hem de katılımın fazla olmasını sağladılar.

İlk derslerde Türklerin Orta Asya'dan başlayan göçleri, Anadolu'ya gelmeleri işlendi. Sonra sıra Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve yıkılması, İstiklâl Savaşı'na gelindi. Hacı Hasan Efendi, İstiklâl Savaşı sırasındaki anılarını anlattı. Sınıftan bazıları, söz Cumhuriyet Dönemi'ne gelince rahatsızlıklarını dile getirdiler, öğretmen onların fazla üstüne gitmeden konuyu toparlıyordu.

Kursun sonunda sırayla herkese söz verilerek bir değerlendirme yapıldı. Son söz de Hulûsi Efendi'ye aitti. Herkes pür dikkat onu dinlemeye başladı.

- Cenab-ı Allah pek çok sûre ve âyetlerde, emirlerini tarihî vak'aları hatırlatarak anlatır. Meselâ her vakit namazda okumaya çalıştığımız Fil ve Kureyş sureleri bunlara birer örnektir.

Her insanın da bir geçmişi vardır. Bu, bir tarihtir. Babası belli olmayan kişilere ne söylendiğini bilirsiniz. Cibilliyet, geçmiş çok önemlidir. Ot çekilir, köküne bakılır. Tarihini bilmeyen, onu yaşatıp koruyamayan geleceğini de kuramaz ve koruyamaz.

Tarihimizde Alpaslanlar, Fatihler, Kanuniler ve İstiklâl Harbindeki kumandalarımız ve silah arkadaşları da vatanımız için, hürriyetimiz için, geleceğimiz için canlarını ortaya koymuş kahramanlardır. Hep-sini rahmet ve şükranla yâd etmek, dualarla anmak gerekir.

Böylece kurs bitmişti. Ama herkes kursta işlenen derslerden ve en sonunda Hulûsi Efendi'nin anlattıklarından çok faydalandılar.

Evde ise yeni bir heyecan yaşanmaktadır. Naciye Hanım'ın akşam sabah bir bebeği daha olacaktı. Her yeni doğan bebekle sevinç ve mutlulukları bir kat artmakla beraber bu defa daha farklı bir heyecan

duyuyordu. Sık sık çok güzel rüyalar görüyor, bunların etkisi gün boyunca sürüyordu. İşlerini hiç aksatmadan yaparken kızları, hatta oğlu Kemal:

- Anne, kendini fazla yorma, diyerek ona kıyamazlar. O ise:
- Yorulmuyorum çocuklar, siz merak etmeyin, diyerek hiç geri kalmıyordu.

Zaman, yazın en sıcak günleriydi. Hulûsi Efendi, o geceyi köşkte, Tohma'nın çağlamaları eşliğine yine kâh zikirle, kâh gönlünde kaleme gelen şiirleriyle geçirmişti. Sabaha karşı camiye gitti. İçinde değişik bir heyecan vardı. Güzel bir şeylerin olacağını hissederek duyulan bir heyecan... Zaten eşi, çocukları çok yorulsa da, çeşitli insanlarla uğraşmak zorunda kalsa da yaptığı hizmetleri, yaşadığı ecdad toprağı, ille de mürşidinin gönlünden kendi gönlüne akan muhabbetullah, gül kokulu hayatını hep güzel kılıyordu. Ama bu geceki heyecan, bu güzelliği daha bir fazlaştırıyordu.

O gün bir anlam buldu ve bir oğlu daha dünyaya geldi. Takvimler 18 Ağustos 1960'ı gösteriyordu. Hulûsi Efendi, eşinin yanına vardığında bütün odayı kaplayan bir gül kokusu karşıladı onu. Bebeği kucağına alıp kokladı. Çok güzel bir bebektir. Ona ecdadı Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin ismini koydu. Ezanla kulağına "Hamid Hamideddin" dedi.

Daha sonra hayırlı olsun gelenlere bebeği gösterip:

- Anadan doğma evliya görmek isteyen Hamid'ime baksın, dedi. Mutluluklarına diyecek yoktu.

Öte yandan Kemal, o sene orta okulu bitirmiş, Darende'de lise olmadığı için babası onu Malatya Turan Emeksiz Lisesine yazdırmıştı. Ekimin ilk haftası okullar açılacaktı. Naciye Hanım şimdiye kadar çocuklarının hiçbirinden ayrı kalmamıştı. Okulun başlama zamanı yaklaştıkça üzüntüsü yüzünden belli oluyordu. Kemal de üzülüyordu.

Okumak istiyordu, ama ailesinden ayrılma fikrine alışamamıştı henüz.

Okulun açılacağından bir gün önce, Hulûsi Efendi, oğlu Kemal ve Darende'den liseye gidecek birkaç genç hep birlikte Malatya'ya gittiler. Kemal, annesinin elini öpüp vedalaşırken Naciye Hanım göz yaşlarını tutamadı. Oğlunu bağrına basarken:

- Allah'a emanet ol, yavrum, dedi.

Malatya'da bir ev tutmuşlardı. Darende'den giden gençler hep birlikte bu evde kalacaktı. Hulûsi Efendi, oğlunu buraya yerleştirdikten sonra geri dönmek için kalktı. Kemal, babasıyla vedalaşıp onu yolcu ederken esas ayrılığı o anda hissetti içinde. Diğer arkadaşları da aynı durumdaydı. O yüzden bunu pek de belli etmek istemedi. Her zaman ki gibi neşeli sesiyle:

- Haydi arkadaşlar! Sofrayı kuralım da birlikte ilk yemeğimizi yiyelim, dedi. Annesi peynir, yufka ekmek, küçük bir bidon turşu, biraz kavurma ile yaptığı reçellerden koymuştu. Hep birlikte hazırlayıp neşe içinde yemeklerini yediler. Arkadaşları, Naciye Hanım'ın yaptığı kayısı ile gül reçellerinin tadına doyamamıştı. Kemal, yufka ekmeğini yerken birden burnuna evinin kokusu geldi. Kardeşleri ile anne babası bir bir gözlerinin önünden geçiyordu. Derin derin içini çekerken arkadaşı Fikret sırtını sıvazlayarak:

- O kadar üzülme, Kemal. Önceleri insana zor gelir, ama birkaç güne kalmaz alışırın, dedi.

Hulûsi Efendi, oğlu Kemal'i Malatya'da bırakıp döndükten sonra ona hitaben bir mektup yazdı.

Yavrum Kemal'e!

Sana evvelâ Allâhu Azîmü'ş-şân Hazretlerinin ve O'nun Habîb-i edîbî, Rasûl-i necîbî, Sertâc-ı enbiyâ, Muhammedini'l-Musta-

fa-Aleyhi's-salâtü ve's-selâm-Hazretlerine kemâl-i imân ile inanmanı ve Allâh'ın emirlerine tâzim ve nehiyelerinden ictinâp etmekle beraber bütün mahlûk-ı Hudâ'ya şefkat etmeni tavsiye ederim. Allah'a imandan sonra mahlûk-ı Hudâ'ya şefkat umdesi kadar güzel bir şey yoktur.

“Adın nedir?” diye sorana Kemal'dir diyeceksin. Çünkü sana ad olarak Kemal denilmiştir. İnsanın adının Kemal olması, kemâlini artırmaz. Sen kâmil insan olup her bir etvârının kemâl üzere olmasına gayret etmelisin.

Kişinin hüsn-i nesebi, hüsn-i edebidir. Dâima büyüklere karşı hürmet ve küçüklere şefkat et. Tâ ki hürmet ve şefkat gibi iki haslet-i cemileye sahip olmuş olasın. Hasîs olma kim, hased, rûh-ı insaniyeyi dereke-i esfel-i sâfiline ulaştıran bir vesaittir. Cömert ol, çünkü cömertlik bir civan-mertlik şîârıdır. Onun vasıtasıyla âlâ-ı iliyine irtikâ etmeğe yol bulasın. Sahî, Allah'ın sevdiği; mümsik ise Hakk'ın düşmanıdır. İrâde-i ezeliye kâbil-i ta'yir olmaz. Tehzi ve tezkiye nefsin sıfatını güzelleştirerek aksâ-yı kemâla vasıl eyler.

Her zaman iyilere mukârın ol, kötülerden ictinâp et. Kişinin miyârı mukârın olduğu kimsedir. Mezbeleden dâima fenâ, attar dükkanından ise iyi koku intişâr eder. Filânın oğluyum filân yere müntesibim diye dâvada bulunma. Zâhirî edebin, mânevî kemâlin âyinesidir. Bir şîşeye ne korsan onu gösterir. Bir kimseye bir şey tavsiye edeceğin zaman evvelâ nefesine tatbik et, kabul eder ise halka da söyle. Nefsinin kabûl etmediği bir şeyi başkalarına söylerken Allah'tan utan.

Vallâhü'l-muvaffiku ve'l-mürşid.

Bu mektupla Hulûsî Efendi, oğluna, evinden ayrı olsa da nasıl davranması gerektiğini anlatıyordu.

Kabul Olan Duanın Şükürü

Hulûsi Efendi, birkaç sene önce Şeyh Abdurrahman-ı Erzincanî Hazretlerinin türbesini ziyaret ettiğinde oranın harap hâlini görmüş ve çok üzölmüşüü. Camide ellerini açarak ‘Ya Rabbi! Buranın hizmetini bize nasip et.’ diye dua etmişüi. Şimdi bu hizmetin zamanının geldiğini hissediyordu. Birkaç gün önce Ya Şeyh, Hacı Hasan Efendi ve birkaç arkadaşıyla dernekte toplantı yapıp karar aldılar. Cami yıkılıp yerine yenisi yapılacak, türbe Abdurrahman-ı Erzincanî Hazretlerinin şanına layık bir şekilde yeniden inşa edilecekti. Bunlara kaynak temini için onlara yine yol görünüyordu. At sırtında köy köy dolaşıp yardım toplayacaklardı.

Resmî yazışmalar bitip gerekli izin alındıktan sonra o sabah Ya Şeyh ve Hacı Hasan Efendi’yle yola çıkmaya karar verdiler.

Hulûsi Efendi, kahvaltüyı ailesiyle yaptı. Daha sonra âdetleri olduğu üzere çocukları ve eşi kapıya kadar uğurladı onu. Naciye Hanım:

- Allah yardımcınız olsun, Efendi, diyerek ardınca dua etti. Onun çok çalışıp yorulduğunu görüyordu, ama Efendi gece gündüz demeden insanlara hizmet hâlinde olmaktan memnundu. Zaten evde üstüne düşeni fazlasıyla yapıyor, Hulûsi Efendi’nin başını ağrıtmadan evi çekip çeviriyordu. Dışarıdan onu çocuklarıyla sürekli hizmet hâlinde görenlere, böyle bir durumda olmak hayli zor geliyordu, ama Naciye Hanım da eşi gibi hizmetten memnundu. Öyle olunca da yorgunluk ya da yokluk, hiçbir şey gözüne görünmüyordu. Başta Hulûsi Efendi olmak üzere ailedeki herkesin elinde bir bereket vardı sanki.

Naciye Hanım, yazın yetişen sebze ve meyvelerin fazlasını kurutur, reçel ve turşu yapardı. Her şeyi değerlendirmeyi çok iyi bilirdi. Kızları da annelerinin yanında tüm bu işleri öğreniyordu.

Hulûsi Efendi çıktığında Ya Şeyh, kapıda onu bekliyordu. Birlikte çarşıya doğru gittiler. Biraz sonra Hacı Hasan Efendi de onlara katıl-

dı ve yola çıktılar. Bugün Aşağı Setrek'e gideceklerdi. Birkaç gün önce caminin yıkılmasına başlandı. Setrek'in yolu, Balaban'dan geçtiği için önce oraya uğrayıp yıkım çalışmalarının nasıl gittiğine baktılar. Caminin projesini yüksek mimar – mühendis Şerif Ali Akkurt çizmişti. Proje çizilirken Hulûsi Efendi de orijinal fikirleriyle yardımda bulundu.

Caminin tamamına yakın kısmı yıkılmıştı. Bu işe gönüllü köylüler, Şerif Ali Bey'in nezaretinde büyük bir hevesle çalışıyorlardı. Hulûsi Efendi, bu çalışanları görünce çok duygulandı. Duasını kabul ettiği için Allah'a bir kez daha şükretti.

Şerif Ali onları uğurlarken:

- Duadan unutmayın, dedi.

Her üçü de bu çalışmaları görünce daha bir şevkle yol almaya başladılar. Aşağı Setrek'e girince insanların çoğu onları tanıdığı için kimi geçerken saygıyla selâm veriyor, kimi de evlerine davet ediyordu. Bazılarıyla konuşup yapılacak işlerden bahsettiler. Balaban'daki çalışmalardan köylüler haberdardı.

Gittikleri yerlerde daha çok Balaban'daki Camiinin durumu izah ediliyordu. Köylülerden bağış yapmak isteyenler, hemen orada bağışlarını yaptılar. Ama çoğunlukla caminin yapımında kullanılmak üzere selvi bağışladılar. Kimi de inşaatta çalışma sözü verdi.

Böylece köylülerle görüşerek nahır önü denen yere kadar geldiler. Nahır önü, çobanın otlamaya götürürken hayvanları topladığı yerdi. Burada aynı zamanda bir de çeşme vardı. Çevredeki evler, bu çeşmeden evlerine su taşırlardı. Biraz durup dinlendiler. O sırada bir evden yeni pişmiş ekmek kokusu geliyordu. Zaten etraftaki evlerden de onları görenler merak edip kapıya çıkmışlardı.

O gün akşama kadar at sırtında dolaşıp hem köylüleri bu iş hakkında bilgilendirdiler, hem de yardım topladılar. Akşam eve döndük-

lerinde her biri çok yorgundu. Hulûsi Efendi'nin evinde her zaman olduğu gibi misafir vardı. Gelenler, Darende'ye uzak bir köyden hayvanlarıyla gelmişlerdi. Havada kuru bir ayaz vardı. Hemen hayvanlarını bahçeye bağlayıp yemini koydular. Hulûsi Efendi geldiğinde, akşam yemeği hazırlanıyordu. Yemekten sonra vakit geç olduğu için gelen dört beş misafir orada kaldılar. Misafirler yatmadan önce Hulûsi Efendi, onların çıkardıkları çorapları aldı ve götürüp Naciye Hanım'a verdi:

- Hacı Hanım, akşama kadar ayaklarında çoraplar kokmuş. Şunları yıka da sabaha kadar kurusun, dedi.

Çoraplar, kalın yünden örülmüştü. Naciye Hanım hiç sesini çıkarmadan aşağıya indi ve sabun tozu ve soba külü ile çorapları bir güzel yıkayıp sıktı. Çok kalın oldukları için sıkması da biraz zor oluyordu. Sonra da yukarı çıkıp sobanın etrafına serdi. Her tarafının birden kuruması için sık sık bakıp çevirdi. Bir ara yanık gibi kokmaya başladı. Çorapları çevirmek için geldiğinde birinin tabanının yandığını gördü. Çok üzüldü. Böyle bir çorabın yedeği de yoktu ki yerine versin.. Bir an ne yapacağını düşündü. Sonra, sandıktan ona benzer bir yün ip bulup çorabın o kısmın yeniden ördü. İpin rengi iyi uyduğundan çok da belli olmadı. Kendisi epeyce uykusuz kalıp meşgul olmuştu, ama misafirin eline çorabını öyle veremezdi.

Abdurrahman Erzincanî

Eski caminin yıkılmasının ardından coşkulu bir törenle yeni caminin temeli atıldı. Temel atma töreninde birkaç tane de kurban kesilerek fakirlere dağıtıldı. Daha sonra Hacı Ahmet Amcanın daveti üzerine hep birlikte oraya gidildi. Yemekler yendi, sohbet edildi. Hulûsi Efendi çok mutlu görünüyordu. Yeni bir işe başlamıştı. Zor ve zahmetli bir iş, ama ortaya güzel bir eser çıkması her şeye değerdi.

Daha sonraki yıllarda bu konuyla ilgili şöyle demiştir:

- Oğul, bir gün Balaban'a gittik. Şeyh Abdurrahman-ı Erzincanî Hazretlerinin türbesini ziyaret ettik. Caminin ve türbenin harap hâline müteessir olduk. Namazda dua ettik. 'Ya Rabbi! Buranın hizmetini bize nasip et,' dedik. Cenab-ı Allah duamızı kabul etti. 1960 yılında eski camiye yıkıp yenisinin temelini attık. Oğul, bu zat büyük velidir. Buradan geçen Moğol Kumandanı, ordusuyla bu velinin çadırına misafir olmuş, askerlerinin karnını doyurmasını istemiş. Şeyh Abdurrahman Hazretleri, karşıdan geçen geyik sürüsüne seslenmiş. 'İçinizde misafirlerime fedayı can olmak isteyen var mı?' demiş. Sürüden ayrılıp gelen geyiği kesip pişirmiş. Bütün orduyu doyurmuş. Bu kerametini gören Moğol Kumandanı, sekiz yüz askeriyle Müslüman olmuştur. Keramet sahibi büyük velidir.'

Balıklı Havuzun Yapılışı

Bir yandan Balaban'daki caminin inşaatı devam ederken bir yandan da Şeyh Hamid-i Veli Camii'nin etrafının imar işleri sürüyordu. Caminin yakınında bulunan iki tane balık kuyusundan çıkan balıklar, dar bir su yolunu takip ederek yüzüyorlardı. Bu tatlı su balıkları, Urfadakiler gibi çevredeki insanlar tarafından mübarek görülür ve asla onlara zarar verilecek bir şey yapılmazdı. Ülkenin düşmanlarla savaş hâlinde olduğu dönemlerde, savaş bitene kadar balıklar garip bir şekilde ortadan kaybolur, savaşın sonunda kiminin derisinin bir kısmının yüzüldüğü, kiminin yüzgecinin yarısının olmadığı şekilde, yaralı bereli bir hâlde ortaya çıkarlardı.

Hulûsi Efendi, caminin önüne bir havuz yapılmasını istiyordu. Bu sayede balıklar hem rahatça yüzebilecek, hem de caminin önünde estetik bir görüntü olacaktı. Bu düşünceyle Darendeli Sarı Bekir'in oğlu mimar Yücel Sarı Bey'le görüştü. Yücel Bey'in henüz okulu bitmemişti, ama şimdiden herkes ona Mimar Bey demeye başlamıştı.

Hulûsi Efendi, Yücel Bey'le havuz yapımı konusunda anlaştıktan

sonra hemen çalışmalara başladılar. Yücel Bey, böyle bir projede yer aldığı için çok mutluydu. Henüz mimar olmadan Onun böyle bir projede kendisine güvenmesine de ayrıca çok seviniyordu. Etrafta ise bu işe sıcak bakmayanlar vardı. Bunlar hem Yücel Bey'e güvenmiyor, hem de bu işi gereksiz buluyordu.

Hulûsi Efendi, tüm bu hareketlere alıştı. Bugüne kadar yaptığı işlerde sık sık böyle durumlarla karşılaşılıyordu. Bundan sonra Allah'ın izniyle daha birçok hizmeti hedefliyordu ve her zaman böyle karşı sesler de olacaktı. Ama tüm bu olumsuz düşüncelere rağmen elbette hizmet edecek ve yol alınacaktı. Nitekim, çok geçmeden havuz çalışmalarına başlandı. Hulûsi Efendi, her zamanki gibi büyük bir coşku ve hevesle çalışıyordu. Dışarıdan onun bu hâlini görenler, hiç tereddütsüz 'İşte hizmet için dünyaya gelmiş biri..!' diyordu.

O gün sabah üzeri havuzun harcı için kum taşınmış, harç karılacaktı. Hulûsi Efendi öğle namazından önce bir ara evine gitti. Evden gelen habere göre uzaktan birkaç tane misafir gelmişti.

Eve gittiğinde, misafirlere sofra hazırlanmıştı. Tatil olduğu için Kemal de evdeydi. Babasının olmadığı zamanlar, onun yokluğunu aratmaz, misafirlere gereken hizmeti yapardı.

Misafirler gelirken Darendelilerden Hulûsi Efendi'nin çok yoğun olduğunu duymuşlardı. Hemen bir görüp gitmek fikriyle gelmişler, yemek hazırlanınca karşı duramamışlardı. Hulûsi Efendi gelince birlikte yemek yediler ve onu daha fazla meşgul etmemek için hemen kalktılar.

Camide ise Yücel Bey ile yardım eden birkaç kişi havuzun harcını karmaya başlamıştı. Zamanın imkânsızlığından harcı elleriyle karıyorlardı. Harç, ellerini yaksa da onlar yaptıkları işin heyecanıyla bunu pek de umursamıyorlardı.

Onlar keyifle harcı kararken uzaktan Köndel İbrahim Ağa geldi. Köndel İbrahim Ağa da hem bu projeye, hem de böyle bir projede he-

nüz bir öğrenci olan Yücel Bey'in yer almasına çok karşıydı. Yanlarına gelince sırasıyla önce Yücel'e, daha sonra diğerlerin küçümser bir ifade ile bakıp şöyle dedi:

- Sarı Bekir Ağa'nın küçük çocuğunun sözüyle Efendi parayı top-
rağa gömüyor!

Bu söz Yücel Bey'in çok ağrına gitti. Köndel Ağa'ya ağzını açıp tek bir söz söylemeden ellerini harçtan çekti ve temizleyerek hızla oradan uzaklaştı. Diğer çalışanlar da rahatsız olup ne yapacaklarını bilmez bir hâlde öyle duruyorlardı. Ellerini harçtan çekme ile işlerine devam etme arasında bir an kararsız kaldılar. Öte yandan Yücel küskün bir ifade ile hızlı yürürken yolda Hulûsi Efendi ile karşılaştı. Misafirlerini yolcu ettikten sonra onların yanına gelmek için hemen camiye yönelmişti. Onun hâlini görünce bir şeylerin yolunda gitmediğini anladı ve:

- Hayırdır, ne oldu, Yücel Bey, diye sordu.

Yücel, kendisine 'Bey' diye hitap eden ve sevgiyle bakan Hulûsi Efendi'ye ağlamaklı bir ifade ile olanları anlattı. Hulûsi Efendi, Yücel'in koluna girdi ve bir yandan yürüyerek ona şöyle dedi:

- Yücel Bey, herkes tasvip ederse bu işin tadı olmaz. Tabii ki bir işin beğenmeyi de olacaktır.

Sesindeki samimiyet, Yücel Bey'i çok etkiledi. Hulûsi Efendi, şimdiye kadar birçok işi yaparken, insanların kapısına kadar gidip bağış toplarken mutlaka bu durumlarla, hatta belki daha zorlarıyla bile karşılaşmış, sonuçlara bakılırsa hiçbir zaman pes etmemişti. Kendisi, bir çift söze hemen yenilmişti. Önünde Hulûsi Efendi gibi bir yol gösteren vardı. Tabii ki onu kendine örnek alacaktı. Bu düşüncelerle Yücel, eskisinden daha bir şevkle çalışmaya başladı. Bir an önce işin bitmesini, sonucu Köndel Ağa gibi düşünenlerin görmesini istiyordu.

Sıkı bir çalışma sonucu bir süre sonra havuz tamamlandı. Tam ca-

minin önünde, balıkların rahatça yüzebildiği ve dışarıdan bakıldığında çok estetik bir görünüm arz eden havuz, projeye destek veren vermeyen herkesin çok hoşuna gitti. Suyun insana ferahlık veren görüntüsü ile Şeyh Hamid-i Veli Camiinin etrafa yaydığı huzur birleşince, üstelik buna Hulûsi Efendi gibi bir gönül erinin emeği ve alın teri karışınca, ortaya harika bir eser çıkmıştı.

Köndel Ağa, havuzun bitmiş hâlini görünce önceki söylediklerinden dolayı çok pişmanlık duydu. Kendi kendine, 'Sarı Bekir Ağa'nın oğlunun hakkını yedik,' diye söyleniyor, etrafındakilere Yücel'in nerede olduğunu soruyordu.

O sırada yanındakilere havuz hakkında bilgi veren Yücel, bir arkadaşının gelip 'Köndel Ağa her yerde seni arıyor,' demesi üzerine onun yanına gitti. Gayet ciddi bir tavırla:

- Buyur, İbrahim Ağa, dedi. İbrahim Ağa:

- Oğlum, elini öpeceğim. Hakkını helal et, dedi. Sesinde belirgin bir pişmanlık vardı. Yücel, onun gözlerinin yaşardığını gördü. Sahiden tutup elini öpmesinden korkarak elini geri çekti ve:

- Niçin, diye sordu.

- Oğlum, zamanında ben senin için ağır konuştum. Ama şimdi bu konuştuğumdan dolayı utanıyorum. Demek ki biz bilmemişiz. Balıklı havuz çok güzel oldu, dedi.

Yücel Bey, içinden asıl eli öpülesi kişinin, bu projenin ve insanlığa, doğaya faydalı daha pek çok projenin gerçek mimarı olan Hulûsi Efendi olduğunu düşündü. Onun bu hizmetleri yaparken nasıl canla başla çalıştığı geldi gözlerinin önüne. Ona da Köndel Ağa gibi karşı çıkanlar oluyordu ama o her zaman kendinden emin hâliyle yoluna devam ediyordu. Nihayetinde niyeti Hak için halka hizmetti ve karşı çıkanlara da Hakk'tan gelen hoşgörü ve sabır ile karşılık veriyordu. Yücel de kendine onu örnek alarak Köndel Ağa'ya döndü ve:

- Hayır, asıl ben senin elini öpüp hakkımı helal edeceğim, dedi. Bunun üzerine İbrahim Ağa, sevgiyle Yücel'in gözlerinden öptü. Her ikisi de göz yaşlarına hâkim olamıyordu.

Acı Haber

Nazife ile İbrahim Efendi'nin mutlu bir evlilikleri vardı. İki taraftan akraba olmaları, hem de derin bir muhabbetle birbirlerine bağlı olmaları sebebiyle Hulûsi Efendi ve ailesiyle hep iç içe yaşıyorlardı. Hulûsi Efendi, yıllar önce ağabeyini kaybettiğinde, çocuklarına kendi çocukları gibi sahip çıkmış ve Naciye Hanım da aynı hassasiyeti göstermişti. Naciye Hanım gelin geldiğinde İbrahim Efendi on yaşındaydı. Onu kendi kardeşi gibi benimsemiş, kız kardeşiyle evlenince de ona olan sevgisi bir kat daha artmıştı.

Bir sabah, kahvaltıya oturacakları sırada komşularından biri gelip İbrahim Efendi'yi çağırdı. Söylediğine göre ağaç keseceklermiş, İbrahim Efendi'den de yardım istiyorlarmış.

İbrahim Efendi:

- Siz gidin, ben birazdan gelirim, dedi.

Hemen acele ile bir çay içip kahvaltılık bir şeyler yedi ve kalktı. Nazife:

- Biraz daha yeseydin, deyince:

- Komşuları bekletmeyeyim, Hanım. Siz yiyeceklerle. Ben onlara yardım edeyim, gelirim sonra, dedi.

Evden çıkmadan vedalaşır gibi çocuklarını öptü, henüz kırklı olan bebeği kucağına alıp biraz sevdi. Nazife, eşinin bu hareketlerine bir anlam veremedi, ama sesini de çıkarmadı.

İbrahim, komşunun bağına gidene kadar onlar bir tarafından ağacı kesmiş, gövdesine ipi bağlamışlardı. İbrahim Efendi yanlarına varınca:

- Kolay gelsin! Ağalar dedi.

- Buyur, İbrahim Efendi. Seni de sabah sabah rahatsız ettik, ama şunu beraberce bir çekelim.

Birlikte tutup çekerken ağaç, büyük bir gürültüyle, beklenmedik bir hızda düşmeye başladı. Ağacın geldiğini gören herkes hızla kenara çekilirken İbrahim Efendi'nin ayağı bir şeye takıldı ve tökezleyip düştü.

Acı haber bir anda duyuldu. İbrahim Efendi, düşen ağacın altında son nefesini vermişti.

Nazife ile çocukları, Zebo haberi duyunca bir an duyduklarına inanamadılar. Hulûsi Efendi ise ağabeyinin emaneti olan İbrahim Efendi'nin öldüğünü duyunca tarifi imkânsız bir acıyla yandı. Ama büyük bir metanet ve teslimiyetle acılara göğüs gerip eşini kaybeden Nazife ile çocuklara destek olmaya devam etti. Yıllar önce ağabeyini kaybettiğinde de çocuklara aynı şekilde sahip çıkmıştı. Şimdi, takdir-i ilâhî aynı görevi bir kez daha yüklüyordu omuzlarına.

Naciye Hanım, kardeşinin nasıl teselli edileceğini bilmiyordu. Nazife:

- Abla, gördün mü başımıza geleni, diye ablasının omzuna düşüp ağlarken Naciye Hanım da ağlıyordu.

İbrahim Efendi'nin vefatıyla Hulûsi Efendi'nin evi, taziyeye gelenlerle doluyordu. Bu acılı günlerinde bile başta Naciye Hanım olmak üzere bütün ev halkı, gelenleri karşılayıp ağırlamaya gayret ediyordu.

Nazife'nin işi bugünden sonra artık çok zordu. Üstünden zaman

geçtikçe acı biraz hafifler gibi oluyordu, ama yüreğinin bir tarafı hep yanıyordu. Çocukları babasız kalmıştı. Ama Allah'a şükür, Hulûsi Efendi vardı. Biliyordu ki çocukları yetişirken, Hulûsi Efendi onlara kol kanat gererdi. Hem ablası Naciye Hanım da her zaman manevî desteğiyle Nazife'nin yanında olurdu. Onların varlığı, Nazife'ye büyük bir güven veriyordu.

Hulûsi Efendi'nin çektiği sıkıntı ve acılar, gönülünün sultanı, mürşidi İsmail Hakkı Hazretlerinin malumuydu. İsmail Hakkı Hazretleri gibi Hak yolunun yolcuları ya da halkın dediği gibi gönül sultanlarının kalp gözü açıktır ve ihvanım dediği dervişlerinin her hâlini Allah'ın izniyle ayan beyan görür ve bilirler. Dervişler de mürşidlerini her an gönüllerinde tutar, her şeyde onu görür ve her işlerinde onunla beraberdirler. Hulûsi Efendi, mürşidi için yazdığı birçok şiirde bu durumu anlattı:

*Dilberle dem berâber derd ü elem berâber
Cân ten o dilber oldu bilmem ki nem berâber*

*Mevlâ da yâr-ı Mecnûn Leylâ da yâr-ı Mecnûn
Sahrâ da yâr-ı Mecnûn gezdikçe gam berâber*

*Gül derdli gonca derdli yâr benden önce derdli
Şol derdli nice derdli derd ile em berâber*

*Men zâr edince dilber bakıp da hande eyler
Yârsızca Ab-ı Kevser olsa n' idem berâber*

*Bahtın Hulûsi yâver yâr oldu ol dilâver
Elde sabûh u sâgar ol gonca-fem berâber*

Mürşidi uzakta da olsa o, gönülden her an mürşidiyle. O zaman her türlü kazaya rıza hâli daha bir kolay olmakta, daha doğrusu olağan bir hâl görünmektedir. Kazalar ardarda gelir ama o, dervişin imtihanıdır ve kazaya rıza hâlini yardan öğrenmiştir. Her an olduğu gi-

bi yeğenini kaybettiğinde de mürşidi onun yanındaydı ve manevîyatıyla ona destek oldu.

Yakın arkadaşı Ya Şeyh, ondaki bu metanete hayran oluyordu ve hiç şaşırıyordu. Ondanda doğrusu böyle bir hareket beklenirdi. Zaman zaman içinden ‘Gücüm yettiğince hep Efendi’nin yanında olmak isterim. Onun her hâli bana yeni bir şey öğretir,’ der, o anda Hulûsi Efendi gülümseyerek bakıp sırtını sıvazlandı.

Ya Şeyh’in bu duası Cuma’nın eşref saati gibi mübarek bir zamana denk gelmiş olmalı ki her zaman onun yanındaydı. Yaklaşık yirmi yıl önce Konya’ya gurbete gittiğinde ondan uzun süreli ayrı kalmıştı. O zaman Efendi, ona ne güzel bir mektup yollamıştı.. Ya Şeyh, ondan aziz bir hediye olarak o mektubu özenle saklıyordu. Şimdi de Hulûsi Efendi’nin çıkacağı ilk hac yolculuğunda birlikte olacaktı. Hem de mürşidleri İhramcızâde Hazretleriyle.

Hulûsi Efendi, mürşidi İhramcızâde Hazretlerinin hacca gideceğini duyunca, gönlünden birlikte gitmeyi çok istedi. Nitekim bir süre sonra mürşidinden ‘Hulûsi, oğlum. Sen de hazırlan,’ haberi gelince, sanki dünyalar onun oldu. Hemen hazırlanmaya başladı. Tabii Ya Şeyh ve Darende’den birçok seveni de.

Darende o günlerde çoğalan suyu, çağlayıp akan Tohması ve gelin başı gibi süslenen ağaçlarıyla baharı yaşıyordu. Aynı bahar, daha bir coşkuyla Hulûsi Efendi’nin gönlünde yaşıyordu. Hem mürşidi ile o mübarek beldelelere gidecek, hem de ecdad toprağına yüz sürecekti. Ecdadı Resul-u Kibriya Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)’nın doğduğu ve mübarek ömrünü geçirdiği topraklara.

Kısa sürede hazırlıklar yapıldı. Gerek pasaport işlemlerinde, gerek diğer hazırlıklarda hiçbir sorunla karşılaşmadan hepsi kısa sürede tamamlandı. Otobüsle gidilecekti. Bütün ziyaretler yapıp birçok yerler görülecekti. Hulûsi Efendi, yola çıkmadan önce dernekteki arkadaşlarıyla bir toplantı yaptı. Hâlen yürütülmekte olan işler gözden geçi-

rilip o yokken neler yapılacağı konuşuldu.

Veda günü geldiğinde, bütün çocuklarını tek tek öptü. Kemal, on sekizine gelmişti. İki sene önce liseyi okumak üzere Malatya'ya gittiğinde ailesinde uzakta kalamamış, okulu bitirmeden geri dönmüştü. Babası, onun gözlerindeki hasreti görmüş ve tekrar dönüp okuması için ısrar etmemişti. Şimdi evindeydi ve ailesinin yanında olmaktan çok mutluydu. Hulûsi Efendi vedalaşırken onu gözlerinden öpüp:

- Annen ve kardeşlerin evvel Allah'a, sonra sana emanet! Diyerek oğlunu onurlandırdı.

En son hanımı ile vedalaştı ve:

- Hakkını helal et, Hanım. Bir isteğin var mı, diye sordu.

Naciye Hanım:

- Sağlığın, Efendi. Selâmetle gidip dönün, inşaallah. O mübarek yerlere bizim için de yüz sürüp dua edin, dedi.

Darenden gidecek olan Ya Şeyh, Telinli Ali Ağa, Yazıköylü Hallo Ağa, Kara Mustafa, Gökyarlı Hüseyin Ağa, diğer birkaç kişi ve nihayet Hulûsi Efendi bir araya toplandıklarında, böyle kutsal bir yolculuğa, üstelik mürşidleriyle çıkmanın sevinciyle çocuklar gibi şendiler.

Otobüsle gittikleri için önce Medine'ye vardılar. Yorucu ama çok zevkli bir yolculuk geçirmişlerdi. Medine'ye indiklerinde bir başka duygulandı Hulûsi Efendi. Peygamber Efendimiz'in ashabıyla hicret ettiği mübarek belde Medine.. Resûl-u Kibriya'nın Ravzası'na gittiklerinde bir başka duygulandı. Gönülden hasbihâlini ederken gözlerinde yaş vardı. Öyle bir hâlet-i rûhiye içindeydi ki 1962 yılında değil de, sanki Asr-ı Saadet döneminde, Resulullah ve ashabıyla bir sohbetteydi. Resulullah Aleyhissalâtu Vesselâm, gülümseyen gözleriyle ona 'Hoş geldin, Ya Hafid (torun)!' der gibiydi. Hulûsi Efendi, bu hâlde

uzunca bir süre kaldı. Arkadaşları onu rahatsız etmemek için yanına yaklaşmadılar.

Bir süre sonra Mescid-i Nebevî'de öğle namazını kıldılar. Oraya vardıklarının haftasına Hulûsi Efendi ailesine bir mektup yazarak hem kendi hâllerini bildirdi, hem de onların hatırını sordu.

Ahmed Şemseddin ve Hamid Hamideddin

26 Zilhicce-i Şerife mütesadif cuma namazını Mescid-i Nebevi Aleyhissalatü vesselâm'da kıldık. Münevver Ravza-i Aleyhissalatü Vesselâma bakarak mektubu yazıyorum ve sizleri de hatırlıyorum.

Muhtelif ırklara mensup Müslüman kardeşlerimizin içinde bir huzûr-ı ma'nevîyede bulunmakta ve onların refik kabullerini neban iden muhabbetlerinin mazhariyetiyle dil-şâd olmaktayız.

Yarın İnşallahü teâlâ fâriza-i haccı ifa için, Mekke-i Mükerre-me'ye hareket etmek müyesser olursa gideceğiz. Cümle hüccâc-ı kirâm sıhhat ve âfiyetteler. Ol tarafta cümle ahhaba ve akrabaya selâm ve dualar eder, gözlerinizden öperim.

Bütün hemşehrilere Muhyiddin

Efendi, Telinli Ali Ağ,

Gökyar'lı Hüseyin Ağ

Cümle muhabbetle bir refika

Dualar içindedirler.

26/04/1962

Ertesi günü kamyon, minibüs, ne denk geldiyse binip Mekke'ye gittiler. Orada İhramcızâde Hazretlerinin kaldığı oteli buldular. Hulûsi Efendi, onun elini öperken yüreği sevgiliye kavuşmanın heyecanı ile çarpıyordu. Bir süre birlikte kaldıktan sonra tavafa gittiler. Mübarek Kâbe, bütün ihtişamıyla karşılarında duruyordu. Hz. İbrahim'in, Rabbi adına oğlu İsmail ile inşa ettiği Kâbe'nin etrafında tavaf ederken insanlar, tüm dünyevî ihtiraslardan, kaygılardan arınıyordu sanki.

Dünyanın her yerinden gelmiş hacılar, farklı renk ve görünüşteydiler. Farklı dilleri konuşuyorlardı ama şu anda hepsi de tek yürek hâlinde, aynı dilde 'Lebbeyk!' diyerek Allah'a yalvarıyor, ona kul ve Resulullah'a ümmet oldukları için şükrediyorlardı. Şimdi ise nimetlere layık olmak için yalvarmak kalıyordu geriye. Kâbe'nin etrafında bu duygularla, tüm Müslümanların felahı için dua ediliyordu. Burası, benliğin silindiği, yaratılış gayesinin idrak edildiği kutlu bir yerdi.

Mekke'de kaldıkları süre içinde Hulûsi Efendi ve arkadaşları, fırsat buldukça İhramcızâde Hazretlerini ziyarete gidiyorlardı. Hep bir araya geldiğinde, hemen bir sohbet ortamı oluşuyordu. Yanan semaverler eşliğinde, kâh söylenen ilâhîler, kâh sözden daha çok şey anlatan sükût hâliyle feyizli sohbetler yapılıyordu. Resulullah Efendimiz'in ashabıyla Kâbe'nin karşısında yaptığı sohbetler gibi.

Onlar da öyle derin ve anlamlı bir sükût hâliyle sohbet ederlerdi ki, her birinin omuzuna birer kuş konmuş gibi hiç kımıldamadan bu hâli devam ettirirdi. Şimdi onlar da bu manâyı sürdürüyordu.

Bu şekilde her gün bir öncekinden daha güzel ve doyumsuz geçerek dönüş vakti geldi. Dönerken vedalaşıp ayrılmak çok zor oldu. Hulûsi Efendi, İhramcızâde Hazretlerinin elini öperken ayrılık acısı şimdiden içine çökmüş gibiydi. Dönen bütün hacılarda, buraya gelirken hissettikleri heyecan ve sevincin yerini bu mübarek beldelerden ayrılmamanın mahzunluğu almıştı. Bu mahzunlukla tekrar en kısa zamanda buralara gelebilmek için niyet ettiler.

Hacılar dönmeye yakın Hulûsi Efendi'nin evinde büyük temizlik başladı. Naciye Hanım, bahçedeki ocağı yaktı. Büyük kazanda ısıtmak için su koydu. Sonra uyuyan çocukların yanına varıp:

- Kızlar, haydi kalkın! Bugün iş çok, diyerek onları kaldırdı.

Biraz sonra hepsi kalkmış, yataklar toplanmıştı.

- Fatıma, sen çayı koyup kahvaltıyı hazırla. Hatice, sen de gel, şu

perdeleri indirelim.

Yemekten sonra iki leğende, evde örtü perde, çocukların çamaşır-ları, ne varsa yıkandı. Pınardan akan suyla durulandı. Bazıları kay-namaya atıldı. Çamaşır elde, beyaz sabun ve sodayla yıkanıyordu. Soda, elleri tahriş ediyordu, ama başka çare de yoktu. Evin içini ise Hatice ile Fatıma temizliyor, Nazife de onlara yardım ediyordu. Zey-nep Hanım da gelmiş, henüz iki yaşında olan Hamideddin ile ilgile-niyordu.

Birkaç günde bütün işler bitti. Naciye Hanım da, kızlar da çok yo-ruldular.

Hacıların geleceği gün Naciye Hanım, erkenden yemekleri yapma-ya başladı. Kestikleri kurbanın bir kısmını bugün için ayırmışlardı. Ondan pilav, nohut gibi yemekler yaptı. Daha sonra kızlarla sarma sardılar, sütlaç yaptılar. Naciye Hanım'ın elinden çıkan yemeklerde her zaman farklı bir lezzet vardı. Basit bir sebze ya da bildiğiniz bul-gur, onun elinde tadına doymulmayacak yemeklere dönüşebiliyordu. Gelen misafirler, burada yedikleri yemeklerin tadını hiçbir yerde bula-madıklarını söylüyorlardı.

Darende'nin çarşısında hacıları karşılama, çok coşkulu ve güzel oldu. Herkes yakınlarına kavuşmanın sevinci içindeydiler.

Hulûsi Efendi, karşılamaya gelen oğlu Kemal, yeğenleri ve diğer arkadaşlarıyla eve doğru giderken ailesini çok özlediğini hissetti. Ga-riptir, hacca gidildiğinde insanın aklına ne ailesi geliyor, ne de evi. Onlar için dua ediyor, ama herhangi bir özlem duymuyor. Ne zaman ki eve dönüş başlıyor, işte o zaman ailesini özlediğini anlıyor insan.

Evde büyük bir sevinçle karşılandı. Çocuklarını ve yeğenlerini tek tek sarılıp öptü, gelirken yoldan onlar için aldığı hediyeleri verdi. Ev-de tam bir bayram havası vardı.

Hulûsi Efendi, hacdan döndüğü için âdet olduğu üzere uzaktan

yakından insanlar onu ziyarete geldiler. Zaten sevenleri ziyarete gelmek için her fırsatı ganimet bilirlerdi. Darende dışından gelenler için bu ziyaretler daha bir tat verirdi insana. Bulunduğu şehirden çıkıp Darende'ye varana kadar gördüğü her yer bir başka güzeldir. Geçtiği yerler, ağaçlar, çağılayan sular bir müjde verir gibidir. Dostu görecekt olmanın müjdesini. Bilir Darende'ye ayak bastığını. Oranın havasını teneffüs ettiğinde hasreti bitmeye yüz tutar sanır. O zâtın eşiğinden girip sofrasında, sohbetinde bulunmak, güzel sesini duyup etrafa şefkatla bakan ışıklı gözlerini görmek... Edebinden yüzüne bakamasa da hisseder bunu. Sanır ki tüm hasreti bitmiştir. Ama işte orada yarıldığını anlar. Ziyareti bitip de dönüş yoluna geçtiği anda daha büyük bir hasret kaplar yüreğini. Artık hayali gözünde, yâdı gönlünde yaşar. Bu, bir dahaki ziyarete kadar böyledir.

İşte böyle bir sebep olur ya da hiç sebepsiz 'Yürü gönül, gidelim!' der kendi kendine, düşer yollara. Taze bir gönülle etrafa daha bir sevgi ve hoşgörülle bakarak döner geriye. Böylece merhale merhale manevîyatının zenginleştiğini hisseder. Başına bir hâl gelse, 'Bu çile çekilmez,' yerine bu 'Dosttan gelen bir imtihan. Ona yaraşır şekilde geçmem lazım,' der. İşte yâre yakın olmanın manevîyatını zenginleştirmesidir bu. Yakın olup hâliyle hâllenmenin.

Ziyarete gelenler arasında Kangal Müftüsü Abdullah Efendi de vardı. Abdullah Efendi, Hulûsi Efendi'ye sarılarak:

- Bir hacıya sarılan, bin nebiye sarılmıştır, mealindeki hadis-i şerifi okudu. Sonra da:

- Okumuş olduğu hadis-i şerifin yerini gösterelim, dedi ve kütüphaneden Şîr'atül-İslâm adlı eseri alıp hadisi buldu.

Karşılıklı bir süre oturup hâl hatır sorulduktan sonra yemek geldi. Hulûsi Efendi yemeğe tuz ile başladı ve ardından bununla ilgili Peygamber Efendimiz'in Hz. Ali (r.a.)'ye hitaben söylediği hadis-i şerifi okudu. Abdullah Efendi:

- Efendim, bu hadis-i şerifin yerini gösterir misiniz? Diye sordu. Hulûsi Efendi, oturduğu odadaki bulunan kitaplıktaki kitaplardan birini alarak hiç aramadan bir yerini açtı ve okuduğu hadis-i şerifi Müftü Efendiye gösterdi. Müftü, hadis-i şerifi okudu ve şaşkınlığını gizleyemeyerek:

- Fesuphanallah! Fesuphanallah! Ben böyle sûrat-i intikalde verilen böyle bir cevaba rastlamadım, dedi.

Müftü Efendi daha sonra Sivas'a, İhramcızâde Hazretlerini ziyarette gittiğinde bu olayı anlattı. İsmail Hakkı Hazretleri bu duruma memnun olup gülümseyerek:

- Gardaşım! Onu da biz yetiştirdik, onu da biz yetiştirdik.. dedi.

Sâdık Bir Rüya

Bir gece sabaha karşı heyecanla uyandı Hulûsi Efendi. Yatsıdan sonra biraz kütüphanesinde kitaplarıyla vakit geçirmiş, daha sonra seccadesinde zikirle meşgul olup namaz kılariken üzerine bir ağırlık çökmüştü. Kalktı, yavaşça yatağına uzandı. Bir süre sonra heyecanla uyandı. Onun heyecanından olsa gerek Naciye Hanım da uyanıp:

- N'oldu Efendi, diye sordu.

Aynı heyecanı devam eden Hulûsi Efendi kalkıp oturdu ve:

Çok güzel bir rüya gördüm, Hanım. Hz. Aişe Validemiz'i gördüm. Parmaklarının ucuna kadar tesettürlü idi. Koynundan bir şey çıkardı, bana verdi. Parlak bir lambaya benzer, tarifi mümkün değil, bembeyaz nur.

Bu rüyaya Naciye Hanım da çok sevindi. Zira akşam sabah bir bebeği daha olacaktı ve bu rüya sanki bir müjde verir gibiydi.

Nitekim o gün Naciye Hanım'la Hulûsi Efendi'nin dünya güzeli bir kızları oldu. Hulûsi Efendi, bebeği kucağına aldığı anda Aişe Valide-miz'in yüzü geldi gözlerinin önüne. Sanki aynı güzellik şu anda kendi kızının yüzünde gibiydi. Bebeğin kulağına Ezan-ı Muhammedî'yi okuyup Aişe-i Sıddıka ismini koyarken çok duygulandı.

Bu küçükük sarışın bebeğin doğumu evdeki herkesi çok sevindirdi. Ablaları ve Kemal, bebeği elden bırakmıyorlardı.

Hulûsi Efendi, çocuklarının hepsine eşit davranıyor, ama küçük-lere daha bir şefkat gösteriyordu. Sofraya hep birlikte oturduklarında küçükleri kucağına alıp kendi eliyle yemeklerini yediriyordu. Onun bu şefkatini gören bir tanıdıkları:

- Efendim, çocuklarınızdan hangisini daha çok seviyorsunuz? Di-ye sordu. O da şöyle cevap verdi:

- Zâtın bir tanesine sormuşlar. Çocuklarınızdan en çok sevdiğiniz hangisidir? O da, 'Çocuklarımdan en çok sevdiğim büyüyünceye ka-dar en küçük olanını, iyi oluncaya kadar hasta olanını eve dönünce-ye kadar gurbette olanını, diye cevap vermiş.

Verdiği bu misal ile çocuklar hakkındaki duygularını en güzel şe-kilde anlatmıştı.

Hacı Esat Efendi

Darende'deki âlim Esat Işık Hoca, seksen yaşına geldiğinde Da-rende'deki evinde vefat etti. Vefatından önce Hulûsi Efendi ile görüş-müş ve değerli eserlerin bulunduğu kütüphanesini, bir duvar saatini ve bir miktar gayrimenkulunu, Şeyh Hamid-i Veli Camii ve kütüpha-nesine bırakmak istediğini söylemişti. Hulûsi Efendi, bu kararına çok memnun oldu.

Esat Hoca, Hulûsi Efendi'ye bağlı âlim bir zattı. Bir gün Hulûsi Efendi ona:

- Biraz ders görsek iyi olacaktı, demiş. O da:
- Senin gördüğün ders kâfi. Sana bir şey öğretecek, ders verecek hoca yok. Senin ilmin sana kâfi, diyerek karşılık vermişti.

Bir gün Hulûsi Efendi ondan bahsederken şu olayı anlattı:

- Darende'nin âlimlerinden Hacı Esat Efendi vardı. Bir gün iki satır bir şiir yazmış. 'Hulûsi Efendi, sana şair diyorlar. Şunu tamamla da ver,' dedi. Kâğıdı aldım, hemen yazmaya başladım. 'Hulûsi Efendi, acelesi yok. Sonra yazarsın,' dedi. 'Hoca Efendi, şimdi doğuyor, dedim. Şiirini yazıp verdim. Şaşırdı, özür diledi. 'Oğlum, seni sına-dım,' dedi. Ondan sonra cemaatimizden ayrılmadı. Şu şiiri yazmış-tım.

*Sen ben deyû gezerdim ilm-i rüsûm içinde
Bu benliğim bıraktım geçdim o nâzlı tenden*

*Bildim ki benliğimmiş aradaki o perde
Benliğimi yok etdim çıkdım libâs-ı benden*

*Bir mürde idi cânım işbu libâs içinde
Hayyım hayâtı buldum çıkınca ol kefenden*

*Gördüm ki benliğimdir boynumda bir selâsil
Tahrîk edince anı kurtuldum her resenden*

*Geldim cihâna lâkin bildim ki bir garîbim
Benlik beni ayırmış efsûs ki ol vatandan*

*Bir ses işitdi gûşem ko benliğini yâr ol
Çâk eyleyip girîbân çıkdım o pîrehenden*

*Bu sözleri HULÛSî yazmak muhâl olurdu
Dâd olmasaydı tâ ki ol serv-kad semenden*

Göz Nûru Gönül Mihmanı

Hulûsi Efendi, bir sabah kahvaltıdan sonra camiye gitmek için evden çıkarken Ya Şeyh ile karşılaştı. Ya Şeyh'in telaşlı hâli dikkatini çekip:

- Hayrola, kardeş? Ne bu telaşın, diye sordu.

- Efendi, ben de sizi çağırmaya geliyordum. Efendi Hazretleri gelmiş, çarşıdaymış. Haydi, birlikte gidelim!

- Ya, öyle mi? Haydi öyleyse, geç kalmayalım!

Hulûsi Efendi, İhramcızâde Hazretlerinin geldiğini duyunca sevinçle karışık bir heyecan hissetti. Ya Şeyh'le çarşıya giderken Naciye Hanım da kapıda onların konuşmalarını duymuş, aynı heyecanla içeri girip:

- Haydi, çocuklar! Hemen ortalığı toplayalım. Efendi Hazretleri gelmiş. Hazırlık yapalım. Öğlene belki bize gelir, dedi.

Kızlarla Naciye Hanım hemen hazırlığa koyuldular. Naciye Hanım, ocağa yemeği koyup bakması için kızlardan birini tembihledi. Kemal'i, annesi Zeynep Hanım'ı çağırması için gönderdi. Kendi de acele ile giderek bağda yetişen taze sebze ve salatalıklardan topladı. O kadar uzun yolu nasıl gitti, nasıl toplayıp geri döndü, kendisi de farkında değildi. Geri döndüğünde ev toplanmış, ocağa koyduğu yemek de pişmişti. O arada Nazife de gelmiş, kızlara yardım ediyordu. Naciye onu görünce sevindi ve:

- Duydun mu Efendi Hazretleri gelmiş. Belki bize de gelir diye hazırlık yapıyoruz, dedi.

- Duydum, Abla. Çocuklar söyledi. Ne yapılacaksa söyle, ben de yapayım.

- Yemek pişti çorba ile pilav da yapalım. Şu yeşillikleri ayıklayıp yıkayalım. Efendi Hazretleri taze sebze sever. Biraz da soğuk çorba katarsak her şey hazır oldu demektir.

- Tamam, abla. Şimdi her şey hazırlanır.

Gerçekten de öğlene kalmadan bütün yemekler pişip salatalar, Naciye Hanım'ın daha önceden yaptığı erik, kayısı hoşafı hazırlandı. Güzün yapılan kayısı pelverdeleri ile taze petek baldan da koydular. Muhabbetle hazırlanan sofrada her şey tamamdı.

Öte yandan İhramcızâde Hazretleri ve yanındakiler Somuncu Baba Hazretlerini ziyaret edip öğle namazını kıldılar. Hulûsi Efendi, camiden çıkarken müşidini eve davet etmek istiyordu. O daha bir şey söylemeden Hazret:

- Hulûsi, bizi bu defa böyle kabul et, dedi.

Hulûsi Efendi, bunun üzerine daha bir şey diyemedi. Üzülmüştü. Ya Şeyh ve Telinli Hanifi Ağa ile birkaç kişi birlikte eve döndüler. Evde sofranın hazırlanıp Naciye Hanım ile çocukların Efendi Hazretlerini beklediğini görünce daha çok üzüldü. Hemen Hanifi Ağa'ye dönüp:

- Hanifi Ağa, Efendi Hazretleri ve yanındakilere yetiş. Hacı Naciye Hanım ahuzar ediyor. Sofrayı hazırlamış, Efendimiz'in teşrifini bekliyor, de.

Hanifi Ağa hemen ayağa kalktı ve:

- Peki, Efendi, sen merak etme, diyerek çıktı.

Hanifi Ağa, kısa bir sürede Efendi Hazretlerine yetişti. Onca yolu sanki kuş olup uçarak bir çırpıda almıştı.

Kafileye yetişince yanındaki ihvanlardan birine Hulûsi Efendi'nin söylediklerini tekrar etti. O da gidip İhramcızâde Hazretlerine söyledi. İhramcızâde Hazretleri dinlerken gülümsüyordu. Onun sözü bitince:

- Gardaşım Hacı Naciye Hanım sofrayı hazırlamışsa bekletmeyelim. Hemen dönelim, dedi.

Hep birlikte dönerlerken Hanifi Ağa çok mutluydu. Eve vardıklarında, Hulûsi Efendi ve eşinin sevincini tahmin edebiliyordu. Yol boyunca bunu düşünüp 'Hay mübarek! Kimsenin gönlünün incinmesini istemez,' dedi kendi kendine.

Evde ise Hulûsi Efendi mahzunlaşan eşine:

- Üzülme, Hacı Hanım. Siz bu kadar muhabbetle hazırlık yaptınız. Allah boşa vermez, inşaallah, dedi ve evde daha fazla duramayarak dışarı doğru bakmaya başladı. Gelirlerse eğer, yolda karşılamak istiyordu. Bir süre yürüdükten sonra uzaktan geldiklerini gördü. Gözleri yaşarak mürşidini karşıladı. Hulûsi Efendi, misafirlerini hep böyle istekle ve sevinerek karşılardı. Ama bu gelen sıradan bir misafir değildi. Gözünün nuru, gönlünün sultanı, mürşidi İsmail Hakkı Hazretleriydi.

Hep birlikte, muhabbetle yemekler yenirken Hulûsi Efendi biraz sofralarla ilgilenmekten, biraz da heyecandan bir lokma yemek yemedi. Yemeğin sonuna doğru İsmail Hakkı Hazretleri, kendi önünde duran yemeği uzatarak:

- Hulûsi, sen çok yoruldun. Şu yemeği ye, dedi.

Hulûsi Efendi, sesini çıkarmayarak tabağı aldı ve kapıya yakın olan sofraya oturarak yanındakilerle yedi. Yediği ya iki ya da üç lokmaydı ama her şeyden yemiş gibi doymuştu.

Yemeğin ardından sohbet olurken, Hulûsi Efendi'nin yazdığı ilâhîler okundu.

İçeride ise Naciye Hanım'ın sevincine diyecek yoktu. İhramcızâde Hazretlerinin gelmesi ve onu ağırlamak, herkese nasip olmazdı. Mütevazı evlerinde Allah öyle bir gönül genişliği vermişti ki hem böyle büyük veliyi ve hem de yanındaki sevenlerini ağırlıyor, bu sırada evdeki çocuklardan ne bir ses, ne bir gürültü duyuluyordu. Her şey öyle bir düzen içinde yapılıyordu ki, gelen onca misafir en ufak bir rahatsızlık duymadan yemeklerini yiyip çaylarını içiyor ve muhabbetli sohbet ortamı kurulabiliyordu. Naciye Hanım ve çocukları çok yorulmuştu, ama hiçbirinin aklına yorgunluk gelmiyordu.

Sohbetin sonunda Hulûsi Efendi misafirleri yolcu ederken İhramcızâde Hazretleri:

- Oğul Hulûsi, bu sene Naciye Hanım kızımızla hazırlanın. Sizinle Medine'de, buluşalım, dedi.

Tek söz söylemeden başını eğdi. Sevinçten içi içine sığmıyordu. Yine hac yolu görünmüştü. Hem de eşi Naciye Hanım'la.

Misafirlerin hepsi gittikten sonra içeri girdi. Naciye Hanım ve diğerleri ortalığı topluyor, Zeynep Hanım bir buçuk yaşına gelen Aişe'ye yemek yediriyordu. İçeri girmesiyle yemek elinde ayağa kalktı. Hulûsi Efendi:

- Rahatsız olma, Valide Hanım, dedi ve Naciye Hanım'a dönüp:

- Hacı Hanım, müjdemî isterim! İkimize de hac yolu göründü. Hem de Efendi Hazretleriyle, dedi.

Naciye Hanım bunu duyunca hemen elindeki işi bırakıp geldi, eşinin yanına oturdu ve:

- Efendi Hazretleri mi söyledi, diye sordu.

- Evet, Hanım. Bu sene birlikte gideceğiz, inşaallah..

Nazife, ablasına dönüp:

- Abla, ne güzel! Efendi Hazretleriyle hac yapacaksınız, diyerek onların sevincini paylaştı.

O sırada yürüyerek yanına gelen Aişe'yi kucağına aldı ve:

-Çocuklar da çok küçük, dedi.

Annesi Zeynep Hanım:

-Kızım, sen çocukları merak etme. Kemal, Hatice, Fatıma büyüdüler çok şükür. Hem teyzeleri de burada nasıl olsa. Ben de buradayım. Sen rahat rahat gidip gel, dedi.

Önlerinde Ramazan-ı Şerif vardı. Gitmelerine daha üç aydan fazla vardı.

Hulûsi Efendi'ye saygı duyup sevenlerden gurbete ya da askere gidenler veya dönenler, önce mutlaka ona uğrar, hayır duasını almak isterlerdi. Necip adındaki bir ihvanı, Ramazan'dan önce gurbete gitmek üzere köyünden çıktı. 'Önce Efendi'yi ziyaret edip bir duasını alayım,' diye düşünerek Efendi'nin kapısına vardı. Vakit öğleden sonraydı. Evde birkaç tane daha misafir vardı. Hep beraber oturuldu. Hazırlanan yemekler yendi. Necip izin isteyip kalkacakken Hulûsi Efendi:

- Oğul Necip! Evi yaptırmışsın, biraz yardım etmek istiyoruz. Sana 50 lira vereceğiz. İhtiyacının bir kısmını karşılırsın, dedi.

Necip, bir yandan 'İçimdeki sıkıntı Efendi'ye ayan oldu. Şimdi ben ne yapacağım?' diye düşünürken bir yandan da utana sıkıla:

- Aman Efendim, ben sizin dua ve himmetinize muhtacım. Himmet ederseniz esans satmaya gidiyorum, duanızla bereketli bir kazanç elde ederim, İnşallah, diyerek parayı almak istemedi.

Hulûsi Efendi onun çok sıkıldığını görünce bereket parası olarak on lira verdi. Necip parayı alıp hürmetle Efendi'nin elini öptü ve izin isteyerek çıktı. Önce camiye gitti. Giderken heyecandan bacakları tit-

riyordu. Efendinin gösterdiği şefkat ve yapmak istediği iyilikten çok etkilenmişti. Camiye varınca önce Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerini ve ahfadını ziyaret etti. Camide iki rekat namaz kılıp çıktı.

Darende'nin köylerinden özellikle Aşağı ve Yukarı Setirek'ten Ramazan'dan önce İstanbul'a gurbete gidilir, Hırka-i Şerif Camii'nin önünde camekanla esans ya da sergide kitap satılırdı. Necip de her yıl Ramazan'da gelip esans satardı. Bu yıl da öyle yaptı. Camekanı açtığı ilk gün akşama kadar hiç yapmadığı kadar çok satış yaptı. İlk günün hasılatı, bir ayda yapamayacağı kadar çoktu. Sanki birisi, insanları ondan esans alması için yönlendiriyor gibiydi. Necip, bir yandan satış yaparken bir yandan da 'Hep Efendim'in duasının bereketi. Allahım sana çok şükür!' diye dua ediyordu. İlk günün sonunda kazandığı para 550 liraydı.

Necip Ramazan-ı Şerif boyunca her gün böyle çok kârlı bir satış yaptı. Ramazan'ın bitmesine üç gün kala Hırka-i Şerif kapandı. Necip'e de da artık dönüş görünüyordu. Himmetini ve duasını esirgemyen Hulûsi Efendi'ye iyi bir hediye götürmek istiyordu. Bir süre ne alacağını düşündükten sonra kendi kendine 'Ne düşünüyorum ki boşuna? Ne alsam Hulûsi Efendi'ye lâıyk bir hediye olmaz nasıl olsa. En iyisi bir tüp esans alayım. Gerçi onun gül kokusundan daha güzel bir esans bulamam ya.' diye düşünerek bir tüp 'Harem' esansı aldı. Birkaç tane de çok güzel kristal esans şişesi seçip hepsini güzel bir paket yaptı. Bir vesileyle Hulûsi Efendi'nin en sevdiği esansların 'Harem', 'Gül ve Sandal' esansları olduğunu duymuştu.

Necip, bayram günü köyüne gitmeden Darende'ye, Hulûsi Efendi'nin evine gitti. Evde oldukça büyük bir kalabalık vardı. Sofralar serilmiş, yemekler yeniyordu. Necip de yavaşça geçip boş olan bir yere oturdu. Sofralar kalktıktan sonra Hulûsi Efendi'nin elini öpüp bayramlaştığında Hulûsi Efendi neşeli bir sesle hatırını sordu. Necip:

- İyiyim, Efendim, diyerek aldığı hediyeı uzattı. Hulûsi Efendi paketi açtı ve 'Harem' esansı ile kristal şişeleri görünce çok memnun ol-

du. Bunları kütüphaneye koymaları için çocuklardan birine verdi. Necip çok sevindi. Kendi getirdiği esans ve şişeler de Hulûsi Efendi'nin evindeki bu kıymetli kütüphanede yer alacaktı.

Hulûsi Efendi'nin kütüphanesinde çok değerli kitapların yanı sıra koleksiyonunu yaptığı bazı eşyalar da vardı. Esans ve onların konduğu küçük kristal şişeler de bunlardan biriydi. Kendisi güzel bir kristal şişe ya da esansla karşılaştığında satın alır ve kütüphanesine koyardı. Bir yere giderken cebinde mutlaka küçük şişelerde kendi kullandığı esanslarından bulunur, etrafındakilere çıkarıp verirdi. Hulûsi Efendi'nin elinden bu esansları alanlar çok kıymetli bir hazine bulmuş gibi saklamaya özen gösterirlerdi.

Aşağı Setrekli Sürmeli, Hulûsi Efendi'nin kendisinin esans sevdiğini bilen kişilerdendi. Asıl adı Duran olmasına rağmen çok gür kaşları ve kara, doğuştan sürmeli gibi gözleri olduğu için ona 'Sürmeli' diyorlardı. Âdet olduğu üzere sık sık Sivas'a ya da başka şehirlere gurbete gider, camekanıyla esans satardı. İhramcızâde Hazretleri ve Hulûsi Efendi'ye gönülden bağlıydı. Kuvvetli bir sesi vardı ve Hulûsi Efendi'nin ilâhîlerini çok güzel okurdu.

İhramcızâde Hazretlerini ilk ziyarete gittiğinde sohbette Efendi Hazretleri ondan Hulûsi Efendi'nin ilâhîlerini okumasını istedi. Sürmeli'nin okuyuşu, İhramcızâde Hazretlerinin çok hoşuna gitti ve:

- Ne iş yapıyorsun, oğul, diye sordu. Sürmeli, heyecandan konuşamayarak başını eğdi. Yanındaki arkadaşlarından biri:

- Seyyar esansçı, Efendim, dedi.

O zaman İhramcızâde Hazretleri:

- Oğlum, bazı insanların rızkını Allah ayağına getirir. Sen Hulûsi Efendi oğlumuzun ilâhîlerini güzel okuyorsun. Uzak yerlere gitme, buralarda sat esansını. Allah bereketini verir. Akşamları da bizim sohbetlerimizde ilâhî okursun, dedi.

Sürmeli, tasavvufta yol almanın söz dinlemekten geçtiğini, İhramcızâde Hazretlerinin sözünü dinleyerek anladı. Eğer bir gönül sultanına bağlandıysan, onun sözünü tutmak, dediğini gönlünden benimseyip yele vermemek gerekti.

İhramcızâde Hazretlerinin dediği gibi Sivas'tan uzaklaşmadan, Sivas- Erzincan tren hattında gidip gelmeye ve esansını satmaya devam etti. Tabii akşamları da sohbetlere devam edip orada Hulûsi Efendi'nin birbirinden güzel ilâhîlerini okumanın güzelliğini yaşadı. Bu sohbetlerde İhramcızâde Hazretlerinin hep sevgi ve şefkatle 'Hulûsi Efendi oğlumuz,' diye bahsetmesinden çok etkilendi. Hulûsi Efendi'ye olan muhabbeti bir kat daha artmıştı. Onun ilâhîlerini artık daha bir aşkla okuyordu.

Yine böyle bir sohbette bu ilâhîlerden birini okuduktan sonra İhramcızâde Hazretlerinin:

- Hulûsi Efendi oğlumuz, şiirlerini Allah ve Resûlu'ne yazmışlardır. Ancak yol bizden geçtiği için edeben bizim ismimizi de zikretmişlerdir, derken gösterdiği tevazu, bu yolun güzelliğini bir kez daha gözler önüne sermişti. Bu yolda hiç ben yoktu ve varlık kaygısı yani ben silinip yokluğa erişiliyor ve yokluk kapısında gönüllere dolan bir muhabbet pınarı hâlinde tekrar var olunuyordu. Bu bir nimetti ve bu nimeti yaşamak için büyüklerin yolundan gidilmeliydi. Darende'da Sivas'ta ya da her nerede olursa olsun onları gönlünden çıkarmadan, onları örnek alarak hizmet etmek gerekliydi. Bu zat İhramcızâde Hazretleri olur, Hulûsi Efendi olur ya da ondan sonra gelen bir başkası.

Sürmeli, İhramcızâde Hazretlerine ve Hulûsi Efendi'ye yakın olduktan sonra hep bu düşünceler içindeydi. Fırsat buldukça Darende'ye gidip Hulûsi Efendi'yi ziyaret etmeye ya da gurbete gittikçe İhramcızâde Hazretlerinin sohbetinde bulunmaya özen gösteriyordu.

Bir gün yine çalışmak için Sivas'a giderken önce Hulûsi Efendi'yi

ziyaret etti. Yola çıkmadan önce Hulûsi Efendi ona 'Arpej' marka bir esans sordu. O da:

- İnşaallah, alır getiririm size, Efendim, dedi.

Sivas'a gittiğinde ilk işi büyük bir attariye dükkânı olan bir arkadaşının yanına varmak oldu.

Selâm vererek içeri girdi. Arkadaşı onu gördüğüne sevinerek biraz da yüksek bir sesle:

-Ve aleykümselâm, Sürmeli Gardaş! Epeydir gelmiyordun. Hoş geldin, buyur, dedi.

Biraz hoşbeşten sonra Sürmeli:

- Hulûsi Efendi Arpej esansı sordu. Sende var mı, diye sordu.

Arkadaşı biraz düşündükten sonra:

- Vitrinde bir tane olacaktı. Bugüne kadar birkaç kişi istedi, kimseye vermedim. Ancak bunu soran Hulûsi Efendi ise değil esans, dükkânım feda olsun, dedi ve esansı vitrinden çıkardı. Güzel bir hediye paketi yapıp Sürmeli'ye uzattı.

Sürmeli bir süre çalışıp geri döndüğünde arkadaşının selâmı ile paketi Hulûsi Efendi'ye verdi. Hulûsi Efendi, onların bu hassasiyetinden çok memnun oldu ve esansı alıp kütüphanesine koydu.

Hac Yolunda

Kurban Bayramı'na bir ay kala Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım'ın kutsal beldelere gitme vakti geldi. Otobüsle gideceklerdi. Gidecekleri günün gecesi her ikisi de heyecandan gözlerini kırpmadılar. Sabah beşte hareket edilecekti. Yalnız Naciye Hanım biraz tedirgindi. Hami-

deddin dört, Aişe ise henüz bir buçuk yaşındaydı. Yokluklarına dayanamayıp hasta olurlar diye korkuyordu.

Bir gün önce kızlarını karşısına aldı ve:

- Hatice, Fatıma, aman kardeşlerinize iyi bakın. Ben varmışım gibi evin düzenini sağlayın. Münife, Şefika, siz de büyüklerinizin sözünü dinleyin. Onlar iş yaparken siz de kardeşlerinize bakın, diye tembihledi.

Vedalaşırken hepsini tek tek öptü. Çocuklar da, anneleri de göz yaşlarına hâkim olamadılar.

Darende'den diğer gidenlerle birlikte otobüslere binildi. Otobüs kornaya basarak hareket edince uğurlayanlardan bazıları bir süre arkasından koştular. Salât-u selâmlarla yollarına koyuldular.

Hulûsi Efendi ikinci kez hac yollarındaydı. Şimdi yanında sevgili eşi Naciye Hanım da vardı. Daha Naciye Hanım hacca gitmeden Hulûsi Efendi ona 'Hacı Hanım' diye hitap ediyordu. Önlerinde meşakkate degecek güzellikte bir yolculuk vardı. Giderken evliyaullahın, sahabelerin ve daha birçok mübarek zatın kabirlerini ziyaret edeceklerdi. Hulûsi Efendi yola çıkmadan camiye gidip ecdadı Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin huzurunda bir süre durup gönülden vedalaşmıştı. Daha sonra babası Hatip Efendi, kardeşi ve haziredeki diğer kabirlerde yatanları ziyaret etmişti.

Yolculuk çok güzel geçiyordu. Namaz saatlerine göre otobüs mola veriyordu. Sınırdan geçip Irak'a girince havalar daha çok ısınmaya başladı. Otobüslerde klima olmadığından çok bunaltıcı bir sıcaklık oluyordu. Bu şekilde Medine'ye vardılar. İhramcızâde Hazretlerinin grubu daha önce gelmiş, otele yerleşmişlerdi. Şimdi de yemekleri hazırlıyorlardı. Sofralar kurulunca Efendi Hazretlerini çağırdılar, Efendi Hazretleri gelmedi. Bir süre sonra birisi daha yanına gelip:

- Efendim, niye gelmiyorsunuz? Hadi, buyurun, dedi.

- Hulûsi gelecek, onu bekliyorum, dedi.
- Efendim gelse, şimdiye gelirdi.
- Çıkıp bir bakın, belki geliyordur.

Öte yandan Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım Medine'ye varınca otobüsten inmişler, ellerinde bavullarıyla Efendi Hazretlerinin kaldığı oteli arıyorlardı. O sırada İhramcızâde Hazretlerinin bakması için gönderdiği ihvanlarla karşılaştılar. Onlar koşup:

- Efendi Hazretleri nicedir gözleri yolda sizi bekliyordu, diyerek ellerindeki bavulları aldılar. Hep birlikte otele geldiklerinde İhramcızâde Hazretleri ayakta karşılayıp hasretle sarıldı Hulûsi Efendi'ye. O da sevinçten aynı duygular içindeydi. Saygıyla mürşidinin huzurunda dururken göz yaşlarına engel olamıyordu.

Naciye Hanım da kadınların bulunduğu bölüme geçmişti. Önce Efendi Hazretlerinin hanımı Hafız Anne'nin eline vardı. Elini öperken Hafız Anne:

- Hoş geldiniz, kızım. Gözlerimiz yollarda kaldı, dedi. Daha sonra yanına oturması için yer gösterdi. Hep birlikte yemeklerini yediler.

Daha sonraki günlerde İhramcızâde Hazretleri Hulûsi Efendi'ye zaman zaman:

- Kızımıza bakıyor musunuz? Yalnız kalmasın, kızımıza bakın, diyordu. Hulûsi Efendi de bundan çok memnun oluyordu. Gönülden bağlandığı mürşidi, Naciye Hanım'a değer verip ondan 'kızımız' diye bahsediyordu. Bu bir pirin gönlüne girmekti. Cümle âleme sahip olmaktan, bir pirin gönlüne girmek evlâdır, derler. Çünkü Allahü Tealâ bu mübarek kullarının gönlüne günde yetmiş defa rahmet nazarı ile bakar. Ola ki bu zamanlarda seni gönlünden geçiriyor olsun. Cümle Müslümanların Kâbesi, Beytullah'ın toprağına bile Allah (c.c.) bir kez rahmet nazarıyla bakmış ve onu öyle kutsal kılmıştır.

Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım hep birlikte bu hac yolculuğunda, Medine’de çok güzel günler geçirdiler. Ravzayı ziyaret, Mescidi Nebevi’de kılınan namazlar ve Efendi’nin sohbetinde bulunmak. Bazen içleri tüm bu yaşadıklarından öyle doluyordu ki, Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım sanki cennette hissediyorlardı kendilerini.

Nihayet Medine’den hareket saati geldi. İhramcızâde Hazretlerinin olduğu kabile ile Hulûsi Efendi’ninkiler birer gün arayla oradan ayrıldılar. Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım’ın bulunduğu otobüs Medine’den Mekke’ye giderken bir yerde kuma saplandı. Hava çok sıcaktı. Yolcular ne olduğunu anlamaya çalışırken aşağıdan:

- Otobüs kuma saplandı, herkes aşağıya insin, diye bağırıldığını duydular.

Bazıları aşağıya inerken ‘Nereden çıktı şimdi bu?’ diye söyleniyordu. Şoför direksiyona geçti, birkaç kişi birlikte itmeye başladı. Otobüs öyle bir saplanmıştı ki kımıldatmanın imkânı yoktu. Hava da çok sıcaktı. İtenler ter içinde kalmıştı. Bunun böyle olmayacağını gören yolculardan biri şoförün yanına giderek:

- Hacı Hulûsi Efendi mübarek bir zattır. Ondan yardım etmesini isteyin, dedi.

Şoför de son çare olarak Hulûsi Efendi’nin yanına geldi ve saygıyla:

- Efendim, bu aracı sizden başkası çıkaramaz. Şuna bir el atsanız, dedi.

Hulûsi Efendi, şoförü geri çevirmeyerek otobüsün arkasına geçti ve otobüsü itti. Çok geçmeden otobüs saplandığı kumdan çıktı ama Hulûsi Efendi’nin beli incinmişti. Daha sonra araca bindiğinde rahat oturamadığını hissetti. Beli çok ağrıyordu. Naciye Hanım hâlini görüp:

- Efendi, belin çok mu ağrıyor, diye sordu.

- Yok, Hanım. Biraz dinlenince geçer.

- İnşaallah, Efendi, ama çok zorladın kendini. Şu yastığı al da arkana koy. Belki biraz rahat edersin, diyerek Naciye Hanım yanında getirdiği yastığı eşinin beline koydu.

- Sağ ol, Hanım. Bu iyi oldu.

Hulûsi Efendi böyle diyordu ama ağrısı çok fazlaydı.

Kafîle, Mekke'ye vardı. Kefiller kalacak yerleri ayarlamıştı. Oraya Hulûsi Efendi ile hanımı gitmediler. Harem-i Şerif'te bir direğin dibinde oturdular. Naciye Hanım, ilk kez gördüğü Beytullah'ın karşısında göz yaşlarını tutamadı. Bu çok heyecan verici bir durumdu. Hacıların 'Lebbeyk!' sesleri arş-ı alâya yükseliyordu sanki. Hulûsi Efendi de oraya varınca belinin ağrısını unutmuş gibiydi. Ama yine de otele gitmediler. Beş gün boyunca o direğin dibinde, eşiyile, Peygamber Efendimiz'in döneminde onun yanındaymış gibi güzel ve anlamlı günler geçirdiler. Bir direğin dibinde, taşın üzerinde idare edecek kadar yemek ve su ile ama gerçek manâda haccı yaşayarak beş gün geçirdiler.

İhramcızâde Hazretleri de bir başka kafîleyle Mekke'ye gelmişti. Yanına gelenlere Hulûsi Efendi'yi sordu. Onun rahatsızlığını ve kaldığı yeri duyunca hemen kalkıp yanlarına gitti. İhramcızâde Hazretleri seksen dört yaşındaydı. 'Oğlum Hulûsi' dediği Efendi'nin rahatsızlığını duyunca, bir şeyi düşünmeden kalkıp yanlarına gitti.

İleriden onun geldiğini görünce hemen oturduğu yerden kalkıp mürşidine doğru ilerledi. Naciye Hanım da arkasından onu izliyordu.

İhramcızâde Hazretleri onların yüzünde beş gündür yaşadıkları manevîyatın güzelliğini görür gibiydi. Sevgi ve hayranlıkla bakıp:

- Oğlum Hulûsi, ne güzel hâliniz var. İhtiyarım, elimde olsa ben de

sizinle kalmak isterim, dedi.

Hulûsi Efendi yaşlı sözlerle eğilip müşşidinin elini öptü ve iki gönöl dostu sevgiyle sarıldılar. Sonra birlikte otele döndüler.

Ertesi gün Arafat'a çıkılacaktı. Hulûsi Efendi o gün akşam olmadan çocuklarına bir mektup yazdı.

Kemal, Ahmed Şemseddin ve Hamid Hamidettin,

Gözlerinizden öperim.

*Elhamdülillah Mekke-i Mükerrreme'ye sâlimen vâsıl olduk. Yarın Arafat'a gideceğiz İnşaallahü teâlâ. Valideniz muhabbetle gözlerinizden öpüyor. Kızların gönüllerini incitmeyin. Aişemize ve Hamide akrabalara selâm ve dualarla cümlesinin gözlerinden öperim. Darendeli hemşehriler de sâlimen dünkü gün geldiler, hepsi ile görüştük, cümlesinin selâmı vardır. Müfti Efendiye, hürmetlerimi tebliğ et. Hacı Mustafa ve Turan Ağa çok rahatlardır. Dualarınızı bekler ve gözle-
rinizden öperim. Yavrucuğum.*

Pederiniz

8/04/1964

Arafat'ta çok büyük bir kalabalık vardı. Dünyanın her yerinden gelen hacı adayları burada vakfeye duracak, daha sonra kurban kesilip hacı olunacaktı. Türkiye baharı yaşarken Arafat'ta hava çok sıcaktı. İhvanları İhramcızade Hazretleri için bir çadır hazırladı. Naciye Hanım da 'Bir ümit belki gelir,' diye düşünerek bir çadır kurdu. İçine yanında getirdiği iki tane minder koydu. Dağıtılan soğuk sulardan da alarak termosla doldurdu.

Hulûsi Efendi'nin pek ümidi yoktu, ama hanımının böyle muhabbetle hazırlandığını görünce şevkini kırmamak için bir şey demedi. Çıkıp çadırın önünde beklemeye başladı. Bu sırada İhramcızade Hazretleri için ihvanların hazırladıkları çadır, birer ikişer gelen insanlarla dolmaya başladı. İhramcızade Hazretleri geldiğinde çadır iyice dol-

muştı. Hulûsi Efendi bu hâli görünce hemen yanına koşup:

- Efendim, müsaade buyurursanız bizim çadır hemen şurada, diyerek davet etti. İhramcızade Hazretleri iri gözleriyle bakıp gülümse-di ve:

- Haydi gidelim, oğul, dedi. Naciye Hanım'ın sevincine diyecek yoktu. Gönülden 'Ah, Efendim! Hiçbir zaman ümidimizi boşa çıkar-madınız. Bizi hiç mahzun etmediniz,' derken göz yaşlarını tutamıyor-du. Hulûsi Efendi mürşidine ikram etmek için Hacı Hanım'ın uzattı-ğ-ı suyu alırken sevgiyle gözlerinin içine baktı. Sanki bu bakışıyla 'Ha-nım, tüm bunlar senin gönlünün güzelliğinden.' demek istiyordu.

Etraftan Efendi Hazretlerinin onların çadırına girdiğini görenler gıpta ile baktılar.

Arafat'ta vazifelerini ifa ettikten sonra Efendi Hazretleri birlikte geldiği ihvanlarla geri döndü. Hulûsi Efendi ile eşinin birlikte geldiği grup da ziyaret ve veda tavaflarını yaptıktan sonra dönmüştü.

Önder Bir Din Adamı

Eve döndüklerinde hasretle çocuklarına sarılırken sanki çocuklar onlara daha bir güzelleşmiş ve büyümüş gibi geldi. En küçükleri Ai-şe tamamen dillenmiş, her şeyi söyleyebiliyordu artık. Hulûsi Efendi onun sarı saçlarını okşarken 'Güzel kızım' diyordu. Heps-i anne ve ba-balarının elini öperken o önce yabancıladı. Daha sonra gülerek koştu ve ağabeyi ve ablaları gibi ellerini öpüp sarıldı.

Evde her şey yolundaydı. Nazife:

- Ab-la, kız-lar-la Ke-mal ev-i çok iyi idare ettiler. Hem senin gibi ye-mek yapıp misafirleri de ağırladılar. Yokluğunuzu hiç aratmamaya çalıştılar, dedi.

Naciye Hanım, bacasına sarılarak:

- Sizin de sayenizde, bacım. Gözümüz arkada kalmadı. Allah size de nasip etsin, inşaallah. Çok güzel yerler orası. Hem de Efendi Hazretleriyle oralarda olmak bir başka güzeldi.

Hulûsi Efendi geldiğinin ertesi günü camideki görevine hemen başladı. Camideki görevinden ayrı olarak müftünün olmadığı zamanlarda onun yerine de vekâlet ediyordu. Böylelikle müftülüğün de ihtiyaçlarını daha yakından takip edip bunların giderilmesi için çalışıyordu. Örneğin müftülüğe ait bir hizmet aracı ve telefon yoktu. Aslında telefon o dönemde pek yaygın değildi ama imkân varsa müftülüğün de olmalıydı. Haberleşme kısa sürede sağlanırsa hizmet de çabuk yürürdü. Telefon için girişimlerde bulundu. Gerekli yerlere dilekçeler yazdı ve bir süre sonra çabaları sonuç vererek müftülük binasına telefon çekildi.

Aynı şekilde gerek çevreden topladığı yardımlarla, gerek devletle yaptığı yazışmaların ortak bir sonucu olarak müftülüğe bir hizmet aracı alındı. Valilik, kaymakamlık gibi müftülük de bir hizmet kurumuymuştu ve bulunduğu dönemin imkânlarından faydalanacaktı ki insanlığa daha çok hizmet edebilsin.

Onun tüm bu gayretleri, halkın olduğu kadar hükümet erbabının da dikkatini çekiyordu. Müftü vekili olduğu bir dönemde Darende Kaymakamı Kutlu Aktaş kendisiyle görüşüyor hizmetleri hakkında bilgi alıyordu. Bir defasında bir süre sohbet ettikten sonra Kutlu Aktaş yaptıkları işler hakkında bilgi aldı. Her hizmet yerli yerince ve hiç gecikmeden yapılıyordu. O dönemlerde çok daha fazla olan ve vatan-daşa eziyet olan bürokrasi, burada mümkün olduğunca aza inmişti. Ayrıca Hulûsi Efendi'nin hareketleri, kaymakam olarak karşısında el bağlayıp boyun büklenlerin aksine, kendinden emin ve sade, ama bir o kadar da saygılıydı. Kutlu Aktaş, tüm bu gördüklerinden çok etkilenmişti. Ziyaretin sonunda Hulûsi Efendi'ye:

- Muhterem Hocam, bu hükümet binasında görev yapan bütün amirler ve memurlar sizin görev anlayışınız ve hizmet telakkiniz ile vazifelerini yapsalar, ülke kalkınır. Siz önder bir din adamısınız, dedi.

Etrafında bu sahneye tanık olanlar, kendi aralarında şöyle diyorlardı:

- Ee, Hulûsi Efendi bu. Sade dinde değil, her işte önder ve örnek insan.

Birkaç gün sonra Hulûsi Efendi'nin evinde yine muhabbetli bir sohbet vardı. O sırada çarşıda Mevlût adında bir çocuk, Hulûsi Efendi'nin evini arıyordu. Mevlût, on üç yaşındaydı ve Darende'nin Yukarı Selimli köyünde oturuyordu. Gerçekte, Hulûsi Efendi'yi hiç görmemişti ama sık sık rüyasında Şeyh Hamid-i Veli Camii'yle etrafını ve siyah, ıslıl ıslıl sakalı, gülümseyen yüzüyle Hulûsi Efendi'yi görüyordu. Sanki görmeden, çocuk gönlüyle ona bağlanmış gibiydi.

Bir sabah ağabeyi:

- Mevlût, hazırlanıp çık, Darende'de Hacı Emin'i bul. Onun iki keçisi var. Bundan sonra ortak bakacağız. Gidip onları al, gel, dedi.

Hemen hazırlanıp çıktı. İlbaharın ortasıydı, ama havada belirgin bir soğuk vardı. 'İyi ki ceketimi giymişim,' diye düşünerek yürümeye başladı. Doğrusu çok heyecanlıydı. Sık sık rüyasında gördüğü Şeyh Hamid-i Veli Camii'ni, hatta siyah sakallı, güzel yüzlü o zâtı da belki görebilirdi.

Darende'ye vardığında gördüğü ilk kişiye yaklaşıp:

- Selâmün Aleyküm, ağabey. Ben Hacı Emmi'nin yerini arıyorum, dedi.

Mevlût, Hacı Emin diyeceğine yanlışlıkla Hacı Emmi demişti.

Adam:

- Gardaş, Hacı Emmi Zaviye'de oturur.
- Uzak mı, Ağabey? Bana bir tarif etsen...
- Tarif edeyim. Biraz uzak ama, gençsin. Yürürsün.
- Sağ ol, ağabey. Yürürüm ben.

Tarifi alan Mevlût yola düştü. Uzunca bir süre yürüdükten sonra tarifteki evi buldu. Açık olan bahçe kapısından girerken yolda Hacı Emin yerine Hacı Emmi diye sorduğunu hatırlamıştı ama içinden bir ses yine de bu tarife uymasını söylüyordu. Kendine yol gösteren bir çocuğun peşinden büyükçe bir salona girdi. Çepeçevre minderle dizili bu odada insanlar yan yana oturmuş, huşû içinde söylenen ilâhîleri dinliyordu. Bir köşede bulunan semaverden biri çayları koyuyordu. Ne çay konurken, ne dağıtılırken çıt çıkmıyordu. Evdeki hava aynı rüyalarındaki gibiydi. Daha da ilginç karşısında oturan kişi, rüyasında gördüğü güzel yüzlü zattı. Mevlût, heyecanla kalbinin çarptığını, tüm vücudunun ateş gibi yandığını hissetti. Sanki başka bir âlemde gibiydi. Okunan ilâhîler gönlüne doluyor, tüm hücrelerine dağılarak onun yeniden doğmasına sebep oluyordu.

Bir ara Hulûsi Efendi konuşmaya başladı. Onun güzel sesi, dalga dalga çocuğun kulağından gönlüne akıyor gibiydi.

- Oğul, kaz civciv büyütmez. Onun için bazıları kaz yumurtalarını tavuğun altına kor. Tavuk, kendi yumurtalarıyla kaz yumurtalarını da kuluçka yapar. Belirli bir zaman sonunda civcivler çıkar, tavuk hepsine de annelik eder. Bir gün ırmağın kenarında civcivlerini gezdirirken kaz yavruları cinslerinin iktizası olarak ırmağa inerler, yüzmeye başlarlar. Bunu gören tavuk onların peşinden çırpınmaya başlar, suya garkolurlar düşüncesiyle. Onlar kendi cinsinden değiller, fakat sıcaklığından sıcaklık verdiği için endişeyle çırpınır.

Mevlût on üç yaşında bir çocuktur ama gönlünü dolduran muhabbeti tatmıştı. Sohbetten bir süre sonra sofralar kuruldu. Sofralarda çeşit çeşit yemeklerin yanı sıra, salatalık, marul, domates gibi yeni yetişmiş sebzeler de vardı. Hulûsi Efendi tabaklar konurken bizzat ilgilenerek düzeltiyor, yeşilliklere sirke koyuyordu. Mevlût sofradaki bolluğu görünce 'Bu mevsimde böyle bolluk olması, şaşılacak şey...' diye içinden geçirdi. Yemeklerin hepsi de çok güzeldi. Anası da güzel yemek yapardı, ama daha önce hiç böyle güzelini yememişti.

Yemekten sonra herkes giderken o da kalktı. O anda Hulûsi Efendi seslenerek yanına çağırırdı. Aynı rüyasında gördüğü gibi gülümseyerek şefkatle bakıyordu. Mevlût yanına vardığında elini omzuna koydu ve:

- Pir Efendimiz İhramcızade İsmail Hakkı Efendi (k.s.) bizim için 'Her nimet, oğlumuz Hulûsi'nin ayağına gider,' buyurmuşlar. Burada her gün dolar taşar, nasibi olan herkes yer, dedi.

Mevlût onu dinlerken kendinden geçmiş gibiydi. Hulûsi Efendi, gönlünden geçenleri gönül gözüyle görmüştü.

- Oğlum, bizde keçi bulunmaz. Senin aradığın Hacı Emin'dir. Keçi onda bulunur, ortaklık yapar.

Mevlût'un söyleyecek daha başka bir sözü yoktu. Saygıyla eğilip elini öptü. Hulûsi Efendi çocuğu kapıya kadar yolcu etti ve ayrıldıktan önce de cebine bir şeker koydu.

Mevlût o kapıdan çıkıp Hacı Emin'i bulmaya giderken sanki ayaklarıyla yürümüyor, gönlünün çarpıntısıyla kanatlanmış uçuyordu. O anda hissettiklerini tarife imkân yoktu. Gönlünde Onun sevgisi, gözünün önünde gülümseyen yüzü vardı. Bastığı yeri görmeden öylece gidiyordu. Bu duygularla, Hacı Emin'i nasıl buldu, iki keçiye alıp köyüne nasıl döndü hiç bilmiyordu. Sonradan o günü düşündüğünde Hulûsi Efendi'nin evinde, sohbetinde, sofrasında bulunduğu ve onun söylediği sözler geliyordu aklına.

O günden sonra duygu dolu şiirler yazmaya başladı. Artık adı sadece Mevlût değil, Âşık Mevlût olmuştu.

Gül Kokulu Hamideddin

Hulûsi Efendi, çocukları büyüdükçe eğitimleriyle de yakından ilgiliniyordu. Hatice, Fatıma ve Münife'nin ilkokuldan sonra okuma imkânları olmadı. Ama onlara gerekli dini bilgileri ve Kur'an okumayı öğretti. Zaten yaşadıkları hayatın içinde dini, bütün güzelliği ile, hem de yaşayarak öğreniyorlardı. Şefika ile Ahmet ilkokula gidiyordu. Hamideddin henüz okula başlamamıştı.

Hacı Naciye Hanım, işleri kızlar arasında paylaştırmıştı. Şefika dâhil hepsinin günlük yapacağı işler vardı ve ne olursa olsun, o işler mutlaka yapıldı. Hulûsi Efendi, çocuklarının herbirine ayrı bir sevgi ve özen gösterirdi. Hatice ile Fatıma'yı 'Hamarat kızlarım' diye sevmek ve yaptıkları işleri överdi. Münife yapı olarak biraz nazlıydı. Babası onun saçlarını okşarken 'Nazlı kızım' derdi. Şefika'nın ise yazısı güzel ve hesabı kuvvetliydi. Babası bir şey yapmak istediğinde hemen koşup kâğıt kalem getirir ve Onun söylediklerini yazardı. Babası ona da 'Akıllı kızım' derdi.

Aslında sevgileri, anne ve babalarının yanında aynıydı. Naciye Hanım, çocuklarına karşı biraz daha disiplinliydi. Hiçbir çocuğunu bağırıp dövmezdi, ama çocuklar annelerinin ağzından bir söz çıktı mı, onun mutlaka yapılması gerektiğini bilirlerdi. Ev kalabalıktı ve sürekli misafir ağırlama durumundaydılar. Biri üzerine düşen işi yapmazsa, diğer işler de aksayabilirdi. Çocuklar, kendi aralarında iyi geçinip anlaşırlardı. Yalnız Hamideddin'e olan sevgileri biraz farklıydı. Daha doğrusu Aişe hariç hepsinin küçüğüydü ve onu çok kolluyorlardı. Bir çamaşır yıkandığında, kuruyanlar katlanıp kaldırılırken onun çamaşırını üzerindeki gül kokusundan ayırt ederlerdi. Doğduğu günden beri nerede olursa, orayı

bir gül kokusu kaplardı. Hamideddin oradan ayrılrsa bile bu koku uzun süre kalırdı.

Hayâli Gözde, Sevgisi Gönülde

Hulûsi Efendi, Darende’de başta Şeyh Hamid-i Veli Cami İhya ve Onarım Derneği olmak üzere, daha birçok derneğin başkanlığını yapmakta, bu derneklerin yapılması öngörülen hizmetlerinde ya bizzat bulunmakta ya da öncülük ederek insanların bu hizmetlere katılmasına vesile olmaktaydı. Çok çalışıyordu. Ortaya hizmetlerin meyvesi olan eserler çıktıkça yeni bir hizmete başlıyordu. Darende ve çevresindeki köyler adım adım imar oluyordu. Her hareketinde mürşidini örnek aldığı gibi, hizmette de mürşidinin yolundan gidiyordu. İhramcızade Hazretleri de Sivas’ta pek çok eserin ortaya çıkmasında başı çekti. Bunların arasında Sivas Ulu Camiinin ve daha çok sayıda caminin onarım ya da inşası olduğu gibi, Sivas’a bağlı ilçelerden Zara – Cencin köyüne içme suyunun ulaştırılması ve birkaç tane köprü yapımı da vardır. Ayrıca insanların istifadesine sunulan çok sayıda çeşmeyi de unutmamak gerekir. Bunun yanı sıra İmam Hatip Lisesinde okul aile birliği başkanı olarak hem lisenin, hem öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmesi, gençlerin daha iyi ortamda eğitim görmeleri için çalışıyordu.

Hulûsi Efendi de mürşidi İhramcızade Hazretleri gibi Hak yolunun yolcusudur ve onun için halka hizmet etmektedir. Böyle evliya-ullahtan olup manevîyatı zengin kişiler, bulundukları çevre için hem Allah’ın bir bereketi olurlar, hem de yaptıkları hizmetler, ortaya çıkardıkları eserlerden insanlar faydalanırken onlara ‘İmkânlar dar olsa da mutlaka yapılacak bir hizmet vardır. Yeter ki hizmete gönüllü olup Allah rızası için yola çıkılsın,’ mesajını vererek daha geniş bir ufka sahip olmalarını sağlarlar. Böylece insanlar hem sosyal yönden, hem de kişisel olarak gelişerek her türlü ilerlemeye açık hâle gelirler. Sen,

ben kavgasının yerine çalışmak ve ilerlemek. Kâr üstüne kâr.. Bir ve-
liye yakın olmanın, onu gönlünde tutup onun gönlünde olmanın kâ-
rı.

Gönlünde tutmak, tabî ki her an hayâli gözünde, yâdı gönlünde
olmaktır. Ama bunun yanı sıra, belki daha önemlisi yolundan git-
mektir. Muhabbetini her zaman hissetmek, her an onun gibi olmaya
daha çok gayret etmek, bendesi olduğun kapıya laf getirmeden daha
sağlam bağlanmak.

Hulûsi Efendi yazdığı birçok ilâhîde bu konudan bahsetmiştir.
Bağlı olduğun kapıya sadâkat göstermek ve derdinin dermanının bu
kapıdan olduğunu bilmek.

*“Ey yâr- ı vefâdâr, derdime dermân yine sensin
Bîcâre olan cânıma cânân yine sensin”*

*“Her neye nazar kılsa bu dîdem sana müştâk
Etmez olup artık nazar ağyâra efendim”*

ya da

*“Men o dostun bâdesiyle gönlümü mest eyledim
Gayrı bir câm ile bu mest gönlü huşyâr eylemem”*

dizelerinde olduğu gibi.

Hulûsi Efendi, gönlünden taşıp dizelere döktüğü şiirlerinde kendi
duygularını anlattığı gibi her dizesiyle insanlara bu kapıdan geçip
gerçek kapıya, yani kulluk kapısına ulaşmanın yollarını da gösterir.
Hem yaptığı hizmetler, hem sohbetler, hem de şiir ve mektupları.
Bunların hepsi üniversitede görülen uygulamalı ya da teorik dersler
akabinde staj ve sonrasında alınan diploma ile meslek hayatına ge-
çip mesleğinde ve hayatında tüm öğrendiklerini uygulama gibidir. Bu
kapıyı tanıyıp bendesi olunca artık öğrendiğin güzelliklerin, hayatın-
da uygulamalarını yapmaya başlarsın. Önünde seni gerçek kapıya
götürecek bir rehber, yani mürşid vardır. Kendine onu örnek aldıkça

rengine boyanıp yol alırsın. Yol aldıkça çeşitli imtihanlardan geçer, böylelikle mezuniyete yaklaşırsın. Bu imtihanları aşınca da mezuniyet belgeni, yani dervişlik diplomanı alırsın. Artık önünde görünüşte çok zorlu bir hayat, ama gerçekte gönlün muhabbetullah ile dolu olduğu için doğruyu ve güzeli görmekten doğan huzur, her işinde, aldığı her nefeste Yaratıcı'nın hikmetlerini hissetmekten doğan şevk ve şükür vardır. Bu şevk ve şükür, insanın benliğini silip her şeye güzel bakmasını ve böylece huzuru bulmasını sağlar. Bu yol bugün toplum psikolojilerini inceleyerek hezeyanlarından ve komplekslerinden kurtulmuş, hayata olumlu bakan insanlardan müteşekkil bir toplum nasıl oluşturulur diye düşünen, bu alanda söz sahibi kişilere gösterilecek en güzel yoldur.

Sabah kahvaltıda önce bütün aile kalkmış, sofraya oturmak üzereydi. Hulûsi Efendi ile Kemal de camiden dönünce hep birlikte oturdular. Yalnız Şefika, mutfaktan ekmeği getiriyordu. Babası ona:

- Şefika, kızım, radyoyu aç da haberleri dinleyelim, dedi.

- Peki, Efendim.

Hulûsi Efendi mümkün olduğunca haberleri takip ederdi. Şefika radyoyu açtığı anda haberler yeni başlamıştı. Spikerin sesi oldukça üzgündü. Muş ile Bingöl arasında, merkez üssü Varto olan şiddetli bir deprem olmuştu. Kayıp çok fazlaydı. Bu habere çok üzölmüşlerdi.

Yurdun her yerinden deprem bölgesi için yardım toplanmaya başlandı. Yardımların toplanması kadar bir düzen hâlinde yerine ulaştırılması da önemliydi. Kısa zamanda belirli yerlerde ekipler oluşturuldu. Darende'deki ekipte Mehmet Ali Öğretmen, Müftü Halil Bilginer ile Hulûsi Efendi vardı. Hemen küçük bir toplantı yapıp harekete geçtiler.

İlk olarak Yeşiltaş, Hisarcık ve Tohma boyunca diğer köylere gidelecekti.

Gidileceği günün sabahı oğluna:

- Kemal, bugün arkadaşlarla yardım toplamaya çıkacağız. Evle sen ilgilenirsin, dedi.

- Merak etme, baba.

Oğlunun kendini aratmayacağını biliyordu. Şefkatle yüzüne bakarken onun da yakında askere gideceğini düşündü. Büyümüş, adına layık bir genç olmuştu. Ona hitaben yazdığı mektuptaki gibi kâmil bir insan olup her bir etvârının 'Kemâl' üzerine olmasına gayret ediyordu.

Hulûsi Efendi çıkarken hanımı kapıya kadar uğurladı. Kapıdan çıkarken gülümsedi ve:

- Haydi, Allah'a emanet, Hacı Hanım, dedi.

- Siz de Allah'a emanet olun, Efendi. Haydi, Allah rast getirir, İnşaallah.

Aralarındaki saygı ve muhabbetle yaptıkları her iş, daha bir kolay oluyordu sanki. Hulûsi Efendi çocuklarını, ocağını emanet ettiği, daha hacca gitmeden 'Hacı Hanım' dediği eşinin bu emane- te en iyi şekilde sahip çıktığını her fırsatta anlatmış, Hacı Hanım da var gücüyle hizmet ederken eşi, yoldaşı Hulûsi Efendi'den hep sevgi ve saygı görmüştü. Çok yoruluyordu, ama gönlü, eşinden ve çocuklarından yana hep hoşnuttu. İşte bu hoşnutluk sayesinde ne yorgunluk, ne hastalık, ne de uykusuzluk gözüne görünmezdi. Yeri gelir hasta olur, bazen günlerce yatması gerekirdi, ama bu durumun evdekilere, en önemlisi eşine etkisinin en asgaride olması için gayret ederdi. 'Efendi zaten çok yoruluyor. Bir de ben onu meşgul etmeyeyim,' diye düşünürdü. Onları evde bırakıp halkın hizmetine koşan Hulûsi Efendi'nin de bu yüzden evden yana hep içi rahattı.

Şimdi de köy köy dolaşıp depremzedeler için yardım toplayacaklardı.

Yola çıktıktan bir süre sonra Hulûsi Efendi:

- İlk olarak Hisarkale'ye gidelim, dedi.

Mehmet Ali Öğretmen:

- Peki, Efendim. Yalnız burada okul yok. Köylüler okul ve öğretmen istiyorlar.

- Bir gidip konuşalım.

Köyün meydanına vardıklarında, köylüler hemen etraflarına toplandılar. 'Hulûsi Efendi gelmiş!' diyerek elini öptüler.

Hulûsi Efendi:

- Bir yerde oturup hep beraber konuşalım, dedi.

Herkes pür edep Hulûsi Efendi'yi izliyordu. Köylüline gelmesinden çok memnun olmuşlardı.

Hulûsi Efendi yardım çağrısına geçmeden.

- Önce sizin isteğinizi biz verelim, sonra da bizim isteğimizi sizler karşılayın... dedi.

Bunu duyan köylülerde bir sevinç dalgalanması oldu. Köy, okula ve öğretmene kavuşacaktı. Çocuklar okumak için karda kışta Hisarcık'a gitmekten kurtulacaktı.

Hulûsi Efendi sözünü bitirince ayağa kalktı. Onun kalkmasıyla herkes birden aynı anda kalktı ve birlikte okul için uygun bir yer buldular

Hulûsi Efendi:

- Bize dört tane taş getirin, dedi.

Hemen dört kişi ayrılıp bulduğu dört taşı getirdi. Hulûsi Efendi taşlardan birini aldı ve köylülerin meraklı bakışları altında bir yere koydu.

Sonra Müftü Efendi'ye dönüp:

- Bir taşı da siz koyun, dedi.

Diğer taşlar da sırasıyla Müftü Efendi, Mehmet Ali Öğretmen ve köyden bir yaşlı tarafından birer köşeye konduktan sonra Hulûsi Efendi ellerini açıp kısa bir dua okudu. Sonra kendini dikkatle izleyen köylülere dönüp:

- Okulunuz hayırlı olsun. Şimdi sıra bizim isteğimizde. Buraya depremzedeler için yardım toplamaya geldik, diyerek yardım çağrısında bulundu.

Hulûsi Efendi buraya kadar gelmiş, felâkete uğrayanlar için yardım çağrısında bulunuyor, üstelik okullarının ilk taşını da koyuyor. Gayrı onu boş çevirmek olur mu? İnsanlar böyle düşünerek hevesle kimi nakdî, kimi üst baş, yiyecek, un bulgur ne olursa, geniş gönlünden ne koptuysa getirdiler. Kısa sürede birçok yardım malzemesi ve bir miktar da para toplandı. Yardımlar arabaya yüklenirken yaşlı biri yanlarına yaklaşarak:

- Efendi, buyurun bir aşımızı yiyin, diye yemeğe alıkoymak istediye de Hulûsi Efendi:

- Sağ ol, daha gideceğimiz yerler var. Bir dahaki sefere, inşaallah, diyerek onun sırtını sıvazladı.

O anda soğuk ayranla sıkmaç denilen, içine peynirle taze yağ dü-rülmüş yufka ekmekler geldi. Köylülerin gönlü kırılmasın diye onları yiyip ayranları içtiler. Sonra vedalaşıp tekrar yola koyuldular.

O gün akşama kadar gidebildikleri köylerden yardımları toplayıp geç bir saatte Darende'ye döndüler. Çok yorulmuşlardı, ama hem kendileri hayırlı bir iş yapmış, hem de başkalarına vesile olmuşlardı.

O günden sonra valilikten çıkan ödenek ve köylünün de katkısıyla iki aya varmadan Hisarkale Okulu yapıldı. Yeni ders yılı başlama-
dan öğretmen de atanmasıyla Hisarkalelilerin isteği yerine gelmiş oldu.

Selâmetle Gidip Döner İnşallah

Hulûsi Efendi'nin sosyal hayatının canlılığının yanı sıra evde de yoğun günler geçiriyorlardı. Önce kızlarından Hatice'nin, aslen Hacılarlı olup Sivas'ta ticaretle uğraşan Bekir Efendi'nin oğlu Abdullah Akgül ile düğünü yapıldı. Hatice ile Abdullah Efendi, Sivas'ta oturuyordu. Ondan bir iki sene sonra Fatıma'nın düğünü yapıldı. Hulûsi Efendi'ye sevgi ve bağlılıkları, Hatice Hanım'ın da terbiyesi ve ağırlığını görünce, Bekir Efendi diğer oğlu Kâmil'e de Fatıma'yı istedi. Hulûsi Efendi de uygun görünce Fatıma da ablasının yanına gelin gitti. Şimdi de Kemal'in askerliği gelmişti.

Naciye Hanım, her evladından ayrıldıkça içi titriyordu. Kızlarının evlenip gitmesinin ardından yokluklarına biraz alışmıştı. Hem Sivas yakındı ve bir vesileyle ya onlar geliyordu, ya da bunlar arada bir Sivas'a gidiyorlardı. Şimdi Kemal'den ayrılmak zor geliyordu. İki sene boyunca oğlundan ayrı kalacaktı. Kemal de annesine çok düşkündü. Küçüklüğünden beri her fırsatta annesine yardım etmeye çalışır, onun yorulmasına gönlü razı olmazdı. Dışarıdan gelince neşeli ve gür sesiyle annesine seslenir, onu görüp hatırını sormadan rahat edemezdi. Kızları evlenip baba evinden ayrıldıktan sonra sofrada yerleri boş kaldığında da içi bir hoş olmuştu. Hatice evlendikten bir süre sonra el öpmeye geldiğinde kardeşleri nasıl sevinmiş, özlemle abalarına sarılmışlardı. Babasıyla kendinin elini öperken garip bir utangaçlıkla yüzü kızarmıştı. Daha sonra Fatıma evlendiğinde, abla-

sıyla aynı yerde olacağını düşünüp kendi kendini teselli ediyordu. Bayramda hep bir araya geldiklerinde, eski günlerdeki gibi diye düşünüp gözleri dolmuştu Naciye Hanım'ın.

Şimdi de oğlu askere gidiyordu. Hem de Darende'den oldukça uzağa, Manisa'ya. Üzüliyordu, ama o üzülmesin diye oğluna belli etmemeye çalışıyordu.

Kemal, gideceği gün önce babasının elini öpüp helâllik istedi. Hulûsi Efendi oğlunu sevgiyle bastı bağrına. Daha sonra annesinin elini öperken o artık göz yaşlarını tutamıyordu. Kardeşleriyle tek tek vedalaştı. Hatice Hanım'ın dışında hepsi ondan küçük olduğu için sırayla ağabeylerinin elini öptüler. Kemal, Aişe'yi kucağına alıp:

- Ben dönene kadar sen de okula başlarsın, inşaallah, diyerek yanaklarından öptü.

Naciye Hanım'ın çok üzgün olduğunu gören Hulûsi Efendi:

- Üzülme, Hacı Hanım. Selâmetle gidip döner, inşaallah, diye teselli etti.

Kemal, askere gitmeden önce âdet olduğu üzere bütün akrabalarını, komşularını dolaşıp vedalaşmıştı. Anneannesi Zeynep Hanım'a kardeşleriyle gitmişti. Zeynep Hanım, o gün Kemal'in en sevdiği yemeklerle fırınlı sobada hamur işleri yapmıştı. Kemal, bunları yerken:

- Eline sağlık, anneannem. Sana boşuna Keyveni Hanım dememişler. Ne güzel yapmışsın her şeyi, demişti.

Zeynep Hanım, onun başını okşayarak:

- Afiyet olsun, oğlum. gideceğin gün de inşaallah azık olarak yaparım bunlardan, demişti.

O sabah Kemal anneannesinin elini öperken o da hazırladığı azığı verdi. Kemal:

- Ne zahmet ettin, anneannem, deyince gülümseyerek:

- Zahmeti neymiş oğul? Yolda yersin, dedi.

Aslında ailesinden ayrı kalmak Kemal'e de zor geliyordu. O okumak için gittiği Malatya'da bile fazla kalamamış, öğrenimini yarıda bırakarak geri dönmüştü. Arabaya bindiği anda ayrılık acısını hissetti içinde. Araba, Darende'den çıkıp Gürün'e doğru yol aldıkça daha bir hüzünlendi. Ailesini şimdiden özlemişti. Gözleri doldu. Başını yoldan tarafa çevirip dışarı baktığında, bir an karşısında gülümseyen yüzüyle babasını gördü. Kemal bu hayâli kaybetmemek için gözünü oradan ayırmıyordu. Daha sonra yolculuk boyunca uyuduğunda ya da uyanırken babasının yüzü hep karşısında oldu. Kemal bütün askerliği boyunca babasının manevîyatıyla evelallah hep yanında olacağını hissediyordu. Bu his onu çok rahatlatı. Artık hasrete katlanmak daha kolay olacaktı.

Manisa'daki birliğine teslim olduktan bir süre sonra hatıra olarak bir resim çekirdi ve yazdığı bir mektupla ailesine gönderdi. Mektup Darende'ye geldiğinde, bütün aile çok sevindi. Naciye Hanım oğlunun resmine uzun uzun baktı. Şefika, resmin arkasındaki

'Ey Kemal

Senin bu naciiz vücudun tıpkı hazân ermiş gül bahçesi gibi bir gün solacaktır. Fakat bu cansız hayâlin ebedî pâyidâr kalacaktır.'

Kemal Ateş 28.8.967

Manisa

yazısını okurken annesi göz yaşlarını tutamıyordu.

Gönüller Yâr ile Gönüller Birlik

Aynı sene içinde Hulûsi Efendi eşiyile Ankara'ya gitti. Misafir kaldıkları evde Sırrı Efendi ziyaretlerine geldi. Hulûsi Efendi, onu görmekten memnun oldu. hatırını sordu, bir süre konuştular. Sonra Sırrı Efendi:

- Efendim, İsmail Hakkı Hazretleri burada, Mecidiye'de bir ihvanın evinde misafir. Buyurun, birlikte biz de gidelim, dedi.

Bu habere çok sevinmişti. Hacı Hanım'a da söyledi ve birlikte ziyaretine gittiler.

Naciye Hanım kadınların oturduğu tarafa geçerken Hulûsi Efendi de mürşidinin huzuruna vardı. Kalbi heyecanla çarpıyordu. Gayet sessiz ve yavaş yürüyerek mürşidinin yanına geldi ve pür edep eğilip elini öptü. İsmail Hakkı Hazretleri de onu görmekten çok memnun olmuştu. Gülümseyerek:

- Oğlum, Hulûsi. Siz de mi buradasınız, dedi.

'Evet' anlamında yavaşça başını salladı. Daha sonra kalkıp geri geri giderek odanın en alt tarafına oturdu. İhramcızade Hazretleri:

- Oğlum, Hulûsi. Gelinimiz nasıllar, diye sordu. İlk ve ikinci sorusunda cevap vermedi. Mürşidinin karşısında edebinden hiç konuşmazdı. İhramcızade Hazretleri üçüncü kez sorunca başını yerden kaldırmadan alçak bir sesle:

- İyiler, Efendim. Ellerinizden öperler, diye cevap verdi.

Ankara'ya yaptıkları bu ziyaretten sonra bir kez daha İhramcızade Hazretleriyle hacca gitmeye niyet ettiler. Bundan önce üç kez gitmişlerdi. Gönünün sultanı, başının tacı mürşidiyle birlikte mübarek beldelerde hac ibadetini yerine getirmek, tarifi imkânsız bir mutluluktu. Naciye Hanım'ın da hissettikleri, aynıydı. Gerçekten isteyip de niyet edince önünde hiç engel kalmıyordu.

İsmail Hakkı Efendi Hazretleri, eşi Hafız Anne ile yola çıktılar. Yine otobüsle gidilecekti. Yol uzundu, imkânlar elverişsizdi, ama tüm bu olumsuz şartların farkında bile değillerdi. Gönüller yar ile, gönüller birlik, âlemlere Rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber'in diyarına hacca gidiliyordu.

Sınırdan geçtikten sonra Şam'a vardıklarında İhramcızade Hazretleri:

- Hulûsi, oğlum. Pîrimiz Mustafa Hâkî Hazretlerinin oğlu Bahaeddin Efendi burada ikamet ediyor. Bir ziyaret edelim, dedi.

- Baş üstüne, Efendim, diyerek başını eğdi. Bahaeddin Efendi'yi görüp tanımayı o da çok istiyordu.

Mustafa Hâkî Hazretleri, İstanbul Çarşamba'daki dergahında dünyasını değiştirince, oğlu Bahaeddin Efendi, kendi iradesi dışında adının çeşitli siyasî olaylara karıştırılmasından çekinerek Türkiye'den göçüp Şam'a yerleşmişti. O günden sonra zaman zaman İhramcızade Hazretleriyle mektuplaşıyorlardı. İhramcızade Hazretleri, ona müşidinin oğlu olduğu için ayrı bir muhabbet ve saygı gösteriyor, Bahaeddin Efendi de, babasının yolunu lâıykıyla yürüttüğü için ona aynı duygularla mukabele ediyordu.

Bir süre aradıktan sonra evi buldular. Büyükçe bir bahçe içinde, kesme taştan, çok güzel bir mimariyle yapılmış, büyük bir evdi. Bahçeyi çevreleyen duvar ve bahçedeki ağaçların dizilişinde bile göze hoş gelen bir estetik vardı.

Bahaeddin Efendi, İhramcızade Hazretlerini kapısında görünce çok sevindi. Hasretle sarıldılar. Daha sonra gıyaben tanıdığı Hulûsi Efendi'ye 'Hoş geldiniz.' dedi. Bu arada içinden 'Efendi Hazretlerine lâıyk bir seyyid.' diye geçirdi.

Onlar misafir salonuna geçerken hanımlar da başka odaya alındılar. Her iki odada da duvarlar boyunca sedir vardı. Odalar, Mustafa Hâkî Hazretlerinin evi gibi sade döşenmişti. Zaten insanın içindeki güzellik, hoşgörü ve tevazuu, yaşadığı ortama da yansır. Bahaeddin Efendi'nin evinde de bu, fazlasıyla hissediliyordu.

Hacı Naciye Hanım'la Hafız Anne, alındıkları odaya geçtikten sonra yanlarına oldukça yaşlı bir hanımla daha genç biri gelip hoş

geldin ettiler. Bu hanımlardan biri Mustafa Hâkî Hazretlerinin hanımı, Bahaeddin Efendi'nin annesi, diğeri eşiydi. Karşılıklı hâl hatır sorulduktan sonra annesi Naciye Hanım'a dönüp:

- Sen Hulûsi Efendi'nin hanımı mısın, diye sordu. Naciye Hanım sükut ederken 'Evet' anlamında başını eğdi. Yaşlı hanım, Naciye Hanım'ı çok beğenmişti. O da gıyaben Hulûsi Efendi'yi tanıyıp çok seviyordu. Naciye Hanım'ı görünce 'Öyle birine de böyle bir hanım yakışır zaten.' diye düşündü.

Bir süre orada konuk oldular. Bahaeddin Efendi onları nasıl ağırlayacağını bilemiyordu. Ta gençliğine, babasının hayatta olduğu dönemlere dönmüştü sanki. Gönlü, memleket hasretiyle doluydu. Onların gelişiyile hem dostlarıyla hasret gidermiş, hem de bir nebze bile olsun memleketine olan özlemini gidermişti. Şimdi onlar gidince bu hasret daha çok artacaktı, biliyordu, ama Allah'ın takdiri idi bu. Onların nasibine de gurbet düşmüştü ve çaresiz katlanacaklardı.

Vedalaşmaları çok duygulu oldu. Hepsinin gözleri yaşlıydı. Gerçek dostluklar böyle oluyordu işte.

Bu duygularla tekrar yola çıktıklarında bir süre sükût hâlinde kaldılar. Her zaman geride kalanların işi daha zordur. Ama her halükârda da katlanmak lazımdır. Bahaeddin Efendi de bu ziyareti ömrünün sonuna kadar güzel bir hâtıra olarak hiç unutmadı.

Ürdün'e yaklaşırlarken bir yerde mola verdiler. Abdest tazeleyeceklerdi. Ama etrafta uygun bir yer yoktu. Efendi Hazretlerine sorduklarında ileriye işaret ederek:

- Şu karşıda görülen evlerden su istemeyin. Oralarda Türkiye'den göçen Ermeniler oturmakta.

Onlar da çevredeki başka bir eve gidip abdest almak için müsaade istediler. Evdekiler Türkçe bilmiyordu, ama konu abdest, namaz olunca anlaşmaları pek de zor olmadı.

Ürdün'e geldiklerinde bir alanda kurulu sofralarla karşılaştılar. Ürdün Kralı'nın emriyle, oradan geçen hacı adayları için yemek dağıtılıyordu. İhramcızade Hazretleri ve yanındakilere de bu yemeklerden ikram ettiler.

Bu şekilde konaklayıp yol alarak Medine'ye vardılar. Orada kaldıkları süre içinde sık sık bir araya gelip muhabbetli sohbetler yaptılar. Yine böyle bir günde Peygamber Efendimiz'in Ravzası'nı ziyaret etmiş, sıddık kapısının hizasında İsmail Hakkı Hazretleri, Hulûsi Efendi ve ihvanlardan Hacı Şaban Aydın ile Gemerekli Abdussamed Bey oturuyorlardı. İsmail Hakkı Hazretleri, Hulûsi Efendi'ye dönüp ciddi bir ses tonuyla:

- Oğlum, Hulûsi. Senin ecdadın bizim sertacımızdır. Üzerinize büyük bir vazife intikal ediyor. İhvana sahip çıkın, hizmet edersiniz, dedi.

Hulûsi Efendi başını yerden kaldırmadan:

- Estağfirullah, Efendim, dedi.

İhramcızade Hazretleri:

- Bu yükün ağırlığını ancak siz çekebilirsiniz.

Osman Hulûsi Efendi bunun üzerine daha bir şey demedi. Şimdi-den ayrılık acısı içine çökmüştü. Mürşidi bu sözü boşuna söylemezdi. Daha sonra yalnız kaldıklarında Naciye Hanım'a bunu anlatırken gözleri doldu. Mürşidini kaybedecek olmanın acısıyla yanıyordu.

Hac dönüşlerinde İhramcızade Hazretleri, Yâre Yedigâr / Mevlid-i Nebî eserini nazım hâlinde yazdı. Tamamı 191 beyitten oluşan bu eserin, ilk yazdığı hâlini (rika hattıyla ve kurşun kalem kullanarak) mânevî mirasını bırakacağı Hulûsi Efendi'ye gönderdi. Mürşidinden gelen bu eseri eline aldığı anda çok duygulandı. Okurken göz yaşlarını

tutamadı. Okuduktan sonra saygıyla öpüp başına koydu ve sonra kütüphanesinde müstesna bir yere kaldırdı.

Dua ve Himmet

İhramcızade Hazretleri hacdan döndükten sonra her yerden ihvanları onu ziyarete geldiler. Artık iyice yaşlanmıştı. Ama yaşına göre çok dinçti. Gelenlerle ilgilenip hatırlarını soruyor, sohbetlerde bulunuyordu. Bazen de kendi ihvanlarını ziyarete gidiyordu. Bir gün müftü Abdullah Efendi'nin hastalandığını duydular. Bir ihvanı herhangi bir sebepten sıkıntı ya da hasta olursa, bağlı olduğu mürşidi, o feraha çıkana kadar onun iyileşmesi için dua ederler. İhramcızade Hazretleri de, Abdullah Efendi'nin rahatsızlığını duyunca evde duramadı ve ziyarete gitmek üzere çıktı. Fayton çevirip binecekti, ama görünürde fayton yoktu. Biraz yürüdü. İleriden bir fayton geliyordu. İşaret etti. Fayton durmuştu, ama içinde iki kadın vardı. Kadınlardan birinin kucığında ise beyaz kundakta bir bebek vardı. Onlar da İhramcızade'yi ve ailesini ziyarete gelmişlerdi. Kadınlar dışarı çıkarken âdet olduğu üzere yaz – kış her zaman pardesülerinin üstüne bellerine kadar varan yün atkı örterlerdi. Atkının altına tülbent sararlar ve tek elleriyle iki ucunu çenelerinin altında tutarlardı.

Kadınlardan genç olanın adı Ayşe'ydi. Fayton durunca Ayşe, İhramcızade Hazretlerini gördü. İhramcızade Hazretleri de onu tanımıştı. Bundan yaklaşık on sene önce, Ayşe genç bir gelinken menenjit hastalığına yakalanmıştı. Darende'ye bağlı bir köyde oturuyorlardı. Hasta olunca kocası onu Sivas'a, bacası Elif'in yanına getirmiş, bir süre hastanede yattıktan sonra çıkarmışlardı. Şimdi bacasının evinde kalıyordu. Elif, İhramcızade Hazretlerinin ihvanıydı, ama Ayşe, Hazreti daha önce hiç görmemişti.

Ayşe, hastaneden çıktıktan sonra fenalaşmış ve o gece komaya girmişti. O şekilde yatarken sürekli 'Efendi Hazretleri dua ederse, in-

şallah ben iyileşirim.' diye sayıklıyordu.

Başındakiler ne yapacağını bilemez bir hâlde beklerken beyi İhramcızade'yi ziyarete gitti, durumu anlattı. İhramcızade Hazretleri dua edip inşallah şifa bulur buyurdu.

Nihayet Ayşe, menenjit hastalığını hiç araz kalmadan atlattı. Yalnız hastalığın tesiriyle olacak çok asabiydi. Elif, sürekli Efendi Hazretlerinin evine gider, devlethaneye gelen misafirler için yapılan hazırlıklara yardım ederdi. Bir gün kardeşi Ayşe'ye:

- Bacım, Efendinin himmetiyle evelallah hastalığını atlattın. Gel, bir gün ziyaretine gidelim. Belki sofrasında bulunursan, bu sinirini de atarsın üstünden, dedi. Faytondan inen hanımlar İhramcızade ile karşılaşmışlardı. Onu görmenin mutluluğu ile İhramcızade'nin evine gittiler.

Efendi Hazretleri bir müddet sonra faytona binerek Müftü Efendi'nin yattığı hastaneye gitti. Yanına vardığında Müftü Efendi ayağa kalkmak istedi, ama Efendi Hazretleri engel oldu. Yanında refakatçi kalan kişi hemen bir sandalye getirdi. Bir süre karşılıklı hâl hatır sorulduktan sonra söz dönüp dolaşıp Hulûsi Efendi'ye geldi. Müftü Efendi, Hulûsi Efendi'yi överken İhramcızade Hazretleri çok memnun oldu ve gülümseyerek:

- Gardaşım, onu da biz yetiştirdik. O nu da biz yetiştirdik, dedi.

Kemal'den Mektup Var

- Hanım, Kemal'den mektup var!

- Sahi mi, Efendi? İzinden gittiğinden beri haber alamıyorduk. Nasıl, iyi miymiş?

- Çok şükür, Hanım. Gel, şuraya oturalım da sen de dinle.

- Sağ ol, Efendi. Allah razı olsun.

Hulûsi Efendi, Kemal'in mektubu elinde köşke doğru yürüdü. Naciye Hanım da onu takip etti. Eylül sonuydu. Havada tatlı bir serinlik vardı. Tohma'nın çağlaması bu serinliğe katkıda bulunuyor gibiydi.

Köşkte karşılıklı oturdular. Ağır ağır okumaya başladı.

11.9.1968

Muhterem Efendim!

Mektubuma başlamadan önce sizlere karşı çok suçlu ve kusurlu olan oğlunuzun affını rica eder, hürmetle her iki mübarek ellerinizden öper, sonsuz saygı ve hürmetlerimi sunarım.

Efendim, sizden ayrıldıktan sonra üzgün ve bitkin olarak Gürün'e, oradan da Sivas'a geldik. Orada babamızın (İsmail Hakkı Toprak Efendi) sahrada olduklarını öğrendik, doğru sahraya vardık. Efendimle görüştük ve Darende'den ve sizlerden bahsettiler. Beraberi (Dilberle demberaber) dedi ve okudular.

Müsaade alıp ayrılınca gözlerimden öptü ve ayrıldık. Ankara'ya, oradan da İstanbul'a geldik. İstanbul'da İsmail Efendi'yi bulduk ve beraberce İbrahim Çehrelî'ye gittik. İbrahim Çehrelî, benimle görüştü ve şöyle dedi: 'Balaban Köyü bize; ihtiyar heyetinden, minare yaptır-dık, bir aleme ihtiyacımız var diye bir ilmühaber yazar ve bunu müftülük tasdik ettikten sonra bize gönderirse alemi gönderirim,' dediler.

Efendim, ben çok iyi ve rahatım. Sizler nasılsınız, iyi misiniz? İyi olmanızı Cenab-ı Rabbül Âlemin'den dilerim. Annemin ellerinden, ablamın ellerinden, Fatıma, Münife, Şefika, Ahmet, Hamit ve Gül Aişe'nin gözlerinden öperim. Bütün hısım akraba, eş, ahbap ve dostların cümlesine selâm eder, büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim.

Satırlarıma son verirken acele cevap beklerim.

Hâk-i pâye yüzler sürerim, Efendim. Denetleme olduğu için mektubum gecikti, kusura bakmayın. Annem ve siz hiç beni düşünmeyin. Hüda'ya emanet edin, yeter.

*Şahlar şahına gönlümü verdim
Beni de deftere yazın efendim
Şaşıp Mecnun gibi çöllere girdim
Beni de deftere yazın efendim*

*Şahımı görünce kendimden geçtim
Bütün içimdeki yaremi deştim
Himmeti aldım mihneti geçtim
Beni de deftere yazın efendim.*

Mektup bittiğinde Naciye Hanım, tülbentinin ucuyla gözünde biriken yaşları sildi ve:

- Oğlum, ne güzel de yazmış, dedi. Gözleri Tohma'nın yeşile çalan köpüklü suyuna daldı.

Hulûsi Efendi:

- Doğru, Hanım. Güzel yazmış, dedi. Hanımının Tohma'ya baktığını görünce:

- Hacı Hanım, yukarıdan akıp gelen suya bak. Gidene bakma. Gelen ne kadar coşkulu geliyor, gidenin arkasından bakmak kasvet verir, durgunluk getirir, dedi.

Hacı Naciye Hanım gülümseyerek yüzünü baktığı yerden çevirdi. 'Efendi, coşkuyla akan suda kim bilir ne gördü.' diye düşünüyordu.

Hacdan döndükten bir süre sonra İhramcızade Hazretleri Daren-de'ye, Hulûsi Efendi'yi ziyarette geldi. Onun gelmesi, bir bayram gibiydi. Tüm sevenleri, mürşidlerini görmeye geldiler. Havalar soğuduğu için içeride oturuluyordu. İhramcızade Hazretleri bu şekilde, bir senede tam üç kez Daren-de'ye, Hulûsi Efendi'yi ziyarette geldi. Daren-

de'de, ılık bir hava vardı. Köşke halılar serilip minderler döşendi. Kömürlü semaverler yakıldı. Hacı Naciye Hanım en güzel yemekleri hazırladı. Kompostolar, taze sebzelerden salatalar yapıldı. Bir gün önceden ekmekler pişirilip hazırlandı.

İhramcızade Hazretleri, Hulûsi Efendi ve birçok seveni, insanı bu dünyadan alıp manevîyatın bütün güzelliklerinin serildiği bir sohbet ortamındaydılar. Bahçede güller, Darende'nin adına yakışır şekilde açmış, kokuları bütün bahçeyi sarmıştı. Bir ara İhramcızade Hazretleri konuşmaya başladı. Herkes başı eğik, gözleri kapalı ama pür dikkat mürşidlerini dinlemeye başladılar:

- Biz Darende'ye ilk geldiğimizde bir çocuk bize yol gösterdi. Çocuğa para vermek istedik, fakat o parayı almadı. Bizden himmet istedi. Biz de ona himmet ettik. İşte o çocuk, bu Hulûsi idi. Şimdi Biz Hulûsi, Hulûsi Biz oldu. Darendemiz'in kıymetini bilin. Darende'nin suyundan bir avuç su, toprağından bir avuç toprak olsam, o şeref bana yeter.

Hulûsi Efendi, mürşidini dinlerken göz yaşlarını tutamıyordu. Sonradan eşi Naciye Hanım'a bunları anlatırken öyle derin derin içini çekti...

O günden bir gün sonra İsmail Hakkı Hazretlerinin rahatsızlandığını duydular. Hulûsi Efendi hemen hazırlanıp başta Ya Şeyh olmak üzere Hacı Hasan Efendi ve birkaç arkadaşıyla ziyaretine gittiler. Ziyaret edip bir iki gün kaldıktan sonra geri döndüler.

İhramcızade Hazretleri kendisini ziyarete gelen ihvanlarına:

- Gardaşlarım! Darende, bizim ihsanımızın feyiz menbaı, tarikatımızın kapısı oldu. Hulûsi küçükken bizden istedi, biz de verdik. İşte o Hulûsi! Gidin, ziyaret edin, sohbet edin. Çok âşığımızdır, diyerek kendisinden sonra aynı manevîyatın Hulûsi Efendi'den devam edeceğini bildiriyordu. İhvanlarının hataya düşmelerini istemiyordu.

Emaneti Al ve Sahip Çık

İhramcızade Hazretlerinin son ziyaretinden bir süre sonra Mah-mud Kemal askerliğini tamamlayıp baba ocağına döndü. Başta anne ve babası olmak üzere kardeşleri, akrabaları, arkadaşları çok sevin-diler.

Mahmud Kemal, anne ve babasının ardından kardeşlerini öpüp kucaklarken:

- Sizler ne kadar da büyümüşsünüz, diye şaşkınlığını belirtti.

Evet, iki yıl askerliği boyunca kardeşleri büyümüştü. En küçük kardeşi Aişe, okula başlayacaktı. Hamideddin ilk okul üçe, Ahmet be-şe geçmişti. Şefika, genç kız olmuş, bıçkı – dikiş kursuna gidiyordu. Aslında Naciye Hanım 'Burası küçük yer,' diyerek kızların ilkokuldan sonra okumalarını istemiyordu. Belli bir aileden geldikleri için etraf-tan laf, söz edilmesinden çekiniyordu. Hulûsi Efendi ise imkân dâhi-linde okuyup kendilerini yetiştirmelerini istiyordu. Ama Darende'de imkânlar çok kısıtlıydı. İnşallah ileride, Allah'ın yardımıyla okullar açılacak ve kız erkek ayrımı olmadan hepsi okuyabilecekti. Bu konu-da umudu tamdı.

Günler geçiyordu. Hulûsi Efendi, mürşidinin hastalığı dolayısıyla derin bir üzüntü içindeydi. Bu arada Kemal'i eşraftan Hacı Rıfat Za-loğlu'nun torunu Ahmet Turan Oruç'un kızı Naime ile nişanlamışlar-dı. İyi bir aileden gelen Naime'nin gönlü gibi yüzü de çok saf ve te-mizdi. Darende'nin geleneklerine göre nişanları yapıldı. Naciye Ha-nım, üçüncü kez kayınvalide oluyordu. Hatice ile Fatıma evlenince doğal olarak evden ayrılmışlardı, ama şimdi eve gelin gelecekti. Bu, onu ayrıca mutlu ediyordu. Hem oğlu Kemal'den ayrılmıyor, hem de kızı gibi gördüğü bir gelini oluyordu. Aileler, kendi aralarında düğü-nü sonbaharda yapmak üzere anlaştılar.

Artık Temmuz bitmiş, Ağustos'un biri gelmişti. Hulûsi Efendi, o gece rüyasında Peygamber Efendimiz'i gördü. Aslında uyuyor sayıl-

mazdı. Düşle karışık bir gerçeklikte Peygamber Efendimiz gülümseyerek ona küçük sandığa benzer bir şey uzattı. Sandık ısıll ısıll parlıyordu. Her taraf nurdan bir aydınlık içindeydi. Uzatırken 'Emaneti al ve sahip çık!' der gibi bir hâli vardı. Hulûsi Efendi emaneti alırken mürşidi, gönlünün sultanı İhramcızade Hazretlerini gördü. O da gülümseyordu. Yalnız İhramcızade Hazretleri şimdiki yaşlı hâlinde değil de, onu ilk kez gördüğü hâlindeki gibi gençti. Gülümseyerek bakan gözlerinde bir memnuniyet ifadesi vardı.

Gözlerini açtığı anda ter içinde kalmıştı. Sanki hâlâ Peygamber Efendimizle mürşidinin huzurundaymış gibi oturduğu yerde toparlandı. Bir süre rabita hâlinde durduktan sonra dışarı çıktı. Havada tatlı bir serinlik vardı. Ama Hulûsi Efendi'nin içi yanıyordu. Bu serinlik onu ferahlatmaya yetmedi. Tohma boyunca Şeyh Hamid-i Veli Camii'ne yürüdü. Orada abdestini tazeleyip bahçede bir süre oturdu. Gökyüzünde ince bir hilâl vardı, ama öyle parlıyordu ki bütün cami loş bir aydınlık içindeydi. Hâlâ heyecanı geçmemişti. Birkaç gündür mürşidinden haber alamıyordu. Bu nedenle çok da üzgündü. Sabah ezanına kadar kâh hasretle yüreği dağlandı, kâh gördüğü düşle içi içine sığmadı. Böyle karışık duygular içinde sabah namazına durduğunda namazın verdiği huzurla yüreği biraz olsun sükûnete kavuştu.

Hulûsi Efendi o gün duydu ki İsmail Hakkı Hazretleri, âlem-i ervah'a göçmüştü. Bütün dünyevî sıkıntı ve yüklerden arınmış, ama buradaki vazifesini başarmış, alını açık, yüzü ak olarak Yaradan'a kavuşmuştu.

Hulûsi Efendi, göz yaşları içinde şu kitâbeyi yazdı:

*Tarîk-i Nakşibendî pîri ebc el mürşid-i kâmil
Garibullahî Hakkı gavs-ı âzâm Şeyh İsmail
Engin gönlünde yüce murâdı hâsıl oldu
Toprak toprağa verildi Hakk'a vâsıl oldu.*

Mürşidinin cenazesine gidemedi. Çok istediği hâlde, yüreği dağla-

narak aldı bu kararı.

Sivas'ta ise İhramcızade Hazretlerine gönülden bağlananlar, onu kaybetmenin acısı içindeydiler. Kimileri daha sağduyulu düşünüp sağlığında bir babanın evlatlarını düşünmesinden daha büyük bir hassasiyetle onları ortada bırakmayıp Hulûsi Efendi'ye emanet etmesine seviniyorlardı.

Evlat ve torunları ile birkaç kişi, cenazeyi bekletmeden hemen defin işlemlerinin yapılmasını uygun gördüler. Bekletmeleri hâlinde, Türkiye'nin dört bir yanından gelecek sevenlerinin Sivas'a sığmayacağı görüşünde idiler.

İhramcızade Hazretlerinin mübarek bedenini yıkarken bembeyaz olan sakalının yeşile döndüğünü gördüler. Son olarak abdestini alırken yüzünde tatlı bir tebessüm hasıl oldu.

Torunu:

- Efendi Hazretleri dosta kavuştu, derken oradakiler göz yaşlarını tutamıyorlardı.

Sonrasında cenaze, ebedî istirahatgâhı olan Ulu Cami'nin bahçesine götürülürken ıslıl ıslıl olan hava, garip bir şekilde karardı. O sırada sokakta oynayan 5 -6 yaşları arasında olan çocuklar:

- Aaa! Havaya ne oldu böyle? İçlerinden bir kız:

- Annemgil konuşurken duymuştum. Şah Dedem'in cenazesi kalkıyormuş, dedi. Diğerleri üzgün bir şekilde:

- Yaa, diye şaşırdılar.

İsmail Hakkı Hazretlerinin çocuklar arasında ayrı bir sevgisi vardı. Çocuklar ona 'Şah Dedem' derdi ve sokakta karşılaştıklarında hemen koşarak elini öper, onun cebinden bir yirmi beş kuruş çıkarmasını heyecanla beklerlerdi.

Darendede, Hulûsi Efendi'nin evinde belki Sivas'tan daha büyük bir hüznün vardı. Naciye Hanım hem mürşidini kaybetmekten büyük acı duyuyor, hem de eşinin hâline üzülüyordu. Ona destek olmak istiyordu, ama böyle zamanlarda pek de yapılacak bir şey olmuyordu. Birkaç gün sonra Sivas'tan bir paket geldi. Hulûsi Efendi, yâr elinden gelen bu paketi alınca çok duygulandı. Paketten bir mektup, acısı ve hasretiyle yüreğinin dağlandığı mürşidinin özel eşyaları çıktı. Mektup, İhramcızade Hazretlerinin torunu Necati Beydendi. Necati Bey, teselli edici ve Hulûsi Efendi'yi takdir eden ifadelerden sonra şöyle diyordu:

'Kalplerimiz beraberdir. Eğer bir Efendi'ye Hazretten sonra biat etmek gerekirse, büyüğümüz sizsiniz.'

Hulûsi Efendi, daha sonra eşyaları gözden geçirirken göz yaşlarına hakim olamadı. Gelen eşyalar arasında mürşidine ait cübbe, gözlük, asa, heybe, saat, nüfus cüzdanı vardı. Hulûsi Efendi, onları saygıyla öpüp başına koydu. Hepsinde mürşidinin kokusu vardı. Daha sonra bunları kütüphanesine yerleştirdi. Kütüphanesi onun için çok kıymetliydi ve bu değerli eşyalar ancak burada muhafaza edilirdi. Gerçi ilk haccından sonra kendisini ziyaret eden öğretmen Mehmet Bey'e 'Hacca gitmeden önce dünyalık olarak kitaplarımı çok severdim. Şimdi onların da sevgisi azaldı,' demişti ama kitaba, daha doğrusu ilme değer verdiğini yaptığı hizmetlerle hep gösterdi.

İhramcızade Hazretlerini kaybetmesinin ardından çok üzüldü, çok yandı, ama üzerine intikal eden bir vazife vardı ve bu vazifenin gerektirdiğince şimdiye kadar yaptığından daha çok hizmeti, daha çok gönülleri imar etmeye çalışacaktı.

Başkanı olduğu derneklerin ya da başkanı olmasa da çalışmalarına destek verdiği derneklerinin faaliyetlerinin yanı sıra, Darendede bir İmam- Hatip Lisesi yapılması ve bir fabrika kurulması için çalışmalara başladı. Darendeye açılacak bir İmam – Hatip Lisesi'nin anlamı, hem Darendeliler, hem de çevre köyler ve ilçeler için çok büyük-

tü. Bu sayede ilk okuldan sonra okuyamayan öğrenciler hem tahsil görebilecek, hem de dinini en doğru şekilde öğrenebilecekti. İmam – Hatip Lisesi tamamlandığında, uzak yerlerden buraya okumak için gelenlerin kalabileceği bir yurda da ihtiyaç olacaktı. O, bunun her ikisini de aynı anda nazar-ı dikkate alıp o şekilde hareket etmeye başladı.

Yine yol görünüyordu. Bu işlerin yapılması için yine köy köy, kasaba kasaba dolaşıp yardım toplayacaktı. Yalnız bu defa Ankara, İstanbul, Konya gibi büyük şehirlere de gitmeyi, oradaki insanları da bu işe dahil etmeyi planlıyordu.

Bu arada Sivas'tan sevindirici bir haber geldi. Sivas'ta gelin kızı Fatıma Hanım'ın bir kızı olmuştu. Adını Emine koydukları bu bebek, ailenin ilk torunuydu. Dede olan Hulûsi Efendi ile anneanne olan Naciye Hanım, çok seviniyorlardı. Aile giderek genişliyordu.

1969 yılının son baharında Mahmud Kemal'in düğünü oldu. Havalar henüz soğumadığı için bahçeye ve köşke halılar serilip üzerine sofralar kuruldu. Sofralarda düğün yemeği olarak Darende kebabı, sıcak ve soğuk çorba, pilav ve salatalar vardı. Naciye Hanım hazırlıkları yaparken kızları ile bacası Nazife, her zamanki gibi en büyük yardımcıydı. Annesi Zeynep Hanım da onları yalnız bırakmıyordu.

Naime Hanım, gelinleri olarak eve ilk girdiğinde saygıyla Hulûsi Efendi'nin ve Naciye Hanım'ın ellerini öptü. Onlar da onu kendi evlatları gibi görerek sevgiyle kabul ettiler.

Naime, gelin geldiği bu eve çok çabuk uyum sağlayarak Naciye Hanım'ın hem kızı, hem gelini oldu. Güler yüzlü ve masum çehresiyle, çok saygılı bir hâli vardı. İnsanlara büyük küçük ayırt etmeden saygı gösteriyor ve bir iş olduğunda hiç çekinmeden yapıyordu.

Hulûsi Efendi, Naciye Hanım'ın hatırını sorar, bir üzüntüsü ya da sıkıntısı varsa ortak olmaya çalışırdı. Naime geldikten sonra Naciye Hanım'la gelininin de hatırını sormaya başladı. Yapılan hizmetlerin

gönül hoşluğu ile olması gerektiğini, aksi takdirde öfkeyle ya da istemeden bir yemek yapıldığında, yiyenin içine zehir olacağını söylerdi. Hulûsi Efendi tedbir olarak böyle davranırdı, ama onlardan yana aslında içi hep rahattı.

Bugün de yine camiden gelince herkesin hatırını sordu. Çocukların dersleriyle ilgilendi. Aîşe'nin başını okşayarak:

- Okumaya başladın mı, kızım, diye sordu.

Aîşe, hafifçe başını sallayarak:

- Evet, babacığım, diye cevap verdi.

Çocukların en küçüğü olan Aîşe'nin ailedeki sevgisi bir başkaydı. İnce ve yaşına göre uzun boyu, neşeli ve canlı sesi, sapsarı saçlarıyla çok güzel bir çocuktı. Abla ve ağabeylerinin hepsi de onu daha çok koruyup ilgileniyorlardı. Her sabah Hamideddin ve Ahmet ağabeyiyle okula gidiyorlar, bazen de çantasını ağabeyleri taşıyordu. Okuldan geldikten sonra Şefika ya da ağabeylerinden biri, yaptığı derslere bakıp okumayı çabuk sökmesi için çalıştırıyorlardı. Çocukların hepsinin ayrı bir güzelliği vardı. Hulûsi Efendi de hepsiyle tek tek ilgilenip hâllerini sorar, ihtiyaçları olan şeyleri bir an önce almaya dikkat ederdi. Misafir olmadığı nadir zamanlarda aile, bu sabah olduğu gibi bir araya gelip birlikte kahvaltı ederlerdi. Bu kahvaltılarının tadına doyum olmazdı.

Kahvaltıdan sonra kızlarla Naime sofrayı toplarken Aîşe, Hamideddin ve Ahmet okula gitmek üzere evden çıktılar. Hulûsi Efendi, Kemal'e dönüp:

- Gürün'e ne zaman gideceksin, diye sordu.

- Kismetse üç gün sonra, Efendim. 23'ünde iş başı yapacağım.

- Hayırlısı olsun.

Kemal Efendi, Gürün Postahanesinde muhabere memuru olarak işe başlayacaktı. Üç gün sonra işinin ilk gününde evden çıkarken anne ve babasının ellerini öpüp hayır dualarını aldı.

Kemal Efendi, Darende'de olduğu kadar Gürün'de de çok sevilen biriydi. O, hem Hulûsi Efendi'nin oğluydu, hem de yapı olarak insanları seven, saygılı, açık sözlü ve dürüsttü. Çalışmaya başladığı postanede de kısa sürede etrafında bir sevgi çemberi oluştu.

Bu arada Münife'yi, halası Kerime Sekine Hanım'ın oğlu Naci Bey'le evlendirdiler. Münife, Adana'ya gelin gidiyordu. Naciye Hanım, onun yeri uzak olduğu için çok üzülüyordu. Daha önce de iki kızını evlendirmişti, ama Sivas nispeten yakındı. Hulûsi Efendi, onu:

- Üzülme, Hanım. Peygamber Efendimiz'in Hadis-i Şerifi'nde, üç kızını arıyla, namusuyla evlendireni cennetle müjdeliyor. Bak, sen de cennet hatunu oluyorsun, diye teselli ediyordu.

İnce, narin yapısıyla gelinlik Münife'ye çok yakıştı. Evden çıkmadan önce anne ve babasının elini öperken göz yaşlarını tutamıyordu. Onun gelin gitmesinin ardından Şefika ile Aişe de çok üzüldüler. Evde yeri çok belliydi. Ama geçen zaman her şeye çareydi. Günü gelecek, onlar da evlenip ayrılacaklardı baba ocağından.

Hulûsi Efendi, arkadaşlarıyla verdikleri karar doğrultusunda, çevredeki köyleri dolaşmaya başladılar. Her zaman olduğu gibi yanında yine yakın arkadaşı Ya Şeyh vardı.

Hulûsi Efendi gibi hizmet erlerinin çabalarıyla bu tür hayırlı işler, insanları ileri götüren gelişmeler olurken bir yandan da bazı köylerde hâlâ kan davaları sürüyordu. Ne dine, ne de insanlığa sığan bu olaylarla hâlâ canlar yanıyordu.

Hulûsi Efendi, kan davasına taraf olan kişilerle bazen bizzat gö-

rüşüyor, bazen de mektup ya da telefonla onlara ulaşarak olumlu sonuçlar alıyordu.

Evliyanın Himmeti

Daha sonraki günlerde bir gün Ya Şeyh'le Aşağı Setrek'e gittiler. Setrek'te ya da bugünkü adıyla Aşağı Ulupınar'da, Sarılar Mahallesi'nde büyük bir ağaç yığını gördüler. O sırada Hacı Mevlût de onları görmüş, karşılamak için yanlarına geliyordu.

Hulûsi Efendi:

- Bu ağaçları ne yapacaksın, Hacı Mevlût, diye sordu.
- Efendim, mahallemize küçük bir cami yapacağız. Onun için aldık, buraya istif ettik.
- Oğul, bu devirde ahşap cami yapılmaz. Betonarme bir cami yapın.
- Efendim, imkânlarımız ancak ahşap bir cami yapmaya el veriyor. Betonarme yapamayacağız.
- Oğul, eğer siz İmam Hatip Lisesi yapımına yardım ederseniz, Allahü Tealâ da sizin caminize yardım eder, dedi.

Hacı Mevlût, 'Hulûsi Efendi buraya kadar gelmiş. Hayırlı bir iş için yardım etmemizi istiyor. Onu boş çevirmek, Allah'ın da hoşuna gitmez.' diye düşünerek yüklü miktarda bağış yaptı. 'Hulûsi Efendi söylüyorsa bir hikmeti vardır. Allah'ın yardımıyla camimiz en kısa zamanda yapılır, inşaallah.' diye düşünüyordu.

Gerçekten de kısa bir süre sonra Aşağı Ulupınar'ın, Sarılar Mahallesi'ne, altı lojman, üstü betonarme bir cami yapıldı. 'Maşaallah, ca-

mi çok güzel oldu.' diyenlere Hacı Mevlût gülümseyerek:

- Eee, evliyanın himmeti ve bereketi işte bu, diye cevap veriyordu.

Hulûsi Efendi yardım toplarken herkes Hacı Mevlût gibi iyi karşılamıyordu elbette. Bazıları içinden söylenip muhalefet oluyor, bazıları da açıkça karşı çıkıyordu. Nitekim bir sabah bu amaçla yola çıkıp gittikleri yerde birinin kapısını çaldılar. Kapı önce açılmadı. Bir süre sonra kapıyı açan adam hiddetle:

- Sabah sabah ne rahatsız ediyorsunuz, diye bağırdı ve kapıyı yüzlerine kapattı. Bu davranış, çok ağrına gitti. Hiçbir şey söylemeyecek oradan uzaklaştı, ama gönlü kırılmıştı. Sonradan bu konu hakkında söylenir ki bir şiirinin son dördlüğü olan:

*Hulûsi sabr idüp eyleme keder
İnsafsızın gönlü anlamaz haber
Bir gün o da olur elbet derbeder
Çünkü Hakk'dan böyle dileyen vardır*

dizelerini yazmıştır.

Hulûsi Efendi yardım toplarken sadece çevre ilçelerle sınırlı kalmama kararı almıştı. Bu defa Konya, Ankara, İstanbul gibi uzak şehirlere de gidiyor, oradaki ihvanları gezip hayır yapmalarına vesile oluyordu.

İnsanlardan yardım toplarken bir taraftan da müftü, belediye reisi gibi devlet görevindekilerle de görüşüp Darende için yardımlarını istiyordu. Bu kişiler de Hulûsi Efendi'nin halkın içindeki sevgi ve saygısını görüyor, dur durak bilmeden yaptığı hizmetlerden dolayı onu çok takdir ediyorlardı. Yalnız bazen Hulûsi Efendi'nin yapmak istedikleri, onlara gerçekleşmesi imkânsız gibi geliyordu. Bu sebepten bir gün Malatya Müftüsü telefonda:

- Bir yanda okullar kapatılırken sen okul açmak için uğraşıyor-

sun, diyerek bu okulun açılacağından umutlu olmadığını ima etti. Bunun üzerine:

- Ehlullahtan Kasapoğlu adında bir zat vardır. Yetim bir çocuk, devesi ile pazara giderken devenin ayağı kayar, yere düşer ve deve ölür. Çocuğun feryadı figanı, ağlaması arş-ı alâya çıkmaktadır. Halk başına toplanır. Bu arada kalabalığı merak eden Kasapoğlu da çocuğun figanını görür, elinden tutar. Yüreği parçalanır, içerisi sızlar. Ellerini kaldırır, Cenab-ı Hakk'a 'Ya Rabbi! Bu yetimin feryadı ile ya Kasapoğlu'nun yüreğini yakmayacaktın, ya da bu deveyi dirilt.' diye yalvarır. Akabinde devenin yularını tutar, ayağa kaldırır. Cenab-ı Hakk bizi ya kapı kapı dolandırmayacak ya da bu okulu açmayı nasip edecektir, diyerek gayretlerin ve duaların Allah katında boşa gitmeyeceğini anlatmak ister.

Müftü Efendi'nin bunun üzerine:

- Haklısın, Hocam, demekten başka yapacağı bir şey kalmamıştı.

Hulûsi Efendi'nin yanı sıra bazı sevenleri de ellerine makbuz alıp yardım topluyorlardı. Bunlardan biri de İsmail Hakkı adında bir gençti. Konya'da, makbuz elinde, tanıdıklarını dolaşırken birinin dükkânına girip makbuzu gösterdi ve:

- Zamanın Kutbu, Gavs-ı Azam mesabesinde bir zâtın hayır hizmetine sen de yardımda bulunmak ister misin, diye sordu.

Karşısındaki adam:

- İyi söylüyorsun ama İsmail Efendi. Kutbu Azam dediğin bir tane olur, o da İstanbul'da.

İsmail Hakkı kafası bozularak dışarı çıktı. Darende'ye doğru dönerek:

- Efendim, ben sizi Kutup, Gavs-ı Azam tanırım. Bu şahıs gönlü-

mü bozdu. Eğer Kutup Gavs-ı Azam bildiğim gibiysen ben yarın huzurunda olmayı isterim, dedi. O sırada öğle 12 gibiydi.

İsmail Hakkı daha sonra diğer tanıdıklarını da dolaşp yardım topladı. Akşama doğru evine giderken bir arkadaşıyla karşılaştı. Selâmlaşp hatır sorduktan sonra arkadaşı:

- İsmail Hakkı, biz Darende'ye gidiyoruz. Arabamızda bir kişilik boş yer var. Gitmek istersen seni de götürelim, dedi.

İsmail Hakkı bunu duyduğuna çok sevindi. Hiç düşünmeden onlarla hareket etti.

Darende'ye vardıklarında devlethanede misafir vardı. Öğle yemeği yenmiş, sofrı kaldırılırken İsmail Hakkı ve arkadaşları içeri girdiler. Hulûsi Efendi onları görünce sofrayı tekrar kurmalarını istedi. İsmail Hakkı ile arkadaşları bir güzel karınlarını doyurdular. Daha sonra sohbe oturulduğunda, Sürmeli ilk çayların dağıtılmasının ardından ilâhîye başladı. Saat on ikiyi vurunca Efendi Hazretleri:

- Arkadaşlar! Açık kapı bir, o da bu kapı, dedi. İsmail Hakkı, şimdi gönlündeki şüpheden ve bu şüpheden dolayı Efendi'yi sınamış olmaktan çok üzgündü. İnsan bu yola girdi mi, şüphesiz bağlanıp sadakatten ayrılmamalıydı.

Mesud Yuvada Mesude Bebek

İmam Hatip Lisesinin inşaatı sürerken Kemal Efendi ile Naime Hanım'ın bir kızları doğdu. On bir yıl sonra yine bebek sesi duyuluyordu. Naime Hanım, bembeyaz çehreli, uzun kirpikli bu çok güzel bebeği ilk kez kucağına aldığında uzun uzun kokladı ve şefkatle bağrına bastı. Bu bebekle ilk kez analık duygusunu tadıyordu.

Hulûsi Efendi, bebeğe Mesude ismini koydu. Mesude, İsmail Hak-

kı Hazretlerinin gelininin ismiydi. İsmail Hakkı Hazretlerinin oğlu Kemal Efendi tren kazasında öldükten sonra dul kalan Mesude Hanım, çok asil ve temiz ahlâklı bir hanımdı. Eşinin vefatından sonra da o evde kalmış ve aynı sadakatle hizmetine devam etmişti.

Babasına Lâyık Bir Evlat

Hulûsi Efendi'nin dışarıdaki çalışması gibi, ailesinde de nişan, evlenme, yeni torunların olması gibi sürekli bir hareketlilik vardı. Bu arada, ona gönülden bağlananların çoğalmasıyla orantılı olarak eve gelen misafir sayısında da artış görülüyordu. Misafirsiz geçen günleri, hatta öğünleri yok gibiydi.

Gürün'deki görevine beş ay devam eden Kemal Efendi, Darende Postanesine atandı. Kemal Efendi'nin Darende'ye atanması, en çok annesi Hacı Naciye Hanım'ı sevindirdi. Oğlunun sabah erkenden o kadar yol almasına üzüldüğü için, Darende'de daha rahat edeceğini düşünüyordu.

Mahmud Kemal ya da herkesin hitap ettiği gibi Kemal Efendi, evine, eşine, anne babasına, kardeşlerine karşı hep sevgi doluydu. Babasına gösterdiği saygı, bir oğlun babasına gösterdiğinden çok fazlaydı. Kardeşlerinden hiçbirini diğerinden ayırt etmezdi, ama Hamideddin'e ayrı bir sevgi ve saygı duyuyordu. O doğduğunda, babasının kundağı eline alıp 'Anadan doğma evliya görmek isteyen Hamidim'e baksın!' demesi boşuna değildi. Hamideddin, her hâliyle başkılığını gösteriyordu.

Şimdi ortaokula gidiyordu. Gözleri babası gibi elâ ve ısl ıslıdı. Bakışlarındaki şefkat, ilk görüşte belli oluyordu. Sahip olduğu vakar, okulda hocalarında, hatta tanımadığı insanlarda bile saygı uyandırıyordu. Derslerinde çok başarılıydı, ama arkadaşları arasında bu hiçbir zaman övünme vesilesi olmadı.

Babası gibi ilme ve araştırmaya çok meraklıydı. Bir gezi sırasında Zengibar Kalesi'nde bulduğu bir ok ucu, özenle getirip babasına teslim etti. Hulûsi Efendi, tarihî olduğu anlaşılan bu oku aldı ve üzerine 'Bu ok ucu, Darende Zengibar Kalesi'nde Hamideddin Ateş tarafından bulunarak hediye edildi. 7.8.1971 notunu düşerek sergilenmek üzere Şeyh Hamid-i Veli Kütüphanesi ve Kültür Merkezi'ne koydu. Hamideddin'i tanıyanlar, 'Hulûsi Efendi'ye lâıyk bir evlat...' diyorlardı.

Bu arada Ahmet de ortaokulu bitirmiş, liseye başlamıştı. Ağabeyi Mahmud Kemal'in konuşkan ve şakacı tavırlarının aksine, az konuşan, çok ciddi bir hâli vardı. Ahmet ile Hamideddin küçükken her ikisi de birbirine benzeyen sarışın birer çocuktular. Ama büyüdükçe Hamideddin biraz daha esmerleşip saçlı, kaşları koyulaşp babasına daha çok benzemeye başladı. Ahmet ise biraz kumrallığa döndü. Onu görenler simaen daha çok annesine benzetiyorlardı. Hiç tanımayanlar da hâl ve tavırlarıyla rahatlıkla Hulûsi Efendi'nin oğlu diyorlardı.

Ailenin en küçüğü olan Aişe ile Şefika, birbirlerine çok benzerdi. Ablaları evlendikleri için Şefika, Aişe ile çok ilgilenir, iki iyi arkadaş gibi her şeylerini paylaşırlardı. Şefika, Aişe ya da diğer kardeşleriyle aralarında yaş farkı az olmasına rağmen adına yakışır bir şekilde, şefkatle ilgilenir, elinden geldiğince anne ve yengesine yardımcı olurdu. Ağabeyi sayılmazsa ailede artık en büyük çocuk oydu. Aslında çocuk demek de pek doğru olmazdı. Çünkü artık bir genç kız olmuş, üstelik de Balabanlı tıp öğrencisi Metin Gülseren ile nişanlanmıştı.

Hulûsi Efendi'nin Sivas'taki kızları Hatice Hanım ve Fatıma Hanım'ın birer çocukları daha olmuştu. Zaman zaman Naciye Hanım'la hem evlatları ile torunlarını görmek, hem ihvanları ziyaret etmek için Sivas'a gidiyorlardı. Hulûsi Efendi, Sivas'a gittiğinde mürşidi İhramcızade Hazretlerinin kabrini mutlaka ziyaret edip onun manevî huzurunda hasretini dile getirirdi.

Sivas'ta davet edildikleri bir ihvanın ya da kızlarından birinin evinde oldukları sırada, geldiklerini duyanlarla ev dolup taşardı. İnsanlar, müşidlerini görmenin sevinciyle gelip oturur, muhabbetli sohbet ortamlarında gönüller tazelenirdi.

Yorgunlukları Unutturan Güzellikler

Hulûsi Efendi ve tüm sevenlerinin emeklerini Allah (c.c.) boşa çıkarmadı. Onun öncülüğünde, yardımseverlerin de katkılarıyla Daren-de İmam Hatip Lisesinin inşaatı tamamlandı. Artık Daren-de'nin normal lisesinin yanında bir de İmam Hatip Lisesi vardı. Bu arada Hulûsi Efendi'nin saç, sakalı ağarmaya başlamıştı. Saçında ve sakalındaki bu beyazlar, ona daha bir güzellik katıyor, vakarını bir kat daha artırıyordu. Bir gün Ya Şeyh, Hulûsi Efendi'yi inşaatta çalışırken uzaktan izledi ve yanında bulunan mühendise:

- Saç, sakalı ağarmaya başladı, ama o, hiç durmadan çalışmaya devam ediyor. İnşaatın tüm kumunu, çimentosunu taşıyıp harcını karacak kadar da hevesli, dedi.

- Haklısınız, Hocam. Ben böyle yorulmadan, azimle çalışan birini daha görmedim.

Gerçekten de Hulûsi Efendi, temel atmadan okulun inşaatı tamamlanana kadar her gün inşaata gidip çalışmaların nasıl gittiğine baktı. Bazen bilfiil çalıştı. Bazen de değerli fikirleriyle katkıda bulundu. İnşaat ilerledikçe sevinci her hâlden belli oluyordu. Şimdiden orada okuyacak öğrencileri görür gibiydi. Naciye Hanım da, eşinin bu sevincine ortak oluyor ve inşaatın nasıl gittiğine dair sorular sorup bilgi alıyordu.

İnşaat tamamlanmış, artık iş bakanlıkla yapılan çeşitli yazışmalar sonucu öğretmen ve yönetici atanmasına kalmıştı. Bu yazışma ve görüşmeler, Hulûsi Efendi'nin tevazu ve nezaketiyle kısa sürede so-

nuçlandı ve öğretim yılı başlamadan atamalar yapıldı.

Okulun açılacağı güne gelindiğinde, başta Hulûsi Efendi olmak üzere bütün ailede belirgin bir sevinç vardı. Sabah, erkekler camiden dönene kadar hazırlanan kahvaltıya, Ya Şeyh ve eşraftan bazı kişiler geldiler. Yemekten sonra Hulûsi Efendi, yanında arkadaşları ve üç oğlu ile açılışa gittiler.

Okulun bahçesinde coşkulu bir kalabalık vardı. Öğrenciler, okul kıyafetlerini giymiş, ellerinde bayraklarla hazır bekliyordu. Bugün onlar için okula kavuşmaktan başka bir sürpriz daha vardı.

İlk konuşmayı yapan İlçe Milli Eğitim Müdürü ile Kaymakam, öncülük ettiği bu değerli hizmetten dolayı Hulûsi Efendi'yi kutladı. Kaymakam Bey:

- Bu mutlu güne gelindiğinde artık konuşma hakkı, eşsiz gayreti ve yardımlarıyla okulun yapımını ve açılmasını sağlayan Hulûsi Efendi'nindir. Bu kıymetli hizmetlerinden dolayı başta Hulûsi Efendi olmak üzere maddî manevî destek verip yardım eden herkesi kutluyorum, diyerek Hulûsi Efendi'yi kürsüye davet etti.

Daha sonra kürsüye gelen Hulûsi Efendi, insanın içine işleyen güzel sesiyle, okulun başta Darende olmak üzere bütün ülkeye hayırlı olmasını diledikten sonra:

- Ben çocukken acıktığımda annemden ekmek bile isteyemezdim. Bu okulun açılması için kapı kapı dolaşıp yardım istedik, dedi.

Herkes büyük bir coşkuyla Onu takdir ettiler. Daha sonra çocuklar için hazırlanan sürprize sıra geldi. Aşağı Ulupınarlı olup da İstanbul'da ticaretle uğraşan Hakkı Bey, bütün öğrencileri giydirecekti. Çocuklara giysileri dağıtılırken hepsinin sevinci görülmeye değerdi.

Bütün bu yaşananlar, insana tüm yorgunluğunu unutturacak güzellikteydi. Daha sonra Belediye Reisi, Hulûsi Efendi ve Kaymakam

birlikte kurdeleyi keserek Darende İmam Hatip Lisesini öğrenime açtılar. Ders görmek üzere sınıflarına dağılan öğrencileri görünce Hulûsi Efendi'nin gözleri yaşardı. Bazılarının hayâl olarak gördüğü bir hizmet daha, Allah'ın yardımıyla gerçekleşmişti. Bu arada zaman zaman basında çıkan haberlerle Onun yaptığı hizmetlerden bahsediliyordu. Bu haberler, bazı yöresel gazetelerde olduğu gibi ulusal basın da da yer alıyordu. Böylece Hulûsi Efendi'nin mücadeleci kişiliği anlatılarak diğer insanlar için de örnek teşkil etmesi sağlanıyor, hem de Darende'nin tanıtımı yapılıyordu.

Şimdi yeni hizmetler başlıyordu. Darende'ye bir çimento fabrikası yapılması için karar almışlardı. Hulûsi Efendi, bir fabrika açılmasını hem insanlara iş sağlama, hem de mevcut kaynakların değerlendirilmesi noktasında çok gerekli ve faydalı görüyordu. Yalnız çimento fabrikasının doğayı kirletmesi konusunda tereddütleri vardı. Genel istek çimento fabrikası doğrultusunda olunca o da bu isteğe uydu.

Fabrika için çalışmalara başlamadan önce Hulûsi Efendi, kızı Şefika'nın düğününü yapacaktı. Damadı Metin, henüz okulu bitirmemişti. Evlendikten sonra devam edecekti. Okul Ankara'da olduğu için Şefika da Ankara'ya gelin gidecekti. Düğünden önce, Kurtuluş'tan ev tutulup çeyiz gitti. Eşyaları alındı. Her şey tamam olunca Darende'de de düğün yapıldı.

Şefika, en son evden çıkmadan babasının, annesinin ellerini öptü. Onlar da ona hayır duasında bulundular. Bütün kardeşleri ve akrabalarıyla görüştüktan sonra kapıda bekleyen arabaya binmeden bir kez daha baktı doğduğu ve çocukluğunun, genç kızlığının geçtiği bu eve. Yaşaran gözlerini kendisini uğurlayan ailesine göstermemek için hemen arabaya bindi. Arkasından bakan Naciye Hanım çok üzgündü. Şefika da evlenip uzağa gidiyordu. Şimdiye kadar dört kızlarını gelin etmişler, hepsi de Darende'den uzağa gitmişti.

Hulûsi Efendi de evladından ayrılmanın üzüntüsünü yaşıyordu, ama yapacak bir şey yoktu. Herkesin kismeti neredeyse mecburen

oraya gidecekti.

Naciye Hanım'ın o gün akşama kadar üzüntüden başı ağrıdı, ama diğer kızları evlerine dönüp kalabalık biraz çekilince Şefika'nın yokluğunu daha iyi anladı. Zamanla buna da alışacağını biliyordu. Diğer kızlarında da aynı durum olmuş, zamanla hepsine de alışmıştı.

Ablasının evlenip Ankara'ya gitmesi, Aişe için de çok zor olmuştu. Diğer ablaları evlendiğinde henüz küçüktü. En çok Şefika Ablası'yla yakındılar. Onunla iki kızkardeşten çok, iki arkadaş gibiydiler. Her sıkıntısını ya da sevincini ablasıyla paylaşıp, bazen oturur, uzun süre konuşurlardı. Şimdi onun yokluğunu hissediyordu.

Düğünden birkaç gün önce Aişe:

- Abla, üç gün kaldı. Bizi bırakıp da Ankara'ya gideceksin.

- Ne bırakması, kızım? Siz geleceksiniz, biz geliriz. Ankara ne kadar yol ki?

- Olsun, buradaki gibi olur mu?

- Olmaz ama canım, ne yapalım? Mecbur gideceğiz. Bak, ablamların her biri bir yerde. Kimbilir evlenince sen nereye gideceksin? Hepimizin burada kalmasına imkân yok ki...

- Doğru, ama bizim alışmamız biraz zor olacak.

Konuşmanın burasında Aişe gülerek:

- Hem senin yaptığın işler de artık bana kalacak, dedi.

Şefika da aynı şekilde gülerek kardeşine sarıldı ve:

- Sen de onu mu düşünüyorsun? Annem sana kıyar mı hiç? Hem yengem de var. İkisi bir sana iş bırakmazlar, merak etme, dedi.

Mesude iki yaşına geldiğinde, Kemal Efendi ile Naime Hanım'ın

bir de oğulları oldu. Celalettin adını verdikleri bu bebekle yeni bir sevinç daha yaşıyordu. Münife, Fatıma ya da Hatice Hanım, zaman zaman aileleriyle ziyarete gelirdi. Her üçünün de birer ikişer çocukları vardı. Bir bayramda ya da öylesine bir ziyarette hepsi bir araya geldiğinde ev, çocuk sesleriyle dolardı. Hulûsi Efendi ile Naciye Hanım, çocuklarını, torunlarını böyle bir arada görmekten çok mutlu olurdu. Zaman zaman torunlarını severken omzuna alırdı. Bir gün çocuklarından biri çok ağlıyordu. Susması için çocuğu severek kaldırdı ve sırtına aldı. Çocuk anında sustu ve gülererek kollarını dedesinin boynuna doladı. O sırada onu gören biri, Hulûsi Efendi'den böyle bir hareketi beklemiyormuş gibi şaşkınlıkla baktı. O da torunu sırtında gülümseyerek:

- Şaşırma, oğul. Bu, Peygamber Efendimiz'in sünneti. O da torunları Hasan ile Hüseyin'i böyle sırtına alırdı, dedi.

Kemal Efendi, Darende Postanesinde çalışmaya devam ediyordu. Bir oğlunun olması, ailesinin giderek genişlemesi onu çok mutlu ediyordu. Eşi Naime Hanım'dan da çok memnundu. Üstelik çok bağlı olduğu babası ve annesiyleydi. Kemal Efendi, tüm bu sahip olduklarının değerini çok iyi biliyor, bunun için Allah'a şükrediyordu.

Dışarıdan geldiğinde neşe ve güler yüzle içeri girer, önce doğru anesini görmeye giderdi. Bugün de öyle yaptı. Mutfakta olduğunu görünce yanına gitti. Naciye Hanım, o sırada o gün kaydattığı reçelleri kavanozlara boşaltmakla meşguldü. Kemal Efendi yanına yaklaştı ve:

- Anne, kolay gelsin! Ne yapıyorsun burada, diye sordu.

- Hoş geldin, oğlum. Reçel kaydattım da kavanozlara dolduruyordum.

Yan yana dört büyük kavanoz reçeli gören Kemal:

- Ooo! Ne çok reçel yapmışsın, anacığım. Hepsi de birbirinden gü-

zel duruyor. Seni böyle görmesinler, valla nazar ederler, dedi.

Naciye Hanım güldü ve:

- Hangisinden yersen biraz koyayım da, ye, dedi.
- Yiyeceğim zaten. Duruşlarından insanın iştahı geliyor.

Annesi reçeli koyana kadar Kemal Efendi, yanına gelen Mesude'yi kucağına aldı. Tezgâhta sıra sıra tencereler de duruyordu. Kemal Efendi, onları işaret ederek:

- Hepsi yemek mi, diye sordu.
- Evet, oğlum. Baban Elbistan'dan misafir geleceğini söyledi.
- Maşaallah, erken hazırlık yapmışsınız.
- Ee, Naime ile ben mutfığa girince yaptık işte.

Akşam çok misafir geldi. Hava biraz serin olduğu için içeride oturuluyordu. Ev, üç odaydı. Biri Kemal Efendi ile ailesinin, biri de Hülûsi Efendi ile Naciye Hanım'ındı. Geriye misafir ağırlamak için tek oda kalıyordu. Misafir haricinde evdeki çocuklar da o odada yatıyorlardı. Bu arada gelen bayan ziyaretçiler de, erkeklerden ayrı yatak odasında otururlardı.

Yemekler yendikten sonra yanan semaverlerin eşliğinde muhabbetli bir sohbet başladı. Kimileri okunan ilâhîlere eşlik ediyor, kimileri de boynu bükük, gözleri dünyaya kapalı, gönlüne açık orada dostu görüp mânevî deryaya dalıyordu. İsmail Hakkı Hazretlerinin 'Kardeşlerim! Her sohbette vuslat vardır. Vuslatsız sohbet olmaz. Sohbetlerde, edep ve muhabbetinize sahip olun.' dediği gibi, bu an gönlünde muhabbeti olan için bir vuslat anıydı. İhvanlar, pür edep ilâhîleri dinlerken kendi kalp çarpıntılarından ve kaynayan semaverin zikrin-den gayrı bir şey duyulmuyordu.

Kıtlama çaylar içilerek bu hâlde ilâhîleri dinleyip uzunca bir süre huşû içinde kaldılar. Sohbetin sonunda birisi:

- Efendim, Nakşibendî Tarikatı'nın Hz. Ebubekir (r.a.) Efendimiz'den geldiğini, Kadirî Tarikatı'nın ise Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'den geldiğini söylüyorlar. Doğru mu, diye sordu.

Hulûsi Efendi ya da ona gönülden bağlı olanların dediği gibi Efendi Hazretleri şöyle cevap verdi:

- Evet, doğrudur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Hicret'e giderken ilk defa Gâr-ı Şerif'te (Sevr Dağı / Hicret Mağarası) Hz. Ebubekir (r.a.) Efendimiz'e ders tarif ettiler. Bugün size telkin edilen dersin harfiyle aynısı. Mağarada olduğu için hafî zikri tarif ettiler. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz genç olduğu için cehrî zikri telkin ettiler. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz, yolda giderken bile cehrî zikir çekerti. Ecdadımızdan dolayı bütün yollar bizde birleşir. Yer yüzünde tarikat çok, fakat işin ehlini bulmak lazım. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Mescid-i Nebevî'de hutbe irad ederken Ashab-ı Kiram'a buyurdu ki: 'Ey Ashabım! Bana yakın gelin, bana yaklaşın. Mescidime açılan kapılardan Ebu Bekir Sıddık'ın (r.a.) kapısı hariç diğerlerini kapatın,' diye buyurdular. Tasavvufçular, Nakşibendî yolunun haricindekilerin ketm olacağını, Nakşibendî yolunun ise kıyamete kadar bâkî kalacağını rivayet ederler. Birçokları bu yolu yıkmak için uğraştılar. Fakat muvaffak olamadılar. Bu kaleyi yıkmak için merdiven dayadılar, merdivenleriyle beraber yandılar. Çakallar bu zinciri kırmak için ısırıldılar, fakat kendi dişleri kırıldı. Bu yol, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz zamanından bu yana sahih ellerde bozulmadan günümüze kadar geldi. Yine sahih ellerde bozulmadan, halkalar eklenerek kıyamete kadar devam edecek. Bunu bozmaya, yıkmaya kimsenin gücü yetmez.

Eğer ki dervişlik okuma ile olsaydı, piyasada birçok tasavvuf kitapları var. Bir tasavvuf kitabı alır, okur, derviş olurduk. Fakat öyle değil. Bizim yolumuz görerek, yaşanarak öğrenilir. Bir gün Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'in hilafeti zamanında, Hz. Ali (r.a.) Efendimiz Mes-

cid-i Nebevî'de sahabeyle sohbet ederlerken Hasan Basri (k.s.) Mescidin kapısına gelir, fakat içeri girmeden geri döner. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz, onun geldiğini hisseder, hemen peşinden çağırır. 'Ya Hasan! Bir şey mi vardı? Neden geri döndün?' deyince, Hasan Basri (k.s.): 'Ya Ali! (r.a.) Sohbetinizi bosmak istemedim,' der. Hz. Ali (r.a.) 'Ya Hasan! Ne için gelmiştin?' deyince, Hasan Basri (k.s.): 'Ya Ali! (r.a.) Siz Resulullah (s.a.v.)'ın abdest aldığını gördünüz. Lütfen siz bir abdest alın, ben de sizden göreyim,' der. Hemen bir kırba su getirirler. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz orada abdest alır, o da görür. Bizim yolumuz görerek pirler vasıtasıyla günümüze kadar geldi. Bozulmadan, sahih ellerde kıyamete kadar gidecek.'

Hulûsi Efendi'nin anlattığı bu değerli bilgileri, sohbette bulunanlar can kulağı ile dinlediler. Tüm bu anlatılanlarda, bu güzel yolun özü, sohbetin derinliği vardı.

Daha sonra Hulûsi Efendi, dışarıdan bir şey almak üzere kalktı. Odanın kapısını açınca, torunlarından biri uyur vaziyette içeri düştü. Odalar hep dolu olduğu için çocuk yatacak yer bulamamış, erkeklerin sohbet ettiği oda kapısının tam dibinde uyuyakalmıştı. Hulûsi Efendi, çocuğun hâline çok üzüldü. Uyandırmamaya çalışarak kucağına aldı ve götürüp kendi yatağına yatırdı.

Akşam geç saatte misafirler gittikten sonra Naciye Hanım'la yalnız kaldıklarında, akşamki olayı anlattı ve:

- Hacı Hanım, çocuk içeri düşünce çok üzüldüm, dedi.

Hulûsi Efendi böyle deyince Naciye Hanım epeydir düşündüğü bir şeyi söyledi:

- İstersen evi yıktırıp yeniden daha büyük bir ev yaptırırım, Efendi.

Hulûsi Efendi:

- Ben Cenab-ı Allah'a, kendi nefsim için taş üstüne taş koymamaya söz verdim.

Bunun üzerine Naciye hanım daha fazla üstelemedi. Ertesi gün oğlu Kemal Efendi'ye:

- Oğlum, bu ev artık bize yetmiyor. Babana söyledim. Bana 'Ben Cenab-ı Allah'a, kendi nefsim için taş üstüne taş koymamaya söz verdim.' dedi. Şimdi iş bize kalıyor, dedi.

- Ne yapacağız peki?

- Evi yıktırıp yeniden daha büyük bir ev yaptıralım. Baban misafir geldiğinde ev halkının rahatsız olmasına çok üzülüyor. Bir süre küçük evde kalırız, diye Naciye Hanım elinde tuttuğu parayı uzatarak:

- Bunları ben biriktirdim. Sen çarşıya gidip ustaları bul. Gereken malzemeyi al, en kısa zamanda başlansın, dedi.

Kemal:

- Sen merak etme, anne. Allah'ın izniyle hemen hâllerim, dedi.

Ertesi gün sabah erkenden ustalar gelip Kemal Efendi'nin nezaretinde evi sökmeye başladılar. Sesleri duyan Hulûsi Efendi, eşine dönerek:

- Bu ses ne, Hanım, diye sordu.

Naciye Hanım, gayet sakin bir şekilde gülümseyerek:

- Ustalar geldi, Efendi. Evi sökmeye başladılar.

Hulûsi Efendi, bunun üzerine karşı çıkacak bir şey demedi. Kısa sürede toplanıp taşındılar. Toprak ev yıkıldı ve temel kazıldı.

Hulûsi Efendi, temel atılırken gelip dua etti ve kurban da kesile-

rek yeni evin inşaatına başlandı.

İnşaata başlandığı günlerde Hulûsi Efendi, oğulları, Ya Şeyh ve Darende'den daha birçok kişi, o gün Balaban'a doğru hep birlikte yola çıktılar. Herkes çok sevinçli ve heyecanlıydı. Hulûsi Efendi'nin öncülüğünde toplanan yardım, sarf edilen emek sonunda Şeyh Abdurrahman-ı Erzincanî Camii yapılmış, bugün de ibadete açılacaktı.

Caminin inşaatı sürerken görenler ortaya nasıl bir şey çıkacağını bir türlü tahmin edememişlerdi. Projeyi çizen Yüksek Mimar Mühendis Şerif Ali Akkurt, tam anlamıyla sanatını konuşturmuş, Hulûsi Efendi'nin de himmetiyle ortaya mükemmel bir eser çıkmıştı.

Beşgen şekilde yapılan caminin her bir duvarı, İslâm'ın bir şartını simgeliyordu. İki katlı olan caminin alt katında kütüphane ve Kur'an Kursu bulunuyordu. İkinci katında ise ön tarafta, beşgen biçiminde namaz kılınacak cami içi, doğu yan tarafında ve ana bölümün arkasında doğru uzanan (L) harfi biçimindeki son cemaat yeri, kuzey arka bölümünde Şeyh Abdurrahman-ı Erzincanî Hazretlerinin ve ailesinin bulunduğu sandukalar, daha arka bölümünde ise geniş bir alan olarak okuma ve Kur'an Kursu salonu bulunuyordu.

Birinci kat duvarları (Eyfel Kulesi gibi) içe meyilli, ikinci kat duvarları ise dışa meyilli yükselmişti. İlk bakışta duvarlar eğrilikten yıkılacakmış gibiydi. Beşgen biçimindeki duvarların bir köşesi Kible'ye yönelik ve içeride bu köşe mihrap olarak düzenlenmişti.

Bina, tamamen beyaz taştan yapılmış olup pencereleri geniş ve mimarî stiline uygundu. Tavan, alçı ile kaplanmış, duvarların iç bölümleri bakır kaplamalıydı. Türbe beşgen bir piramit görünümünde olup giriş yeri pirinç işlemeli bir bölme ile ayrılmıştı.

Caminin üzerinden kuşbakışı bakıldığında, kibleye doğru uçan bir jet uçağı görünümünü vermekteydi. Kademeli olarak birbiri üzerine gelmekte olan iki ayrı kanat biçiminde çatı kaplanmış ve bir uçak görünümündeydi. İçteki tavanın görünüşü de, çatısı gibi dört kanatlı bir

uçak izlenimi veriyordu.

Minaresi de cami stiline uygun ve 35 m. yüksekliğindeydi. Mina-reye dışardan da görülüp sayılan kırk basamaklı merdivenle çıkılıyordu. Füzeye benzetilen minare, gökyüzüne bir şehadet parmağı gibi yükseliyordu.

Hulûsi Efendi'nin yaptığı kısa bir dua ve tekbir sesleriyle bu muhteşem mimarideki camii ibadete açıldı. Camiyi ve etrafını gezenler, gördükleri karşısında hayran kalmıştı. Her şey en ince ayrıntısına kadar düşünülmüş ve insanların istifadesine sunulmuştu. Bahçede, camiden uzakça bir köşeye yapılan tuvalet ve abdest alma yerlerinin yanı sıra, yoldan gelenler düşünülerek duş alma yerleri de yapılmıştı. Hulûsi Efendi, köy köy dolaşıp yardım toplamış, uzak şehirlere gitmiş, yeri gelmiş bilfiil çalışmış ve kendine inananlarla bu mükemmel eserin ortaya çıkmasına vesile olmuştu.

Eser, sanki onun hizmet anlayışını, geleceğe dönük ilerici kişiliğini, sanat ve estetiğe verdiği önemi, ecdada ve insana saygısını, dini en güzel şekilde yaşamanın güzelliğini, hasılı bütünüyle onu anlatıyor gibiydi.

İrfan Hazinesinin Anahtarları

Yeni evin yapılması sırasında o yıl çok zorluk çektiler. Naciye Hanım:

- Ev yaptırmak ne zormuş... Kazancımız eve gidiyor, diye sıkıntılanıyordu. Nihayet büyük zorluklarla iki katı bitirdiler, ama üçüncü kata çıkamıyorlardı. Naciye Hanım, böyle yarım kalacağı için üzülüyorlardı.

Şimdi ev hem büyük, hem de çok güzel olmuştu. Demir bahçe kapısından girildiğinde, merdivenle birinci kata çıkılıyordu. Aşağıda ise

büyük bir mutfak yapılmıştı. Merdivenle çıkıldığında solda bir oda, içeri hole girince yan yana iki büyük salon vardı. Salonların birinin önünde balkon vardı. Her iki salondan da bahçeye inilebiliyordu. Bu katta ayrıca banyo ve büyükçe bir mutfak daha vardı. Bu mutfaktan aşağıya iniliyordu.

Üst katta ise gelen erkek misafirlerin ağırlandığı ve sohbetin yapıldığı büyük sohbet odası ve ayrıca misafir odası vardı. Sohbet odasından Hulûsi Efendi'nin kütüphanesine giriliyordu. Kitaplar, burada esas yerini bulmuş gibiydi. Bu kütüphane, başlı başına bir ilim ve kültür hazinesiydi. Hulûsi Efendi, yeni eve taşınırken en çok özeni bu kütüphaneyi yerleştirmeye gösterdi. Çeşit çeşit, kimileri el yazması, bazılarının cildini ve şirazesini kendi yaptığı değerli kitaplar, cilt ve hurufat takımı, müşşidinin özel eşyaları, Kâbe'nin örtüsü, büyükçe bir kavanoza aynı kovana yapar gibi arıların yaptığı bal, kendinin ve müşşidinin el yapması büyükçe bir portresi ve daha kıymetli birçok eser...

Hulûsi Efendi'nin manevîyatının zenginliği sanki tümüyle bu kütüphaneye yansımış gibiydi. Onu hiç tanımayan biri, sadece bu kütüphaneyi görse onun nasıl bir gönül sultanı olduğunu anlardı.

Bu evde, artık hem rahatça misafir ağırılanabilir, hem de giderek genişleyen aile rahat ederdi. Hulûsi Efendi, bu durumdan çok memnundu. Naciye Hanım'a:

- Hacı Hanım. Senden Allah razı olsun. Çocuklar da, misafirler de rahat edecekler, dedi. Hacı hanım gülümsedi. Ailece çok sıkıntı çekmişlerdi, ama buna değmişti.

Bir sabah ailece oturlurken Hulûsi Efendi, oğullarını yanına çağırdı ve şöyle dedi:

- Evlatlarım! Ben bir imamım. Derviş insanın dünyalık bir şeyi olmaz. Kitaplarımdam başka mirasım yok. Kütüphanemin anahtarın-

dan üç tane yaptırdım. İşte, sizlere irfan hazinelerimin anahtarlarını bırakıyorum. Bunlara sahip olun. Bunları okuyup sahip çıkın.

Daha sonra anahtarları oğullarına verdi. Oğulları, avuçlarındaki anahtarlara bakarken göz yaşlarını tutamıyorlardı. Babaları, bu kıymetli hazineyi onlara emanet edebiliyordu. Bu, onlar için maddî değeri olan başka bir mirastan çok daha değerli, hatta paha biçilmez bir hediye idi.

Bu arada yeni eve hayırlı olsuna gelenlerin yanı sıra her vesileyle ziyaretine gelenlerden bazıları, ardında namaz kılmak için doğru Şeyh Hamid-i Veli Camiine gidiyorlardı. Hulûsi Efendi'nin ardında namaz kılıp Cuma ve bayram günlerinde, değerli hutbelerini dinlemekten başka, insanlar bir müşkülli olduğunda Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerini ziyaret edip onun yüzü suyu hürmetine Allah'tan müşküllere çare de istiyorlardı. Örneğin, çocuğu olmayanlar, başı ağrıyanlar, sinirleri bozuk olup derdine derman bulamayanlar için burası önemli ziyaretgâhtı. Bazıları derdine çare bulursa, akabinde gelip burada kesmek için kurban da adıyordu.

Aşık Mevlût de bunlardan biriydi. Henüz on üç yaşındayken Efendi Hazretlerini görmüş, ona gönülden bağlanmıştı. Sonra seneler geçip evlendi. Çocuklarından biri, küçükken geçirdiği ateşli bir hastalık sonucu yürüyemedi. Aşık Mevlût, üç yıl boyunca ne İstanbul, ne Ankara koymayıp derdine çare aradı. Ama ne yazık ki bulamadı. Son çare olarak çocuğunu Şeyh Hamid-i Veli Camiine getirdi.

O sırada Hulûsi Efendi cemaate namaz kıldırıyordu. Namaz bitip tespih çekildikten sonra Hulûsi Efendi cebinden bir şeker çıkararak çocuğa doğru attı. Çocuk, babasının ve durumu bilen bazılarının şaşkın bakışları altında kalktı, koşarak gidip şekerini aldı. Aşık Mevlût sevinçten ağlamaya başladı. On üç yaşında onu gördüğünde şiir yazmaya başlayan Aşık Mevlût'un bu anın etkisiyle dilinden şu dizeler döküldü.

Âşık yarasını deşse
Gene coşkun çaylar coşsa
Yolum Darende'ye düşse
Havaslıyım Darende'ye

Gene yârem sızıladı
Kalem defter yazıladı
Gönül dostu arzuladı
Ben uğrasam Darende'ye

Dilim oldu yazar kalem
Yine sızıladı yârem
Hulûsim bu derde melhem
İlaç olmuş Darende'ye

Bağında yetişmiş üzüm
Efendimi görse gözüm
Doktora kalmamış lüzum
Tabib olmuş Darende'ye

Arasam bulunmaz dengi
Nefsiyle eylemiş cengi
Darende de Hulûsi Efendi
Bir gül olmuş Darende'ye

Nefs elinde çekmiş cefa
Dünyada az sürmüş sefa
Şıhhamid Somuncu Baba
Şifa olmuş Darende'ye

*Konuştukça yârem azar
Balık Allah deyip yüzer
Âşık Mevlût okur yazar
Kalem olmuş Darende'ye*

Âşık Mevlût, önceleri çobandı. Kendinin de üç koyunu vardı. Ama bir gün ağıla giren bir hırsız, koyunlarından birini çaldı. O günlerde ziyarete gelmiş ve durumunu anlatmıştı. Hulûsi Efendi:

- Çalana yazık olmuş, oğul. Allah sana çok verecek. Peygemberimizin zamanında bir Salebe vardı, onun gibi olmayasın, dikkat et, dedi.

Gerçekten Hulûsi Efendi'nin dediği gibi malı, koyunu çok arttı. Önceleri üçken ve üçün birini hırsız götürmüşken artık 150 koyunu vardı. Öyle zaman oluyordu ki bunları bırakıp Darende'ye bile gele-miyordu. Böyle zamanlarda hep Hulûsi Efendi'nin sözünü hatırlayıp tedirgin oluyor, sık olmasa da Darende'ye gelmeye gayret ediyordu.

Bir geldiğinde Hulûsi Efendi:

- Âşık, bir gün gelip çayını içeceğiz, köyüne gelseğiz, dedi. O anda Âşık Mevlût çok sevindi. Gözünün önüne Hulûsi Efendi birçok sevenleriyle kendi evindeymiş gibi geldi. Bu duygularla neşeli bir hâl-de:

- Efendim, siz teşrif ederseniz sizi çay ile salmam. Kurbanlar keserim, yolunuza koç keserim, dedi.

Hulûsi Efendi:

- Davarı çoğalttın mı yoksa, yiğit konuşuyorsun, dedi.

- Efendim, sizin duanızın bereketi ile çoğaldı.

- Ben sana üzülme, senin koyununu götüren hırsız zararlı çıkmış, ona yazık olmuş, demedim mi? Sen kârlı çıktın.

Âşık Mevlût, her zaman gönülden bağlı olduğu Hulûsi Efendi'nin kapısında hep böyle derdine derman bularak geriye dönüyordu. Şimdi de oğlunun çaresi bulunamayan hastalığı iyileşmişti. Kucağında getirdiği oğlu ile yürüyerek köyüne dönerken, içinden devamlı 'Onulmaz dertlerin çaresi yârda var,' dizesini tekrar ediyordu.

Canları Sağ Olsun

Kemal Efendi, Darende Postanesindeki görevinde terfi ederek veznedarlığa yükseldi. Babası gibi o da Darende'de çok seviliyordu. İşini yaparken insanları yormadan, zorlarını kolay etmeye çalışırdı. Nazi-fe Teyzesi'nin oğlu Tacettin'le çok iyi anlaşırldı. İnsanlara ulaştıracak paket ya da aciliyet arz eden bazı belgeleri birlikte götürüp teslim ederlerdi.

Hulûsi Efendi, Kemal Efendi gibi bütün çocuklarından râzıydı. Bu ailenin evlatları olduklarını gerek evdekiler, gerek evlenip ayrılanlar gittikleri yerlerde her zaman belli ediyorlardı. Evlenip başka şehirlerde yaşayan kızlarının etrafında, Hulûsi Efendi'nin kızı olmaları nedeniyle çok büyük bir sevgi ve saygı oluşmuştu. Onlar da temiz ah-lâkları anne ve babalarına benzer hâllerleriyle bunu hak ediyorlardı. Her evlilikte bazen maddî, bazen mânevî çeşitli sıkıntılar olabilir. Zaman zaman kızların da böyle sıkıntıları olabiliyordu. Ama onlar aldıkları aile terbiyesinin bir tezahürü olarak sabrediyor, ne ailelerine, ne de çevrelerine herhangi bir şikayette bulunuyorlardı.

Hulûsi Efendi'nin ortanca oğlu Ahmet, bu yıl liseyi bitirdi. Üniversite sınavına da girmiş, sonucu bekliyordu. Daha çok Malatya ile Ankara'dan bölümler yazmıştı. Ahmet de diğer kardeşleri gibi gerek efendiliği, gerek terbiyesi ile etrafında çok sevilen, saygı duyulan bir gençti. Babası gibi onun da edebî yönü kuvvetliydi. Güzel şiirler ya-

zardı, ama bunları pek kimse bilmezdi. Çok ağırbaşlı ve az konuşan biriydi. Bazıları onun için 'Ahmet tam bir sessiz evliya...' tanımını yapardı.

Ağustos ortası üniversite sonuçları geldi. Ahmet, Ankara Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Bölümünü kazandı. Ecdadı Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri gibi ilim tahsili için evden ayrılacaktı.

Hulûsi Efendi, oğlunun aldığı bu sonuçtan çok memnun oldu. Kendisi de hayatı boyunca hep ilim için hizmet verdiği için ilmin ve öğretmenin kıymetini en iyi bilenlerdendi. Şimdi oğlu da öğretmen olacaktı. Ablası Şefika da Ankara'da olduğundan Ahmet'e yardımcı olabilirlerdi.

Bir süre sonra kayıt için Ankara'ya giderken annesi, ablasına götürmesi için bir paket hazırladı. İçinde kendi yaptığı kuşburnu marmelatı, pekmez, turşu, köy ekmeği gibi yiyecekler vardı.

Şefika büyük bir sevinçle karşıladı kardeşini. Metin Bey de Ahmet'i çok severdi. O gelince Şefika'ya:

- Ahmet bizde kaldığı sürece, her gün taze yemek yapıp ikram et. Sakın ola ki bir gün önceden kalan yemeği yedirme, diye tembihte bulunuyordu.

Naciye Hanım, çocukların büyüyip birer birer evden ayrılmasına üzülmüyordu, ama hepsi kendi yolunda gidecekti. Bazen hepsini tek tek düşünür, özlemle içini çekerdi. Böyle zamanlarda belli etmek istemese de gözünden yaş da akardı, ama kendini çabuk toplar ve 'Canları sağ olsun da tek bizden uzakta olsunlar.' derdi.

Hizmet İçin Avrupa Yollarında

1960 yılında Avrupa'da bazı ülkeler; Türkiye, Pakistan gibi ülkelerden işçi alma kararıyla kapılarını açtılar. Türkiye'den çok sayıda insan, ailelerini, evini ocağını bırakarak başta Almanya olmak üzere diğer bazı Avrupa ülkelerine işçi olarak gittiler. Bu gidenlerden bir kısmı daha sonra ailelerini de yanlarına alarak tamamen oraya yerleştiler. Eşleri ve çocukları yanlarındaydı, ama memleket özlemi çok zor geliyordu. Yaz gelip de yıllık izinlerini aldılar mı hemen yollara düşüp köylerine, ana babalarını görmeye geliyorlardı. Kara yoluyla bu geliş ve gidişlerde, bazıları ölümle sonuçlanan çok kazalar oluyordu. Ama memleket özlemi her şeyden ağır basıyordu. Türkiye'deyken belki birbirleriyle iyi geçinemeyen ya da birbirini hiç görmeyen insanlar, gurbet elde karşılaşınca memleketinden insan görmenin sevinciyle sarılır ve orada artık iki dost olarak birbirlerine destek olurdu.

Almanya'ya çalışmak üzere Darend'e'den de çok insan gitmişti. Bunlar, yazın Darend'e'ye izne geldiğinde mutlaka Hulûsi Efendi'yi ziyarete gelir, elini öpüp hayır duasını almak isterlerdi.

Çimento fabrikası için yardım toplarken Hulûsi Efendi, Almanya'daki vatandaşlarımızın da yanına gidip onları da bu işe dahil etmeyi önerdi. Arkadaşlarına bu fikir, önce imkânsız gibi geldi. Ama Hulûsi Efendi bir işe niyet etti mi, sonu hayır olacaktır inşaallah. Üstelik devlet hastanesine de ambulans alınması gerekliydi. Kasımda yola çıkılmasına karar verildi. Hulûsi Efendi'yle Ahmet Bey birlikte arabayla gideceklerdi.

Çocukları, Almanya'ya gideceğini duyunca çok şaşırdılar. Babaları, gerek Darend'e ve çevresine, gerek uzak illere yardım toplamak ya da ziyaret için sık sık giderdi, ama ilk defa bu kadar uzağa, üstelik de yabancı bir ülkeye gidiyordu.

Naciye Hanım ilk duyduğunda şaşkınlıkla:

- Efendi, Almanya çok uzak değil mi? Arabayla onca yolu gitmek zor olmayacak mı, diye sordu.

Gülümseyerek sırtını sıvazladı ve:

- Hacca da arabayla gitmedik mi, Hacı Hanım, dedi.

Babalarını uğurlayacakları gün bütün aile çok heyecanlıydı. Hacı Naciye Hanım'la gelini, bir gün önceden bütün çamaşırları yıkamış, Hulûsi Efendi'nin bavulunu hazırlamışlardı. Ayrıca yolluk için ekmek pişirilip taze peynirler akşamdan suya kondu.

Sabah, her zamankinden daha erken kahvaltı hazırlandı. Onlar yemeğini yerken Nazife ile çocukları geldiler. Nazife de yolluk hazırlamıştı. Paketi ablasına uzatırken:

- Daha fazla bir şeyler hazırlamak isterdim abla, ama arabada yer olmaz diye çekindim, dedi.

- Sağ ol, bacım. Zahmet etmeseydin. Biz de bir şeyler hazırlamıştık.

Vedalaşırken Hulûsi Efendi, çocuklarını ve torunlarını tek tek öptü. Celalettin'den sonra Kemal Efendi'nin bir oğlu daha olmuştu, adını Hüsamettin koymuşlardı. Hüsamettin, henüz çok küçüktü. Dedesi öpmek için kucağına aldığı anda o da minicik elleriyle sakalını sıvazladı.

Hulûsi Efendi, Kemal Efendi ile vedalaşırken:

- Başta annen olmak üzere bütün ev halkı evel Allah, sonra sana emanet! Onlara iyi bak, dedi.

Kemal Efendi, saygıyla elini öperken:

- Gözünüz arkada kalmasın, Efendim, dedi.

Yolcu etmeye gelenlerden çocukları ya da yakınları Almanya'da olanlar, onların adreslerini verip selâm gönderdi. Kendileri görmese de Hulûsi Efendi'nin gidip göreceğini, haberlerini getireceğini bilmek çok sevindirmişti onları. Bazıları yazdıkları mektupları verirken, bozulmayacak yiyeceklerden koyup gönderiyorlardı.

Araba hareket ederken Kemal Efendi, arkalarından Ezan-ı Muhammedî'yi okudu.

Önlerinde çok uzun bir yol vardı. Aylardan Kasım'dı. Havalar soğumaya başlamıştı. Ama ne kadar zor olsa da, hayır için çıkılan bu yolda zorluklar göz ardı ediliyordu.

Yol boyunca gördükleri ağaçlar yapraklarını dökmüş, tarlalarda ürünler toplanmıştı. İnsanlar, boş olan tarlalarda çalışarak toprağı bahara hazırlamak için taşını, otlarını temizliyor, toprağı kabartıyordu. Yol boyunca geçtikleri köylerin bazılarında ev sayısı çok az, bazılarında ise çoktu. Ama az ya da çok, her köyün bir camisi vardı ve evlerin arasında süzülen minareleriyle bu köy camileri çok sevimli duruyordu.

Hulûsi Efendi ile yol arkadaşı namaz vakitlerinde bazen bir su başında, bazen de yola yakın köylerden birinde mola veriyordu. Köyde mola verdiklerinde köylülerden çok ilgi görüyorlardı. Özellikle Hulûsi Efendi'nin hâlindeki başkalık hemen fark ediliyor, onların daha fazla kalması için köylüler ısrar ediyorlardı.

Elin Bulgarı Bile Tanıyor

Hulûsi Efendi ile Ahmet Bey, Kapıkule sınır kapısına geldiklerinde garip bir duyguyla etraflarına baktılar. 'Ülkemin her taşını Kâbe bilirim.' diyen Hulûsi Efendi, biraz sonra önlerindeki sınır kapısından geçince kendi vatanından ayrılacağını düşünüyordu.

Bulgaristan gümrük kapısından girerken görevli memur onları durdurdu. Şoförün olduğu taraftan açık olan cama doğru eğilerek:

- Zdrasti. Dobre Doşli v Bilgariya, dedi. (Merhaba. Bulgaristan'a hoş geldiniz.)

- Hoş bulduk, dediler.

- Pasport Kontrol!

Her ikisi de pasaportlarını gösterdiler. Daha sonra inmelerini işaret etti. Hulûsi Efendi'yle Ahmet Bey indiler. Memur, Hulûsi Efendi'nin pasaportunu hiç incelemeden geri verdi. Ahmet Bey'in pasaportunu kontrol ettikten sonra üzerini aradı. Hulûsi Efendi, kendi üzerini de arayacak diye beklerken memur, onu aramadı. Daha sonra Ahmet Bey'e bagajı işaret ederek:

- Otvorete bagaja, dedi. (Bagajı açın lütfen)

Ahmet Bey, bagajı açtı. Kendi bavullarını memur açtırıp içine baktı. Hulûsi Efendi'ninkini de açacakken memur:

- Nyama nujda! (Gerek yok.) diyerek engel oldu.

Ahmet Bey, bu duruma çok şaşırmıştı. Elin Bulgar'ı bir bakışta Hulûsi Efendi'yi anlamıştı. 'Eğer bizim ülkede hâlâ Hulûsi Efendi'yi bilmeyen, anlamayan varsa acırım onlara.' diye düşündü.

Böylece ilk kontrolden geçip Bulgaristan'a girdiler. Daha önlerinde uzun bir yol vardı. Ama Ahmet Bey arabayı kullanırken hiç yorgunluk hissetmiyordu. Hulûsi Efendi'nin yanında, onunla sohbet ederek yol almanın tadı bir başkaydı.

Sırasıyla diğer ülkeleri de geçip en son Avusturya'dan sonra Almanya'ya vardılar. Avusturya'ya girdiklerinde hava sanki birdenbire değişti. Alpler'in serin havasına çam kokuları karışıyordu. Yol boyunca

ca geçtikleri köylerde evler birbirinden uzakta, ama hepsi de birbirinden güzel, çevre çok temiz görünüyordu.

En son Almanya'ya vardıklarında, bütün geçtikleri ülkeler gibi burada da kontrolden geçtiler. Ama hiçbirinde Hulûsi Efendi'nin üstü ya da bavulları aranmadı. Üstelik onu yıllardır tanıyormuş gibi saygı da gösterdiler.

Geçtikleri ülkelerin her birinin diğerinden farklı özellikleri olduğunu gördüler. Avusturya ve Almanya'ya göre diğer ülkeler daha fakir bir görünüm arz ediyordu. Ama oralarda Osmanlı'dan kalma bazı eserleri görünce çok sevindiler. Geniş uluslararası yolların kenarları tertemizdi. Avusturya ve Almanya'da içinden geçtikleri şehirlerde çok düzenli bir mimari doku vardı. İnsanlar, doğaya ve çevreye sahip çıkmış, onu korumuşlardı. Hâllerinden refah seviyelerinin yüksek olduğu anlaşıyordu.

Hulûsi Efendi ile Ahmet Bey, Almanya'nın batısında Düsseldorf ile Bonn arasında bulunan Köln şehrine gideceklerdi. Levhaları takip ederek Köln'e ulaştılar. Oraya varınca ellerindeki adrese göre bizim Türklerin yoğun olduğu mahalleyi buldular. Etrafta bakınan Türkler, Türkiye plakalı arabayı görünce merakla yanlarına yaklaştılar.

Kısa bir tanışma faslından sonra, memleketlerinden gelen bu iki insana hasretle sarıldılar. Çok geçmeden Darendeli Hacı Mustafa Çetin'in çocukları geldi. Hulûsi Efendi'nin saygıyla elini öptükten sonra Ahmet Bey'e de 'Hoş geldin.' deyip sarıldılar. Onlarla kucaklaşıp konuşurken sevinçten ve memleket hasretinden gurbetçi vatandaşlarımızın gözleri doluyordu.

Hulûsi Efendi, birinin evinde toplandıklarında sebebi ziyaretini anlattı. Konuşurken, insanlar onun sesinde sanki anavatandaki yakınlarını görür gibi oluyorlardı. Hulûsi Efendi, daha sonra her birinin gurbet ellerde ne şartlarda çalıştıklarını öğrenince çok üzüldü. Ekmek

parası ya da daha iyi bir yaşam için geldikleri bu gurbet ellerde, en ağır koşullarda çalışıyorlardı.

Birkaç kez bir araya gelip sohbet ettiler. Hulûsi Efendi bu sohbetlerde, ailesinin geçimi için çalışıp alın teri dökmenin faziletinden, sabretmenin güzelliğinden bahsetti. Onların çeşitli konulardaki sorularını cevapladı. Bu arada da onlara, Darende’de yapılan hizmetleri anlattılar.

Gurbetçi vatandaşlarımız, Hulûsi Efendi’den çok etkilendiler. Bazıları böyle kişilerin ancak halk hikâyelerinde olabileceğini düşünüyordu. Karşılıklı oturup konuştukça gönüllerinin genişlediğini, yarına daha bir umutla bakıp daha bir güçlendiklerini hissettiler. Fabrika ve ambulans için yardım toplanırken hiç tereddütsüz yapabilecekleri kadar bağış yaptılar.

Hulûsi Efendi görüşmelerin, toplantıların arasında fırsatını bulunca ailesine durumu anlatan bir mektup yazdı:

23.11.976 / Köln

Nuri Aynım Kemalim,

Gözlerinizden öper, cümlelerinizi Allah’a emanet ederim. Burada üzerimize düşen memleket hizmetleriyle uğraşıyoruz. Bayramı evde geçirmek istedik, fakat işlerimiz ikmal olmadı. Yine de ümitvarız.

Valideniz, çocuklar rahat mı? gözlerinizden öperim. Akraba ve komşulara selâm ve dualar ederim. Reis Bey’e, Niyazi Bey’e ve diğer memur arkadaşlara selâmımı tebliğ et. Tayyar Efendi rahat mı, Metin imtihanı kazandı mı? Eben, teyzen, dayın, çocuklar nasıllar? Ahmet Efendi ve Aliye Hanım’a selâm ve hürmetlerimi bildir. Bedrettin Ağabey’in ve çocukları iyiler mi, rahatlar mı? Hacı Söylemez’in gösterdiği adrese mektup yaz, ehvalinizi bildir. Şimdiye kadar kaydedilen ortak taahhüdü yedi milyonu geçti. On milyondan artık olmasını temi-

ne devam edeceğiz, inşaallah.

Babanız Hulûsi

İmza

Not: Ambulans için de çalışıyoruz. Fakat iki işi bir arada yürütmek çok müşkül oluyor. Dr. (Doktor) Bey'in gözlerinden öperim. Birkaç cilt makbuz olsa çok iyi olacaktı artık bakalım. Gözlerinizden öperim.

Bir arzunuz var mıdır? Hacı Mustafa Kara ve Hacı Hallo Dayılar'a selâmlar, çocuklar rahatlar.

Kemal'e hitaben yazdığı mektupta, ailesiyle bütün eş, dost, akrabasının da hâl ve hatırını sorup selâm gönderiyordu. Bunlar, Kemal'in postahanedeki mesai arkadaşlarından komşularında, damadından Ya Şeyh'in gardaşı Tayyar Efendi'ye, kayınvalidesinden yeğeni Bedreddin Efendi'ye kadar geniş bir yelpazeyi kapsıyordu.

Hulûsi Efendi, bir iş için çalışırken öte yandan gönül yapma işini de ihmal etmiyordu.

Uzun yollar kat edip meşakketle geldiği bu gurbet elde, zâhirde fabrika için yardım toplamak olsa da, aslında Hulûsi Efendi bu seyahatiyle memleketten binlerce kilometre uzaktaki gönlü garip kalmış bu insanlara, gönül yolunun güzelliklerini gösterip içlerinde muhabbetullahı hissetmelerini sağlamıştı. Bu insanlar, maddî olarak yardım edip hayırlı bir işe katkıda bulunmanın yanı sıra, gönül yapmanın ne olduğunu da görmüşlerdi.

Vedalaşmak, herkes için zor oldu. Hulûsi Efendi onların dertlerine ortak olmuştu. Ayrıca toplanılan yardımlardan da memnundu. Paranın miktarından çok Hulûsi Efendi'yi memnun eden insanların az ya da çok yardıma katkıda bulunmaya çalışmalarıydı.

İnsanlar, göz yaşları içinde onları uğurlarken arabalardan oluşan

bir konvoy, uzun bir süre takip etti. Uzaklaşmakta olan arabaya ardından bakarken biri:

- Mübarek, gelişiyse bizi ne kadar memnun etti. Burada unutulmuş gibi bir hâlimiz vardı. Meğer bizi de seven, anlayan böyle gönül dostları varmış, dedi. Arkadaşı da:

- Doğru söylüyorsun. Bundan sonra her yaz köyüme giderken mutlaka Hulûsi Efendi'yi ziyaret edip elini öpeceğim, dedi.

Hulûsi Efendi'yi daha birkaç gün önce tanıyan biri:

- Yahu, yaptığı hizmetleri duydum da çok şaşırdım. İnsan nasıl hiçbir karşılık beklemeden onca çalışıp hizmet etmeyi düşünür? Hiç aklım almadı.

- Ona Hulûsi Efendi denmiş. Memleketimizin gönül sultanı. İşte sultanlık böyle hizmetle olur.

Hulûsi Efendi'nin Almanya'daki sevenleri, ardınca böyle konuşuyorlardı. Onların gittiği günden beri daha uzunca bir süre onu konuşup bilenler ilâhîlerini okudular. Ondan bahsettikçe sanki yanlarındaymış gibi kendilerini iyi hissediyorlardı.

Kokuların Güzeline Layıksınız

Hulûsi Efendi, yardım toplamak için Almanya'ya gittiği gibi ilçe-deki hizmetleri yürütmek için zaman zaman da Ankara'ya devlet yetkilileriyle görüşmeye gidiyordu. Yine böyle bir iş için Darende'den oluşturulan bir heyetle, Başbakan Süleyman Demirel'i ziyarete gittiler. Görüşme sırasında Hulûsi Efendi cebinden zarif bir şişe esans çıkararak Demirel'e hediye etti. Demirel, gülümseyerek şişeyi aldı, göğsüne bastırıp ve sanki incitmekten korkarcasına saygıyla çekmecesine koydu. Çekmeceyi kapatmadan kendi de Isparta güllerinden elde

edilmiş halis gül yağı bulunan bir şişe çıkardı ve Efendi Hazretlerine uzatarak:

‘Hocam, kokuların güzeline siz layıksınız. Lütfen kabul edin.’ dedi.

Hulûsi Efendi, Peygamber Efendimiz’in sünneti seniyyesine uygun olarak hediyeleşmeye çok önem verirdi. Gittiği yere hiç eli boş gitmezdi. Zaman zaman her yönüyle gazetelerde yer alan Hulûsi Efendi’nin bu özelliğine Tercüman Gazetesinde Yavuz Donat kendi köşesinde yer verdi.

Necmettin Erbakan, bir görüşme sırasında Demirel ile Türkeş’e gül yağı sürmüştü.

Recai Kutan:

- Efendim, Malatya’nın Darende ilçesinde önemli bir türbe vardır, Somuncu Baba Türbesi. Bu türbenin bulunduğu yerdeki caminin imamı Hacı Hulûsi Efendi adında bir din âlimidir. Bu âlim, bir dîvân adamıdır. Darendeli işçileri bir araya getirmek için Almanya’ya bile gitmiştir. İşte bu Hacı Hulûsi Efendi, bir münasebetle Sayın Erbakan’la görüşmüşlerdi. Erbakan Hocamız’ın Demirel ve Türkeş’in eline sürdüğü koku, Hulûsi Efendi’nin Erbakan’a verdiği kokudur, diye anlattı.

Bir Söz ve Âkıbeti

Hulûsi Efendi, İmam Hatip Lisesi’nin ardından, Darende’ye bir de İlahiyat Fakültesi yaptırmak istiyordu. Her zaman ufku genişti. Konu hizmet olunca ne kadar zor olsa da yapmaktan geri durmayan Hulûsi Efendi, bunun için gerekli çalışmalara başladı. Zaman zaman yanında birkaç arkadaşıyla Ankara’ya gidip görüşmeler yaptı ve nihayet temel atma gününe gelindi. O gün hükümetten iki tane de bakan

gelmişti.

Hulûsi Efendi, hazırlıklar için sabah erkenden evden çıktı. Temeli hazırlayacak olan ustayı bularak cebindeki maaşının tamamını verdi ve:

- Al bu parayı, iki koyun al. Biz de İlahiyat Fakültesinin temel hazırlıklarını bitirip bakanlar geldiklerinde buranın da temelini atalım, dedi.

Hazırlıklar bittikten sonra temel atma töreni için herkes toplandı. Önce bakanlardan biri kısa bir konuşma yaptı. Daha sonra dualar ve kurban kesilmesiyle İlahiyat Fakültesinin temeli atıldı. Hulûsi Efendi, her yeni hizmete başladığı gibi heyecanlıydı. Tören boyunca her şeyle ilgilendi. Sonrasında bakanlarla arkadaşlarını da devlethaneye davet etti.

Yemek yiyip çay içildikten sonra bakanlardan biri:

- Maşaallah, Hocam. Devletten hiç yardım almadan devlete bu kadar güzel hizmetler yapmışsınız. Sizleri tebrik ederim. Yeni başlanan inşaatın demir ve çimentosunu da biz verelim, dedi.

Hulûsi Efendi buna memnun olarak teşekkür etti.

O günden bir hafta sonra belediye seçimleri yapıldı. Darende Belediye Başkanlığını iktidar partisi değil de muhalefet kazandı. Seçimlerden sonra Hulûsi Efendi, birkaç arkadaşıyla hazırlanıp yola çıktı. Evdekilere:

- Bakanlar söz verdi. Biz Ankara'ya gidiyoruz, inşaatın ihtiyaçlarını temin edeceğiz, dedi.

Ankara'da Meclise gidip ilgili bakanların biriyle görüştü ve temel atma töreninde malzemelerin temini için söz verdiklerini hatırlattı.

Bakan, verdiği sözü unutmuş, gayet pişkin bir ifadeyle:

- Hocam, bizim size yardım edebilmemiz için belediye başkanlığını bizim partinin adayının kazanması lazımdı. Biz size yardım edemeyiz, dedi.

Efendi Hazretleri bu duruma çok üzüldü ve hemen orada şu beyiti yazdı:

*Olsalar da başına altundan tâç
Allah kapılarına etmeye muhtaç.*

Darende'de kendilerini karşılayıp sonucu soranlara bu beyiti okuyup:

- Bunların içi dışına uygun değil, oğul, dedi.

Göz Bebeğini Yetiştiriyor

Ülkede böyle hizmetler yapılırken bir yandan da anarşik olaylar oluyordu. Daha çok üniversite gençliği arasında olan sağ – sol çatışmalarından doğan anarşizm, kardeşi kardeşe kırdırarak boyuttaydı. Bombalama olayları, boykotlar giderek ülkeyi daha zor duruma düşürüyordu. Üniversitelerde kamplaşmalar artmış, eğitim görmek iyice zorlaşmıştı.

Darende Lisesini bitiren Hamideddin Efendi de Elbistan Müftüsünden Arapça dersi almaya başlamıştı. O doğduğunda babası 'Anadan doğma evliya' diyerek kendinden sonra bu yolu devam ettireceğine işaret etmişti. Her işte olduğu gibi ilimde de babasının yolundan giden Hamideddin Efendi, yapı itibariyle de Hulûsi Efendi'ye çok benziyordu. Henüz on dokuz yaşındaydı ama kendinden küçük ya da büyük herkeste bir saygı hissi uyandırıyordu. Her hareketinde insanlardan farklı olduğunu gösteriyordu. Az konuşurdu ve konuştuğunda ağzından hiç boş söz çıkmazdı. Kelimeleri söyleyişindeki sadelik ve

ses tonu, karşısındaki insana mutlaka dinlemesi gerektiğini telkin ediyordu. Hareketlerinde hep bir tevazu ve sadelik vardı. Gözleri babası gibi şefkatle bakıyordu. Sanki yaradılan hiçbir şeyi incitmemeye gayret ediyor gibiydi. Ya Şeyh, Hamideddin Efendi'yi her gördüğünde 'Mübarek, hem Peygamber Efendimiz'in torunu, hem Hulûsi Efendi'nin oğlu. Onun yanında yetişiyor, hem de onun mânevî mirasçısı. Daha ne olsun? Tam balın sızması.' diye düşünür, Hamideddin Efendi izin verecek olsa, duyduğu saygıdan elini öpmek isterdi. Ya Şeyh'in dediği gibi Hamideddin Efendi, Hulûsi Efendi'nin mânevî mirasçısıydı. O, birçok defa çeşitli vesilelerle bunu söylemişti. Daha geçenlerde Müftü Mevlût Sarıoğlu ziyaretine geldiğinde, evinde olan sohbette 'Ecdadımız Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerine ve ihvana hizmet etmek üzere Hamidim'in yetişmesi için çalışıyoruz, inşaallah..!' demişti. O zaman Ya Şeyh içini çekerek 'Efendi Hazretleri her zaman ihvanlarını düşünüyor. Kendinden sonra ihvanın boynu bükük kalmaması için göz bebeği oğlunu yetiştiriyor. Hak için halka hizmet adına aynı çileleri bu defa Hamideddin Efendi çekecek!' diye düşünmüş, o anda gayrî ihtiyarî Hulûsi Efendi'nin yüzüne bakınca onun kendine gülümseyişini görmüştü. Bu gülümseyişle sanki Hulûsi Efendi ona şu ilâhîsini hatırlatmak istiyordu:

*Saâdetdir o yârin uğruna cânı nisâr etmek
Kabâhatdır ana cân vermeyip de i'tizar etmek*

*Yetirmez âşıkı maksûd-ı vasla gayrının hubbu
Kabâhatdır yüzün yârin görüp gayra pâzâr etmek*

*Gülün vasl-ı demin yâdıyla bülbül rûz u şeb inler
Anı hiç gördünüz mü gülden özge şeye zâr etmek*

*Yanan şem'e dönen pervâneye cân verme derlerse
Olur mu ona hiç dil bağlayan cânda karâr etmek*

*Eğer derlerse gel yârin yolun terk-i cân eyle
Sana ey dil düşer mi gayrı meydâna güzâr etmek*

*Hulûsi'ye murâd oldur ki yârin hâk-i pâyna
Düşüp toprak olup bu cism ü cânı hâksâr etmek*

Aslında Hamideddin Efendi, Mekke ya da Medine'ye gidip eğitimi-ne orada devam etmek istiyordu. Bir gün videodan Mekke ve Medine'yi izlemiş, çok duygulanarak gözleri dolmuştu. Yanında oturan annesine:

- Anne, ben gidip buralarda ilim tahsil edeceğim, demişti.

Bir süre sonra Hulûsi Efendi, eşiyle Ankara'ya gittiğinde kızı Şefika Hanım'ın evindeyken Kayserili Tahsin Bey ve iki oğlu ziyaretine gelmişti. Onların hatırını, ne yaptıklarını sorunca iki oğlanın Arabistan'da okuduğunu öğrendi. Bunun üzerine Hamideddin Efendi'nin de oraya gitmesi için tavsiye mektupları aldığından bahsetti. Onlar da Arabistan'daki okullar hakkında bilgi verdiler. Daha sonra Tahsin Bey, vahhabiliğin dinimizdeki yerini sordu. Hulûsi Efendi, vahhabiliği kabul ve tasvip etmediklerini ve kendileri için esas olanın ehl-i sünnet çizgisi olduğunu söyleyerek onların bu konudaki tereddütlerini giderdi.

Sonra Tahsin Bey, mânevî mirasçısının kim olacağını sordu. Hulûsi Efendi gülümseyerek:

- Hamid'imizi yetiştiriyoruz, dedi.

Allah Bizi Reddetmez

Hulûsi Efendi, müftü vekilliği yaptığı bir sırada Mustafa Hoca onu ziyarete geldi. Mustafa Hoca da bir caminin imamıydı. Karşılıklı hâl hatır sorulup biraz hoşbeşten sonra namaz vakti müftülükten çıkıp

Şeyh Hamid-i Veli Camiine geldiler. Hulûsi Efendi:

Mü'minin miracıdır kalb-i huzûr ile namaz

Kıl huzûr ile namâzın sırr-ı "esrâ" andadır

dizelerinde işaret ettiği gibi huzur ile namazını kıldırdı. Gönlü muhabbetle dolu olan için namaz bir kavuşma anıdır ve bu kavuşma da ancak huzur ile yani kalbinden dünyayı çıkarıp Hakk'a yönelme ile olur. Hulûsi Efendi bu duygularla namazı kıldırırken tıpkı ağacın kökleriyle topraktan özü alıp gövde, dallara ve yapraklara bu özün iletilmesi ve ağacın yeşerip çiçeğe, meyveye durması gibi cemaate de aynı duygular iletilir.

Hissedilen bu duygularla gönlü zevk ve hırslardan arınıp yerini güzellikler alır. Bu, yokluk kapısında yeniden var olmaktadır. İnsan yok oldukça var olur, gerçek varlığa ulaşır.

Namaz bittiğinde Mustafa Hoca, her zaman cemaatle ya da tek başına kıldığı namaz ile Hulûsi Efendi'nin arkasında kıldığı namazın çok farklı olduğunu hissediyordu. 'Efendi'nin ardında namaz kılmak herkese nasip olmaz. Kıymetini bilmek lazım.' diye düşündü.

Hulûsi Efendi namaz çıkışı Mustafa Hoca'nın yanına giderek:

- Buyrun, yemeği bizde yiyelim, dedi. Mustafa Hoca sesini çıkararak 'peki' anlamında başını eğdi. Tohma boyunca yürürken gönlünden 'Efendi Hazretleri benimle yeni müftülükten geldi. Eve misafir olduğunu haber vermedi. Belki yemek hazırlığı olmaz da mahcup olur,' diye geçirdi. Bu sırada kapıya varmışlardı. Hulûsi Efendi:

- Oğul, bizim söylediğimiz şeyde Allah bizi reddetmez. Yukarı çıkalım, dedi.

Mustafa Hoca, 'Büyüklerin yanında diline ve gönlüne hâkim ol derler, yalan da değil.' diye düşündü.

Yukarı çıktıklarında sofra hazır, onları bekliyordu. Mustafa Hoca hayret etti. Onlar henüz yemeğe başlamadan başta Ya Şeyh olmak üzere arka arkaya birçok misafir geldi. Gelen misafirle sofraya yeni yemekler eklendi. Sofrada büyük bir bolluk ve bereket vardı. Hulûsi Efendi her zaman olduğu gibi yemeğe besmele ve tuz ile başladı. Yemek boyunca misafirleri ile ilgilendi.

Yemekten sonra sofralar kalktığıında Ya Şeyh, derin derin içini çekti. Hulûsi Efendi onun muzip hâllerini bildiğinden gülümseyerek:

- N'oldu, Ya Şeyh, diye sordu.
- Efendim, Muhyiddin kendi kitabesini yazacak.

Oradakiler pek bir şey anlamadı. O ise arkadaşının ne istediğini anladı, ama herhangi bir şey söylemedi. Başını çevirip semaverin yanında oturan kişiye çayları koymasına için işaret etti. Daha ilk çaylar dağılmadan bir genç geldi. Çekingen bir hâli vardı.

- Hoş geldin, deyip hatırını sorunca o da:
- Efendim, askere gideceğim de duanızı istemeye geldim, dedi.

Hulûsi Efendi henüz bir şey demeden Ya Şeyh:

- Beni gönlüne al, kur'a çek. Askerliğin çok kolay geçer, dedi.

Genç, bir cevap vermeden Hulûsi Efendi'nin yüzüne baktı. Bir süre sonra Hulûsi Efendi:

- Dağlardan inmezsen karışmam, dedi.

Genç, bu sözden bir şey anlamamıştı, ama edebinden huzurda daha fazla konuşmak istemedi. 'Vardır bir hikmeti.' diye düşünüyordu.

O gece Ya Şeyh, ilginç bir rüya gördü. Yüzünü görmediği biri ona kabir kitabesi yazıyordu. Sabah uyandığında 'Hayırdır, inşaallah!' di-

yerek kalktı ve hemen bir kâğıda kitabeyi yazmak istedi. İki beyit yazdı, ama son beyiti bir türlü hatırlamıyordu. Hemen kalkıp Hulûsi Efendi'nin yanına gitti. Ona rüyasını anlatıp yazdığı kitabeyi gösterdi ve kalan kısmını tamamlaması için rica etti. Çünkü onun yazdığını ve eksik kısmını da ancak onun tamamlayabileceğini biliyordu.

Hulûsi Efendi kâğıdı eline aldı ve hiç tereddüt etmeden son beyiti yazdı:

*Gül-i sâf-ı hoş gülşen şerâbı içtim
Terk ettim dünyânın hâr u hasını*

*El sevmiş sevmemiş ben koyup geçtim
Dehrin devletini ten kafesini*

*Rûh-ı Muhyiddin'e Fâtîha kıl ihdâ
Allah dedi verdi son nefesini*

Ya Şeyh öyle sevinmişti ki Hulûsi Efendi'nin boynuna sarılmamak için zor tuttu kendini. Yakın arkadaşı ve komşusu Ya Şeyh'in yaşının büyüklüğüne rağmen sahip olduğu çocuk sevinci ve coşkusu onun da çok hoşuna giderdi. Ya Şeyh bazen yanındakilerle şakalaştığı gibi bazen de Hulûsi Efendi'yle bile birbirlerine takılırlardı.

Bir defasında sıcak bir yaz günü, Malatya'dan dönüyorlardı. Yukarı Ulupınar'ı geçmişler, Aşağı Ulupınar'a doğru gidiyorlardı. Ya Şeyh, 'Ne sıcak ya Rabbi!' diyerek terini silerken Efendi Hazretleri:

- Sabret, Ya Şeyh! Şimdi Setrek'te, Sürmeli karpuzları almış, bekliyor bizi, dedi.

Ya Şeyh göz ucuyla arabadaki diğerlerine baktı ve muzip bir şekilde gülümseyerek:

- Amma da ettin, Hulûsi Efendi, dedi.

Hulûsi Efendi yine aynı tavırla:

- Birazdan görürsün, Ya Şeyh, dedi.

O sırada araba Setrek'e girmiş yol alırken, köyün çıkışına yakın bir yerde, asfaltın kenarında gerçekten de Sürmeli'yi gördüler. Yanında da iki büyük karpuz vardı.

Hulûsi Efendi şoföre durmasını söyledi. Sürmeli, onları karşısında görünce hem çok şaşırdı, hem de sevindi. Efendi Hazretleri arabadan inerken:

- Gardaşım, bizim evliyalığımıza da inanmıyorlar, diye güldü.

Ya Şeyh içinden 'Nasıl inanmam, Efendim? Size canım feda...' diye düşünerek güldü.

Askerin Kur'ası

Bir süre sonra askere giderken dua isteyen gencin haberi geldi. Çektiği kurada Kıbrıs'ın Beşparmak Dağları çıkmıştı. Daha sonradan askerliği boyunca orada kalan genç, başta anlamasa da 'Dağdan inmezsen, karışmam,' sözüyle Hulûsi Efendi'nin 'Git, dağlarda askerliğini yap. Sonra sağ sâlim memleketine dön.' diye dua ettiğini anlamıştı.

İlelebed İtikat

Hulûsi Efendi yazmayı olduğu kadar mektup almayı da çok sevdi. Aldığı mektupları özenle saklardı. O akşam Kemal Efendi, postahanedan dönerken yanında babasına gelen bir mektubu da getirdi. Eve geldiğinde birkaç ihvanla babasının sohbetinde bulundu. Mektubu sonra veririm diyerek geçip alt başa oturdu.

Biraz sonra oradakilerden biri, çekingen bir ifadeyle:

- Efendim, ben ders almak istiyorum, dedi.
- Oğul, senin dersin yok mu da ders istiyorsun, diye sordu.
- Efendim, benim dersim vardı, fakat ben sizden almak istiyorum.
- Oğul, dersin ayrısı gayrısı olmaz. Görevli olan bir arkadaşımızdan aldıysan mesele yok.

Bunun üzerine adam daha fazla üstelemedi. Efendi Hazretleri bir süre sessiz kaldıktan sonra:

- Allah (c.c.)'ı zikretme hususunda Kur'an-ı Kerim'de birçok âyet mevcuttur. "Allah (c.c.)'ı zikreden kalpler mutmain olur." gibi birçok âyet vardır. Onun için Allah (c.c.)'ı zikrederiz. Oğul, sabah namazından sonra iki rekat işrak namazı kılarız. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, bir hadis-i şerifinde, bir kimse sabah namazını kılar, güneş iki mızrak boyu yükselene kadar hiç dünya kelâmı konuşmadan oturur, sonra da kalkar iki rekat işrak namazı kılar, bir Umre sevabı kazanır,' diye buyuruyor. Oğul, öğle namazının ve yatsı namazının son sünnetini dört rekat olarak kılarız. Bununla ilgili iki sahih Hadis-i Şerif mevcut ki Resulullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Bir kimse öğle namazının ve yatsı namazının son sünnetini dört rekat olarak kılar, o kimsenin denizler köpüğü kadar günahı olsa affolunur." Akşam namazından sonra altı rekat Evvabin namazı kılarız ki bunun hakkında da yine sahih hadis mevcuttur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, "Akşam namazının sünnetinden sonra hiç dünya kelâmı konuşmadan altı rekat Evvabin Namazı kılan kimsenin denizler köpüğü kadar günahı olsa, affolunur." diye buyuruyor. Oğul, gecenin üçte birlik zamanında Teheccüt namazı kılarız ki, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hiç terk etmemişlerdir. Oğul, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Teheccüt namazını on iki rekattan fazla kılmamıştır, diyerek sahih hadislerle derisi anlattı. Böylece o adamın da gönlü oldu.

Akşam misafirler gittikten sonra Hulûsi Efendi kütüphanesine geçti. Fırsat buldukça kitaplarının arasında vakit geçirmeyi severdi. Arkasından Kemal Efendi de geldi. İzin isteyerek içeri girdi ve cebinden çıkardığı mektubu uzatarak:

- Bugün geldi, Efendim, dedi.

Hulûsi Efendi mektubu aldı ve dikkatlice açmaya başladı. O sırada Kemal:

- Allah rahatlık versin, Efendim, diyerek izin isteyip çıktı.

- Sağ ol, oğul. Sana da Allah rahatlık versin.

Mektup, Hacı Hasan Efendi'den geliyordu. Hacı Hasan Efendi şimdi Sivas'ta, oğullarının yanında kalıyordu. Mektupta selâm ve hatır sorma bölümünden sonra Hacı Hasan Efendi şöyle diyordu:

Edeb, şeref, ilim, irfan, vefa ve kemâlde zamanın kâmilisin. Bu bîçâre nâtuvâneye lutfedin. İhsan sizin âdetinizdir. Erbâb-ı ihsan olduğunuza ilelebed itikat ettim.

10 Muharrem-ül-haram 1399

(M.1978) Hacı Hasan (İmza)

Efendi Hazretleri mektubu okurken gözleri doldu. İhramcızade Hazretlerinin son zamanlarında hastalığı iyice arttığına, bazı gönlü dar ve istikameti yanlış insanlar, İhramcızade Hazretlerinin birçok vesileyle yerine yolunu devam ettirecek kişinin Hulûsi Efendi olduğunu söylediği hâlde, onlar bu söze itibar etmemişlerdi. Bu vazifenin Hacı Hasan Efendi'ye uygun olduğunu düşünüyorlardı. Gerekçeleri ise, Hacı Hasan Efendi'nin yaşça daha büyük olması ve bu yola da önce intisap etmesiydi. İhramcızade Hazretleri, bu düşüncede olanların farkındaydı ve bu sebepten birçok kez, mânevî vârisinin Hacı Hulûsi Efendi olduğunu söylemişti. Ama böyle düşünceleri olanlar için de 'Bu kapıdan hiç nasiplenmemişler....' diye düşünerek üzülüyordu.

İsmail Hakkı Hazretlerinin dünyasını değıştirmesinden sonra, bu insanlar işi daha da ileriye götürdü ve Hacı Hasan Efendi'den, Hazret'in yerine geçmesini, vazifeyi üzerine almasını istediler. Hacı Hasan Efendi üzgün, ama ciddi bir tavırla:

- Aslanların yerinde aslanlar oturur, diyerek vazifenin kendinde değil, Darende'de, Hulûsi Efendi'de olduğuna işaret etti.

Buna rağmen yine de Hulûsi Efendi'yi tanıyamayanlar olmuştı. İnsanların da bu hâlden faydalanan bazı sahte şeyhler, vazifenin kendilerinde olduğunu söyleyerek kendi etraflarında toplanılmasını istediler. Bu sahte şeyhler, bu yolun maddî - mânevî yükünü çekmeden, hizmet için değil, bir ömür bir saatlerini bile ayırmadan sadece insanların kendilerine bağılılıklarını kullanarak sefa sürme niyetindeydiler. İhramcızade Hazretlerinin sözünü tutmayan insanlar, bunlara bağlanarak yoldan sapmış oldular.

Mektuptan bir süre sonra devlethanede yine sohbet oluyordu. Ankara'dan da misafirler vardı. Hulûsi Efendi, dışarıdan gelip semave-
rin yanında oturan kişiye:

- Oğul, çay hazırlayın! Hacı Hasan Ağabey geliyor, dedi. Sesinden acelesi olduğu anlaşılıyordu. Daha sonra Hacı Hasan Efendi'yi karşılamak için hemen dışarı çıktı.

Biraz sonra birlikte geldiler. Salonda görüştüktan sonra Efendi Hazretleri oturması için yer gösterdi. Hacı Hasan Efendi oturmayıp:

- Seyyid ecdadını ziyaret edelim, dedi.

Birlikte bahçeye indiler. Her ikisinin de hareketlerinde birbirine karşı büyük bir saygı görülüyordu. Taceddin-i Veli Hazretlerini ziyaret ettikten sonra Hacı Hasan Efendi öpmek için birden Efendi Hazretlerinin eline sarıldı. Efendi Hazretleri telaşla elini çekmeye çalıştı, ama Hacı Hasan Efendi ısrarla bırakmıyordu. Sonunda saygıyla elini

öpmeyi başardı. Çok duygulanan Hulûsi Efendi de onun sakalını öptü. Bu anın tesiriyle her ikisi de göz yaşlarını tutamıyordu.

Hulûsi Efendi, türbenin yanındaki merdiveni göstererek:

- Hacı Hasan Ağabey, Hazreti Pir Efendimiz işte burada buyurmuştu. 'Oğlum Hulûsi! Senden de, Hacı Hasan'dan da memnunum. Gardaş Hacı Hasan bizim canımız, oğlumuz Hulûsimiz, iki gözü-müz...' diye buyurdu, dedi.

Hacı Hasan Efendi bunları dinlerken gözleri uzaklara dalmış, iyice kendinden geçmiş gibiydi. Bir süre sonra birlikte yukarı çıktılar. O sırada çay hazırlanmış, onların gelmesini bekliyorlardı. Gelip oturmalarıyla çaylar dağıtıldı ve sohbet başladı.

Hicret Kararı ve Sonrası

Hulûsi Efendi'nin seneler geçtikçe torunlarının sayısı artıyor, ailesi de genişliyordu. Bundan çok memnun olan Hulûsi Efendi, kızlarını sık sık telefonla arayıp hatırlarını soruyor, eşiyle ziyaretlerine gidiyordu. Bazen de onlar Darende'ye geliyordu. Hepsinin bir araya toplandığı zamanlar, evin havası bir başka oluyordu. Yanlarında birer ikişer çocukları, evde Kemal Efendi'nin çocuklarıyla bir araya gelince, büyük bir neşe ve bu neşeden doğan gürültü oluyordu. Bu arada ziyarete gelen misafir de gelince, ev dolup taşıyordu.

Kahvaltıda, misafir gelmemişse eğer bütün aile hep birlikte oturup yemeklerini yerlerdi. Hulûsi Efendi'nin eskiden beri âdetiydi zaten. Sofra kurulunca oturmadan önce çocuklardan birinin komşuya gitmesini ister, eğer onların sofrası hazır değilse, kendi evinde hazır olanlardan onlara gönderirdi. Bu arada eve misafir gelirse sofraya buyur edilir, gelmezse ailesiyle oturur, yerlerdi.

Her zaman önce komşularını düşünürdü, ama bir dönem, komşu-

ları Efendi Hazretlerinin değerini anlayamadığından mıdır ya da benlik öne geçip de hasetlik ettiğiinden midir bilinmez, Hulûsi Efendi ve ailesi ne kadar iyilik etse de karşılık olarak komşusu onları hep rahatsız ediyordu. Gün geldi, Hulûsi Efendi bu durumdan iyice tedirgin oldu ve:

“Ne yapalım, biz de buradan hicret ederiz. Evinin bahçe duvarına bir yılanın girdiğini görürsen, evinde huzurlu yatabilir misin?” diye düşünerek oradan taşınmaya niyet etti. O gece rüyasında iki ayağının da kesilip Taceddin-i Veli Hazretlerinin (k.s.) yanına gömüldüğünü gördü. Ter içinde irkilerek uyandı. Naciye Hanım ne olduğunu sorunca:

- Hacı Hanım, hicret etmemize büyükler razı olmadılar. Burada kalıp ecdadımıza hizmet etmeye karar verdik. Ne yapalım, inşaallah iyi olur, dedi.

O günden sonra komşularına yine aynı şekilde davranmaya devam etti. Bugüne gelindiğinde kendini ziyarete gelen evlatları, sevenleriyle artık komşuları da sofrasında bulunuyordu. Gelen ziyaretçiler arasında bazen daha önce hiç görmeyip de gazetelerde hakkında çıkan haberlerden onu merak eden insanlar da oluyordu. Hulûsi Efendi, bu insanlara her zaman olduğu gibi çok nazik davranıyor, sofrasına buyur ediyordu. Bazen de onlara Şeyh Hamid-i Veli Camiini ve etrafı gezdiriyordu. Gelen bu insanlar, daha önce böyle bir zâtı tanımadıklarına üzülenek geri dönüyorlardı. Gün geçtikçe, etrafında ona gönülden bağlananların sayısı artıyordu. Bu, Hulûsi Efendi'nin gönülündeki muhabbet deryasından, nasibi olanlara damlalarının düşmesi idi.

Şah Dedeye Giderken

Ankara'da okuyan Ahmet Efendi, 1980 Haziran'ında okulu bitirdi

ve tekrar üniversite sınavına girdi. Sınav çıkışı, vedalaşmak için Şefika Hanımlar'a gitti. Pazar günü olduğu için Metin Bey de evdeydi. Sonbaharda dört yaşını bitirecek olan Hasan Hulûsi açtı kapıyı. Sarı saçlı, ıslıl ıslıl gözlü, çok güzel bir çocuktur Hulûsi. Kapıda dayısını görünce sevinçle içeri 'Dayım geldi!' diye bağırdı. Hulûsi'nin sesine Şefika Hanım geldi. Kucağında daha yaşını doldurmamış olan oğlu Ekrem vardı.

- Hoş geldin, canım. Gir içeri, derken Metin Bey de seslerine geldi. Metin Bey gür sesiyle:

- Ooo! Ahmet, hoş geldin! Sınavın nasıl geçti, diye sordu.

- Hoş bulduk, ağabey. Konuların bir kısmını unutmuşum, ama yine de iyi geçti.

Metin Bey, Ahmet'le içeri geçerken Şefika Hanım:

- Siz geçin de ben Ekrem'in üstünü değiştireyim. Su içirirken ıslandı biraz, dedi.

Şefika Hanım, Ekrem'in üstünü değiştirip uyuttuktan sonra yanlarına geldiğinde Metin Bey:

- Haydi, Şefika. Hemen yemek hazırla. Bu çocuk o kadar imtihana girdi, acıkmıştır, dedi.

- Tamam, Metin Bey. Yemekler hazır zaten. Hemen sofrayı kurarım.

Ahmet Efendi ile Metin Bey sohbet ederken Şefika da sofrayı kurdu. Bu arada oğlu Hulûsi de sofraya bir şeyler götürerek annesine yardım ediyordu.

Sofrada:

- Akşam olmadan yola çıkacağım, abla. Sizinle vedalaşmaya gel-

dim.

- Hayırlısı, kardeşim. Ben de çok özledim babamları.

- Birlikte gidelim, abla. Birkaç gün kalırsınız. Sonra ben tekrar sizi getiririm.

Şefika Hanım, Metin Bey'in yüzüne bakarak:

- Şimdi birden bire nasıl giderim? Hiç konuşmadık daha önce, dedi.

Metin Bey, onun da gitmek istediğini anlamıştı.

- Şefika, sen de hazırlan. Ahmet'le gidin. Bir ara ben de gelirim, beraber döneriz, dedi.

Şefika Hanım'ın da istediği zaten buydu. Çok sevinerek hazırlanmak üzere kalktı. Hulûsi de gideceklerini duyunca çok sevinmişti. Şah dedesine ve anneannesine çok düşküncü. Onları görünce kimse söylemeden ellerini öper ve bir çocuktan beklenmeyecek saygıyı gösterirdi.

O gün akşam, Darende'ye birlikte dönmeleri evdekiler için de büyük sürpriz oldu. Naciye Hanım, her ikisini de çok özlemişti. Hasretle sarılırken:

- Ne iyi ettiniz de geldiniz, kızım, dedi.

Daha sonra hep birlikte oturlurken Efendi Hazretleri:

- Haydi, hayırlı olsun, oğul. Çok şükür okulun bitti. İmtihanın nasıl geçti?

- Çok şükür iyi, Efendim.

- Hayırlısı olsun, inşallah.

O gece Şefika Hanım'la kardeşi Aişe aynı odada kaldılar. Bir süre uyumayıp birlikte sohbet ettiler. Uzaktan yakından Aişe'yi isteyenler oluyordu. Şefika Hanım onları sorarken Aişe'nin yüzü kızardı. Şefika hanım onun bu hâline gülerken:

- Niye utanıyorsun, canım? Bir kızın her yerden isteyenı çıkar, dedi.

Sizler Birer Hediyesiniz

O yaz sınav sonuçları açıklandı. Ahmet, İstanbul'daki Orman Fakültesi'ni kazandı. Ankara'dan sonra şimdi de İstanbul'da okuyacaktı. Hacı Naciye Hanım bunu duyunca:

- Oğlum. Şimdi de İstanbul'a mı gideceksin? Diye sordu.

- Evet, anne. Okul orada.

- Peki, İstanbul'da nerede kalacaksın?

- Bilmiyorum, babamla bir konuşalım da belki bir ev tutarız.

O akşam konuşurlarken ev tutulmasına karar verdiler. Zaten başka bir seçenek de yoktu. Yurtta kalamazdı. Ablası Münife, Adana'dan İstanbul'a taşınmıştı, ama okul boyunca orada kalıp rahatsızlık vermek istemiyordu. Hem ileride Hamideddin Efendi'nin de İstanbul'a gitmesi, orada ders alması düşünülmüyordu. İki kardeş birlikte kalırlardı. Hacı Hanım, oğlu İstanbul'a gideceği için belli etmek istemese de çok tedirgin oluyordu. Zira her gün haberlerde anarşik olayları, çıkan çatışmaları görüyorlar, üniversitelerin çok karışık olduğunu biliyorlardı. Ama oğluna engel olamayacağını da biliyordu. Allah'a emanet etmekten başka çaresi yoktu.

Her zaman olduğu gibi böyle sıkıntılı zamanlarda da Hulûsi Efendi yine hep müracaat kapısıydı. Bir gün İstanbul'dan bir minibüs do-

lusu insan, ziyaretine geldi. Gelenler iki aile ve çocuklarıydı.

Devlethanede her zamanki gibi başka misafirler de vardı. Hanımlar, Hacı Valideleri'nin yanına (ki herkes Hacı Naciye Hanım'a, Hacı Valide diye hitap ediyordu. Onu kendi anasından, bacasından aziz görüp seviyorlardı. Hacı Valideleri'nde gerçek bir anne ve eş olmanın, insanlara bir ana, bacı gibi davranıp hizmet etmenin fedakârlığını görüp saygı duyuyorlardı.) diğer hanımların bulunduğu kısma geçtiler.

Hacı Valide ve diğer hanımlarla görüştüler. Aişe ile Naime Hanım, yardım eden birkaç hanımla sürekli ayakta, gelenlere hizmet ediyorlardı. Aişe, uzun boylu, terbiyeli, çok güzel bir genç kız olmuştu. Hepsinin de hiç yüksünmeden, güler yüzle gelenlere hizmet etmelerine, gelen hanım ziyaretçiler bazen şaşıyorlardı. 'Sürekli ayakta, bu kadar kişiyle uğraşmak hiç kolay değil. Nasıl dayanıyorlar?' diye düşünüyorlardı.

Bir süre oturulduktan sonra yemekler yendi. Sofrada yedikleri lahana sarması, çorba, çeşitli sebze yemeklerinin tadına doyamadılar. Gelen misafir çocuklardan biri daha çok yemek istiyordu, ama kalabalıkta ayıp olur diye çekiniyordu. Bunu anlayan Hacı Valide yemekleri çocuğun önüne daha yakın koyarak:

- Haydi, şunların hepsinden ye. Sen doğru düzgün bir şey yemedin, dedi.

Çocuk da çok sevinerek çekinmeyi bir kenara bırakıp karnını iyice doyurdu. Yanındaki ablası eğilip yavaşça:

- Sen bu kadar yer miydin? Ne çok yedin, deyince

- Ne yapayım? Hepsi çok güzel. Sonradan pişman olmayayım diye hepsinden yedim, diyerek omuz silkti.

Yemekten sonra çaylar geldi. Herkesin önüne kılama şekerleri kondu. Çocuklar da o gün çayları kılama içtiler.

Kalkacakları vakit adı Emine olanı, Hacı Valide'nin elini öptü ve:

- Hacı Validem. Allah razı olsun sizden. Bu kapıya rahatça gelip ziyaretimizi yapıyoruz. Ne yapsak, hakkınızı ödeyemeyiz, dedi. Hacı Valide de Emine'nin sırtını sıvazladı.

Yukarıda da erkekler, Efendi Hazretlerinden müsaade isteyerek kalktılar. Efendi Hazretleri, mutfaktan on - on beş kiloluk çuvalı elle-rine vererek:

- Hasan Efendi, sizin şekeriniz yoktur. Şu bir çuval şekeri sırtla da aşağıya indir, dedi.

Hasan Efendi mahçup olarak:

- Zahmet etmeyin, Efendim. Şekerimiz var, dediyse de Efendi Haz-retleri:

- Sen indirmezsən biz indiririz. Alın götürün, İstanbul'daki ihvan-lara dağıtın, dedi.

Sonra hepsi arabaya bindiğinde arabayı kullanan Ali'ye:

- Haydi, yolunuz açık olsun! Hiç yolda kalmadan gidersiniz inşa-allah, diyerek dua etti.

Onlar yola çıktığında, Kayseri'ye yakın bir yerde benzinleri bitmek üzereydi. Benzin istasyonlarının önündeysen uzun kuyruklar vardı.

Hanımlar, yolda kalacaklarından tedirgin oldular. Emine:

- Ali, ne yapacağız şimdi yolda kalırsak, dedi.

- Bir şey olmaz, Hanım. Efendi Hazretleri ardımızca dua etti. Onun duası boşa gitmez, dedi.

Önlerine çıkan ilk benzin istasyonuna girdiler. Benzinci kararlı adımlarla geldi ve tam 'Benzin yok!' diyecekken Ali:

- İstanbul'a gidiyoruz. Haydi, idare edecek kadar ver de yolumuzdan kalmayalım, dedi.

Benzinci biraz durdu, düşündü. Sonra:

- Valla benzin satışları durduruldu, ama haydi siz yolunuzdan kalmayın. Artık yarına Allah kerim, diyerek depoyu doldurdu.

Tekrar yola çıktıklarında hepsi de çok sevinçliydi. Hasan Efendi:

- Efendi Hazretleri bizimle beraber. Evel Allah, artık İstanbul'a kadar yolda kalmayız, dedi.

Bu güven onlara yeterdi. Nitekim Kayseri'den aldıkları benzinle İstanbul'a ulaştılar. Bir süre sonra Ali'lerin evinde sohbet oldu. Emine, Darend'e den getirdikleri şekerden küçük paketler hazırladı. O akşam gelenlere dağıttılar. Şekerleri olanlar, Efendi Hazretlerinin hediyesi diyerek saygıyla çantalarına koydular ve eve gidince kendi şekerlerine kattılar. Şeker sıkıntısı geçene kadar da kimse evinde bu sıkıntıyı yaşamadı.

Yaralı Gönüllere Şifasınız Efendim

Hulûsi Efendi yine gerek eğitim alanında okulların, kursların, öğrenci yurtlarının yapılması, hastaneye jeneratör alınması, fabrika, iş yerleri açılması için öncülük etmesi, insanların iş sahibi olup daha iyi yaşamaları ya da çevreyi düzenleyip su kaynaklarından en iyi şekilde faydalanılması, ağaçlandırma, yol yapımı ve daha birçok iş için çalışarak, hiçbir siyasî tartışmaya girmeden gece gündüz uğraşıyordu. Ayrıca yazdığı şiirleri, mektupları, hutbeleri, sohbetlerde yaptığı konuşmalarıyla insanlığa doğruyu, güzeli, en iyisi olmayı gösteriyordu. Daha doğrusu kendi yaşıyor, hâl diliyle de ârif olana anlatıyordu.

Bu arada hem hac yolculuğunda, hem de Kudret Hamamı'nın yo-

lunun açılması, havuzun taşlarının temizlenmesi için saatlerce suyun içinde kalması ve taşları kaldırması sonucu belinde başlayan ağrı giderek artıyordu. Efendi Hazretleri belli etmek istemese de Hacı Valide ve ailesi çok acı çektiğinin farkındaydı. Doktor Metin Bey, Şefika Hanım'la sık sık arayıp tedavisi için Ankara'ya çağırıyorlardı.

Sonunda Ankara'ya gidip doktora görünmeye karar verdi. Bu haberi verince çocukları çok sevindiler. Hazırlanıp yola çıkacakları gün Hacı Valide, Naime Hanım'a:

- Haydi kızım, biz gidiyoruz. Ne zaman döneriz, Allah bilir. Siz çocuklara dikkat edin. Haydi, Allah'a emanet olun, dedi.

Naime Hanım, kayınvalidesinin elini öptü ve:

- Gözün arkada kalmasın, anne. İnşaallah Efendi Hazretleri tez zamanda iyileşir de hemen dönersiniz, dedi.

O sene, Kemal Efendi'nin bir kızı daha olmuştu. Şimdi iki kız, beş çocukları vardı. En küçüklerine Hacı Valide'nin adını koydular. Mesude, bu sene ilk okula başlayacaktı. Evde elinden geldiğince getir götür işleri yaparak annesine yardımcı oluyordu.

Hulûsi Efendi ile Hacı Valide, Ankara'ya vardıklarında muayene eden doktorlarca hastaneye yatması uygun görüldü. Ankara Devlet Hastahanesi, Fizik Tedavi Bölümüne yatırılan Efendi Hazretlerinin yanında gündüz eşi Naciye Hanım, gece de ihvanlardan biri kalıyordu. Şefika Hanım, annesini yalnız bırakmamaya çalışıyor, evde kaldığında dinlenmesi, rahat etmesi için elinden geleni yapıyordu. Ekrem'den sonra doğan oğlu Muhammed henüz yaşına gelmemişti. Başka şehirlerden Hulûsi Efendi'yi ziyarete gelenler, Hacı Valide'yi de görelim diyerek Şefika Hanımlar'a geliyordu. Böylece evleri hiç misafirsiz kalmıyordu. Şefika Hanım, küçüklüğünden beri anne ve babasına çok düşküncüydü. Sanki onların ne isteyeceğini, daha onlar söylemeden biliyor, hizmetleri için ne gerekiyorsa yapmaya çalışıyordu.

Hastanede yattığı servisten Doktor Melahat Hanım, onu görünce sıradan biri olmadığını anlamıştı. Hareketlerindeki tevazu, insanlara davranışındaki sevgi ve nezaketten çok etkilendi. Aynı hastahanede görevli diyetisyen arkadaşı Şenda Hanım'a:

- Şendacığım, bizim servise yeni biri yattı. Doktor Metin Bey'in kayınpederi olan bu zat hocaymış, ama görsen, öyle farklı bir hâli var ki hayran olmamak elde değil. Mutlaka görmelisin, dedi.

Şenda Hanım, arkadaşının söylediklerinden bu hocayı merak edip arkadaşıyla görmeye gitti. Daha yattığı odanın kapısına varmadan yoğun bir gül kokusu karşıladı onları. Odaya girdiklerinde Şenda Hanım, Hulûsi Efendi'yi gördüğü ilk anda, 'Ya Rabbi! Bu ne güzel bir koku başka bir âlemdeyim' diye düşündü. Hulûsi Efendi, oda kapısında onları görünce hafifçe doğruldu. Gülümseyerek:

- Buyrun, Doktor Hanım, dedi.

Yanında Hacı Valide de vardı. Şenda Hanım, gerçekten de Hulûsi Efendi'nin hâl ve tavırlarından, odanın mânevî havasından çok etkililmişti. Hacı Valide'nin ikram ettiği lokumu alırken güçlüklerle teşekkür etti.

Şenda Hanım, Onu gördüğünde aklına ilk Peygamber Efendimiz gelmişti. Gerçekten de Hulûsi Efendi hem sıfat olarak (ki birçok ihvanı rüyasında Peygamber Efendimiz'i görmüş ve ondan 'Hulûsi bize benzer,' sözünü duymuşlardı.) hem de huy olarak ecdadına çok benziyordu. Bu yola baş koyup da onun yolundan giden bir insanın başka nasıl olması beklenirdi ki. Nezaket, hizmet, hoşgörü, tevazu, ilme saygı, yaratılanı sevme gibi... Bu vasıflar belki sayfalar dolusu yazılabilir. Hulûsi Efendi, bunları bünyesinde topladığı gibi bir nurun haleleri gibi etrafa da dağıtıyordu.

Fizik tedavi servisinde, sert bir yatakta yatan Efendi Hazretlerinin ağırları çok fazlaydı. Ama o, bu ağırları belli etmekten ziyade ziyare-

tine gelenlerle ilgileniyor, onlara çare olmaya çalışıyordu. Ziyaretine sadece onu tanıyan ve sevgisini gönlünde taşıyanlar değil, adını duyup da görmek isteyenler de geliyordu. Gelen insanlar, dertlerini ya da hastalıklarını anlatıyor, şifası için duasını istiyorlardı. Efendi Hazretleri de, hasta olanlara doktora gidip tedavi olmalarını söylüyordu. Bir defasında Şenda Hanım'a:

- Kızım, bu insanlar bizim doktor olduğumuzu sanıyor herhalde, hastalanınca bize geliyorlar, diyerek gülmüştü.

Şenda Hanım, edebinden cevap vermedi, ama 'Siz de yaralı gönüllere şifasınız, Efendim.' diye geçirdi.

Şenda Hanım da ilk gördüğü anda gönlünün bu mübarek insanın muhabbetiyle dolduğunu hissetti. Bu muhabbetle her gece kalkıp ibadetini yapıyor, Riyaz-üs Sâlihîn adlı hadis kitabından birkaç hadis okuyup öyle yatıyordu. Ertesi günü ziyaretine gittiğinde, daha kendisi sormadan Hulûsi Efendi onun gece okuduğu hadis-i şeriflerin açıklamasını yapıyordu. Bu açıklamaları yaparken kimi zaman gözleri doluyor, bazen de gözlerinden akan yaşlarla ıslıl ıslıl olan sakalı ıslanıyordu.

Şenda Hanım artık vakit buldukça Melahat Hanım'la Hulûsi Efendi'nin yanına gidiyor, kısa bir süre kalıp işlerinin başına dönüyorlardı. Her ziyaretin sonunda mutlaka yeni bir şey öğreniyorlardı.

Bir keresinde Efendi Hazretleri namazdan bahsetti.

- Namaz, mü'minin miracıdır. Namazı, Peygamber Efendimiz gibi kılmaya Allah (c.c.)'tan niyaz edin. Hz. Ali (k.s.) Efendimiz'in harpte bacağına ok saplanmıştı. Çıkartılması gerekiyordu. Hz. Ali Efendimiz 'Namaza durduğumda çıkarın,' diye buyurdu. Namazda iken oku çıkardılar. Selâm verdiğinde 'Ne zaman alacaksınız?' diye sordu. Çoktan oku almışlardı. İşte namazın böyle olması lazımdır.

Konuşurken ses tonu öyle güzeldi ki, anlattığı her şey kulaktan gönle doluyor, orada yerleşiyor gibiydi.

Efendi Hazretleri hastahane de yattığı süre içinde her gün birçok insanın mânevî huzura kavuşmasına vesile oluyordu. Başta Şenda ve Melahat Hanımlar olmak üzere ziyarete gelen ve bu yolda nasibi olan herkes, onun manevîyatının zenginliğinde gerçek iç huzurun tadına varıyordu. Hulûsi Efendi, yaptığı sohbetleriyle bu yolun esaslarını, müridin yol alması için mürşidinin çektiği sıkıntıları, hâsılı gönül yolunu anlatıyor ve sevenlerine gerek dil ile, gerek hâl ile doğruyu, güzeli gösteriyordu. Bir gün yine bir sohbet anında:

- Biz, bir müridi iyi ve kötü tarafları ile kabul etmişizdir. Ehlûllah halkın yükünü, onların ahlâkını düzeltmek için çekerler. Allah, bu âlemd e bütün kalplere nazar eder. Bundan dolayı ehlûllah halkın yükünü, o kalpler ilâhî nazar erişsin diye çekerler. Dostların kusuruna bakmazlar, eğer bakacak olsalar, o zaman oturtacak kimseleri kalmaz. Hakk'ı isteyen kimse, sofrasına bir dost gelsin diye yüzlerce insan davet eder. Bu, şuna benzer. Biz bir eleğe insanları doldururuz, eleye eleye üstünde bir tane kalır. İşte bu bir tanenin yeti şmesi için diğ er bütün elenenler de eğitilir.

Şenda Hanım bunları dinlerken her sözün bir şifa gibi gönlüne dolduğunu hissediyordu. Hulûsi Efendi'den duyduğu her sözü hemen yazıyor, daha sonra defalarca okuyordu. Her okuyuşunda Hazret'in bulunduğu ortamdaki mânevî havayı yeniden solur gibi oluyordu.

Hulûsi Efendi, bir gece sabaha karşı rüyasında Peygamber Efendimiz'i gördü. Nur gibi parlak yüzüyle Peygamber Efendimiz, bir inci ve mercan yığının başında bulunuyordu. Hulûsi Efendi heyecanla karışık bir çekingenlikle ona yaklaştı. Resulullah (s.a.s.) ona bu inci mercan yığı nından bir miktar alıp uzattı. Hulûsi Efendi, kucağındaki in-

ci mercan yığınlarından ayrı ayrı yerlere bıraktı. Bıraktığı her yerde parıldayan yığınlar oluşuyordu.

Hulûsi Efendi birden uyandığında, gördüğü rüyanın etkisiyle hâlâ heyecan içindeydi. Bu heyecanla gönlüne dolan şu Nat-ı Şerif'i yazdı:

*Dürr-i şehvârî-ı risâletdir Muhammed Mustafâ
Tâc-ı Levlâk-i hilâfetdir Muhammed Mustafâ*

*Perdedâr-ı harem-i hâsıdurur Cebrâil
Mazhar-ı nûr-ı nübüvvetdir Muhammed Mustafâ*

*Zât-ı Hak Sultân-ı Kevneyn söylemişdir zâtına
Enbiyâ ser-hayline tâc-ı risâletdir Muhammed Mustafâ*

*Mu'cizâtıdır zuhûrunun serâser kâinât
Mebde-i kevn ü mekân-ı tamâmetdir Muhammed Mustafâ*

*Çâr yârı çâr erkânı durur İslâmın
Sıdk u adl ü hilm ü re'fetdir Muhammed Mustafâ*

*Mâhasal dergâhının kemter Hulûsi bendesi
Redd kılmaz kimseyi kân-ı mürüvvetdir Muhammed Mustafâ*

Hulûsi Efendi, kendisiyle ilgilenen doktorlara her fırsatta teşekkür ediyordu. Bir defasında:

- Bir insanı kurtarmak, dünyayı kurtarmak gibidir. Hele o doktor imanlı ise, deyince doktor çok memnun oldu. Böyle kıymetli biri tarafından takdir edilmek güzel bir şeydi.

Hulûsi Efendi, Ankara Devlet Hastahanesinde otuz gün boyunca kalıp tedavi gördü. Aslında bu otuz gün boyunca kendisi tedavi olmaktan çok gönülleri tedavi etti. Ankara ve diğer illerdeki ona hasret

ihvanları ziyaretleriyle gönüllerini tazelediler. Gerek hastahanedeki doktor, görevliler (bilhassa Şenda ve Melahat Hanımlar) ve yatan diğer hastalar onu tanıyıp sohbetinde bulunmanın güzelliğini yaşadılar. Allah'ın rahmetinin her an kulların üzerinde olduğunu görüp bu rahmeti Hulûsi Efendi gibi bir gönül sultanının varlığı ile daha çok hissettiler. Yani gerçek huzuru ve mânâ güzelliğini keşfettiler. Aslında hastahane otuz gün boyunca tedavi olmasının mânâsı da bu olmalıydı.

Şenda Hanım, Efendi Hazretlerinin hastahanedен çıktığının ertesi günü hastahane her günkü gibi ziyaretine gitmek istedi. Ama aklına onu bir gün önce taburcu ettikleri gelince bir tuhaf oldu.

Kaldığı sürece her gün onun mübarek yüzünü görüp vakit buldukça sohbetini dinlemeye çok alışmışlardı. Ona manevîyat yolunun kapılarını açmıştı. Arayış içindeki gönlü, bu kapıdan huzur bulmuştu. Efendi Hazretleri'ne, 'Allah ilminin sonu yoktur. İnsan öldükten sonra da ilerleme devam eder mi?' diye sorduğunda, 'Yolun sonu vardır, ama menzilin sonu yoktur. Seyir iki şekilde olur. Birisi kendinizden kurtulursunuz, ikincisinde ise Allah (c.c.) ilmi ve marifeti içinde yok oluruz. Bunun sonu yoktur. Elbette ilerleme ölümden sonra da devam eder.' diyerek ne güzel anlatmıştı.

Yine bir defasında:

'İbadetlerinizi yaparken nafilayı geciktirmek ve terk etmek olur, ama nafile ile meşgul olurken farzı geciktirmek olmaz. Nafile ibadet yaparken herhangi bir şey için beyiniz sizi çağırırsa (Bu ibadetiniz namaz olabilir vs.) hemen ibadetinizi terk edin, ama farzdan çıkmak olmaz.

Efendi Hazretleri sanki onun aklından geçen soruları cevaplıyordu.

Onu misvak kullanırken gördüklerinde:

- Misvakta mikropları öldürme özelliği vardır. Bir gün Pir Efendimiz devlethaneye geldiğinde ona misvak hediye ettik. Misvağı önce sıcak suda yumuşatıp sonra baş parmağın boğum yerinden ayarlayarak çekiçle suda döverek pamuk gibi yumuşattık. Pir Efendimiz, 'Aferin, oğlum. Ne güzel açmışsın, pamuk gibi olmuş. Biz bunu günlerce su içinde bekletirdik.' dedi. Aişe kızmıza nasıl yapılacağını öğrettik. Ondan öğrenirsiniz, dedi.

Bir defasında tasavvufu tarif ederken:

- Tutacaksınız, yaşayacaksınız, hâl ve sıfatlarınızı değiştirerek elde edeceksiniz, demişti.

Şenda Hanım tüm bunları düşününce derin derin içini çekti ve 'Çok şükür Allah'a ki Efendi Hazretlerini görüp tanımayı nasip etti. Şimdi burada olmasa da o her zaman sevenlerinin gönlünde..' dedi.

O günden sonra biraz da rahatsız etmeye çekinerek arada bir Darende'yi aradı, Efendi Hazretleri ve Hacı Valide'yle konuşup hasret giderdi.

Her şeyin Tadı Sizinle

Ankara'dan Darende'ye dönerlerken veda anında Şefika Hanım, göz yaşları içinde anne ve babasının elini öptü:

- Size gereği gibi hizmet edemedik, Efendim, dedi.

Hulûsi Efendi:

- Biz sizden memnunuz, kızım. Berhûdâr olun, dedi ve torunlarının hepsini kucakladı.

Hacı Valide de:

- Kızım, Allah sizden razı olsun. Çok hizmet ettiniz, diyerek kızını öptü ve sevgiyle sarıldı ona.

Yolcu etmeye gelenlerin sayısı oldukça çoktu. Bazıları onların ardından göz yaşı döküyor ve:

- Burada ne güzel her gün görüyorduk, diyorlardı.

Efendi Hazretleri Hacı Valide ile Ankara'dan ayrılırken geride gözü yaşlı birçok sevenini bıraktı. Bunlardan bazıları onu henüz yeni tanımanın heyecanıyla ayrılığın acısını birlikte yaşıyordu.

Darende'ye döndüklerinde ise 'Efendi Hazretleri gelmiş!' diyen sevinçle onu görmeye geldi. Evlatları da Darende'de toplanmıştı. Efendi Hazretleri ile eşi evlatlarını böyle bir arada görünce çok mutlu oluyor ve evde bir bayram havası yaşıyorlardı. Kemal Efendi ailesine çok düşküdü. 'Hoş geldiniz!' diyerek anne ve babasının elini öperken göz yaşlarını tutamadı ve:

- Buraların sızsız hiç tadı olmuyor, Efendim, dedi.

"Hâzâ Seyyid"

Onlar Darende'ye döndükten bir süre sonra ailede hayırlı bir olay yaşandı. Ailenin en küçüğü olan Aişe'nin sözü verilmiş, düğün hazırlıklarına başlanmıştı. Hacı Valide, Aişe'ye çok düşküdü. Aişe, hem ailenin en küçüğüydü, hem de diğer kızları evlenip başka şehirlere gittiklerinde Aişe yanındaydı. Ama şimdi o da İstanbul'a gelin gidecekti. Aişe'ye her baktığında bunu düşünüyor ve içi titriyordu. O da bunu anlamış gibi gülümseyerek geliyor ve annesine sarılıyordu.

Yeni dünürleri Cahit Bey'le Naime Hanım çok iyi insanlardı. İki oğulları vardı. Büyük oğulları Mesut'u böyle bir ailenin kızıyla evlendirecekleri için çok mutluydular. Ama onlara hısım olma fikrinden bi-

raz da tedirgin oluyorlardı. Herhangi bir sebepten Efendi Hazretleri ile Hacı Valide'ye hürmette kusur etmekten, onları üzmemekten çekiniyorlardı.

Aişe'nin sözünün kesilmesinin ardından, uzaktan yakından insanlar 'Hayırlı olsun'a gelmeye başladılar. Hulûsi Efendi onlara ikramlarda bulunup sohbet etmekten çok memnundu. Bu sohbetlerde okunan ilâhîlerin yanı sıra bazı konularda aydınlatıcı bilgiler verir, bazen de hâtıralarını anlatırdı.

Yine böyle bir sohbette şöyle anlattı:

- Bir zamanlar çarşıda bir arkadaşla beraber marangozluk yapıyorduk. Dükkâna Meczip Babo Dayı gelip para isterdi, ben de cebimden çıkarır uzatırdım. Avcumun içinden ihtiyacı kadar alırdı. Arkadaşımız ona sordu: 'Babo Dayı, Hulûsi Efendi'yi nasıl görüyorsun?' dedi. O da 'Haza Seyyid!' dedi. Arkadaş daha sonra 'Peki ben nasılım?'. Babo, 'Senin başını duvara vurmali,' dedi. Arkadaşımız sinirlendi. 'Haydi teres!' dedi, kızdı. O da aynısını söyledi, gitti. Ben de 'Üzülme, o meczuptur. Ne söylediğini bilmiyor,' dedim. O zaman şu beyit doğdu:

*Yirmi yıl anlamadın mı insafı yok bizi
Nideceksin deliden sorup yokuşu düzü*

Efendi Hazretlerinin dediği gibi Babo Dayı meczuptu. Meczip, halk arasında 'deli' olarak bilinen bazı kimselerin aslında 'veli' olup ve tasavvufta 'meczip' olarak adlandırılan insanlardır. İsmail Hakkı Hazretleri, o zamanlarda yaşayan 'Babo, İzo, Cemil, Ellez, Şemo, Bostan ve Hacı Mehmet' adlarında yedi meczubu Hulûsi Efendi'ye emanet etmişti. O da bu emanete her zaman sahip çıkarak onlarla ilgilenmiş, ihtiyaçlarını gidermiştir. Onlar Hulûsi Efendi'ye 'Baba' diye hitap ederken çok derin bir sevgi ve saygı duyarlardı.

Elbistanlı olan Bostan için, Efendi Hazretleri bir gün 'Elbistan'da

sevdiğimiz bir Bostan Emmi vardır. Bize deseler ki Elbistan'ı mı alırsın, yoksa Bostan'ı mı alırsın? Biz, Bostan Emmi'yi alırız,' demiş ve şu beyiti söylemiştir:

Bize Bostan gerek Bostan

Bin türlü bostan olsa da Elbistan

Yine Bostan için şu hâtırayı nakletti:

- Cenab-ı Allah'ın ne kulları var. Bir kış günü Adana'ya gidiyorduk. Bir tipi var, göz gözü görmüyordu. Arabamız çok hızlı gidiyordu. Elbistan'ın 10 km bu tarafında baktım Bostan Emmi, ellerini tazim ile bağlamış, boynunu bükmüş, bizi bekliyor. Kimden haber almışsa oğul. 'Selâmun Aleyküm, Bostan Emmi' dedik. Bostan Emmi de: 'Aleyküm selâm, Babam! Aleyküm selâm, Sultanım!' dedi. Yanından yıldırım gibi geçtik. Cenab-ı Allah'ın ne kulları var..

Vazife Dedemin

Darendede ve büyük kasabalarda elektrik varken uzun yıllar köylerde elektrik olmadı. Darendede merkeze de elektrik ve içme suyunun gelmesinde Hulûsi Efendi'nin çok emeği vardır. Elektrik olmadığı için köylerde televizyon da yoktu. Irmaklı ya da eski adıyla Mezgidiğin Köyü de bunlardan biriydi. Mezgidiğimli Âşık Beyânî (H. İbrahim Güleç) TRT televizyonunda bir programa çıkmıştı ve ne yazık ki köylüsü bunu izleyemeyecekti. Kemal Efendi ise Darendede programı izledi ve bir Darendelinin televizyona çıkıp hem şiirlerini okumasından, hem de bu vesileyle Darendeyi tanıttığından çok memnun olmuştu. Mezgidiğinnlilerin bunu izleyemeyeceğini bildiği için kendisi programı videoya kaydetti. Onlara izletebilmek için de akü, televizyon ve videoyu arabaya koydu. Ahmet ve Hamideddin Efendi ile yola çıktılar.

Irmaklı'ya varınca doğruca Âşık Beyânî'nin evine gittiler. Âşık,

onları görünce hem çok şaşırdı, hem de sevindi.

Kemal Efendi her zamanki neşeli sesiyle:

- Seni televizyonda gördük. Köylü de izlesin diye kaydedip buraya getirdik, dedi.

Âşık, ne diyeceğini bilemiyordu. O sırada Kemal Efendi ile kardeşleri aküyü, videoyu ve diğer şeyleri arabadan indirmeye başlamıştı bile. Bir anlık şaşkınlığı geçen Âşık Beyânî de hemen yardım etmeye başladı. Onlar televizyonu kurup videoyu ayarlayana kadar duyan köylüler birer ikişer gelip toplandılar.

Kaseti videoya takıp çalıştırınca Âşık Beyânî ekranda göründü. O sırada izleyenlerde bir heyecan, bir kıpırdanma oldu.

Bazıları:

- Ne güzel çıkmışsın Âşık Ağabey, diyor, kimi de:
- Sen televizyona çıkıp meşhur oldun. Artık bizi de tanıman, yeğenim, diye takılıyordu.

Âşık'ın babası Mustafa Ağa da:

- Oğul, meşhur olmuşsun da haberimiz yokmuş, diye güldü.

Program herkesçe çok beğenildi. Âşık Beyânî, Kemal Efendi'ye nasıl teşekkür edeceğini bilemiyordu. O sırada yemekler de hazırlanmıştı. Mustafa Ağa:

- Hacı Kemal, Allah gecinden versin. Bir gün Hak vâkî olursa babanın hizmetlerini hanginiz devam ettireceksiniz, diye sordu.

Kemal Efendi, hiç tereddüt etmeden Hamideddin Efendi'yi işaret ederek:

- O vazife dedemin, dedi. Kemal Efendi, küçüklüğünden beri Ha-

mideddin Efendi'ye 'Dede' derdi. Çünkü o ecdadı Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin adını taşıyordu ve babası doğduğunda 'Anadan doğma evliya görmek isteyen Hamidim'e baksın.' diyerek onun mânevî mirasçısı olduğunu ima etmişti. Kemal Efendi, ona duyduğu saygıdan adını söylemez, 'Dedem' diye hitap ederdi.

Tanıdıkları ve arkadaşları Kemal Efendi'nin de kalp gözünün açık olduğunu biliyorlardı. Mahalleden Galip Ağa'nın başından geçen bir olay bunu açıkça gösteriyordu.

Galip Ağa, ev yaptırdığı için biraz sıkıntıya düşmüştü. Bir yerden alacağı vardı, ama zamanında gelmemiştir. İyice daraldığı bir gün rüyasında Kemal Efendi'yi gördü. Kemal Efendi ona beyaz bir kâğıt üzerinde helva uzatıyordu.

Sabah uyanınca 'Hayırdır, inşaallah! Beklediğim geldi herhalde.' diyerek hemen postahaneye gitti. Kemal Efendi'nin yanına varıp:

- Kemal Ağabey, bu gece rüyamda seni gördüm, dedi, ama ayrıntıya girmedim.

Kemal Efendi:

- Ali Galip, paran geldi, vereceğim ama rüyanda beyaz kâğıdın üstünde helva aldığını niye söylemiyorsun? Diye gülümsedi.

Ali Galip ne diyeceğini bilemeden hayranlıkla onun yüzüne bakarken 'Hulûsi Efendi gibi bir babadan böyle bir evlât olur,' diye düşünüyordu.

Gerede'de Bir Sevinç Günü

Efendi Hazretleri yaz başında Valide Hanım'la Gerede'ye gittiler. Zaman zaman başka şehirlerdeki ihvanlarını böyle ziyarete giderler-

di. Gerede’de, Halıcı Hayrettin adındaki ihvana misafir oldular. Onların geldiğini duyan herkes sevinç içinde ziyaretlerine geldiler.

Hacı Valide’nin yanına geçen hanımlar, onun elini öptükten sonra zor duyulur bir sesle hatırını soruyorlardı.

Yemekten sonra nazlı semaverlerin çaylarıyla sohbet başladı. İnsanlar, gönüllerinden orada olmalarından başka her şeyi silmişler, huzur içinde sohbetin havasını teneffüs ediyordu biraz sonra Efendi Hazretleri konuşmaya başladı. Kerbelâ olayını anlatıyordu. Anlattıkça duygulanıyor, göz yaşlarının akmasına mani olamıyordu. Ondaki bu duygu yoğunluğu ve muhabbet sırasıyla orada bulunan herkese geçiyor, semaver daha derinden ve içli kaynamasına devam ediyordu.

Efendi Hazretleri sonra sözü hac ibadetine getirerek onun öneminden bahsetti. Oradakilere hitaben:

- Oğul, bu yıl kara yoluyla birkaç araba peş peşe gideriz. Siz de katılırsınız, dedi ve semaverin başında oturan ihvana dönerek:

- Oğul, mükellefiyetiniz dolsun da bir de sizlerle gideriz. Çünkü hizmet ehlisiniz, dedi.

O kişi başını eğerek cevap vermedi. Çünkü o güne kadar hac için imkânı olmadığından öyle bir niyette de bulunmamıştı. Efendi Hazretleri’nin sözü üzerine ‘İnşaallah, Efendim!’ diye içinden dua etti.

Sonraki günlerde İran – Irak Savaşı patlak verdi. İki Müslüman devletin arasında başlayan savaş çok çetin geçiyordu. Güvenlik nedeniyle hükûmet kara yoluyla hacca gidişleri yasakladı. Sadece uçakla gidilecekti.

Gül Aişe’nin Düğünü

Günler geçip Aişe’nin düğününün yapılacağı zaman geldiğinde,

bütün aile Darende'de toplandı. Hayli kalabalıktılar. Hatice Hanım'ın bir oğlu, iki kızı; Fatıma Hanım'ın bir oğlu, dört kızı; Münife Hanım'ın ise üç kızı, iki oğlu vardı. Münife Hanımlar önce Adana'da oturmuşlar, İstanbul'a göçmüşler, eşi Naci Efendi orada ticaretle uğraşmaya başlamıştı. Şefika Hanımlar ise, eşi Metin Bey'in tayinin çıkması üzerine Malatya'ya taşındılar. Onlar Darende'ye yakın oldukları için her hafta sonu gelmeye çalışıyorlardı. Hacı Valide de, Efendi Hazretleri de bundan çok memnun oluyorlardı.

Bir hafta sonu Şefika Hanımlar gelemediler. Hacı Valide de gelirler diye beklediği için biraz üzüldü. Tesadüf, o pazar Mevlid Kandiliydi. Hulûsi Efendi, Hacı Valide'nin üzüldüğünü fark edince o görmeden Şefika Hanım'ı aradı ve:

- Kızım, yarın Mevlid Kandili. Annenizin hediyesini alın da gelin, dedi.

Şefika Hanım, eşine bahsedince Metin Bey hemen:

- Çabuk Hanım, hazırlanın. Valide'ye bir de hediye alıp, hemen yola çıkalım, dedi.

Aceleyle evden çıkarken Şefika Hanım, ağzına kadar dolu çaydanlığı ocağın üstünde unuttu. Yolda bir ara aklına gelir gibi oldu, ama unutacağına ihtimal vermeyip 'Allah'a emanet' diye düşünerek bir daha aklına getirmedi.

Hacı Valide, o hafta sonu Şefika Hanımlar'ı beklemediği bir anda karşısında görünce çok sevindi. Bir gün kalıp geri döndüklerinde çaydanlıkta oldukça azalan su, hâlâ ocağın üstünde kaynar bir şekilde, ocak da açık olduğu hâlde öylece duruyordu. Şefika Hanım'la Metin Bey bu duruma çok şaşırdılar.

Ahmet Efendi ile Hamideddin Efendi de yaz olduğu için Darende'deydiler. Evde ayrıca Kemal Efendi ile Naime Hanım'ın da beş ço-

cuğu vardı.

Bütün bunların yanı sıra düğün için uzaktan yakından akrabalar ve tanıdıklar da gelmişti.

Hulûsi Efendi ile Hacı Valide'nin sevincine diyecek yoktu. Bütün aile bir aradaydı. Hulûsi Efendi, çocuklarının ve torunlarının hepsinin ayrı ayrı hatırlarını soruyor, 'Cücüklerim!' diyerek torunlarını seviyordu.

Düğünden bir gün önce Kına Gecesi ile nişan bir arada yapıldı. Darende'de âdet olduğu üzere kına gecesinde oğlan evi yemek hazırlar. Önce kahve yapılır ve erkek tarafından kahveyi içen ya da içmeyen herkes tepsîye 'Şirinlik' adında para bırakır. Daha sonra erkek tarafının hazırlattığı yemekler gelir. Bu arada kız tarafından biri, oğlanın evinden bir şey alıp getirir ve temsil olarak para karşılığında tekerrar oğlan tarafına satar. Daha sonra kına türküleri eşliğinde gelinlik kız ile yakınları ağlatılarak kına yakılır. Kız, kına yakması için elini açmazsa, kayınvalideye dönülür ve kayınvalideden bir hediye vermesi beklenir. Kayınvalide durumuna göre altın bir takı avcuna koyar. Kız, avcunu açar ve kına yakılarak kayınvalidenin koyduğu hediye ile sarılır. Darende âdetlerine göre nişanlık hediye ve takılar da çoğunlukla kına gecesinde takılır.

Âdetler böyledir ama damat tarafı İstanbul'dan geldiği için evinden eşya alınması ya da damadın evinden yemek gelmesi uygun olmamaktadır. Aîşe'nin kınasının ve düğünün yapıldığı her iki günde de yemekler burada hazırlandı.

Düğün için uzaktan gelen misafirler, Darende'de bulunan yakınları arasında paylaşıldı. O gece misafirler dağılıp da aile bir arada kalınca kardeşler bir süre birlikte oturup sohbet ettiler. Yarından sonra tekrar herkes evine dağılacak, bir daha görüşene kadar kim bilir ne kadar zaman geçecekti. Birlikte oldukları şu anı mümkün olduğunca

uzatmak istiyorlardı, ama sabaha çok iş vardı.

Naciye Hanım:

- Hepiniz çok yoruldunuz. Haydi biraz yatın, dinlenin. Sabaha daha çok işimiz var, dedi.

Ertesi gün öğlene doğru insanlar gelmeye başladı. Bu arada Aişe de gelinliğini giyip hazırlanmıştı. Hacı Valide ile Hulûsi Efendi onu öyle görünce gözleri doldu. Gelinlik ne de çok yakışmıştı...

Nikâhları kıyıldıktan sonra gelenlere yemek ikram edilmeye başlandı. Yemek olarak Darende Kebabı, pilav ve soğuk çorba vardı. Akşam olana kadar gelen yedi. Yemekler durduğu yerde sanki bereketleniyordu. Ne gelen bitiyordu, ne de yemekler...

Nihayet akşam üzeri olduğunda gelinle damadın uğurlanmasına geldi sıra. İşin en zor kısmıydı bu. Aişe önce babasının, daha sonra annesinin elini öptü. Onlar kızlarını bağrına basarken Aişe göz yaşlarına hâkim olamıyordu. Daha sonra ağabeyleri, ablaları ve yengeşiyle vedalaştı. Hepsinin gözlerinde yaş vardı. Kemal Efendi, Gül Aişem dediği bacısını alnından öperken onu daha fazla üzmemek için göz yaşlarını tutmaya çalışıyordu.

Gelinle damat kapıdan çıkıp arabaya binerken Hacı Valide kendini daha fazla tutamayarak ağlamaya başladı. Hulûsi Efendi de çok üzülüyordu. Eşine:

- Hacı Hanım, ağlama. Beni de ağlatacaksın. Ben ağlarsam yer, gök ağlar, her yer ağlar, dedi.

Ama onun da gözleri dolmuştu. Evladından ayrılmanın verdiği hüznle gözünden akan bir damla yaşa mânî olamadı.

O gün akşam Darende ve çevresinde gök gürlemeleriyle beraber çok şiddetli bir yağmur başladı. İnsanlar, 'Bu mevsimde böyle yağ-

mur! Görülmüş şey değil...' diyorlardı.

Aişe evlenip gittikten sonra sanki bütün ev boşalmış gibiydi. Yeri çok belli oluyordu. Hacı Valide, bir süre sonra el öpmeye gelene kadar kızının yokluğuna zor alıştı. Aişe el öpmeye gelip de onun iyi, rahat olduğunu görünce kendini daha iyi hissetti.

Hac zamanı geldiğinde, Darende'deki hacı adayları Ankara'ya git-tiler. Hacılar buradan uğurlanacaktı. Hava alanına hacı adaylarını, özellikle Efendi Hazretleri ile Hacı Valide'yi uğurlamaya çok sayıda insan geldi. Gelenler arasında, birkaç ay önce 'Oğul, mükellefiyetiniz dolsun da, bir de sizlerle gideriz. Çünkü hizmet ehlisiniz,' dediği ih-van da vardı. Eğilip saygıyla mürşidinin elini öperken, Efendi Hazret-leri de onun sırtını sıvazladı ve:

- Oğul, seni de gönlümüzde götürelim, dedi. Bu söz onu, hacca gitmiş kadar sevindirdi.

Aşk Veren de Şiiri Yazdıranda Allah'tır

Mekke ve Medine'ye gidilince, herkesin kaldığı otel odasından başka vekâle denilen bir yer daha tutulurdu. Tavaflar ve diğer ibadetler haricinde burada toplanılır ve birlikte yemek yenir, kıtlama çaylar eş-liğinde sohbet edilirdi. Bu sayede hem Efendi Hazretleri'yle onun sohbetinde bulunmanın doyumsuz tadına varılır, hem de farklı iller-den gelen arkadaşlar burada görüşüp tanışır, uzun süredir birbiri-ni görmeyenler hasret giderirlerdi. Haccın bir mânâsı olan cem' olma, birlik olma ruhu yaşatılırdı.

Efendi Hazretleri, gönül dostlarıyla otururken, o andaki sohbetin havasına göre muhtelif konulardan da bahsedirdi. Bunlar, bazen mürşidi ile olan anıları, bazen de dinî konular olurdu. Konu ne olur-sa olsun, sohbetin sonunda gönüller mâsivâdan temizlenir, iyiye, gü-

zele doğru yol alınırdı. Güzelliğin eşliğinde yok olmayı öğrenip sonra var olunurdu. Efendi Hazretleri'nin tabiri ile 'Yok olmak, bulmak; bulmak, yok olmak...'

İşte ihvan, bu sohbetlerde mürşidinin yazdığı ilâhîleri güzel sesli arkadaşlarından dinlerken gözlerini dünyaya kapatıp gönlüne açar ve gönlünde ne kötülük varsa temizlemeye çalışırdı. Zaten daha başlangıçta vekâleyle girerken nefsini, eşğin dışında bırakıp benliğinden sıyrılmış olarak öylece girerdi. Nefsini dışarıda bıraktığında eşikten itibaren artık derviş olmaya namzet hâle gelmiştir. Onun için Efendi Hazretleri eşğe basmamaya ve ayakkabıların konmamasına bilhas-sa dikkat ederdi. Çünkü kapının eşği, tasavvufta dervişlikle tabir edilir, dervişliğin özüne saygıdan eşğe basılmaz.

Mekke'ye geldikten birkaç gün sonra vekâlede oturup sohbet ederlerken Efendi Hazretleri, ilâhî okuyan Bekir'e:

- Oğul, Ruhsatî Baba'nın ilâhîlerinden defterinde yazılı olanı var mı, diye sordu.

- Efendim, defterimde sizin ilâhîlerinizden başka ilâhî yok. Çünkü sizin ilâhîleriniz onların mânâsını câmi. Sizin yazdığınız ilâhîleri okuyunca, büyük mânevî haz alıyoruz.

Efendi Hazretleri:

- O âşıklar bize ne derler?

Bekir:

- Efendim, aşkı veren de, şiiri yazdıran da Allahu Tealâ'dır. Allah'ın verdiği mazhariyete gıpta ederler.

- Evet, oğul. Evet.

diyen Hulûsi Efendi Hazretleri şöyle devam etti:

- Ruhsatî Baba, Sivas'ın Deliktaş kasabasındandır. Bir gün pazara bir buğday götürür. Pazarın en güzel buğdayı olmasına rağmen kimse bunun buğdayına rağbet etmez. İkinci sonu olur, hâlâ müşteri çıkmamıştır. O sırada yaşlı ve nûrânî bir zat peyda olup kulağına der ki; 'Şu yandaki komşunun çuvalından bir avuç al, kendi buğdayına kat. O Salih bir insandır.' der. O da oradan bir avuç alıp kendinin buğdayına katar. Biraz sonra alıcı çıkar. Buğdayı satıp bitirir.

Efendi Hazretleri'nin anlattığı bu kıssa üzerine, dinleyenlerden bazıları Hulûsi Efendi Hazretleri gibi ârif olanlar etrafındakiler için bir feyz ve bereket menbaıdır, diye düşündüler.

Hulûsi Efendi, hac vazifesini yerine getirirken adım attığı her yerde mürşidi İsmail Hakkı (k.s.) Hazretleri'ni hatırlıyordu. Kabe'yi tavaf ederken, Altınoluk'un karşısında otururken Arafat'ta, Mina'da, Müzdelife'de, Medine'de daha küçük bir çocukken onu ilk gördüğü hâliyle mürşidi hep yanındaydı ve ona gülümsüyordu. O, mürşidinin hayâlini yanında gördükçe gönlünden hep şu dizeler geçiyordu:

*Ölsem de kabrimde bitse çimenler
Çimenler yârimi yâd eder yaşar.*

Efendi Hazretleri'nin yanında Hacı Valide olduğu zamanlar Hacı Valide, Efendi'nin yüzünde gördüğü ifadeden onun hâlini anlardı. Hulûsi Efendi Hazretleri vecd ile vazifelerini yaparken Hacı Valide onu rahatsız edecek hiçbir söz ve harekette bulunmaz, hep ona tabi olarak Efendisi'nin hâliyle hallenirdi sanki. Çünkü onun hem eşi, yoldaşydı, hem de zâhir ve bâtında gönlünün sultanıydı.

Hac dönüşü Hacı Valide, kendini ziyarete gelen yakınlarına orada yaşadıklarını anlatırken, şu olaydan bahsetmeden geçemedi:

- Efendi'yle Arafat vazifemizi ifa ettikten sonra Müzdelife'ye gidecektik. O sırada Elbistanlıların kamyonu geldi. Biz Efendi'yle şoför mahalline bindik, arkadaşlar da kamyonun üzerine bindiler. Bir ara

Hulûsi Efendi 'Gönlümüzde bir sıkıntı oldu. Arabadan inin,' diyerek arkadaşlara inmelerini söyledi. Arkadaşlar çok çabuk arabadan atladılar. Yaya olarak Müzdelife'ye vardık. Henüz kimse gelmemişti. Bir çeşmenin yanına durduk. Bilek kalınlığı su akmaya başladı. Hulûsi Efendi, arkadaşlara hemen abdest almalarını, su kaplarını doldurmalarını söyledi. Abdest aldık, kapları doldurduk, su kesildi. Bir daha su akmadı. Himmetlerini her yerde gördük, dağın başında bile ihvanına sahip çıkardı.

Hacı Valide bunları anlatırken onun gözlerindeki ifadeden, ses tonundan Efendi Hazretleri'ne duyduğu derin saygı ve sevgi rahatlıkla anlaşılıyordu. Onu yeni tanıyan biri bile o gün gözlerinde gördüğü ifadeden hiç tereddütsüz 'Hulûsi Efendi'ye lâayık bir eş,' diyebilirdi.

Hamideddin Efendi Asker Ocağında

Aişe'nin düğününden beş altı ay sonra Hamideddin Efendi'nin askerliği geldi. Havacı er olarak Kütahya'ya gidecekti. Askere gitmeden önce ablalarını, Ahmed Efendi'yi ve Aişe'yi arayıp helalleşti. Ablaları, akrabaları uğurlamaya geldiler. Hamideddin Efendi, gitmeden önceki hafta Darende'deki yakın akraba ve komşularını ziyaret edip helalleşti. Anneanesi Zeynep Hanım, ona damadı Hulûsi Efendi'ye gösterdiği saygıyı gösteriyordu. Çok yaşlanmıştı. Hamideddin Efendi vedalaşırken anneanesinin elini öpmek istedi, ama o saygısından elini öptürmediği gibi bıraksa o torununun elini öpecekti. Hamideddin Efendi, elini geriye çekince anneanne torun sevgiyle kucaklaştılar. Hamideddin Efendi:

- Hakkını helal et, ebe (anneanne), deyince Zeynep Hanım'ın gözleri doldu ve hayran hayran ona bakarak:

- Asıl sen hakkını helal et, Hamid'im. Allah'a emanet ol. Güle güle git. Ben artık çok yaşlandım. Gelip de bulamamak var. Her zaman

sağlığına duacıyım, dedi.

Ardınca bakarken:

- Babasının gençliğine ne kadar da çok benziyor. Huyu ve ahlâkı da aynı onun gibi. Maşaallah, Cenab-ı Allah nazardan esirgesin, diye dua etti.

Takvimler 8 Mart 1983'ü gösterirken Hamideddin Efendi ailesiyle vedalaşıp yola çıktı. Validesi ağlıyordu. Evlendiği günden beri yaşadığı birçok acıyla dağlanan yüreği, her acı ve ayrılığa dayanmayı biliyordu. Hem de Allah'ına gönülden hamd ederek. Ama yine de ana yüreği idi bu ve evlâdından ayrılırken göz yaşlarına hâkim olamıyordu.

Hamideddin Efendi, babasının elini öperken onun da gözlerinin dolduğunu gördü. Ama yine de içtenlikle gülümsüyordu. Bu hâli Hamideddin Efendi'ye çok dokundu. Daha sonra arabaya bindiğinde ane ve babası hep o hâllerıyla geldi gözlerinin önüne.

Günler geçerken, Hacı Valide oğlunun ardınca dua ediyor ve bir an önce izne gelmesini bekliyordu.

Hamideddin Efendi ise acemi birliğine teslim olduğu ilk günden itibaren etrafında bir sevgi halesi oluşturmıştı. Komutanları kendi aralarında konuşurken, laf dönüp dolaşıp Hamideddin Efendi'ye ve onun hâlindeki başkallığa geliyordu. Bazıları, 'Ben böyle insanların tarihinde Yunuslar'ın, Mevlanalar'ın olduğu dönemlerde kaldığını sanırdım,' diyerek bu zamanda, böyle kendinden önce karşısındakini düşünen, saygılı ve hareketleriyle de etrafına saygı telkin eden bir insana daha rastlamadıklarını ifade ediyorlardı. Asker arkadaşları, bir pervane gibi etrafından ayrılmıyorlardı. Hamideddin Efendi de gönülündeki Hak sevgisini tevazu, hizmet, hoşgörü hâlinde etrafa dağıtıyordu.

Babası Hulûsi Efendi gibi gece nöbetlerine talip oluyor ve yalnız kaldığı bu nöbet anları, gönlü muhabbetullah ile dolu olarak Mevla-sı'na ibadetle geçiyordu. Bir de anasını- ardınca yaşlı gözlerle bakan anasını- düşünüyor, fırsat buldukça arayıp hatırını soruyordu.

Turgut Özal Darende'de

O yıl siyasî anlamda ülkede yeni heyecanlar yaşanıyor. Yeni kurulan partilerle tekrar çok partili döneme geçiliyordu. İktidarın devamı niteliğinde olan Turgut Sunalp başkanlığındaki partiden başka Necdet Calp ve Turgut Özal başkanlığında iki parti daha kurulmuştu. Seçim hazırlıkları yapılıyor, yavaş yavaş demokratik hayata dönülüyordu. Halkta büyük bir heyecan vardı. Önce eski yasaklıların demokratik hayata dönüp dönmemesi hakkında referandum yapıldı. Sonuç 'Hayır' olunca sadece üç partinin seçime girmesine karar verildi.

Seçim hazırlıkları sırasında Turgut Özal, çıktığı yurt gezisinde Darende'ye de gelip Hacı Hulûsi Efendi'yi ziyaret etti. Zaten Turgut Özal da Malatyalıydı ve Efendi Hazretleri'ni çok iyi tanıyıp yaptığı hizmetleri yakından takip eder; onu tanıyan herkes gibi derin bir sevgi ve saygı duyardı.

Hulûsi Efendi, her misafire davrandığı gibi ona da çok içten davrandı. Turgut Özal, çalışma arkadaşlarıyla yer sofrasında yemek yerken doğrusu hiç yabancılık çekmedi. Yemekten sonra Efendi Hazretleri kütüphanesini gezdirip orada bulunan eserler hakkında bilgi verdi. Özal ve yanındakiler, Darende'de gördükleri karşısında hayranlıklarını gizleyemediler. Her hizmetin, ehil bir elden çıktığı belli oluyordu.

Ziyaretin sonunda gördükleri konukseverlik için defalarca teşekkür ettiler. Efendi Hazretleri de, onun ülkesi için hayırlı işler yapaca-

ğına inandığını söyleyip hayır duada bulundu. Gerek yerel, gerek günlük büyük gazeteler, Turgut Özal'ın Darende ve özellikle Hulûsi Efendi'yi ziyaretine geniş yer verdiler.

Nihayet seçimler yapıldı ve sonuç beklendiği gibi oldu. Turgut Özal Başkanlığındaki parti tek başına iktidar oldu. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in hükûmeti kurma görevini vermesiyle hemen yeni hükûmet kuruldu. Turgut Özal Başbakanı.

Kışlalar Doldu Bugün

Seçimlerden sonra öğretmenlere kısa dönem askerlik yapma hakkı verildi. O sırada Hamideddin Efendi henüz dağıtım iznine gelmemişti. Ahmed Efendi, hâlen Orman Fakültesinde okuyordu. Bu haktan yararlanmak için kaydını dondurmaya ve bir an önce gidip askerliğini yapmayı düşündü. Ama babasına sormadan olmazdı. Hemen telefon açıp durumu anlattı. Efendi Hazretleri:

- Oğlum, bir an önce gidip askerliğini yap, deyince Ahmed Efendi ikinci dönem için kaydını dondurdu. Ablası Münife Hanımlar ve Aişeler'le vedalaştı.

Ahmed Efendi Darende'ye gittiği günlerde Hamideddin Efendi de dağıtım iznine gelmişti. Hacı Valide kısa bir süre için de olsa her iki oğluna birden kavuştuğu için çok seviniyordu. Birliklerine teslim olana kadar her ikisini de akraba ve arkadaşları, ya davet etmek ya da gezmeye götürmek suretiyle bir gün bile boş bırakmadılar.

Nihayet gidecekleri gün gelip çattı. Hep birlikte kahvaltı yaptılar. Hacı Valide üzülüyordu, ama üzüntüsünü belli etmemeye çalışıyordu. Zira Hamideddin Efendi izne geldiğinde:

- Askere giderken arkamdan ağlamanız hiç gözümün önünden gitmedi, demişti.

Kahvaltıdan sonra ilkin Ahmed Efendi'yi uğurladılar. Hayır dualarıyla otobüse binerken kısa bir süreliğine de olsa sevdiklerinden ayrılmanın verdiği bir hüzüün vardı.

Askerliğini Manisa'da yapacaktı. Ankara'dan aktarma ile gidecekti. Önünde uzun bir yol vardı. Otobüs Gürün'e doğru giderken gözlerini kapadı. Bir süre öyle durdu. Gülen, şefkatli yüzüyle babası, belli etmek istemese de ağlamaklı gözlerle bakan annesi geldi gözlerinin önüne.

Ahmed Efendi'yi yolcu ettikten sonra sıra, Hamideddin Efendi'nin uğurlanmasına geldi. Ağabeyiyle aynı gün yola çıkacak olan Hamideddin Efendi, acemi birliğini Kütahya'da yapmış, şimdi de sıhhiye olarak Samsun'a gidiyordu.

Onun da uğurlanmasıyla ev sanki birdenbire boşalmış gibi oldu. Hacı Hulûsi Efendi eşinin üzüntüsünü görüyor ve:

- Hacı Hatun, iki asker anası birden oldun. Ne mutlu sana, diye teselli ediyordu.

Vakit iyice akşama yaklaşırken Naime Hanım yemek hazırladı ve Mesude ile sofrayı kurdular. Hep birlikte yemek yerken açık olan radyoda Muzaffer Akgün yanık sesiyle:

Kışlalar doldu bugün

Doldu boşaldı bugün

Gel gardaş görüşelim

Ayrılık oldu bugün

türküsunü okumaya başladı. Hacı Valide bu türküyü duyunca daha fazla kendini tutamadı ve ağlamaya başladı. Onun ağlamasıyla Naime Hanım ve Nazife Hanım'ın da gözleri doldu. Hulûsi Efendi 'Biraz ağlarsa açılır,' diye düşünerek müdahale etmedi. Ama eşinin böyle üzülmesine de gönlü razı olmuyordu.

Evlatlarına ve İhvanlarına Baba Şefkati

Hulûsi Efendi, kızlarını ve damatlarını sık sık arar, bir sıkıntılarının olup olmadığını sorardı. Son zamanlarda kızı Aişe'nin rahatsızlığı onu üzüyordu. Darende'nin kuru havasından sonra İstanbul'un nemli havası Aişe'ye yaramamış ve alerjik – astım rahatsızlığı çıkmıştı. Sık sık Aişe'yi arayıp kendine dikkat etmesini ve ilaçlarını düzenli kullanmasını tembihliyordu.

Hulûsi Efendi, evlatları gibi ihvanlarını da hiç ihmal etmiyordu. Hatta onlara hizmeti ve onları her an düşünmesi, evlatlarına yaptığından çok fazlaydı. Bir sıkıntısı olanı arıyor, hatta ziyaretine giderek derdine ortak oluyordu. Evine her gün çok sayıda gelen misafirleriyle ilgileniyor, hâllerini sorup sıkıntısı olanlara çare olacak tavsiyelerde bulunuyordu. Bazen de kendi cebinde kalmasa da önce onları düşünüp paraca yardım ediyordu.

Sık sık şehir dışına, sevenlerini ziyarete gidiyordu. Onun geldiğini duyanlar, ziyaretine gelip mâneviyatından faydalanıyordu. Ev sahipleri bu ziyaretlerle bir Allah dostunu misafir etmenin güzelliğini ve bereketini yaşadığı gibi, gelen ziyaretçilerle de misafir ağırlamanın doyulmaz tadını tadıyordu. Böyle büyük bir velinin varlığı ile her yer bereketleniyordu.

Sevenleri, pervanenin ışığa koşması gibi Efendi Hazretleri'ni görmeye geliyorlar, onun mâneviyatıyla pervanenin ateşte yanması gibi muhabbetullah ile yanarak yok oluyor ve yok olma noktasında yeniden var oluyordu. Tüm dünyevî hırs ve nefsanî isteklerden kurtulmuş, mürşidinin yolundan giden ve onun gibi olmaya çalışan en azından niyet eden pervaneler olarak...

Gül Aişe'nin Oğlu Oldu

83 sonlarında İstanbul'dan gelen bir haber Hulûsi Efendi ve ailesini çok sevindirdi. Kemal Efendi'nin deyimiyle Gül Aişeleri'nin bir oğlu olmuştu. Damadı Mesut Bey ve Aişe'nin isteği üzerine Hulûsi Efendi çocuğa 'Osman Hulûsi' adını koydu. Aişe, babasının adını taşıyan bebeği bağrına basarken başka türlü bir sevgi ve şefkat duyuyordu. Kayınvalidesi Naime Hanım, gelininin yanından hiç ayrılmıyor, mümkün olduğunca çok dinlenip kendini toplaması için ayağa kalkmasına izin vermiyordu. Ama Aişe, Hacı Valide'nin kızıydı ve öyle çok fazla yatıp dinlenmeyi de pek düşünmezdi. Bu yüzden gelin – kayınvalide birbirlerine tatlı tatlı takılırdı.

Naime Hanım, kız evladın tadını gelini Aişe'de bulmuştu. Aişe de bu sevgiyi karşılıksız bırakmamıştı. Eşine ve ailesine azamî saygı gösteriyor, bir gelin olarak hizmetten geri kalmıyordu.

Doğumdan bir süre sonra Efendi Hazretleri, Hacı Valide ile İstanbul'a geldi. Annesi gibi sarışın, bembeyaz yüzlü bu güzel bebeği kucağına aldığı anda bebek, dedesini tanıyor gibi gülümsedi. Torunlarının olmasıyla Aişeleri'nin sevgisi sanki iki kat artmış gibiydi.

Onlar İstanbul'a gelince, sevenleri davet yarışına girdiler. Hulûsi Efendi, davet edenler arasından daha çok durumu iyi, evi büyük olanları tercih ederdi. Zira onların evine gittiğinde, ziyarete gelmek isteyenler de ev büyük olduğu için çekinmeden gelebiliyor ve gelenler rahat edebiliyordu. Ev sahibinin durumu iyi olduğu için çok sayıdaki ziyaretçiyi kendine külfet olmadan ağırlayabiliyordu. Efendi Hazretleri bir defasında bu durumu şöyle açıkladı:

- Falancanın evine gittik. Gönlü geniş, ama maddî olarak zor durumdaydı. Biz içeride otururken hanımı, bir kaşık yağ almak için üç komşuyu birden dolaştı. Düştüğü sıkıntıya üzüldük. Gönlümüz razı olmadı.

Bizim İhvanımız Sigara İçmez

Hulûsi Efendi, 1976 yılından beri Darende'ye bir fabrika kazandırmanın gayreti içindeydi. Bu, çimento fabrikası olacaktı. Hem gurbetçi vatandaşlarımızı ziyaret, hem de yardım toplama amacıyla Almanya'ya bile gitmişti. Bu arada mevcut hükümetlerle izin ve destek amaçlı görüşmeler yapmak için de sık sık Ankara'ya gidiyordu.

Ankara'ya gittiği zamanlarda, ilgili bakanlık ya da doğrudan başbakanla görüşmeden başka birkaç gün ihvanlarda kalıp hayır işi için yardım toplanıyor ve akşamları da kurulan sohbet ortamlarında bir araya geliniyordu. Yine böyle bir sohbette Hulûsi Efendi:

- Oğul, Mustafa Efendi (Başkatip) gelmiyor mu? Sohbette gözüküyor, diye sordu.

Orada bulunanlar:

- Geliyor, fakat sigara içtiği için bazen gelemiyor, dediler.

Hulûsi Efendi:

- Oğul, Pir Efendimiz buyurdu ki; 'Bizim ihvanımız sigara içmez.' Oğul, söyleyin ona ya sigarayı bıraksın, ya da bizi bıraksın, dedi.

Mustafa Bey'i bir daha sohbetlerde görmediler. Bir gün vefat ettiğinde de arkadaşlarının bundan haberi olmadı. Vefatından uzun süre geçtikten sonra duyduklarında ise, 'Demek ki sigarayı bırakamadı.' diye çok üzüldüler.

Yine bir sohbette misafir olduğu evin sahibi Efendi Hazretleri'ne:

- Efendim, sigarayı bırakamıyorum. Ne olur, himmet edin de bırakayım, dedi.

- Oğul, sigaraya himmet olmaz, iradeni kullanır, bırakırsın, diye rek şöyle devam etti:

- Darende'de eski ihvanlardan iki kişi sigara içerlermiş. Biri Sivas'a ziyarete gidiyormuş, diğeri tembih etmiş. 'Hüseyin Efendi, Efendi'nin huzuruna varınca şu melaneti gönlüne al. Bakalım, ne diyecek. Bir türlü bırakamadık.' demiş. O da Sivas'a varmış. Efendi Hazretleri'ni ziyaret etmiş. Vekâlede otururken bir çocuk gelmiş, Efendi Hazretleri'nin elini öpmüş. Ağlayarak 'Efendim, bana himmet et. Beni okuldan atıyorlar.' demiş. Efendi Hazretleri, Sivas İmam Hatip Lisesinin okul aile birliğı başkanıydı. O çocuk da İmam Hatip Lisesinde okuyormuş. Efendi Hazretleri sormuş. 'Oğlum, ne yaptın ki seni okuldan atıyorlar?' Öğrenci, 'Efendim, ben sigara içiyordum. Öğretmenim beni gördü, beni disipline verdi. Onun için okuldan atıyorlar.' demiş. Efendi Hazretleri çocuğı okşamış. 'Bir daha yapma, ben okul idaresine söylerim.' demiş. Çocuk gidince Pir Efendimiz, Hüseyin Ağa'ya dönerek; 'Hüseyin Efendi, görüyor musun? Maddiyatın kabul etmediğini manevîyat nasıl kabul etsin, gardaş?' diye buyurmuş. Hüseyin Efendi tevbe etmiş, oradan çıkınca hemen sigara tabakasını ırmağı atmış. Darende'ye gelince arkadaşına olanları anlatmış. O da tabakasını ırmağı atmış. Bir daha sigara içmemişler. Oğul, bizim ihvanımız sigara içmez.

Hulûsi Efendi'nin yanında, sohbetinde bulunmak, böyle hayırlı pek çok bilgiyi onun ağzından dinlemek, hâl ve hareketlerinden öğrenmek anlamına da geliyordu. Böyle bir sohbette Lütfü Bey diye bir tanıdığı Efendi Hazretleri'nden ders tarif etmesini istedi. Hulûsi Efendi:

- Yok, Lütfü Bey. Sana bir şey gerekmez. Yalnız beş vakit namazını kılacaksın.

Lütfü Bey çok ısrar edince, Efendi Hazretleri:

- Peki Lütfü Bey. Bize ilk tarif edilen dersi sana verelim. Üç yüz Lafza-i Celal çekeceksin, fazla çekmek yok. Sonra karışmam, bu sana yeter, dedi. Sonra:

- Lütfü Bey, kerimeniz nasıllar, diye sordu.

- Efendim, şimdilik iyiler. Bir de çocukları olsa, belki daha iyi olurlar, diye cevap verdi.

- Oğul, Cenab-ı Allah (c.c.) kul için ne hayırlı ise, onu yazmıştır. Bazen kul eliyle o yazının değiştirilmesini sağlar.

Orada bulunanlar bunu duyunca çok şaşırıldılar. 'Haşa! Kulun ne hükmü olur?' diye düşündüler. Efendi Hazretleri:

- Oğul, bir zatın çocukları olmazmış. Çeşitli tedavi yollarına başvurmuşlar, bir türlü muvaffak olamamışlar. Bir gün çarşıda bir arkadaşı ile dolaşırken arkadaşı demiş ki: 'Şu karşıdan gelen zat, zamanın Kutbu Azamı, Gavsıdır. Senin işini o halleder. Çünkü Cenabı Allah (c.c.) onların sözünü reddetmez.' demiş. O da hemen varıp o zatın ellerine sarılmış: 'Efendim, biliyorum ki Cenab-ı Allah (c.c.) sizin sözünüzü reddetmez. Dua edin, bana bir erkek evladı versin.' demiş. O zat bir müddet murakabe ettikten sonra buyurmuş ki: 'Sizin için hayırlısı böyledir.' Adam demiş ki: 'Efendim, ben hayırlı hayırsız bilmem, bu işimi halledeceksiniz.' Tekrar murakabe yapan zat: 'Kardeşim, sizin için hayırlısı böyle,' diye buyurmalarına rağmen adam ısrarla bu işimi halledin diye yalvarmış. Bunun üzerine o zat dua etmiş, bir sene sonra bir erkek çocukları olmuş. Çocuk büyümüş, on beş yaşlarına gelince çeşitli vukuatlar işlemiş. Dosyaları kabarmış. Babası elinden bıkmış, çaresiz kalmış. Bir gün cezaevinin önünde bekler-

ken bakmış ki, Kutb-u Azam geliyor. Varmış, eline sarılmış. Yalvarmaya başlamış: 'Efendim, bu belayı başımdan al. Beni bu beladan kurtar,' demiş. Gavs Hazretleri buyurmuş ki: 'Gardaş, biz sana söyledik. Senin hakkında hayırlısı böyle dedik, fakat siz istediniz. Biz ne yapalım?' diye buyurmuşlar. Onun için Lütüf Bey, Cenab-ı Allah (c.c.) kul için ne hayırlı ise onu yazmıştır.' diye açıkladı.

Şânına Lâyık Bir Kütüphane

Hulûsi Efendi, Ankara'da, yapılacak işlerin içeriğine göre, ilgili bakanlarla, hatta Başbakanla bile görüşüyordu.

Öteden beri ilme âşinalığından, kendi gayretiyle oluşturduğu özel kütüphanesi, Şeyh Hamid-i Veli Camii Kütüphanesinden ayrı olarak yapılan okulların bünyesinde de kütüphaneler oluşturulmuştu. Şimdi daha büyük bir proje vardı. Sadrazam Mehmet Paşa'dan kalan eserlerin toplanması ve Darende'nin şânına lâyık bir kütüphanenin yapılması.

Hulûsi Efendi bunun için oluşturdukları bir heyetle Ankara'ya gitti. Kültür Bakanı Mükerrerem Taşçıoğlu ya da halk arasında denildiği gibi Güllü Bakan'la görüşecekti. Kültür Bakanı birkaç bakanla birlikte Meclis koridorunda etrafını çevirdi ve:

- Hocam, bir milletvekili ile görüşebilmek için bazı vatandaşlarımız saatlerce bekliyor. Siz ne büyük bir manevîyat erisiniz ki, birkaç bakan, birçok milletvekili etrafınızda. Niçin kendinizi saklıyorsunuz, dedi.

Hulûsi Efendi hafifçe gülümseyerek:

- Estağfirullah! Biz de bu memleketin bir vatandaşıyız, dedi.

Daha sonra görüşmek için odaya geçtiklerinde, Hulûsi Efendi is-

teklerini söyledi. Güllü Bakan:

- Arsayı temin eder etmez emriniz başım üstüne, Hocam, dedi.

Bu onayı aldıktan sonra heyet hemen Darende'ye döndü. Kütüphane yapımında ilk adımı attıkları için Hulûsi Efendi çok mutluydu. Her yeni proje gibi bu da onu heyecanlandırıyordu.

Darende'ye döndüğünde hemen ilk iş olarak başkanı olduğu Darende İmam Hatip Lisesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği adına Sadrazam Mehmet Paşa Külliyesinin arsasını satın aldı. Arzu ettikleri kütüphanenin bu arsa üzerinde yapılması için arsanın tapusunu Kültür Bakanlığına devretti.

Gavs-ı Azam Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri'nin yurt olarak seçtiği Darende'nin şanına lâayık, üç katlı modern bir kütüphanenin yapılmasını çok istiyordu. Bu istekle tekrar Ankara'ya gittiklerinde Kültür Bakanlığı Müsteşarı, projeyi inceledikten sonra umutsuz bir şekilde:

- Sizin arzu ettiğiniz proje, il merkezlerinde tatbik ettiğimiz bir projedir. Teklif edilse bile 10.000 nüfuslu bir ilçeye yapılması imkânsızdır. Devlet Planlama'dan yatırım teklifi çıkmaz, dedi.

Heyet:

- Siz bir teklif edin, ümitliyiz, deyince Müsteşar olumsuz tavrını bozmayarak:

- Ama bu proje çıkmaz, diye ısrar etti.

Proje o hâliyle Devlet Planlama'ya sunuldu. Herkes heyecan ve merakla çıkacak sonucu bekliyordu. Aslında Hulûsi Efendi'nin arzusu ve gayretiyle çıkılan bu yoldan eli boş dönmeyeceklerini tahmin ediyorlardı, ama yine de kesin karar açıklanmadan içleri rahat değildi. Bir süre sonra beklenen karar çıktı. Türkiye genelinde dört tane kütüphane yatırımı onaylanmış, bunların üçü il merkezleri, biri Da-

rende ilçesi içindi.

Hulûsi Efendi'nin istek ve gayreti ile Darende ilçesi bir esere, hem de eserlerin en değerlisi olan büyük bir kütüphaneye sahip olacaktı. Sadrazam Mehmet Paşa Kütüphanesi...

Aylık Gönül

Tüm bu görüşmelerden en çok Ankara ve çevresindeki ihvanları memnun oluyordu. Efendi her geldiğinde o neredeyse ziyaretine gidip görmek gibi bir şansları oluyordu. Kaldığı evlerde olan sohbetlerin tadına doyum olmuyordu. Yine böyle bir sohbette ziyaretine gelen bir kişi, ders almak istedi. Hulûsi Efendi onun isteği üzerine ders tarif etti. Bir iki gün sonra o kişi Efendi'yi görmeye geldi ve biraz oturduktan sonra gitti. Ardından Hulûsi Efendi:

- Bu genci gözüm tutmadı, gönlümden buna muhabbet gelmiyor. Resulullah (s.a.s.) sahabeye şöyle nasihat ediyordu. 'Mazlumlara yardım ediniz ve zalimlere de yardım ediniz.' Sahabe sordu. 'Ya Resulullah (s.a.s.)! Mazlumlara yardım edelim, ama zalimlere niçin, nasıl yardım edelim?' Resulullah (s.a.s.) buyurdular ki; 'Mazlumların mazlumiyetine binaen yardım edersiniz. Zalimlerin de zulmünü işlemesine mani olursunuz. Ona da o şekilde yardım etmiş olursunuz.' diye anlatırlar.

Bu sohbette bazı arkadaşların gönlüne gelen acaba gözüm tutmadı dediği gence ders tarif etmesinin hikmeti neydi, sualinin cevabı yatmaktaydı.

Ankara'da yaşayan Lütfü adında bir terzi vardı. Bu terzi işinde gücünde, insanlar tarafından sevilen bir insandı, ama son zamanlarda iç huzuru kalmamıştı. Kalben hep bir şeyin eksikliğini duyuyor, ama bunun ne olduğunu bilmiyordu. İçindeki bu boşluğu gidermek

için çeşitli sohbetlere, vaizlere gidiyor, ama nafile. Yakın arkadaşı Abdurrahman Karakuş, ondaki huzursuzluğu görüyor ve içinden 'Efendi Hazretleri gelse de Lütfü Bey'i onun ziyaretine götürsem...' diye geçiriyordu. Çok geçmeden Efendi Hazretleri yine bir iş için Ankara'ya geldi ve Hacı Şaban Aydın adında bir ihvanının evinde konuk oldu. Bunu duyan Abdurrahman Bey:

- Lütfü Ağabey, Darende'den Hacı Hulûsi Efendi geldi. Ben akşam ziyaretine gideceğim. İstersen sen de gel benimle, dedi.

- Olur, geleyim. Zaten gitmediğim yer, çalmadığım kapı kalmadı.

Akşam birlikte Hacı Şaban'ın evine vardıklarında güzel bir sohbet ortamı kurulmuş, insanlar kıtlama çay eşliğinde sohbet ediyorlardı. Onlar da geçip oturdular. Lütfü Bey önüne konan çayı içmek için uzanırken bir ara Hulûsi Efendi ile göz göze geldi. O anda karşısında duranın rüyasında gördüğü ile aynı sima olduğunu gördü. Duyduğu heyecanla birden tüm vücudunun alev alev yandığını, sırtından ter boşandığını hissetti. Duyduğu hislerin etkisiyle farkında olmadan elindeki bardağı yemeye başladı. Yanındakiler bardağı almak isteyince Efendi Hazretleri:

- Bırakın yesin, dedi.

Lütfü Bey coşku ve cezbe içinde bardağı yedikten sonra Efendi Hazretleri ilâhî okuyanlara:

- Bir ilâhî okuyun! dedi Lütfü Bey'e dönüp:

- Bu ilâhîyi dinle, senin için okunuyor, dedi.

O anda okunan ilâhî;

Dedim yâra bayık ol

Gönül gönül ayık ol

Ol yolunda âşık ol

Gönül gönül ayık ol

dizeleriyle başlayan ilâhîydi. Lütüfî Bey aradığını bulmuş ve dinlediği ilâhî ile gideceği yolu öğrenmişti. Arayış içinde çırpınan gönlü huzur içindeydi ve bu huzuru bulduğu sohbetleri artık terk etmeyecekti. Kendini sıkı ve canı çıkacakmış gibi daralan dünyası genişlemiş, feraha ermişti.

Gönen Kaplıcalarında

Hulûsi Efendi ile Hacı Valide, senenin belli zamanlarında Bolu Kaplıcaları'na giderdi. Onların gideceğini duyan sevenleri de gidip orada görmek isterdi. Bunlardan bazıları Efendi Hazretleri'nin kaldığı süre boyunca orada kalır, bazıları da günübürlük gelir görürdü.

Kaplıcaların olduğu yerler, Hulûsi Efendi ve çevresindekilerin gelmesiyle kısa sürede dolar ve şehirde büyük bir hareketlilik göze çarpardı. Buralarda bazen sahra ve piknikler de düzenlenir, insanlar bu sahralara gitmeye gayret ederlerdi. Böylece hem Efendi Hazretleri'ni görür, hem de Türkiye'nin her yerinden gelen arkadaşlarıyla görüşüp birlikte piknik yapma imkânı bulurlardı.

Seksenli yıllardan itibaren Gönen'e gitmeye başladılar. Gönen Kaplıcaları'nın suyu çok şifalıydı ve havası Bolu'ya göre daha ılıman olduğundan banyodan sonra insana dokunmuyordu.

Küçük bir ilçe olan Gönen, Hulûsi Efendi ve yakınlarının gelmesiyle hareketlenir, otellerden ayrı olarak pansiyonlar da dolardı. Her sokaktan bir tanıdık çıkar, insanlar arkadaşlarını görünce çok sevinirlerdi.

Gönen'in çeyizliği, özellikle iğne oyaları çok meşhurdur. Onların gelmesiyle bu çeyiz pazarı da hareketlenir, dar gelirli esnafın yüzü gülerdi. Bir sonraki yıl aynı ziyaretçilerin gelmesini ipe çekerlerdi.

Gönen'de kaplıcadan faydalanmak isteyen, her gün iki olmak üze-

re 21 banyo alırdı. Günübirlık gelenler ise banyoya girmek yerine Hulûsi Efendi'yi görüp ziyaret etmek isterdi.

İstanbul'dan İbrahim Bey'le ailesi de bunlardan biriydi. İbrahim Bey, hanımı, biri evli iki kızı, damadı ve sünnet olacak torunu bir Pazar erkenden yola çıktılar. Âdettendir, sünnet olacak çocuk bir hafta, on gün öncesinden büyükleri ve türbeleri ziyarete götürülürdü. İbrahim Bey'in torunu Burak da sünnet kıyafetini giyince, ziyaret için akıllarına ilk gelen kişi Hulûsi Efendi oldu. Hazır Efendi de yakına, Gönen'e gelmişti. 'Bu fırsat kaçmaz!' diyerek erkenden yola çıktılar. Yalnız yola çıkmadan bir gün önce İbrahim Bey'le hanımı çok şiddetli bir kavga etmişler, şimdi araları oldukça bozuktı.

Öğleye doğru Gönen'e vardılar. Yol boyunca Hafız Yaşar'ın sesinden, Efendi'nin ilâhîlerinden oluşan kaseti dinlediler. O ilâhîleri dinlerken, Hulûsi Efendi sanki önlerinde, gülümseyerek onlara bakıyor gibiydi.

Doğruca Efendi Hazretleri'nin kaldığı otele gittiler. Ama otelde kimse yoktu. Bandırma'da sahra düzenlenmiş, herkes oraya gitmişti. Ne zaman gelecekleri de belli değildi. Doğal olarak çok mahzun oldular. Akşama geri dönmek zorundaydılar. Ertesi gün hem iş vardı, hem de İbrahim Bey'in kızı üniversiteye gidiyordu. Pazartesi finaller başlayacaktı.

Otelin önünde beklemektense yakında olan bir piknik yerine gittiler.

Sahra ise çok kalabalıktı. Tanıyan, bilenlerin dışında, Hulûsi Efendi'yi bir kez gören ya da adını duyanlar da meraktan sahraya gelmişlerdi. Bunların arasında Bandırmalı iki arkadaş da vardı.

İki arkadaş, herkes gibi gelip Efendi'nin elini öptüler ve geçip bir yere oturdular. Biraz sonra sofralar kuruldu. Herkesle beraber yemek yerken şaşkın bir ifadeyle sofralara bakıyorlardı. Zira onca insan var-

dı ve ne kadar yense de sofradakiler azalmıyordu.

Sonra sohbeta oturulduğunda ortaya dağılan mânevî havadan çok etkilendiler. Karşılarında oturan o güzel insandan sanki etrafa feyz dağılıyor gibiydi. Arkadaşlardan biri Efendi'nin karşısında sessiz kalmayı yeğlerken diğeri, hazır böyle mübarek bir zâtı bulmuşken eskiden beri kafasına takılan bir konuyu öğrenmek istedi ve:

- Efendim, size bir soru sorabilir miyim, dedi.

Efendi Hazretleri:

- Buyurun, sorun, deyince:

- Efendim, her şeyin Cenab-ı Allah (c.c.)'tan olduğuna inancımız sonsuz. Fakat kulun elinde hiçbir şey yok mu? Diye sordu.

- Oğul, Cenab-ı Allah (c.c.) kullarına irade-i cüziye dediğimiz cüzi bir irade vermiştir. Kulun, olayların karşısında aklı, mantığı doğrusunda irade-i cüziyesini kullanması gerekir. Fakat yine de Cenabı Allah (c.c.) ne takdir etmişse o olur. Kul, iradesini aklı ve mantığı doğrultusunda kullandığı için mesuliyetten kurtulmuş olur.

Adam, aldığı cevap karşısında çok memnun oldu. Bu konuyu şimdiye kadar bu kadar açık bir şekilde hiç kimseden duymamıştı.

Öte yandan pikniğe giden İbrahim Bey ve ailesi öğleden bir iki saat sonra tekrar döndüler. Akılları ve gönülleri hep Efendi Hazretleri'ndeydi.

Otele yaklaşınca Hulûsi Efendi'yi gördüler. Mübarek, balkonda oturuyordu. O da onları gördü ve gülümseyerek:

- Siz mi buraya gelirsiniz, ben mi aşağıya ineyim, dedi.

İbrahim Bey:

- Rahatsız olmayın, Efendim. Biz geliyoruz, dedi.

Odaya çıktıklarında onları bekliyorlardı. Hacı Valide, hanımlar ile odanın biraz içeride kalan kısmına geçti, Hulûsi Efendi de erkeklerle balkona oturdu. El öpüp hatır sorulduktan sonra Efendi Hazretleri:

- İbrahim Bey, aile durumunuz düzeldi mi, diye sordu.

İbrahim Bey başını eğdi ve zor duyulur bir sesle:

- Sayenizde, Efendim, dedi.

Karşılıklı biraz oturup sohbet ettikten sonra ziyaretçiler kalktılar. Daha fazla rahatsız etmek istemiyorlardı. Hulûsi Efendi onlar kalkınca gülerek:

- Geçen yıl getirdiğiniz kavunlar iyi çıkmadı, dedi ve onlarla asansöre kadar yürüdü. Asansörde vedalaşırken:

- Hanım kızımızın imtihanlarında Allah (c.c.) muvaffak etsin, dedi.

Hepsinin yüreği de kuş gibi hafiflemiş, Efendi'nin güzel sesi, gül yüzüyle dolmuştu. Onlar dönüş yoluna düşerken Hacı Valide:

- Efendi, neden kavunların iyi çıkmadığını söyledin? Zorlarına gitmesin sonra, diye sordu.

Hulûsi Efendi elini onun omuzuna koyarak yüzüne baktı ve:

- Hacı Hanım, biz ihvanlarımıza böyle diyoruz ki yeniden ve daha iyisini yetiştirmek için uğraşsınlar, dedi.

Gönen'e gelmeden önce Nazife Hanım'la iyice yaşlanan ve hasta olan Zeynep Hanım'ı görmeye gittiler. Zeynep Hanım'ın yaşı seksen beşi geçmişti, ama gençliğindeki güzellik ve zerafeti koruyor gibiydi. Hasta yatağında bile gelenlere saygıda kusur etmiyor, hatırlarını so-

rup oturmaları için yer gösteriyordu.

Kızları ile Naime Hanım'ı karşısında görünce yattığı yerden doğrulmaya çalıştı.

Hacı Valide:

- Kurban olduğum anne, dur! Rahatsız olma, diyerek elini öptü ve:

- Kusura bakma, bir fırsatını bulup çıkamıyoruz evden, dedi.

Diğerleri de elini öpüp hatırlarını sorduktan sonra Zeynep Hanım:

- Ne kusuru kızım? Sizin kusurunuza mı bakılır? Ben iyiyim, çok şükür. Hem gelinimle torunlarım da iyi bakıyorlar. Siz nasılsınız? Efendi nasıl, iyi mi?

- İyi, çok şükür. Çok selâmı var. Valideye söyle, hayır duasını eksik etmesin, dedi. Bir ara gelip görecek sizi. Bizden bir isteğin var mı? Birkaç güne kadar inşaallah Gönen'e gideceğiz.

- Allah razı olsun, kızım. Canınızın sağlığı. Efendi'ye çok selâm söyle, hürmetlerimi bildir. İnşaallah gelirse görüşürüz onunla. Ama gelmese de ben razıyım ondan. Efendi damadıma söyle, bizi gönlünden hiç çıkarmasın. Allah gücünü artırsın. Yaptığı her işte yardımcısı olsun.

- Allah razı olsun, anacığım, derken Hacı Valide'nin içi bir tuhaf oldu. Annesi sanki onlarla vedalaşır gibi konuşuyordu. Gidecekti ama aklı hep burada kalacaktı.

Bir süre oturdular. Kalkarken Hacı Valide annesinin elini bir daha öptü ve sıkı sıkı sarıldı. Annesi de göz yaşlarını tutamıyordu.

- Güle güle gidin, kızım. Hakkınızı helâl edin.

- Bizim ne hakkımız var, anacığım? Asıl sen hakkını helâl et.

- Benden yana helâl, hoş olsun. Evlat olarak yüzümü hiç kara çıkarmadınız. Evlendiniz, ne çile olursa Nazife de, sen de hep göğüs gerdiniz. Hele sen Efendi'ye ve ihvana hizmet ettikçe benim yüreğim yağ bağladı. Allah hepinizden razı olsun. Evlatlarınızın gününü görürsünüz, inşaallah.

Zeynep Hanım böyle dua ederken onlar göz yaşlarını tutamıyorlardı. Dışarı çıktıklarında Hacı Valide:

- Bakın, annemin hâlini hiç iyi görmedim. Bizimle vedalaştı sanki. Gidiyorum, ama aklım hep burada olacak, dedi. Nazife Hanım da;

- Sen merak etme, abla. Ben elimden geldiğince hep onun yanında olurum. Gözün hiç arkada kalmasın.

Hacı Valideniz Sayesinde

Hacı Valide odasında dinleniyordu. Bütün vücudunda ağrılar vardı. Kaplıcalara gelince ilk birkaç gün banyolardan sonra insanın tüm vücudunda hamlama şeklinde ağrılar görülüyordu. Halk arasında buna 'Sıcak sudan ağrılar oynadı.' denir. Hacı Valide ile Hulûsi Efendi'nin de vücudunda aynı şekilde ağrılar artmıştı. Hulûsi Efendi, 81 yılında Ankara Devlet Hastahanesi'nde bel ağrısı için uzunca bir süre kalmıştı, ama ağrı tamamen geçmemişti. Hacı Valide de hem vücudunda olan romatizma, hem de geçirdiği birkaç zatürreden dolayı çok çabuk rahatsızlanıyor, ama yine de hep insanların içinde olmaya gayret ediyordu. Gelen hanımlar, büyük bir saygı ve sevgiyle yüzüne bakarken, 'Efendi Hazretleri'nin güzelliği, nazarı vurmuş Hacı Validemize' diye düşünüyorlardı. Hulûsi Efendi muhtelif zamanlarda, yeri geldikçe sırtını sıvazlayarak onun yaptığı hizmetlerden bahsederdi. Bir defasında:

- Hacı Hanım'ın babasının serveti öyle çoktu ki, 'Yeniceli Mehmet Ağa'nın malını akarsuyun önüne koysanız, suyu keser, derlerdi. Öyleyken Hacı Hanım geldi, bizim çilemizi çekti.' dedi.

Yine bir gün:

- Hacı Valideniz sayesinde biz böyleyiz. Hacı Hanım bize çok sabretmişlerdi. Hacı Hanım evin direğidir, demişti.

Akşam vekâleden otellerine gitmek için çıktıklarında merdivenden inerken Hulûsi Efendi, Hacı Valide'ye dönüp:

- Hacı Hanım, dikkat et. Sen merdivenin geniş tarafından in, diye kollardı.

İhvanlarıyla sohbet ederken hanımlarına yardımcı olmalarını, onlara sevgi ve saygıyla davranmalarını öğütlerdi. Bazen de kendi hayatından örnekler verirdi.

Hulûsi Efendi, evinde ya da Gönen'de olduğu gibi seyahatleyken evlatlarının da yanında olmasından çok memnun olurdu. Tabii bu her zaman mümkün olmuyordu, ama vakti, durumu müsait olanlar hiç değilse birkaç gün de olsa anne babalarının yanına geliyorlardı.

Gönen'de şimdi kızı Şefika Hanım'la ailesi ve İstanbul'dan da Aişe ile oğlu Osman Hulûsi ve kayınvalidesi vardı. Aişe'nin eşi Mesut Bey hafta sonları geliyordu. Osman Hulûsi yedi sekiz aylık olmuştu. Gönen'e geldikleri günlerde bir dişi henüz çıkmıştı. Kadınlar bir arada otururlarken Şefika Hanım:

- Aişe, Osman Hulûsi'nin diş buğdayını yaptın mı?

- Yok, abla. Gelmeden önce daha yeni çıkıyordu. Sonra buraya geldik. Vakit olmadı.

Orada bulunan hanımlardan biri:

- O zaman burada kaynatalım, hep beraber yeriz, dedi ve hemen buğday olup olmadığına bakmak için mutfağa gitti. Bir süre sonra elinde buğdayla gelip:

- Şefika Bacı, gel de sen ayarla şunun suyunu. Ben hedik kaynatmayı pek bilmem, dedi.

Şefika Hanım her zamanki şakacı tavrıyla:

- Anam ne varmış bilmeyecek? Buğdayı koy, üzerine de suyunu doldur. Pişsin, tabaklara dök. Üzerine de ceviz at, tamam işte! dedi, ama kadının peşinden mutfağa gitmeyi de ihmal etmedi.

Bir süre sonra hedik pişip tabaklara kondu. Kadınlardan biri otuz iki tanesini ipe dizip 'İnci gibi dişleri olsun!' diyerek çocuğun omzuna taktı. Oradakiler güldüler ama Aişe:

- Elif Bacı'nın gönlü olsun, diyerek çocuğun omzundan çıkarmadı.

Oradakilerden bazıları hediye nispetinde havlu, tülbent, yanlarında ne varsa verdiler. Bazıları da çarşıya çıkınca bir hediye alırlar, diye düşündüler. Hacı Valide:

- Zahmet etmeyin, sizin canınız hediye, dediyse de onlar:

- Diş hediğini yiyince hediye âdettendir, Hacı Validem. Küçük de olsa bir hediye alırlar, ne olacak?

Şefika Hanım, Aişe'ye döndü ve gülerek:

- Benim yanımda Metin Bey'in doktor çantasından başka bir şey yok, ben de onu vereyim bari. Çocuk belki ileride doktor olur, dedi. Aişe oturduğu yerden kalktı ve ablasının yanına giderek:

- Tamam, abla. Ver alayım çantayı. Doktor çantasından daha iyi hediye mi bulacağız, dedi.

Şefika Hanım, Aişe çantayı alacakmış gibi uzanınca hemen çantayı kucağına aldı ve:

- Git, bacım! Metin Bey çantasız ne yapsın sonra, dedi.

Oradakiler, iki bacının böyle şakalaşmasını gülerek izliyorlardı.

Hedikler yendikten sonra Aişe, Şefika Hanım, Aişe'nin kayınvalidesi ve birkaç hanım birlikte çıktılar. Aişe'nin kayınvalidesi Naime Hanım, herkesle uyum sağlar, gelinini hiç yalnız bırakmaz, güler yüzüyle onun arkadaşymış gibi hep yanında olurdu. Aişe çok uzun boylu, Naime Hanım ise kısa ve minyondu. İkisi bir arada öyle sevimli duruyorlar, öyle güzel anlaşıyorlardı ki bir gelin – kayınvalideden çok ana kız gibiydiler.

Osman Hulûsi doğduktan sonra Naime Hanım, nereye gitseler çocuğun eşyalarını koydukları çantayı hep kendi taşırdı. Bugün de yine büyük çanta elinde, gençlerle yürüyorlardı. Şefika Hanım, bir süre sonra çantayı aldı ve kardeşine dönüp:

- Kızım, niye böyle büyük çanta alıyorsun? Kayınvalidene göre küçük çanta alsana! diye takıldı.

- Ne yapayım, abla? Çocuğun bezleri, yedek giysileri ancak sığıyor...

Naime Hanım, onların böyle konuşmalarını gülerek izler, yanlarında bulunmaktan çok mutlu olurdu.

Başınız Sağ Olsun, Hacı Hanım

Hulûsi Efendi, Gönen'e geldiklerinden beri her gün Darende'yi arıyor, kayınvalidesinin durumunu soruyordu. Hacı Valide de çok tedirgindi. Annesinin hasta hâli gözünün önünden hiç gitmiyordu.

Hulûsi Efendi bir gün yine aradığında, kayınvalidesinin vefat ettiğini söylediler. Çok üzülen Efendi Hazretleri:

- Başınız sağ olsun, Hacı Hanım. Validen sizlere ömür, derken hayli zorlandı.

Hacı Valide de böyle bir haberi bekliyordu, ama yine de duyunca çok üzüldü. Vedalaşırken arkalarından ne güzel dua etmişti. İnsan yaşlansa da anası hâlâ anasıdır ve kendini onun yanında hep iyi his-seder. Hacı Valide de annesini kaybetmenin acısıyla yanıyordu. Tek tesellisi, annesinin ardınca herkesin özellikle de Efendi Hazretleri'nin iyi konuşması, hayırla yâd etmesiydi.

Hacı Valide, adına yaraşır bir ana sağlamlığı ve şefkati ile taziye verenleri metanetle kabul etti, ama acısını yüreğinde taşıdı.

Kutsal Yollarda

Hulûsi Efendi ile Hacı Valide o yaz hac için hazırlık yaparken, onların gideceğini duyan ihvanlardan imkânı olanlar birlikte gidip o mübarek yerlerde birlikte olmak için hazırlanmaya başladılar. Ağustos'un yirmi ikisinde Malatya'dan gideceklerdi. Gidecek olanlarda ay-rı bir heyecan vardı. Gidemeyenler ise eli kârda, gönlü yârda hesabı daima gönlünde tutarak onlardan ayrı kalmayacağını düşünüyordu.

Hulûsi Efendi, havaalanında gidecekler için ayrılan bölüme geç-mededen önce kendilerini uğurlamaya gelenlere dönüp bir baktı. Işıl ışıl elâ gözlerinde, bir şefkat vardı. Bu bakışıyla sanki kalanlara 'Sizler hizmet ehli olduğunuz sürece her zaman hacdasınız,' demek istiyor ve onları teselli ediyordu. Bu kapıya bende olanlar için bu kapı Hakk kapısıydı ve gönlündeki muhabbetullah ile hizmet ehli olmaya gay-ret edenler orada ya da burada, her an hacdaymış gibi olurdu.

Hizmet ehli olmak elbette ki kolay değildi. Ama önlerinde Hulûsi

Efendi gibi bu yolun yolcusu olan bir örnek vardı. Gönlü, hatta tüm hücreleri muhabbetullah ile dolu ve muhabbetullahın verdiği şevk ile gecesini gündüzünü insanlığa, hatta diğer mahlukata hizmet için geçiren mükemmel bir örnek. Bu yolda çektiği her eziyeti ve yaşadığı her acıyı Hak'tan bilen ve râzı olan bir örnek. Tıpkı söylediği şu dize-lerdeki gibi:

*Her işi Hakk'tan bilip ey kabûl
Tâ ki Hakk'ın âşinâsı olasın.*

Hakk'ın âşinâsı olmak, yani Allahü Zülcelâl Hazretleri'nin "Kulum" iltifatına mazhar olmak. Hulûsi Efendi'nin gönlünde taşıdığı bu murad ile O'nun yarattığı her şeye hizmetten gayri bir talebi olmadı.

*Her veliyyullah, Cemâlullah'a bir âyinedir,
Hem musaffâ dilleri, Hakk sırrına gencînedir.*

Mürşidinde Allah ve Resûlü'nden gelen sır vardı ve onun gönlünden Hulûsi Efendi'nin gönlüne akmış ve bu sır ile varlığını yitirip yok olmuş, yine bu sır ile Hakk kapısında var olmuştur.

*Gir tarîk-i Hakk'a tefruz-i umûr et âkibet
Er hakikat sırrına Hakk'la huzûr et âkibet*

demıştır.

Hac, Mekke ve Medine'de, Arafat'ta, Müzdelife, Safa ve Merve arasında ibadet ederken tüm Müslümanların tek yürek olduğu bir ibadet şeklidir. İnsanlar hac ibadetini yaparken dünyanın farklı coğrafyalarından gelen din kardeşleriyle ibadet etme, onları tanıma fırsatını bulur. Orada alışık olmadığı kadar çok kalabalık, sıcak hava, uykusuzluk, hatta yeri geldiğinde açlık çekerek benliğinden kurtulmaya başlar. Resulullah Aleyhissalatü Vesselâm ve ashabının, İslâm dinini öğretme ve yayma yolunda müşriklerden nice işkenceler gördüğü, yokluk çektiği, ama yine de inancından taviz vermeden kimi zaman sa-vaşarak, kimi zaman sözle cihat ederek Hakk'ın rızasına mazhar olduğu bu topraklarda, muhabbetullahın ve inancın zirvesine çıkar.

Yaptığı her ibadetin ayrı ayrı anlamını keşfedip doyulmaz tadına varır. Hele de tüm bunları yaparken gönlünün sultanı müridleri yanında ise, bu tadın değerine paha biçilmez. Her anında onunla olup bir çok mânâya ermek ister. Yine böyle bir gün, Hulûsi Efendi yanında ihvanlarıyla Medine-i Münevvere’de ikinci namazını kılmak üzere mescide gitti. Ama mescid çok kalabalık olduğu için giremediler. Dışarıda bir yerde namazlarını kıldılar. Tam kalkacakken Efendi Hazretleri’nin yanına biri geldi. Selâm verip elini öptükten sonra:

- Efendim, ben Karabaş Medresesi’nde kalıyorum. Benim hücremde biraz istirahat edin, dedi.

Efendi Hazretleri o kişinin davetini geri çevirmeyip:

- Peki, gidelim, dedi.

Onlar önde, ihvanlar arkada yürümeye başladılar. Birkaç ara sokaktan geçtiler. Bu arada ihvanlardan bazıları yolda gördükleri muz, hurma gibi meyvelerden aldılar. Medreseye varıp oturduklarında, onları getiren kişi:

- Efendim, ben Sivas emekli nüfus memuru Osman’ım, diyerek kendini tanıttı ve aldığı ders ile ilgili tereddütte olduğu birkaç soru sordu. Efendi Hazretleri:

- Hapsi nefse devam edersin, diye cevap verdi. Osman Bey:

- Efendim, Eynesilli Mustafa Efendi geldi. ‘Gardaş, biz hatimi kaldırdık.’ dedi. Bu nasıl iş, Efendim?

Hatim, ya da esas adıyla Hatm-i Hâcegân, ders alanların haftada iki kez (Perşembe ve Pazar günleri) bir araya gelerek belli bir âdâp takip edilerek hulûs-i kalb ile belirtilen sûre, dua ve salâvat-ı şerifeler’in okunmasıdır.

Hulûsi Efendi:

- Oğul, bu yetki, selahiyyeti kimden almış? Bugün hatmi kaldırır, yarın da dersi kaldırır. Olur mu böyle şey? Oğul, bu düzen bizzat Resulullah (s.a.v.) tarafından kurulmuş. Bunu bozmaya kimsenin gücü yetmez, dedi.

Osman Bey, Hulûsi Efendi'yi gördüğü ve sorusuna böyle net bir cevap aldığı için çok memnundu. Daha bir gün önce Hulûsi Efendi'yle mederesede böyle karşılıklı sohbet edeceğini söyleseler, inanmazdı. Şimdi bu anın heyecanıyla konuşmaya devam edip oraya nasıl geldiğini anlatmaya başladı.

- Efendim, biz buraya 165 arkadaş kalmak niyetiyle umreye geldik. Hacdan sonra polisler, arkadaşlardan yakaladıklarını sınır dışı ediyorlardı. On beş kişi kadar kaldık, içime bir korku düştü. Eyvah, artık bize de sıra geliyor diye üzölmeye başladım. O gün bir rüya gördüm. Mescid-i Saadet'te Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Sahabeyi Kiram'la sohbet ediyorlar. Ben de arka tarafta bir direğin dibinde onları hayranlıkla seyrediyordum. Resulullah (s.a.v.)'ı yandan görüyordum, vechini göremiyordum. Bir anda bir el ensemden yakaladı. Döndüm, baktım. Bir asker, bana 'Kalk!' dedi. O anda gönlümden 'Ya Resulullah (s.a.v.)! Beni götürüyor. Bir şey demeyecek misiniz?' Resulullah (s.a.v.) başını çevirdi: 'Bırakın! O bizim misafirimiz.' diye bu yurdu. O anda vechini gördüm. Asker de bıraktı, gitti. O anda kimse bir şey demedi. Şimdi burayı verdiler.

Osman Bey anlatırken Efendi Hazretleri ve ihvanları göz yaşlarını tutamadılar. Efendi Hazretleri:

- İşte, bu bağı bulunduğumuz yolun lütfu ihsanıdır, kıymetini bilin. Oğul, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Ebubekir Sıddık (r.a.) ile sohbet ederlerken buyurmuşlardır ki: 'Ya Ebubekir! Cenab-ı Allah'ın (c.c.) üç yüz doksan sıfatı vardır.' Ebubekir (r.a.) sordu. 'Ya Resulullah (s.a.v.)! O sıfatlardan acaba bir tanesi de bizde mevcut mu?' demiş. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz. 'Ya Ebubekir! Sende üç yüz doksanı da mevcut.'

Hulûsi Efendi, hac boyunca kaldığı gerek Medine’de, gerek Mekke’de Osman Bey her fırsatta ziyaretine geldi. Sayılı günler boyunca mümkün olduğunca vaktini onlarla geçirmek istiyordu. Hep birlikte sohbet hâlinde otururlarken Hulûsi Efendi bazen kendi hâtıralarını anlatır, bazen de Peygamber Efendimiz’in, ashabının ve büyük velilerin kıssalarından anlatırdı. Yine böyle bir gün Mekke’de:

- Oğul, bir hac ziyaretimizde Altınoluk’un karşısında arkadaşlar etrafımızda oturuyorduk. Bazı arkadaşlar müteveccihen oturdukları için Kâbe’ye arka dönmüş oluyorlardı. Bu durumu gören bir zat, arkadaşlara ‘Kabe’ye arka dönülmez.’ dedi. Biz de ‘Âdem’e arka dönmeyin de nereye dönerseniz dönün’ demişiz, diye anlattı.

Anlattığı her olaydan ‘Ârif olan anlar,’ misali nasibi olanlar kendilerine ders çıkarır ve bu yönde bir eksikliği varsa düzeltmeye çalışırdı.

Bir gün yine sohbette:

- Mekke’nin dışında yaşayan bir veli vardı. Ona Darendeli H. Mustafa isimli bir zat hizmette bulunuyordu. Aradan birkaç gün geçince, ‘H. Mustafa, sen bizim işimize dayanamazsın. Memleketine dön, biz acıktığımız zaman Kabe’ye yönelir, bir dem nefes çekeriz. Açlığımız gider. Susadığımız zaman yine Kabe’ye yönelir, bir dem nefes çekeriz, susuzluğumuz gider. Sen bu işe dayanamazsın, onun için memleketine dön,’ diyerek göndermiş, diye anlattı.

O yıl hacca gelenlerin sayısı sanki her zamankinden çok fazlaydı. Zaten dünyanın her yerinden her yıl hacca gelenlerin sayısında bir artış oluyordu. İnsan bu mübarek beldelere gelip yüz sürdü mü, döndüğü andan itibaren tekrar gelmek için gayret eder. Hiç gelmeyenin de gönlünde her zaman bu istek yatardı zaten.

Bir nafile tavaf sırasında ihvanlardan biri arkadaşına:

- Sen önden, bir iki adım ileriden yürü. Efendi Hazretleri rahat hareket etsin, dedi.

Öne geçen kişi, Efendi'ye yol açmaya çalışırken istemeden ödekileri itekledi. Efendi Hazretleri bu duruma razı olmadı ve:

- Oğul, tavaf ediyoruz sünnet. İncitiyorsun haram. Onun için eziyet etme, diyerek ona engel oldu.

Tavaf sırasında Makam-ı İbrahim'i göstererek Efendi Hazretleri:

- Tavafı içten alın da ziyaret edelim, dedi. Daha sonra Makam-ı İbrahim'in önüne geldiklerinde, özel muhafaza içindeki taşın üzerinde 15 cm derinliğinde ayak izlerini gördüler. Hulûsi Efendi:

- Hz. İbrahim (a.s.) Kâbe'yi inşa ederken bu taş basardı. Bu taş, asansör vazifesi görürdü. Bu taş üzerindeki ayak izleri öyle bir mucizedir ki, Peygamberler kumda yürüdüğü zaman izleri belli olmaz, fakat taş bastığında izleri belli olur, dedi.

İhvanlar, Hulûsi Efendi'nin yanında olduğu süre içinde her an yeni bir şey öğreniyordu. Hulûsi Efendi şefkatli sesiyle konuşurken dinlemenin tadına doyamıyorlar, daha çok anlatsın istiyorlardı. İhvanlardan biri:

- Efendim, Kabe ne zaman inşa edildi, diye sordu.

- Kabe-i Muazzama ilk defa Hz. Âdem (a.s.) tarafından buraya inşa edildi. Sonra yıkıldığından Cenab-ı Allah (c.c.) Hz. İbrahim (a.s.)'in rüyasında ona şöyle buyurdu. 'Ey Halilim! Bana bir beyt yap.' Hz. İbrahim (a.s.) 'Ya Rabbi! Nereye yapayım?' diye sorunca, Cenab-ı Allah buyurdu ki; 'Âdem (a.s.)'in yaptığı yere yaparsın.' Hz. İbrahim (a.s.) dedi ki; 'Ya Rabbi! Ben o yeri bilmiyorum.' Cenab-ı Allah (c.c.) buyurdu ki; 'Yarın sana bir canlı varlığımız tarafından işaret olunacak.' Sabah kalktığında Kabe'nin bulunduğu yere bir örümceğin inşaatın temelini ağıyla işaret ettiğini gördü. Bu işaret üzerine inşaatı yaptı. İn-

şaatı görenler, Hz. İbrahim (a.s.)'in ne yaptığını sordular. O da Cenab-ı Allah (c.c.)'a beyt yapıyorum, dedi.

Hulûsi Efendi bunları anlatırken o olayın içinde gerçekten yaşıyormuş gibi, ses tonu, yüzünün ifadesi değişik bir hâl alıyordu. Bu hâl onu dinleyenlerde de aynı etkiyi yapıyordu. İyi bir hatip olmasının yanı sıra, gönlündekini çevresine yayabilmenin de bir tezahürüydü bu.

Birlikte hac yapanlar, büyük zevk ve sürûr içindeydiler. Bunu hissedener sadece Türk hacıları değildi. Dünyanın farklı yerlerinden gelip de gönlü bilenler de Hulûsi Efendi'deki başkallığı görüyor ve ona saygı ve sevgiyle bağlanıyordu. Bunlar arasından, Medine ve Mekke halkının yanı sıra Tunus, Pakistan, Fas, Cezayir gibi daha birçok ülkeden gelenler vardı. Onlar, Hulûsi Efendi'yi tanıdıktan sonra mümkün olduğu kadar çok görüp sohbetinde bulunmaya gayret ediyorlardı.

İhsan Sizin Âdetinizdir

O yılki hacdan sonra, 1984'ün 31 Temmuz'unda H. Hasan Akyol, Hakk'a kavuştu. Ardından çok üzülen Efendi Hazretleri, onun için yazdığı kabir kitabesinde:

Ol halkı hasen, hulki hasen, ismi Hasan'dı.

Allah idi arzusu, ne sendi ne de bendi

Üç mürşide hizmet eyledi, feyz-i nazar aldı

Ahlâk-ı pesendîdesi hep hulk-i hasendi.

'Üç mürşide hizmet eyledi, feyz-i nazar aldı,' diyerek tevazu göstermişti. Aslında Hacı Hasan Efendi, Mustafa Hâkî Hz. (k.s.), Mustafa Tâkî Hz. (k.s.) ve İsmail Hakkı Hz. (k.s.)'den sonra Efendi Hazretleri'ne gönderdiği mektupta:

'Es-Seyyid Hacı Hulûsi Efendi Kardaşıma!

Edeb, şeref, ilim, irfan ve kemâlde zamanın kâmilisin. Bu bîçâreye nâtüvâneye lutfedin. İhsan sizin âdetinizdir. Erbâb-ı ihsân olduğunuza ilelebed itikat ettim. 10 Muharremü'l-haram 1399 (M. 1975) Hacı Hasan' diyerek İsmail Hakkı Hazretlerinden sonra mürşid olarak ona intisap ettiğini belirtmişti.

Hayır ile Anılmak

Yaz sonunda Darende'ye, Konya'dan Ali adında biri geldi. Ali, Hulûsi Efendi'ye bağlı, onun hizmetlerine hayran biriydi. Kendi de öyle hizmet etmek istiyordu. Nitekim o sene tarlasını hizmet amacıyla ek-ti ve yetiştirdi buğdayları sattıktan sonra vakit kaybetmeden Darende'ye gitti. Hulûsi Efendi'yi ziyaret ederek elini öptü. Hulûsi Efendi, hatırını sordu. Karşılıklı bir iki konuşmadan sonra Ali:

- Efendim, bir tarla ek-tim. Şu kadar buğday geldi. Bu parayla bu-raya bir köprü yaptırmak istiyorum, diyerek parayı uzattı.

Ali'nin bu davranışı, Hulûsi Efendi'nin çok hoşuna gitti. Paraya şöyle bir baktı. Gülümseyerek:

- Usta burada, o para köprünün yapımına yetmez, dedi.

Ali başını eğerek:

- Üstünü takviye ederiz, Efendim, dedi.

Hemen köprünün yapımına başlandı. Bir süre sonra bittiğinde, hem görünüm olarak çevreye bir estetik kattı, hem de Kudret Hama-mı'na gidişi kolaylaştırdı. Köprüden geçerken, alttan coşkuyla akan Tohma'nın görüntüsü bir başka güzel oluyordu.

Köprü bitince Efendi Hazretleri:

- Bir mermere yaptıranın adını ve tarihini yazdıralım ki hayra teş-

vik olur, dedi. Onun isteği üzerine mermer, köprü kitabesi olarak şöyle yazıldı:

*Bu köprüyü Hacı Ali Çömlekçi etti inşâ
Kendisini hayrı ile yâd et eserini kıl temaşâ
1984*

Köprü, Hulûsi Efendi'nin çok hoşuna gitti.

- Oğul, üzerinde bir çay içelim, deyince hemen semaveri hazırlayıp getirdiler. Hep birlikte Tohma'nın üzerinde, yeni köprüde çay içip sohbet ettiler. O güne kadar görülmemiş, çok güzel ve mânâlı bir açılış olmuştu.

Eğitim Seferberliği

Darende'de, Hulûsi Efendi'nin hayatı boyunca yaptığı eğitim seferberliği, Milli Eğitim Bakanlığı'nca 'Kendi okulunu kendin yap!' sloganıyla tüm yurttan başlatılmış ve bu konuda başarılı hizmetleri bulunanlar, Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından Çankaya Köşkü'ne davet edilmişti. Kenan Evren, köşkte düzenlenen törenle bu kişilere ödülleri verecekti. Hacı Hulûsi Efendi de Malatya ilini temsilen davet edildi.

Hulûsi Efendi, başkanlığını yaptığı ya da dışarıdan destek verdiği bir çok dernek vasıtasıyla bugüne kadar çok sayıda okul ve caminin yapılmasına vesile oldu. Osmanlı döneminde de gerek padişah hanımları ve kızları gerekse bizzat padişahlar ve diğer hayırsever kişiler tarafından okullarla camiler yan yana yaptırılarak hem dinî, hem de diğer ilimleri birlikte öğrenip her iki yönden de beslenmiş, sağlıklı ve faydalı nesiller yetiştirilmesi hedeflenmişti. Hulûsi Efendi de, ilkokul, lise, meslek liseleri için bizzat çalışırken, camilerin yapılması, mevcut olanların modern şekilde onarılıp külliye hâline getirilmesi, kütüphanelerin açılması, yol, çeşme yapılıp su ve elektriği olmayan

mahalle ve köylere ve elektriğin getirilip insanların ihtiyaçlarının giderilmesi gibi sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunuyordu.

Hulûsi Efendi, her yönüyle sadece Türk toplumu için değil, bütün dünya toplumları için evrensel bir örnekti. Gerek hayat tarzı ve dünya görüşü, gerek insanlığa yaptığı hizmetler ve gerekse içinde taşıdığı sevgi ile tüm insanlığın ihtiyacı olan bir anlayışa sahipti.

Ankara'ya ödül almaya giderken nefsanî bir gurur taşıma yerine, bu ödül vasıtasıyla dikkatlerin Darend'e'ye çekilmesi ve yapılan hizmetlerin diğer insanlara da örnek olmasını düşünüyordu.

Ödül töreninin yapılacağı büyük salonda, diğer gelenlerle tanıştılar. Hulûsi Efendi, bir araya geldiklerinde hepsinden yapılı duruyordu. Bu, sülbünden gelen bir özellikti.

Kenan Evren yaptığı konuşmada, Cumhuriyet Bayramı'nın kutlandığı bu anlamlı günde, eğitime yaptıkları katkılardan dolayı hepsine teşekkür edip hizmetlerinin devamını beklediklerini söyledi. Sonra da herkese tek tek plaketlerini verdi ve hep birlikte hâtura fotoğrafı çektirdiler. Bu haber ve fotoğraf, birçok gazetede yayımlandı.

Efendi Hazretleri plaketini alıp Darend'e'ye geldiğinde, başta ailesi olmak üzere taniyan, gören herkes kutladı.

Artık Bu Kapıdan Ayrılmam

Birkaç gün sonra Hamideddin Efendi, tezkeresini alarak Darend'e'ye döndü. Havacı er olarak Kütahya'da başladığı askerliğini, sıhhiye olarak Samsun'da devam ettirmiş, en son Ankara'da tamamlamıştı. Efendi Hazretleri ile Hacı Valide bir kez Samsun'a, bir kez de Ankara'ya giderek oğullarını ziyaret etmişler, Hamideddin Efendi onları görünce çok sevinmişti.

Ahmed Efendi ise kısa dönem olarak yaptığı askerlikten sonra tekrar İstanbul'a dönmüştü. Orada tuttuğu evde kalıyordu. Hamideddin Efendi de Darende'ye döndükten kısa bir süre sonra İstanbul'a gitti. Bayezid Camii İmam Hatibi İsmail Biçer'den Kur'an-ı Kerim üzerine ta'lim ve terbiye dersleri almaya başladı. Ayrıca emekli müftü Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı'nın talebelerinden Yusuf Deniz'den de Arapça dersleri alıyordu. İstanbul'da Gültepe'den ev tutmuşlardı. Biri okuluna, diğeri özel derslere gittiği için gündüz evde olmuyorlar, akşam olduğunda bir araya gelince gündüz yaptıklarından bahsedip sohbet ediyorlardı.

Bir gece sabaha karşı kapıda bir gürültü duydular. Hamideddin Efendi teheccüd kılıyordu. Selâm verince kalkıp kapıyı açtı. Kapıda, orta yaşlı bir adam sızmış bir hâlde duruyordu. Hamideddin Efendi, onu omuzlarından tutup sürükleyerek içeri çekti ve kanepeye yatırdı. Adamın içeri girmesiyle bir anda içki kokusu sardı her yeri. Divana yatırdıktan sonra ayakkabılarını çıkardı ve kapının önüne koydu. Üstünü de örttükten sonra sabah namazı için camiye gitti.

Bu arada Ahmed Efendi de kalkmış, kanepede yatan adamı görmüştü. 'Hayırdır inşaallah! Bu da kim böyle?' diye düşünürken kardeşi camiden geldi. Onun meraklı gözlerle baktığını görünce:

- Kendini bizim kapıda kaybetmiş, dedi.

Ahmed Efendi gülümseyerek:

- Artık kaybeder mi, bulur mu? Orasını Allah bilir, dedi.

Hamideddin Efendi daha sonra içeri geçerek her zaman âdeti olduğu üzere bir süre Kur'an okudu. Odaya dalga dalga dağılan bu güzel Kur'an sesi, ondan yayılan gül kokusuyla birleşince evde insanı etkileyen mükemmel bir hava oluşturunuyordu. Her sabah böyle kardeşini dinlemek Ahmed Efendi'nin çok hoşuna giderdi.

Daha sonra birlikte kahvaltılarını yapıp çıktılar. Çıkarken Ahmed, kanepede yatan adamı işaret ederek:

- Bu ne olacak, diye sordu.

- Öylece yatsın. Kendine gelince kalkar, gider herhalde.

Onlar çıktıktan bir süre sonra adam kendine geldi. Bir an 'Ben ne red eyim?' dercesine şaşkın şaşkın etrafına baktı. Gece meyhaneden çıktığı anı hatırlıyordu da, buraya nasıl geldi, kim içeri aldı hiç bilmiyordu.

Üstündeki battaniyeyi atıp yavaşça kalktı. Başına sanki balyozla vurmuşlar gibi ağrıyordu. Ayağa kalktığı anda hafifçe sendeledi. Daha sonra banyoyu bulup elini, yüzünü soğuk suyla yıkadı. Suyu yüzüne her çarptığında biraz daha kendine geliyordu. Yüzünü kurulamak üzere orada asılı duran havluya gayr-i ihtiyarî uzandı. Havluda öyle güzel bir gül kokusu vardı ki, kullanmaya kıyamayıp sanki elinden kirlenecekmiş gibi çekinerek geri hemen yerine astı.

Aynada kendine bakarken:

- Gözlerim kan çanağına dönmüş. Ne vardı lan Emin, bu kadar içecek, diye kendi kendine söylendi.

Daha sonra üstünü başını düzeltip hemen çıktı.

Dışarıda, etrafına şöyle bir baktı. Nerede olduğunu anlamak istiyordu. Biraz yürüyünce minibüslerin üzerindeki levhalardan Gültepe'de olduğunu anladı. Buraya nasıl geldiğine kendi de şaşırarak evine gitti.

Ondan sonraki günler, Emin birkaç gün daha bu şekilde sarhoş olarak Hamideddin Efendi ile ağabeyinin kapısına dayandı. Onlar hiçbir şey demeden yine aynı şekilde davranınca sarhoşluğundan utandı. Kendi kendine karar verdi ve içkiyi bıraktı.

Bu defa ayık olarak kapılarına gelip önceki hâlleri için özür dile-
di. Ama ne Ahmed, ne de Hamideddin Efendi onu rencide edecek bir
söz söylediler. Emin, bu iki kardeşe tam anlamıyla hayran kalmıştı.
'Bu zamanda böyle iki iyi insan. Hele esmer olanı. Onda başka bir hâl
var. Ben artık bu kapıdan ayrılmam.' diye söyleniyor. Akşam ya da
gece, ne zaman fırsat bulursa onlara geliyordu. 'Onlar sayesinde ha-
yatımı zehire çeviren içkiden kurtuldum. Ben ne şanslı biriyim ki Al-
lah karşıma onları çıkardı.' diye şükrediyordu. Emin geceler, gündüz-
ler boyunca Allah'a ne kadar şükretse azdı. Gece hayatının, içkinin
kıskacında kıvranırken Hamideddin Efendi'nin elinden nasiplenmiş
ve mânevî huzura kavuşmuştu.

Mübarek Bir Rüya

Hulûsi Efendi o günlerde Sivas'a gitmeye niyetliydi. Epeydir git-
memiş, hem kızlarını, torunlarını görmek, hem de Sivas'taki ihvan-
larıyla görüşmek istiyordu. Bu arada mürşidi İhracızade Hazretleri-
nin kabrini de ziyaret edecekti. Sivas'a her gittiğinde bu ziyareti mut-
laka yapardı.

Gürünlü Hacı Önder'le bir gün önceden, ertesi sabah yola çıkmak
için anlaştılar. O gece kar yağışı başladı. Hacı Valide, onu yolcu eder-
ken:

- Kar da başladı, Efendi. Allah'a emanet, ya giderek çoğalırsa... di-
yerek tedirginliğini belirtmişti. Hulûsi Efendi:

- Merak etme, Hacı Hanım. Haydi, siz de Allah'a emanet olun, di-
yerek yola çıktı.

Hacı Önder'in arabası karlar üstünde yol alırken kar yağışı hızlan-
dı ve bir süre sonra tipiye döndü. Görüş mesafesi iyice azaldı. Araba-
ların bazıları sağa çekip fırtınanın geçmesini beklemeye başladılar.

Hulûsi Efendi, Hacı Önder'e:

- Geçebilir misin, diye sordu.
- Himmetinizle geçeriz, Efendim.

Bu cevap üzerine Hulûsi Efendi, Hacı Önder'in elini tuttu, sıktı ve bıraktı. Hacı Önder, şiddetli yağan kardan hiç etkilenmiyor gibi arabayı sürmeye devam ediyordu. Yağdonduran mevkine geldiklerinde yolda kalan arabaların sayısında artma görülüyordu. Onlar ise hiç yolda kalmadan salimen Sivas'a ulaştılar. Doğruca Fatıma Hanım'ın evine vardılar. Zaten Fatıma Hanım ile ablası altı üstlü oturuyorlardı. Böyle bir havada babalarını karşılarında görünce hem şaşırdılar, hem de sevindiler.

Efendi Hazretleri'nin geldiğini haber alanlar, o akşam Fatıma Hanımlar'da toplandılar. Güzel bir sohbet oldu. Hacı Önder, üzerinde hâlâ Hulûsi Efendi ile yolculuk etmenin heyecanını taşıyordu. Bu heyecanla yattığında güzel bir rüya gördü. Rüyasında birileri karşıda duran mescidi göstererek 'Resulullah (s.a.s.) Efendimiz şu mescittedir.' dediler. Hacı Önder heyecanla mescide girdiğinden mescit karanlıktı ve hiç kimse de yoktu. Üzülererek dışarı çıkarken bir zat çıkıp Peygamber Efendimiz'in karşı camide olduğunu söyledi. Bu defa camiye giden Hacı Önder, camide Hacı Hulûsi Efendi Hazretleri ile ay gibi parlak yüzlü bir zâtı birlikte otururken gördü. Ortalarında bir sancak vardı. Sancağın bir ucu Efendi Hazretleri'nde, diğer ucu mübarek zatta idi. Ortalığa hâkim olan ahval, bu âleme ait olmadığı hissi veriyordu. Her taraf nur-ı ilâhî ile dolmuştu. Gördüğü bu manzara karşısında düşüp bayıldı.

Sabah uyandığında, gördüğü rüyanın etkisiyle kalbi hâlâ çarpıyordu. Ter içinde kalmıştı.

Ertesi gün birlikte Ulu Cami'ye, İsmail Hakkı Hazretlerinin kabri ni ziyarete gittiler. Camide bir ara Efendi Hazretleri dönüp Hacı Önder'e:

- Allah mübarek etsin. Rüyada Resulullah Efendimiz'i gördün, dedi.

Hacı Önder'in o andaki duygularını anlatmaya yetecek kelime yoktu. Gözlerinde biriken yaşlar dışında..

İrfan Hazinesinin Anahtarları

Hamideddin Efendi, Darende Lisesini bitirdikten sonra önce bir süre Arapça dersleri almış, daha sonra sırasıyla askerlik yapmış ve İstanbul'da Kur'an dersleri alarak kendini iyice yetiştirmişti. Hulûsi Efendi de zaman zaman yerine mânevî mirasçısı olarak Hamideddin Efendi'yi yetiştirdiğini belirtiyordu. Daha geçenlerde ziyaretine gelen emekli Malatya Müftüsü Molla Nurettin Efendi'ye kütüphanesini gezirirken, Nurettin Efendi bir eşi daha olmayan eserlere hayran kaldı ve:

- Bu kadar hizmetleri yürütecek ve sizden sonra bu kadar talebe ve kitapları koruyacak birini yetiştiriyor musunuz? Diye sordu.

Efendi Hazretleri:

- Çocukların yetişmeleri için gayret ediyorum. Onlara irfan hazinelerinin anahtarlarını bırakıyorum. İnşallah benden sonra bu hizmetleri Hamidim yürütecek, dedi.

Efendi Hazretleri, bu hizmetleri Hamid'im yürütecek derken onun hem manevî mirasçısı olduğunu, hem de nesillerdir kendi ailesinde olan Şeyh Hamid-i Veli Camii İmam Hatipliği göreviyle Darende'deki tüm hizmetleri de devam ettireceğini anlatmak istiyordu.

Hamideddin Efendi'nin Şeyh Hamid-i Veli İmam Hatipliği vazifesini devralabilmek için İmam Hatip Lisesi mezunu da olması gerekiyordu. İstanbul'da Kur'an derslerini alıp dönünce Hulûsi Efendi çok

sevindi ve:

- Oğlum, diplomanı hemen al, vazifeye başla, dedi.

Hamideddin Efendi, o günden sonra çalışmaya başladı. Malatya İmam Hatip Lisesi'nin (1,2,3) fark derslerini vermesi gerekiyordu. Zorlu bir çalışma döneminden sonra sınavlara girdi, iki ders haricinde hepsinden geçti. Eve döndüğünde babası henüz gelmemişti. Bir süre sonra geldiğinde Efendi Hazretleri heyecanla:

- Derslerin hepsini verdin mi, diye sordu.

Hamideddin Efendi başını yerden kaldırmadan:

- Efendim, iki dersten geçemedim, dedi Hulûsi Efendi onun sessiz ve üzgün hâlini görünce elini Hamid'in omzuna koydu ve şefkatli bir sesle:

- Üzülme, oğul. Allah kerimdir. Bu sene diplomayı alacaksın, dedi.

Bir süre sonra gerçekten de iki dersten kalanlar için yeni bir sınav hakkı tanındı. Hamideddin Efendi çok sevindi. Babasının dediği gerçek olacaktı inşaallah. Hemen kalan iki ders için hazırlanmaya başladı. Sınav gününe kadar evde çalıştı. Hacı Valide, o çalışırken arada bir gidiyor, meyve, çay götürüp hatırını soruyordu. Odadan çıkarken 'Allah zihin açıklığı versin,' diye dua ediyordu.

Hamideddin Efendi o yıl kalan iki dersi de verip İmam Hatip Lisesi diplomasını aldı. Onun gibi iki dersten kalıp da sene kaybetme durumunda olan pek çok öğrenci de diplomalarını aldı.

Hamideddin Efendi, diplomasıyla geldiğinde babası çok sevindi. Bir süre sonra da ilk vazife yeri olan Sivas İl Merkezindeki Selim Ağa Camii İmam Hatibi olarak göreve başladı. Görev yerinin Sivas'ta olmasına ablaları Hatice ve Fatıma Hanımlar çok sevindiler. Hamided-

din Efendi orada görev yaptığı sürece ablası Hatice Hanımlar'da kaldı.

O yaz, Aişe çok hasta oldu. İstanbul'a gelin gittikten bir süre sonra ortaya çıkan astım – alerji hastalığı iyice artmıştı. Osman Hulûsi'den sonra bir bebek daha bekliyordu ve doktorların dediğine göre bu hamilelik hastalığının artmasına sebep olmuştu. Ağustos ayında astım nöbetleri artınca hastaneye yatırmak zorunda kaldılar. Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde hem serum veriliyor, hem de sık sık oksijen tüpüne bağlanıyordu. Naime Hanım evde Osman Hulûsi'ye bakarken, ablası Münife ile tanıdıkları da Aişe'yi hastanede yalnız bırakmıyorlardı. Aişe de aynı babası gibi, o hasta hâlinde bile her gelenle ilgilenip hatırını soruyor, yanında refakatçi kalanlara yük olmak için elinden geleni yapıyordu.

Hacı Valide ile Efendi Hazretleri kızlarının bu hastalığına çok üzülüyor ve her gün arayarak hatırını soruyorlardı. Aişe, üç hafta kadar hastahanede yattıktan sonra taburcu oldu.

Hulûsi Efendi, ilerleyen yaşına rağmen yine de hiç boş durmuyor, hizmetlerine devam ediyordu. Her yıl Darende'ye gelenler, mutlaka yeni bir hizmet, yeni bir eserle karşılaşıyorlardı. Ya Şeyh, Hamid-i Veli Camii'nin etrafında ilave çevre düzenlemeleri, yeni okullar, çeşmeler, çevre köylerde yeni cami inşaatı ya da olanların restorasyonu, kütüphanelerin açılması, İmam Hatip Okulunun yanı sıra Meslek Lisesinin açılması vs. saymakla bitirilemeyecek bu kadar çok ve kapsamlı hizmet ancak Hulûsi Efendi gibi bir gönüllerin harcıydı. Hiçbir şey onu yıldırmıyordu. Allah rızası için yola çıktığından ne yazın sıcağı, ne kışın soğuğu, ne yokluk ne de insanlardan gördüğü menfi hareketler. Sonuçta ortaya çıkan eser ve o eserden insanların sağlayacağı yararlar onu ilgilendiriyordu. Bunun dışında insanların manevî yönden de imarına önem veriyordu. Nerede hasta, kimsesiz, çaresiz var; Hulûsi Efendi onun için müracaat kapısı oluyordu.

Tüm bu hizmetleri yaparken ya da insanlarla ilgilenip evinde ağır-larken hep aynı tevazu, şefkat ve hoşgörüyle yaklaşıyor, sohbetlerin-de her şeyin aşırısından kaçınmalarını söylüyor, hâl ve hareketleriyle de bunu gösteriyordu.

Bolu Kaplıcalarında bir gün camiye giderler. Ezan okunmasına bi-raz vakit olduğu için hoca kürsüde vaaz etmektedir. Vaiz, anlattığı konunun insanları etkilemesi için hiddetle bağırıyor, elini kürsüye vurup kâh oturup kâh kalkıyordu. O anda eline biri geçse, sanki dö-vecek gibi oluyordu.

Hulûsi Efendi, birlikte geldiği kişi ile bu durumdan oldukça rahat-sız olmuştı. Namazdan sonra camiden çıkarken yanındakine:

- Evladım! Deli dolu yağın yağmur, ekine fayda vermediği gibi tarlayı da harap eder. Sağnak yağın yağmur ise toprağın içine işler. Ekine faydalı olur. Vaiz Efendi çabuk yağıp geçen yağmur gibiydi, de-di.

Hulûsi Efendi'yi ziyarete gelenler arasında milletvekilleri, bakan-lar, çeşitli devlet erkânı ve üniversite camiasından öğretim üyeleri de vardı. 1985 yılına gelindiğinde, İlahiyat Fakültesi olacak binanın in-şaatı tamamlanmıştı. Değişik bir tarzda yapılan binanın dış cephesi, görenlerde hayranlık uyandırıyor. Nitekim o yaz Darende'ye ziya-ret için gelen bir profesörü Efendi Hazretleri evinde ağırladı ve sonra kütüphanesini gezdirdi. Profesör, oradaki eserleri incelerken hayran-lığını gizleyemedi. Daha sonra Şeyh Hamid-i Veli Camii ve etrafını, Kudret Havuzu'nu ve en son da yapılan binaları gezdiler. Profesör, İlahiyat Fakültesi binasını görünce Hulûsi Efendi'ye döndü ve:

- Hocam, ben dünyanın birçok memleketini gezdim ve üniversite-lerini gördüm. Sizin bu fakülte binasının yapımında esas aldığınız sı-vasız tuğla örgünün bir örneğine Harvard Üniversitesinde rastladım. Mimari estetik açıdan bu eserin bir benzerine Türkiye'de rastlamak

mümkün değildir. Sizleri tebrik ederim, dedi.

Hulûsi Efendi tevazu ile gülümseyerek:

- Estağfurullah, Hocam, diye karşılık verdi.

O günlerde Hulûsi Efendi'nin bir ziyaretçisi de dönemin Milli Eğitim Bakanı Metin Emiroğlu'ydu. Metin Emiroğlu, Malatyalı olduğu için çocukluğunda evde Hulûsi Efendi'nin adından hep saygıyla bahsedildiğini duyar ve doğal olarak o da çok saygı duyardı. Turgut Özal, Efendi Hazretleri'ni ziyarete gelirken yanında Metin Emiroğlu da vardı. Hükümet kurulduktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı olan Emiroğlu AGİK toplantılarına da katılmaktaydı. O yıl Avrupa Güvenlik ve İşbirliği (AGİK) toplantısı Bulgaristan'da yapılacaktı. Emiroğlu, Bulgaristan'a gitmeden önce bir fırsatını bulup Daren-de'ye geldi. Niyeti, Hulûsi Efendi'yi ziyaret edip hayır duasını almaktı.

Devlethanede Emiroğlu ve yanındaki arkadaşları güzelce yemeklerini yiyip çaylarını içtiler. Bir süre daha oturup izin istediklerinde Hulûsi Efendi kalktı ve kütüphanesinden aldığı çok zarif şişeli bir esansı Emiroğlu'na hediye etti. Daha sonra onlarla dış kapıya kadar yürürken Emiroğlu'nun sırtını sıvazlayarak:

- Allah muvaffak etsin, diye dua etti.

Bakan, bu ziyaretle içinde bir güven hissetti. O yıllarda Bulgaristan'daki Türkler'e karşı bir soykırım ve asimilasyon hareketi başlatılmıştı. Türkler göç edilmeye zorlanıyor, isimleri değiştirilip yerleri, yurtları elinden alınarak zorlanıyor, karşı çıkanlar öldürülüyor ya da hapse atılıyordu. Toplantıda bu konu ele alınacaktı.

AGİK Başkanı ters ve uzlaşmaya pek yanaşmayan birisiydi. Bunu fark eden Emiroğlu, ortamı yumuşatmak ve daha yakın bir diyalog kurmak için çareler arıyordu. Zaman çok önemli idi. Bu ara-

da elini cebine attı, cebini karıştırırken Darende'de Hulûsi Efendi'nin hediye ettiği esans eline geldi. AGİK Başkanına vermeye karar verdi. Bu esansı verirsem ortam yumuşar ve ben de konuyu rahatlıkla anlatabilirim dedi. Cebinden esansı çıkarıp AGİK Başkanına uzattı.

Başkan, hediyeği dikkatle inceleyip kapağını açtı. Ortalığa mis gibi bir koku yayıldı. Emiroğlu, bu kokuyla sanki yeniden devlethanede gibi hissetti kendini. AGİK Başkanı da kokuyu çok beğendi. Akabinde görüşmeleri tamamladıklarında artık Bulgaristan Türklerine özgürlük hakkı verilmişti.

Yine o yıllarda, eski milletvekillerinden Kamil Sürenkök ziyarete geldi. Devlethanede de her zaman olduğu gibi misafir vardı. Kamil Bey gelince Hulûsi Efendi kalktı ve 'Hoş geldin.' derken orada bulunan bir ihvana içeriden sandalye getirmesini söyledi. Kamil Bey, getirilen sandalyeye oturdu. Karşılıklı hâl hatır sorulduktan sonra:

- Efendim, sizlerle iftihar ediyoruz. Memleketimizin medar-ı iftiharısınız. Sonra siz nereye gitseniz, şu hizmet var desenez, herkes çıkarıp nesi varsa veriyor. Bu para nereye harcanacak diye düşünmüyorlar. Çünkü siz milletin güvenini kazanmışsınız. Bir hizmet için ben gitsem de hemşerilerime desem ki, şu hizmet için beş milyon lira lazım, acaba bu parayı nerede yiyecek diye bana güvenip de vermezler. Fakat siz herkesin itimadını kazanmışsınız. Biliyorlar ki yerli yerince sarf ediliyor, kuruşları israf olmuyor, dedi.

Efendi Hazretleri:

- Kâmil Bey, insan karşı tarafı zanna düşürecek bir harekette bulunmamalıdır.

Göz Aydınlığı

- Selâmün Aleyküm, Hanım

- Aleyküm Selâm, Efendi. Hoş geldin. İstanbul'dan Mesut aradı, Aişe kurtulmuş. Oğulları olmuş. Mesut 'Efendi Hazretleri'ne çocuğun ismini danışacaktım.' dedi.

- Gözün aydın, Hanım. Aişemiz iyiymiş?

- İyiymiş, Efendi. Sizin de gözünüz aydın.

Duyduğu haberle çok sevinen Hulûsi Efendi:

- İstanbul'u bir arayıp hatırlarını sorayım, diyerek telefonun başına gitti. O numarayı ararken Hacı Valide de yanındaki divana oturdu.

- Selâmün Aleyküm, Oğul.

- Ve Aleyküm Selâm, Efendim. Hürmetler ederim.

- Gözünüz aydın. Nasılsınız? Bebekle Aişemiz iyi mi?

- Ellerinizden öperler, Efendim. Çok şükür, iyiler.

- Hulûsimiz, valideniz nasıl?

- Hepsi iyiler, ellerinizden öperler, Efendim... Efendim, rahatsız etmezsem, bebeğin ismini ne koyalım diye soracaktım?

- Estağfurullah, oğul. Osman Hulûsi oldu, buna da babanız Cahit Efendi'nin adını koyun. Muhammed Cahit olsun. Allah adıyla bağışlasın, inşaallah..

- Allah razı olsun, Efendim.

- Haydi, validenize de, Aişe'ye de selâm söyle. Buradan validen de

selâm yolluyor. Gözlerinizden öperiz.

- Hürmetle ellerinizden öperim, Efendim.

Ailede son torun olan Muhammed Cahit, çok güzel bir bebektir. Aişe, yirmi dört yaşında ikinci kez anne olmuştu. Osman Hulûsi henüz iki – iki buçuk yaşlarındaydı. Ama eve bir bebek geldiği için çok seviyordu. Naime Hanım, karşı dairesinde oturan gelini Aişe'nin yanında artık daha çok kalıyor, onu rahat ettirmek için gayret ediyordu. Aişe de, aynı şekilde mukabele ediyor ve gücü yettiğinde kendi işini yapmaya çalışıyordu. Bu arada tanıdıklardan bir Emine Teyze vardı. Hulûsi Efendi'ye gönülden bağlı bir hanımdı. Aişe İstanbul'a gelin geldiğinde çok sevinmiş, fırsat buldukça onlara gidip işlerine yardım etmeye başlamıştı. Kendi evi çok uzaktı, ama bu uzaklık onun hiç gözüne görünmüyordu. O, Aişe'nin evine gittikçe sanki devlethaneye gitmiş gibi seviniyor, Aişe'yi gördükçe Hulûsi Efendi'yi ve Hacı Valide'yi görmüş gibi mutlu oluyordu. Aişe de Emine Teyze iş yaparken boş durmuyor, birlikte her işi kavuşturuyorlardı. Aişe:

- Emine Teyze, yazık canına. Bu kadar sık gelmene gerek yok, dedikçe o:

- Aişe Bacım, ben gelmezsem asıl o zaman yazık olur bana. Bu kapıdan ayrı kalmış gibi hisseder, üzülrüm sonra diye karşı çıkıyordu.

Hizmetler İçin Vakıf

Bugüne kadar tüm hayatı hizmetle geçmiş olan Hulûsi Efendi, bu hizmetleri daha kapsamlı ve bir sistem dâhilinde yürütebilmek için 1986 yılında kendi adıyla **ES-SEYYİD OSMAN HULUSİ EFENDİ VAKFI**'nı kurdu. Artık hizmetler vakıf adı altında yürütülecek ve bu sayede daha çok insanın hizmetlere iştiraki sağlanacaktı.

Vakıf geleneği, Türk ve İslâm kültüründe çok eskiye dayanır. Kay-

nağı Kur'an ve Hadis-i Şerifler'dir. Al-i İmran Suresi, 92. âyetinde Allahü Zülcelâl 'Siz sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe (sadaka vermedikçe) asla iyiliğe ermiş olmazsınız.' diye buyurmuştur. Ayrıca Peygamber Efendimiz de bir hadis-i şerifinde 'İnsan öldüğünde üç şey için amel defteri kapanmaz. Devamlı sadaka, faydalı ilim ve ana babasını hayırla anan evlad.' Bunlara sahip bir insanın amel defteri asla kapanmaz. Hep sevap yazılır.

Peygamber Efendimiz, Medine'de gelir getiren yedi mülkünü ve Fedek Hurmalığı'nı vakfetmişti. Osmanlı zamanında da kurulan çok çeşitli vakıflarda, sadece insanların değil kuşların, başıboş sokak hayvanlarının bakımı, tedavisi ve doyurulması da sağlanıyordu. Hulûsi Efendi de, yazılsa sayfalar dolusu eser ortaya çıkardıktan sonra, kurduğu bu vakıfla hizmetlerin katlanarak artacağı müjdesini veriyordu.

O, bu zamana kadar hem bilfiil çalışarak okullar, (ilkokul, meslek liseleri, imam hatip, yurtlar, İlahiyat Fakültesi binası) camiler, çeşmeler, hastaneye jeneratör ve ambulans temini, Şeyh Hamid-i Veli Camii onarımı, Kudret Hamamı'nın yolunun açılması, içinin temizlenip havuzun kullanılabilir hâle gelmesi ve köprü yapılması, Taceddin-i Veli Külliyesi'nin inşası, kütüphaneler ve belki de sayamadığımız pek çok hizmet yanında, gönülleri imar gibi mânevî hizmetlerde de bulunmuş ve insanların gerçek huzuru bulmalarına vesile olmuştu.

Öteden beri bir arzusu daha vardı ki o da Darende'ye bir hastahane yapılmasıydı. Mevcut olan Devlet Hastahanesi küçüktü ve ihtiyaca cevap vermiyordu. Acil bir ameliyat ya da sorunlu doğum vakalarında hastalar Malatya'ya götürülüyordu. Artık hasta Malatya'ya yetişir ya da yetişemez. Bazen de yolda doğum oluyordu. İnsanların böyle sıkıntı çekmelerine gönlü razı olmuyordu. Bir defasında Devlet Hastahanesi'nde elektrik kesintisinden dolayı hastaya gereken müdahale yapılamamış ve hasta ölmüştü. Hulûsi Efendi bunu görünce

varını yoğuna katıp çalışarak, yardım toplayarak bir jeneratör alıp hastahaneye bağışlamıştı. Hatta bunu birçok gazete haber bile yapmıştı.

Ufku her zaman geniş olan Hulûsi Efendi, Darende'ye bir ihtisas hastahanesinin yapılmasını gönülden arzuluyordu. Ama hastahane az parayla olacak şey değildi. Hulûsi Efendi kaynağı yine kendi özünde buldu.

Çocukluğundan itibaren kâh coşkuyla, kâh hüznle, kâh firkatın verdiği acıyla, kâh Yaradan'a layık olamama kaygısıyla, kâh mürşidinin kapısına bende olmanın sevinciyle ama illa ki gönlündeki muhabbetle yazdığı şiirler bir dîvân hâlinde toplanacak ve o dîvânın satılmasından elde edilen gelir hastahanenin yapımında kullanılacaktı.

Efendi Hazretleri, sinesinde taşıdığı tüm bu duyguları bir defasında eliyle göğsünü göstererek şöyle anlattı:

- Şuramızda öyle bir ateş var ki, bizi buzla yıkasalar yine söndüremezler.

Hulûsi Efendi, kendisi vefat edince, yıkama sırasında göğsüne buzlu su dökülmesini vasiyet etti. İşte sinesindeki bu ateşin dizelere dökülmesiydi Dîvân-ı Hulûsi Darende'î.

1979 yılında o güne kadar yazdığı şiirlerin hepsi, yine onun gözetiminde Ya Şeyh tarafından Arap harfleriyle yazılmıştı. Şiirlerini tekrar gözden geçiren Hulûsi Efendi'de belirgin bir heyecan vardı. Her bir şiirin yazılış sebebi vardı ve her birinin anlattığı duygu ile yazdığı anı yeniden yaşıyor gibiydi. Ya Şeyh de çocukluğundan beri hep yanında, onu anlayan bir arkadaşıydı, hatta kâtibiydi. Hulûsi Efendi'nin şiirlerini okurken ya da ilâhî şeklinde dinlerken çok etkilenir, 'Mübarek, bizim içimizden geçenleri yazmış sanki.' diye düşünürdü. Onun yanında Arap harfleriyle yazarken Hulûsi Efendi'yle aynı duyguları paylaşıyor gibiydi.

Nihayet hazırlıklar tamamlanınca Dîvân'ın ilk baskısı yapıldı. Doğrusu mükemmel olmuştu. Eline aldığı taze kâğıt kokusunun yanında ondaki muhabbet de insanın içine doluyordu.

Dîvân-ı Hulûsi'yi inceleyen akademisyenler, onun Dîvân şiiri türünde eşine rastlanmaz bir eser olduğunu söylüyorlardı. Konusunda uzman olanlar, bazı şiirlerin âyet açıklaması olduğunu anlayınca daha bir hayran oluyorlardı.

İhvanları, bu gül kokulu eseri alıp evlerine götürürken Efendi Hazretleri'nden bir armağan olarak düşünüyorlardı. Her şiirde sanki başka bir duygu seli vardı ve o sel, dîvânı okudukça muhabbet damlaları şeklinde gönüllerine doluyordu.

Yıllarca her söylendiğinde, dinleyenin gönlündeki acıları yok edip gerçek aşkın güzelliğini yaşatan şiirler, şimdi de Dîvân-ı Hulûsi-i Darendevî şeklinde nakde dönüp hastahane hâlinde insanlara hizmet edecekti. Bu ne zengin ve verimli bir manevîyattı... Her hâliyle hayır, her hâliyle hakikate doğru yol alan ve aldırان bir manevîyat. Kıyısından, köşesinden bu mânevîyata âşinalığı olanlar için bir saadet olmalıydı.

Efendi Hazretleri, Dîvân-ı Hulûsi'nin satılması için de bizzat gayret ediyordu. Toplu satışların gerçekleştirilmesi için Ankara, İstanbul, Konya gibi büyük şehirlere gidiyor, rahatsız da olsa, düzenlenen sahalara katılıyordu. Havalar ısınmaya başlayınca Bolu Yünlü Yaylasında bir sahra düzenlendi. Hacı Valide ile her zaman kaldıkları otele bir gün önceden gittiler. Türkiye'nin her yerinden katılım çok fazla oldu.

Neşe içinde hazırlanan yemekler yendi, cemaat hâlinde namaz kılındı ve büyük üç çeşmeli kömür semaverinin muhabbetli çaylarıyla sohbet başladı. Bolu'nun insana ferahlık veren havasında, üstelik Efendi Hazretleri'nin de bulunduğu bu sohbetin tadına doyum oluyordu. İnsanlar huşû içinde okunan ilâhîleri dinlediler, gönüllerine açıldılar.

Sohbetin sonunda herkes arınmış, yeniden doğmuş gibiydi.

Yayladan ayrılmadan önce Hulûsi Efendi abdestini tazelemek üzere kalktı. Çeşmenin yanına vardığında yanındaki ağacın altına oturdu. O sırada birlikte gelen biri çeşmenin soğuk suyundan bir bardak alarak Efendi Hazretleri'ne ikram etti.

Efendi Hazretleri suyu içerken çocuğu ile bir adam geldi ve:

- Efendim, çocuğuma dua edin. Bazen hastalanıyor, dedi.

Efendi Hazretleri gülümseyerek çocuğun başını okşadı ve:

- Allah (c.c.) hayırlı şifalar versin. Evladım, çocuğuna nazar olmuştur. Çünkü nazar haktır.

Adam teşekkür ederek çocuğuyla uzaklaştı. Efendi Hazretleri sonra yanındakilere:

- Oğul, nazar haktır. Yakup (a.s.) çocuklarını Mısır'a gönderdiğinde tembih ettiği halde Bünyamin'i Mısır'da bıraktılar. Oğul, Âyet-i Kerime'de şöyle diyor: 'Şehre başka başka kapılardan giriniz.' Tembih ettiği hâlde Bünyamin'i orada bırakıp geldiler, dedi ve şu beyiti okudu:

*Beytü'l-Hazen-i gamda o Ya'kûb-ı belâ-keş
Yûsuf gama vâkîf ne için bir haber etmez*

Yanındaki kişi onu dinlerken sesine hâkim olan hüznü fark edip üzüldü. Biraz ferahlaması için bir bardak daha su ikram etti. Hulûsi Efendi daha sonra oteline döndüğünde birden titremeye başladı. Kaygılanan Hacı Valide:

- Ne oldu Efendi? Rahatsız mısın, diye sordu.

- Biraz üşüme geldi. Şuraya uzanayım da üzerimi ört, hanım.

Efendi Hazretleri uzanınca, Hacı Valide battaniye ile üzerini örttü.

Gözlerini kapayan Hulûsi Efendi, yarı uyur yarı uyanık hâlde bir süre istirahat etti. Hacı Valide, o kendine gelene kadar başında bekledi. Ara sıra ateşi çıkmış mı diye elini alınına koyuyordu. Bir süre dinlendikten sonra gözlerini açan Efendi Hazretleri, başında merakla bekleyen Hacı Valide'ye gülümseyerek:

- Merak etme, Hacı Hanım. Geçti, bir şeyim yok, dedi.

Nefse Karşı Pehlivan Olmak

Mübarek Ramazan bitmiş, bayram gelmişti. Devlethane her zamanki gibi Efendi Hazretleri'nin çocukları, torunları ve uzaktan yakından gelen ziyaretçilerle doluydu. Aşağıda, mutfakta devamlı yemekler hazırlanıyor, gelenler ikramsız gönderilmiyordu. Hulûsi Efendi de, ailesi de çok yorulmuştu. Akşam Efendi, Hacı Valide'ye:

- Nasılsın, çok yoruldun mu, Hanım, diyerek hatırını soruyor. Hacı Valide de:

- Yok, Efendi. Devlethane alışık böyle misafire, diye cevap veriyordu. Bunun üzerine Hulûsi Efendi gülümseyerek:

- Gönen'e gidince dinleniriz, inşaallah, diyordu.

Bayramdan sonraki Cuma günü, Hulûsi Efendi namazdan önce çarşıya gitti. Giderken her zamanki gibi Hacı Valide'ye:

- Çarşıya gidiyoruz, Hacı Hanım. Bir isteğin var mı, diye sordu. Hacı Valide onu yolcu ederken:

- Canının sağlığı, Efendi. Yalnız biberle patlıcan bitmiş. Biraz alabilirsen...

- Tamam, hanım. Haydi Allah'a ısmarladık.

Çarşıda işlerini hallettikten sonra ‘Hacı Hanım, biberle patlıcan ısmarladıydı.’ diyerek birer çuval biber ve patlıcan alıp birlikte gittiği yeğenin arabasına koydu. Eve geldiklerinde her zamanki neşeli hâliyle:

- Hacı Hanım, ısmarladıklarından birer çuval aldım. Aşağı mutfakta, dedi.

Hacı Valide şaşırarak:

- Birer çuval mı? Efendi, o kadar almana gerek yoktu. Ben biraz alın demiştim. Neyse, siz de yoruldunuz.

- Olsun, Hacı Hanım. Bugün Cuma. Hem de bayram ertesi, çok gelen olur. Bol bol yemek yapın, dedi.

Sonra da geçip içerideki divana oturdu. O sırada İstanbul’dan birkaç aile gelmiş, erkeklerle hanımlar Cuma vaktine kadar rahatsız etmemek için caminin etrafını gezmek üzere gitmişlerdi. Yalnız on üç-on dört yaşlarındaki iki genç gitmemiş, eve girmişti.

Efendi Hazretleri geldiğinde onlar içeride torunları ve diğer çocuklarla oturuyorlardı. Efendi Hazretleri onların hatırını, okuyup okumadıklarını sordu. Onlar da okuduklarını söyleyince Efendi çok memnun oldu. Bir süre oturduktan sonra kalkmak üzere yeltendi, ama çok yorulmuştu. Onun yorgun hâlini gören gençlerden biri öne doğru atılarak:

- Efendim, kalkmanıza yardım edeyim, dedi.

Efendi Hazretleri gülümseyerek baktı ve:

- Sağ ol, evladım, diyerek kalktı.

Gençlerin daha büyük olan kardeşi gülerek:

- Ne yaptın? Efendi’ye sen nasıl yardım edecektin? Zamanında iki

pehlivan iki koluna yapışmış da yine yerinden kımıldatamamış Efendi'yi, dedi.

- Ne yapayım ağabey? Efendi çok yorgun görünüyordu. Şu pehlivanlar Efendi'yi nasıl kımıldatamamış, bir anlatsana.

- Ben de babamdan duymuştum. Efendi Hazretleri güreşe çok meraklıymış. Çocukluğunda hiçbir arkadaşı yenemezmiş onu. Ama gençliğinde hiç güreş tutmamış. Darende'ye İmam Hatip açıldı ya. İşte o zaman Efendi Hazretleri bir de güreş takımı kurun diyerek gençleri bu sporu yapmaya teşvik etmiş. Hatta Efendi'nin 'Oğul, Allah kuvvetinizi artırsın.' diye dua ettiği bizim köylü biri, Türkiye şampiyonu olmuş.

Efendi Hazretleri güreşe meraklı ya, burada da Elbistan'da yapılan müsabakalarına hep şeref konuğu olarak davet ediliyormuş. Bir defasında Elbistan'daki yarışmada Efendi'ye geldiği için kupa ve maddalya bile vermişler. Babam kütüphanesini gezerken görmüş onları. Efendi Hazretleri görüp de 'Efendim, siz pehlivan mısınız?' diye soranlara gülerek 'Biz de nefsimizin pehlivanıyız.' diye cevap veriyormuş.

Neyse işte, Efendi Hazretleri yine katıldığı bir güreş müsabakasında, pehlivanlar onun elini öpüp hayır duasını almak için yanına gelmişler. Efendi Hazretleri, 'Oğul, ikiniz iki elimden tutun da beni kaldırın.' demiş. Onlar ne kadar uğraştıysa da Efendi Hazretlerini yerinden oynatamamışlar.

- Sahi mi ağabey? Peki nasıl oluyor böyle?

- Ben de duyunca senin kadar şaşırdım, ama babam 'Efendi Hazretleri, Peygamber Efendimiz'in soyundan geldiği için soyuna has bir yapısı var. Üstüne bir de Efendi'nin iman kuvvetini eklersen, değil iki pehlivan, cihanın tüm pehlivanları gelse kımıldatamazlar Efendi'yi.' dedi.

İki kardeş bunları konuştuğuktan sonra, Efendi'nin torunlarından biri:

- Gelin, size bahçeyi gezdireyim, diyerek onları aşağıya götürdü.

....

Mesude, on üç yaşında güzel bir kız olmuştu. Kalbinin temizliği, yüzüne vurmuş gibiydi. Dedesine, babaannesine bir çocuktan beklenmeyecek bir saygıyla davranıyordu. Devlethanede her zaman çok iş olurdu ve o halası Aişe'nin evlenmesinden sonra sanki onun yerini almış gibiydi. Elinden geldiğince her işi yapmaya çalışıyordu. Bazen gelen misafirlerle bir büyük gibi ilgileniyor, annesine yardımdan hiç geri kalmıyordu.

Ertesi günü Gönen'e gitmek için yola çıktıklarında Hacı Valide, Mesude'yi de götürmek istedi. Babası da izin verince hep birlikte yola çıktılar. Önce Ankara'ya uğrayıp bir gün kaldılar. Sabah erkenden Ankara'dan başka gideceklerle yola çıktılar. Mesude, onlarla gittiği için çok seviniyordu. Annesi yola çıkmadan önce onu öpmüş ve 'Kızım, babaannene hizmet et. Bir isteğini ikiletme,' diye tembihlemişti. Mesude de 'Sen merak etme, anne,' diyerek elini öpmüştü annesinin.

Rüyan Mübarek Olsun

Bir sabah Kemal Efendi, Hamideddin Efendi'yle evden çıkarken:

- Hanım, akşam Balaban'da hatim var. Dedemle gideceğiz. Sen bizi bekleme, çocukları yatır, dedi.

Hulûsi Efendi ile Hacı Valide Ankara'daydılar. Hacı Valide giderken Mesude'yi de götürmüştü. Hamideddin Efendi de görevli olduğu Sivas'tan birkaç günlüğüne gelmişti.

Naime Hanım, onların ardından günlük işlerini yapmaya koyuldu. Oğlanlar da okula gittiğinden evde bir tek Naciye vardı.

Gündüz çok güzel olan hava akşama birden bozdu. Şiddetli yağmur ve rüzgârla fırtına çıktı ve çok geçmeden ışıklar söndü. Naime:

- İyi ki çocukları erken yatırmışım, diye düşünerek gaz lambasını yaktı. Bir yandan da eşi ile Hamideddin Efendi'yi düşünüyordu. 'Sağ salim bir gelselerdi...' diye arada bir dışarı bakıyordu.

Çok geçmeden geldiler. Hamideddin Efendi:

- Allah rahatlık versin, diyerek odasına çekilirken Kemal Efendi:
- Sen yatmadın mı daha, Hanım, diye sordu.
- Sizi merak ettim. Yağmur çok yağıyor.
- Sorma. Yolda rüzgârdan ağaçlar devrilecekti neredeyse.

O gece sabaha kadar elektrikler gelmedi. Naime Hanım, erkekler sabah namazından dönene kadar kahvaltıyı hazırladı. O arada okula gitmeleri için oğlanları da hazırladı. Onlar camiden dönünce Kemal Efendi işe gitmek üzere hazırlanmak için odasına geçti. Hamideddin Efendi de yukarı çıktı. Âdeti olduğu üzere sabah namazından sonra biraz Kur'an-ı Kerim okuyacaktı.

Bir süre sonra dördü kahvaltıda bir araya geldiler. Çocuklar okula gitmişti. Naime Hanım çayları koyarken Kemal Efendi:

- Bu gece rüyamda Peygamber Efendimiz'i gördüm, diye konuşmaya başladı.

Hamideddin Efendi:

- Hayırdır inşaallah, ağabey, derken Kemal Efendi:
- Rüyamda Peygamber Efendimiz beni çağırdı. Allah bilir ya, ya

öleceğim ya da hacca gideceğim.

Naime:

- Allah korusun, Efendi, dedi.

Kemal Efendi:

- Babam geldiğinde rüyamı anlatacağım. Eğer 'Hayırlı olsun.' derse demek ki hacca gideceğim. Yok, 'Mübarek olsun.' derse o zaman ecelim geldi demektir.

Kemal Efendi sözünün burasında hanımına dönüp:

- Sen başının çaresine bak, dedi.

Sofradan Kemal Efendi'nin dışında Hamideddin Efendi de Naime Hanım da çok üzgün kalktılar. O günden sonra Naime Hanım'ın sık sık eşinin 'Sen başının çaresine bak.' sözü aklına geliyor ve onu kaybedeceğini düşünerek üzülmüyordu. Sonra çok üzüldüğünün farkına varıp 'Babam gelince anlatsın bakalım. Belki de hacca gidecektir.' diye kendini teselli ediyordu.

Birkaç gün sonra Hulûsi Efendi ile hanımı döndüler. Naime Hanım, kayınvalidesinin elini öperken:

- Anne, iyi ki geldiniz. Yeriniz çok belli oluyordu, diye sarıldı.

Gerek Hulûsi Efendi, gerek Hacı Valide nereye gitseler, evlerine dönünce rahat ediyorlardı. Birkaç günlüğüne de gitmiş olsalar, onlara çok uzun bir süre geçmiş gibi oluyordu.

Kemal Efendi, akşam olunca babasının yalnız kaldığı bir vakit izin isteyerek yanına geldi. Bir süre karşılıklı oturup günlük işlerden bahsettikten sonra Kemal Efendi, rüyasında Peygamber Efendimiz'i gördüğünü ve Peygamber Efendimiz'in onu yanına çağırdığını anlattı. Onu dinlerken Hacı Hulûsi Efendi'nin birden rengi değişti. Bir sü-

re sükût hâlinde durdu ve:

- Mübarek olsun, oğul, dedi.

Kemal Efendi, 'Ben cevabımı aldım.' diye düşünerek kalktı ve babasından izin isteyerek çıktı. O günden sonra da bu mevzuyu açmadı.

Ağustos başında hacca gitmek için hazırlanıyorlardı. Bu arada Hulûsi Efendi, vakıf çalışmalarını işlerin geri kalmaması için yakından takip ediyordu.

Ağustos'un dördünde İstanbul'dan bindikleri uçakla hacca gittiler. Yanlarında birlikte gidenlerde bir sevinç ve heyecan, uğurlamaya gelenlerde ise hüznün vardı. Bazıları da, 'İyi ki Efendi hacca ya da umreye gidiyor da biz yolculama ve karşılama bahanesiyle görüyoruz onları.' diyordu.

Efendi Hazretleri hava alanına girdiği anda tüm salonu bir gül kokusu kaplıyordu. Etraftan onu tanımayanlar bile bu gül kokusunu duyuyor ve insanların aşırı sevgi ve ilgisinden 'Bu zat kim?' diye merak ediyorlardı.

En küçük torunu Muhammed Cahit de annesinin kucağında Efendi Dedesi'yle anneannesini uğurlamaya gelmişti. Hava alanında tam bir bayram havası vardı.

Uğurlandıklarından tam yirmi sekiz gün sonra tekrar İstanbul'a döndüler. Bu kez karşılayanlar arasında Kemal Efendi de vardı.

Kemal Efendi, hava alanında anne ile babasına 'Hoş geldin,' deyip hasretle ellerini öptükten sonra kendi arabasına bindirdi. İstanbul'da fazla kalmayıp tekrar Darend'e döndüler. Dönerken Ankara'ya da uğramayı ihmal etmediler. Ankara'dan geçeceklerini duyanlar, onları görmek için hazır bekliyorlardı. Hepsisi tek yürek beklerken uzaktan Kemal Efendi'nin arabasını gördüler. İnsanlarda belirgin bir

sevinç vardı. Onların bu hâlini gören yabancı biri, uzun bir ayrılıktan sonra ailelerine kavuşmak için beklediklerini sanırdı.

Yol boyunca Hulûsi Efendi, çocuklara, Darende’de yaramaz bir şey olup olmadığını sordu. Hacı Valide de çocukları çok özlemişti. Hepsinin Darende’de olacağını düşünerek seviniyordu.

Ankara’da kısa bir süre kalıp ihvanlarla görüştüktan sonra tekrar yola çıktılar.

Gerçekten de kızlar, damatlar, torunlar, yakın akrabalar, ihvanlar, ev doluydu. Sanki yeniden bir bayram yaşıyordu. Bir süre sonra Aişe de eşi, kayınvalidesi ve çocuklarıyla geldi. Mesut Bey’in işi olduğu için o, bir gün kalıp geri döndü. Kemal Efendi, Mesut Bey’e:

- Ben zaten İstanbul’a gideceğim. Naime Teyze’yle Gül Aişe’yi, çocukları getiririm. Sen işinden kalma, demişti.

Ahmet de o sene okulunu bitirmiş, diplomasını alarak Darende’ye dönmüştü.

Gelenler tekrar evlerine döndükten sonra geriye kızlardan Aişe kalmıştı sadece. İstanbul’un nemli havasından sonra Darende’nin havası çok iyi geliyor, astımı onu burada çok da rahatsız etmiyordu.

Hacı Valide de çok düşkün olduğu kızı yanında biraz kalacağı için çok mutluydu. Kayınvalidesi Naime Hanım’ı da çok seviyordu. ‘O yanında olduğu sürece benim gözüm arkada kalmaz,’ diye düşünüyordu.

Aişe orada kaldığı sürece onunla kayınvalidesini tanıdıklar birer gün davet ettiler. Ağabeyi Kemal Efendi onları Günpınar’a, şelaleye gezmeye götürdü. Günleri çok güzel geçti. Hulûsi Efendi her sabah ve akşam kızının hatırını soruyor, torunlarını seviyordu.

Bir gün Aişe:

- Ağabey, ne zaman gideceğiz, diye sorunca:

- Babamla bir konuşayım da, izin verirse pazartesi çıkarız, dedi.

Kemal Efendi, Cuma sabahı amcazedesi ve teyzesinin oğlu Tacet-tin Bey'le bir iş için çarşıya gittiler. Sonra Cuma namazını kılmak için Şeyh Hamid-i Veli Camii'ne döndüler. Hulûsi Efendi de gelmiş, namaz için hazırlanıyordu. Kemal Efendi yanına giderek:

- İzniniz olursa Efendim, bugün müezzinliği ben yapmak isterim, dedi.

Efendi Hazretleri 'Olur', deyince Kemal Efendi cemaatten kamera-sı olan birinden müezzinliğinin kameraya çekilmesini istedi. Sonra, güzel ve duygulu sesiyle iç ezanı okuyup kamet getirirken cemaat hu-şû içinde dinledi. Hulûsi Efendi'de belirgin bir suskunluk hâli vardı. Oğlunu dinlerken gözlerinde yaşlar birikiyordu.

O gün akşam, devlethanede bütün aile birlikte yemeğini yedi. Kemal Efendi, her zamanki hâlinden daha neşeli ve canlı, çocuklarını ve yeğenlerini seviyor, bazen içinden gelip 'Anacığım!' diyerek Hacı Vali-de'ye elini öpüp sarılıyordu.

Ertesi gün öğleden sonra Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin çileha-nesinin civarında Hulûsi Efendi, oğulları, yeğenleri ve Darendeli ih-vanlar oturup muhabbetle sohbet ettiler. Sohbetle öyle bir hava vardı ki vakit geçtiği hâlde kimsenin içinden kalkıp gitmek gelmiyordu.

Kemal Efendi, Pazar günü de Gökpınar'a gitmeyi teklif etti. Kız kardeşini gitmeden oraya götürmek istiyordu. Hep birlikte çok büyük bir dut ağacının olduğu Gökpınar'a gidildi. Ilık bir hava vardı. Kısa sürede yemekler hazırlandı. Kömürlü semaverler yakıldı. Eşi bulun-maz bir gönül sohbeti yapıldı.

O gün orada olanlar, ne yenen yemeklerin, ne de içilen çayların ta-dına doyabildiler. Hepsinden çok o sohbet ortamının tadına doyma-

dılar. Gül neslinden gelen insanlarla burası sanki bir gül sofrası olmuştı. Herkesin mânevî olarak beslenip muhabbeti tattığı ve onulmaz dertlerine çare bulduğu bir gül sofrası.

O gün akşam eve döndüklerinde, yorgunluk yerine bu duygularla doluydular. Sanki bir ömre yetecek kadar sermayeyi yüklenmiş gibiydi herkes.

Aişe eve dönünce yatmadan önce çocuklarını yıkadı. Kayınvalidesi ile akşamdan bavullarını hazırladılar.

Sabah herkes yine kahvaltı sofrasının etrafında bir araya gelmişti. Sofrada Nazife Hanım'la çocukları da vardı. Çok kalabalık olduklarından, kadınlarla erkekler ayrı sofralara oturdular.

Sofrada sanki dünkü sohbet ortamı devam ediyor gibiydi. Aynı coşku ve muhabbet, ortama hâkimdi. Yalnız Hulûsi Efendi Hazretleri, belli etmemeye çalışsa da çok durgundu. Gözlerine bakmaya cesaret etseler, oradaki derin acıyı görecektik gibiydiler.

Kahvaltıdan sonra Efendi Hazretleri:

- Haydi, yolunuzdan kalmayın. Vakitlice çıkın, diyerek ayağa kalktı.

Onları yolcularken hepsini tek tek öptü ve bağrına bastı. Aişe de anne ve babasıyla vedalaşırken kendini tutamayıp ağladı.

Kemal Efendi:

- Çocuklar da, sen de Allah'a emanet olun. Onlara iyi bak, diyerek eşiyile vedalaştı. Naime Hanım, eşinin ardından bakarken içinin sızladığını hissetti. Aklına üç ay önce kocasının gördüğü rüya ve 'Başının çaresine bak.' dediği geldi. İçini çekerek, 'Hepiniz Allah'a emanet olun.' dedi. Kendinin duyacağı bir sesle.

Onları yolcu ettikten sonra içeri girdiler. Semaver kaynıyordu. Naim Hanım mutfaktaki işine dönerken Hacı Valide de yukarı, odasına çıktı. Hulûsi Efendi ile diğerleri kaynayan semaverin etrafına oturup sohbet etmeye başladılar.

Hulûsi Efendi bir süre sükût hâlinde kaldıktan sonra ilâhî okuyanlardan 'Dervişin Yastığı' ilâhîsini okumalarını istedi. Onlar en içten sesleriyle:

*Dervişin yastığı katı taş gerek
Yediği eleksiz arpa aş gerek
Yolda yalınayak açık baş gerek
Menzil-i maksûda erem der ise*

*Yoklukla yürüyüp yüzü Hak ola
Su gibi eriyip özü pak ola
Derd ile sinesi çâk u çâk ola
Cemal-i dilberi görem der ise*

*Boyun vere her zahmete katlana
Sabr ede her acıya tatlana
Mihnet çeke yaya iken atlana
Hakikat güllerin derem der ise*

Okurken Hulûsi Efendi derin bir teessürle dinliyordu. Orada bulunanlar, sohbetin feyzinden gözleri kapalı, boyunları bükük olduğunda Efendi Hazretleri'nin bu hâlini fark etmediler. Yalnız ilâhî bitince üst üste iki kez aynı ilâhîyi tekrar okumalarını isteyince bazıları, 'Mübarek, gönül gözüyle kim bilir ne gördü?' diye kalbinden geçirdi.

Allah'ın Takdiri

Kemal Efendi, yola çıktıktan bir süre sonra:

- Haydi bakalım! Yola çıktık. İnşaallah geceden önce varırız, dedi.

Naime Hanım:

- İnşaallah, Kemal Efendi. Fazla da acelemiz yok ya. Yorulunca biraz duralım. Sen de dinlenirsin, kendini çok yorma, dedi.

- Merak etme, Hacı Teyze.

Kemal Efendi dikiz aynasından arkada oturan kardeşine bakıp:

- Ne o, bacım? Ağlıyor musun hâlâ, diye sordu.

Aişe gözlerini silerek:

- Yok, ağabey. Annem ağlayınca ben de tutamadım kendimi, dedi.

- Birkaç ay sonra yine gelirsiniz, inşaallah. Hem babamlar da sık sık İstanbul'a gidiyor nasıl olsa..

- Öyle de, ağabey. Annem dayanamıyor işte.

Böyle sohbet ederek yol alırlarken Kayseri yakınlarında mola verdiler. Aişe, kucağında henüz altı aylık olan Muhammed Cahit'le indi. Naime Hanım da Osman Hulûsi'yi indirdi arabadan. Biraz hava alıp Hacı Valide'yle Naime Hanım'ın koyduğu yolluklardan yediler. Termosta çayları da vardı. Birer ikişer çay da içtikten sonra tekrar yola çıktılar. Yol açıldı ve yolculukları çok rahat geçiyordu. Kırşehir yakınlarına geldiklerinde Kemal Efendi, karşı yönden kendilerine doğru hızla bir arabanın geldiğini fark etti. Kornaya basıp uyarmak istedi, ama nafile. Sağa kaçmaya da yol müsait değildi. Yapabilecek hiçbir şey yoktu.. Kaza vuku bulmuştu...

Muharrem Ayında Kazaya Rıza

Kırşehir Valisi Fikret Güven durumu haber aldığıında, hemen olay yerine geldi. Kazanın şiddetinden Kemal Efendi'nin kullandığı araba hurda hâlindeydi. Vali gelene kadar içindekiler çıkarılmıştı ve baştan ayağa üzerleri örtülmüştü. Vali Güven, kazada hayatını yitirenlerden birinin Kemal Ateş olduğunu duyduğunda şok olmuştu. Kaza yerine varana kadar 'İnşaallah o değildir.' diye dua etmişti. Ama kaza yerine varıp da üzerindeki örtüyü açınca birden boşalan göz yaşlarına hâkim olamadı. Arkadaşı kendine gülümsüyordu sanki. Genelde vefat edenlerde son nefesini verirken yaşadıklarının tesiri vardır yüz ifadesinde. Son nefesinde kimi gördüler, ne yaşadılar bilinmez, hepsinin yüzünde gülümseyen bir ifade vardı. Kazadan sadece Aişe Hanım'ın oğlu Osman Hulûsi kurtuldu. Ama o da ağır yaralıydı.

Fikret Bey, bu haberi Hulûsi Efendi'ye nasıl vereceğini düşünüyordu, ama çaresi yoktu. Onu aradığında Hulûsi Efendi zaten böyle bir haberi bekliyor gibiydi.

Fikret Bey, cenazelerin hazırlanmasını bizzat takip edip her şeyin en iyi şekilde yapılmasını sağladı. O arada bir anda tüm Türkiye'de bu haber duyulmuştu. Yakından uzaktan çok sayıda insan, cenazeleri almak için Kırşehir'e geldi. Onlar büyük bir kafiye hâlinde dönerken kazada ağır yaralanan Osman Hulûsi de ambulansla Ankara Numune Hastahanesine götürüldü.

Aileye bu acı haberi vermek hiç kolay olmadı. Sabah yolcu ettikleri evlatlarının şimdi cenazeleri geliyordu. Hayattayken hep yanında olup gelini Aişe'nin peşini hiç bırakmayan Naime Hanım, ölümde de onu bırakmamış, cenazeleri birlikte Darende'ye dönmüştü.

Hulûsi Efendi'nin kızları, damatları, torunları, tanıyan bilen herkes Darende'ye gelmeye başladılar. Ailenin acısını tarife imkân yoktu. Daha önce de iki kez evlat acısını tatmış olan Hacı Valide'nin hâ-

li perişandı. Hulûsi Efendi, gelen cenazeleri karşılayıp defin işleminde bizzat başında durdu. Evinin bahçesine, Taceddin-i Veli Hazretlerinin Haziresine defnedileceklerdi. Hacı Valide'nin görüp daha fazla üzülmemesi için defin işleminin mümkün olduğu kadar çabuk yapılmasını istedi. Her birinin defnedileceği yeri gösterdi. Küçük Muhammed Cahit de Efendi Hazretlerinin isteğiyle annesinin koynuna kondu. O güne kadar aileden olmayan hiç kimse buraya defnedilmemişti. Bu, o gün Naime Hanım'a nasip oldu. Seyyidlerin arasında, sevgili gelininin yanında temiz gönülle bağlılığından olsa gerek, onların ailesinden olmuştu.

Efendi Hazretleri, daha sonra gelenlerin arasında otururken sık sık kalkıyor, balkona çıkıp bir süre durduktan sonra tekrar içeri giriyordu. Yüreğinde acısı çok büyüktü. Ama o, Yardan gelen her bir kazaya razıydı. Daha gençlik yıllarında iki evladını, birer gün arayla anne ve babasını, kırk gün sonra da kardeşini kaybetmişti. O günden sonra aile, yakın akrabalarından verdiği kayıplarla da birçok acı yaşamıştı. Bugün de iki evladını ve torununu defnetmişlerdi. Bir başkası bu durumu bir felaket olarak görebilirdi, ama o, Peygamber Efendimiz'in boyasına boyandığını düşünüyordu. Nitekim ağlayan emekli müftü Mevlût Sarıoğlu'na:

- Niçin ağlıyorsun, Müftü Efendi? Bu ay Muharrem ayı. Sıra da bize gelmiş, metin olunuz, diyerek bunun dosttan gelen bir imtihan olduğunu anlatmak istemişti. Çok perişan olan, ama asla yüksek sesle bağırıp ağlamayan ailesini de hep teselli etti. Onlar bu en acılı günlerinde bile metanetlerini kaybetmemeye çalışıyordu.

Aişe'nin oğlu Osman Hulûsi kazada kurtulmuştu, ama her tarafında kırık vardı. Ankara Numune Hastanesinde kazanın şoku hâlâ üzerinde, kimseyle konuşmadan öylece yatıyordu. Henüz iki, iki buçuk yaşındaydı. Efendi Hazretleri, Aişemiz'in yadigârı dediği torununu her gün arıyor, bir süre konuşuyordu. Osman Hulûsi telefon kula-

ğında, dedesini öylece dinliyordu.

Kazada bir anda eşini, çocuğunu, annesini kaybeden Mesut Bey'in de hâli perişandı. Efendi Hazretleri onu da kendi hâline bırakmadan her gün arayıp konuştu. Kendi acısını bir tarafa koyarak hep etrafındakilere destek olmaya çalışıyordu.

Sadakatlı ve Gülürlü Gelinler

Hulûsi Efendi'nin ailesindeki bu çok acı kayıplardan çok kısa bir süre sonra hayat tekrar normal akışına döndü. Hamideddin Efendi, aşağı yukarı bir yıldır görev yaptığı Sivas Selim Ağa Camii'nden seksen yedi yılında tayini çıktı ve Darende Çarşı Camii İmam Hatibi oldu.

Bir süre önce de Afşin'de, eşraftan Mehmet Palakoğlu'nun kızı Ayşe Hanım'la nişanları yapılmıştı. Mehmet Efendi, çocuklarını iyi yetiştirmeye dikkat ederdi. İki eşinin birinden Ayşe Hanım, diğerinden İsmail doğmuştu. İsmail, dışarıda eğitim görürken Ayşe Hanım Kur'an eğitimi almıştı. Çok ağırbaşlı ve aldığı aile terbiyesini üzerinde taşıyan Ayşe Hanım çok da güler yüzlüydü. Mehmet Efendi de büyük bir sadakatle bağlı olduğu Efendi Hazretleri'yle hısımlı olmaktan çok memnundu. Efendi Hazretleri de, Mehmet Efendi'yi çok eskiden tanırdı ve severdi. Afşin'e gittikçe evlerinde misafir olurdu.

Bu arada Ahmet Efendi de okulunu bitirip çalışmaya başlamıştı. Hulûsi Efendi, Ahmet Efendi'nin de artık evlenme zamanının geldiğini düşünüyordu. Onunla bu konuyu konuşurken:

- Gürlü Hacı Önder'i çok severiz. O da bu kapıya sadakatle bağlıdır. Kızını istemeye gitsek ne dersin, oğul, diye fikrini aldı.

Her zaman az konuşan Ahmed Efendi pür edep:

- Sizin uygun gördüğünüz benim de kabulümdür, dedi.

O günden kısa bir süre sonra Ahmed Efendi'nin, Hacı Önder'in kızı Semiha Hanım'a sözü kesildi. Onun nişanının yapılması ile Hamideddin Efendi'nin düğünü aynı zamana denk geldi.

Ailede iki heyecan birden yaşanıyordu. Tabiatın canlandığı, güneşin daha bir şefkatle ışınlarını yaydığı, ağaçların çiçeklendiği güzel bir nisan günü Hamideddin Efendi'nin düğünü yapıldı. Gelin alınıp gelindikten sonra Darende'de düğün yemeği verildi. Sabahtan başlayıp akşama kadar binlerce insan gelip bu yemekten yedi ve Hamideddin Efendi ile Aişe Hanım'ı kutladılar.

Hulûsi Efendi evlilik konusuna çok önem verir, evlenmeden önce çok iyi düşünün, derdi. Huzurlu ve mutlu bir aile hayatı için eşlerin birbirine karşılıklı hoşgörü ve saygıyla davranması gerektiğini söylerdi. Bazen sohbetlerde, bazen de evlenmek için danışmaya gelenlere bu konuda öğütler verir ve bazı kıssalar anlatırdı.

Bir gün sohbette biri:

- Efendim, çalışmak için Arabistan'a gitmek istiyorum, diyerek Efendi Hazretleri'nin bu konudaki fikrini öğrenmek istedi.

Efendi Hazretleri:

- Sizin gidip oralarda çalışmanıza gönlümüz razı olmaz. Sen orada çalışırken burada ailen bir ihtiyacından dolayı 'İlahi herif! Gözün kör ola,' dese, gözün kör olur. Gözün kör olmasa da mânevî gözün kör olur. Onun için burada çoluğunun, çocuğunun başında ol. Soğan ekmek yemen, orada çalışmandan iyidir. Bundan dolayı sizin gidip oralarda çalışmanızı istemiyoruz, dedi.

Efendi'nin böyle söylemesi üzerine ona danışan kişi 'Efendim, siz istemiyorsanız ben de gitmem.' dedi.

Bu konuda bazen de dinleyenleri güldüren menkıbeler anlatırdı. Bunlardan biri şöyleydi:

- Bir müridin mürşidi varmış, Arap Şeyhi. Bir gün Arap Şeyhi müridini ziyarete gelmiş. Müridi, hanımına demiş ki: 'Hanım, mürşidim geldi, ona bir şeyler hazırla.' Hanımı: 'Mürşidin de cehenneme, sen de cehenneme. Ben bir şey hazırlayamam.' diye azarlamış. Adam tekrar yalvarmışsa da hanımı kılını kıpırdatmamış. Çünkü hanımı çok sert meşrepliymiş. Adam kendisi ocağın başına geçmiş, mürşidine yumurta pişirmeye başlamış. Hanımı arkasından tekme vurunca kocasını ocağın içine uzatmış. Tava da ocağın içine düşmüş, yumurta dökülmüş. Adam bu kadar eziyete, hakarete rağmen bir şey dememiş. Tekrar gitmiş, yumurta, yağ almış, gelmiş. Pişirerek mürşidine ikram etmek için mürşidinin yanına girmiş. Arap Şeyhi: 'Sen şu anda bir amel işledin, ama ne işledin?' demiş. Müridi de: 'Hayır, Efendim. bir amel işlemedim.' dediyse de mürşidi: 'Hayır, oğlum. Geldiğimde sende bu hâl yoktu, şimdi sen bir amel işledin. Fakat ne işledin?' diye sorusunu tekrarlamış. Müridi durumunu anlatınca: 'Aferin, oğlum. İşte bu sabrından dolayı bu hâl sende zuhur etmiş.' diye buyurmuş. Hanımlarınızın kıymetini bilin. Kadınları Cenab-ı Allah (c.c.) erkeğin eğe kemiğinden yaratmıştır. Eğe kemiği eğridir. Bu kemiği düzeltmeye kalkarsan kırarsın, onun için onları olduğu gibi kabul edip idare etmek gerekir.

Hizmet İçin Ankara Yollarında

Onları derinden sarsan kazanın ardından normal yaşantılarına dönmüşlerdi. Hissettikleri acı geçecek gibi değildi, ama sabredip günlük hayatlarını devam ettiriyorlardı. Hulûsi Efendi yine eskisi gibi çalışmaya devam ediyor, henüz yeni olan vakfın, planladıkları çerçevede faaliyetlerini sürdürüyordu. Bu hâlini

Her belânın sabrını verdi belâ ihsan eden

Her kazâyâ biz rızayı yârdan öğrendik

diyerek ne güzel anlatıyordu.

Bu arada fabrika açılışı için yine sık sık Ankara'ya gitmeye devam ediyordu. Dîvân-ı Hulûsi basılınca bir tane alıp Turgut Özal'a hediye etmiş, o da çok memnun olarak 'Bu kıymetli hediye bana mı getir-diniz?' demişti. Sonra da 'Bu hemşehrinizden bir Darendeli olarak is-teğiniz nedir?' deyince Efendi Hazretleri:

- İlk isteğimiz Gökpınar suyunun Darende'ye getirilmesi, ikinci olarak da binası hazır olan Darende İlahiyat Fakültesinin açılması, demişti.

Turgut Özal da bu konuda gerekenin yapılacağını söyleyerek o yıl Gökpınar Projesine başlanmıştı.

Efendi Hazretleri fabrika için Turgut Özal'la görüştüğünde:

- Hocam, Darende kayısı memleketidir. Çimento fabrikası açılırsa çevrenin kirlenmesine sebep olur. Tekstil çok gelişiyor. Orada bir teks-til fabrikası açalım, dedi.

Efendi Hazretleri'nin düşüncelerinde zaten çimento fabrikası, ip-lik fabrikası, Gökpınar Projesi, İlahiyat Fakültesinin açılması gibi tüm projeler vardı.

Özal böyle söyleyince Efendi Hazretleri gülümseyerek, Darende'de eskiden beri bir Sümerbank Fabrikası istediklerini söyledi. Bunun üzerine Özal, Sümerbank Genel Müdürünü arayarak Darende'ye git-mesini ve fabrika için inceleme yapmasını istedi.

Hulûsi Efendi, Belediye Başkanı Abdullah Karakurt ile Darende'ye dönerken sonuçtan çok memnundu. Nitekim kısa bir süre sonra Sü-merbank Genel Müdürü, eşiyle birlikte geldi. Onları karşılayan ve ağırlayan Hulûsi Efendi, Balaban yakınlarındaki arsayı gezdirdi. Ge-nel Müdür de, eşi de gördükleri ilgiden çok memnun oldu. Dönerken yolda eşi, 'Hiçbir yerde böyle karşılama ve ilgi gösterilmedi. Bu fabri-

kayı buraya kurun.' dedi.

Bu arada Ankara'yla görüşmeler devam ediyordu. Belediye Başkanı Ankara'ya bir gittiğinde Sümerbank Genel Müdürü ile görüştü.

Genel Müdür:

- Ben Denizli veya Balıkesir'deki fabrikayı söküp Darende'ye kurmak istiyorum, dedi.

Abdullah Bey bu cevaptan hiç memnun olmadı. Darende'ye döndüğünde Efendi Hazretleri'ne genel müdürün söylediklerini anlattı. Efendi Hazretleri bu duruma çok üzüldü. Darende'ye eski bir fabrika istemiyordu.

Daha sonra, Abdullah Bey'le tekrar Ankara'ya gittiler. Özal onları kapıda karşılayarak odasına aldı. Zaten onun Özel Kalem Müdürüne emri vardır. 'Bakanlar Kurulu'nda bile olsam, şu iki kişi telefon ederse hiç sormadan bağlayınız.'

Özal'la bir süre görüşüp genel müdürün söylediklerini aktardılar. Özal, Efendi Hazretleri'nin memnun olmadığını anlamıştı. Ciddi bir ifadeyle:

- Ben de sizin gibi düşünüyorum. Darende'ye eski fabrika kurdurmam, dedi.

Hulûsi Efendi:

- Bunlar bizi oyuyorlar, oğul, deyince Özal:

- Siz merak etmeyin. Sizin himmetinizle biz bu fabrikayı kurarız, dedi.

Hulûsi Efendi'nin bir rüyası daha gerçekleşiyordu. O görüşmeden kısa bir süre sonra Ankara'dan gelen bakanlar, Vakıfbank Genel Müdürü Sami Bey, Vakıfbank'ın Adana, Kahramanmaraş ve Kadirli Şu-

be Müdürleri, Belediye Başkanları ve halktan büyük bir kalabalıkla Nisan 1987’de iplik fabrikasının temeli atıldı. Hulûsi Efendi her zaman olduğu gibi heyecan içinde gelen misafirlerle tek tek ilgileniyor, törenin en iyi şekilde olması için gayret ediyordu. Gazeteler bu olaya geniş yer verdiler. Törenden sonra Hulûsi Efendi, bütün misafirlere çevreyi gezdirip devlethanede ağırladı. Önünde başarılması gereken bir proje daha vardı ve Allah’ın izniyle bu proje hayata geçtiğinde, Darende ve çevresinin kalkınmasına büyük katkıda bulunacaktı.

Hulûsi Efendi 87’nin bu güzel nisan ayında hem Hamid’ini evlendirmiş, hem de Darende için hep istediği fabrikanın temelinin atılmasına vesile olmuştu. İki mutluluğu birden yaşıyorlardı.

Acılara Sabır

Kızları, fırsat buldukça yalnız bırakmamaya çalışıyordu. Yalnız Hacı Valide’nin yanında, kaza olayının hiç açılmamasına, hatta üzücü başka olaylardan da bahsetmemeye dikkat ediyorlardı. Hacı Valide’nin ana yüreğinin dayanması çok zor oluyordu. Ama o, Hulûsi Efendi’nin hanımıydı ve onun nazar-ı iltifatına mazhar oluyordu. Ondaki vakar, Hacı Valide’ye de geçmişti.

Hulûsi Efendi’nin gerek sohbetlerde, gerek bir şey danışmak için gelenlere yol gösterdiğinde anlattığı kıssalardan herkes nasibince bir şeyler alır, hayatına uygulamaya çalışırdı. Zaten tasavvuf da bu değil midir? Kâl’den hâl’e gelmek. Bağlı olduğun müşşidin sözünü dinleyip hâlini görüp onun hâliyle hâllenmek. İnsanlar bu hâl ile hâllenirken bir yere ait olma duygusuyla sahipsizlikten kurtulur. Merhale merhale kalbini temizlerken acı, yokluk, bela, kaza onu bezginliğe ve çaresizliğe düşürmez. Müşşidinin yaşadıklarını görür. Onlar sabretti, ben de sabredeyim. Sahabenin yaşadıklarını görür. Onlar daha çoğunu yaşadı ve sabretti, ben de sabredeyim, der. Uğruna âlemlerin ya-

ratıldığı Resulullah Aleyhisselâm'ın yaşadıklarını görür, 'O ki Resûl-i Kibriya, Hatemül Enbiya. Acıların en büyüğünü çekip eziyetlerin en fazlasına maruz kaldı. Yokluk ve hakaret gördü, ama sabredip yolundan dönmedi. Allah'a daha çok hamd ü senalar etti. Ben de sabredeyim.' diye düşünür. Bu düşünceyle aşılmazları aşar, gönlünü arındırarak muhabbetullah ile doldurur. İnanan için bundan güzel hâl var mıdır? Bu hâle ilk kapıyı açan ve yol boyunca mâneviyatıyla hep yanında olup ona destek olan gönül dostuna bağlanıp onda gördüğü hâl ile hâllenmek, işte zenginlik budur...

Ecdadına Lâyık Bir Evlat

Hulûsi Efendi o sene yine Hacı Valide'yle hacca gitti. Yanında evlatlarından bazıları ile gitmek isteyen çok sayıda insan vardı. Hacca gitmeden yaklaşık on beş gün önce 1945 yılından beri büyük bir başarıyla yürüttüğü Şeyh Hamid-i Veli Camii İmam Hatipliği'nden emekli oldu. Yerine bir senedir Darende Çarşı Camii'nde imam – hatiplik görevini sürdüren oğlu H. Hamideddin Efendi atandı. Hacı Hulûsi Efendi bu görevi oğluna teslim ederken gözü arkada kalmıyordu. Küçüklüğünden beri her fırsatta 'Hamidimiz'i yetiştiriyoruz.' dediği Hamideddin Efendi de ecdadına layık bir evlat olarak bu görevi aynı ecdadı gibi sürdürebilirdi. Şeyh Hamid-i Veli Camiinin gerek içinin, gerek çevresinin Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerinin şanına lâyık bir şekilde, en güzel hâliyle imar edilmesi gibi gönüllerin imarı için de 'Hamidim' dediği oğlu Hamideddin Efendi'ye güveniyordu. Bu yolda onun da kendisi gibi, hatta belki daha çok çile çekeceğini biliyordu. Bir sohbetinde 'Oğul, neler çektik, neler...' dediğinde yanındakilerden biri:

- Kim bilir, Hamideddin Efendi neler çekecek, demiş, Hulûsi Efendi de:

- Mecbur oğul, mecbur. Çünkü Cenab-ı Allah (c.c.) bir iyiyi yarattı, bir de fenayı yarattı ki iyunin iyiliği fark olunsun, diye cevap vermişti. Daha sonraları çeşitli vesilelerle 'Bende ne bilgi varsa onu Hamid'im'e aktarıyorum.' diyerek Hamideddin Efendi'nin en iyi şekilde yetiştigiğine ve kendinden sonra mânevî mirasçısı olacağına işaret etmişti.

Onlar Hacı Valide'yle hacca giderken Hamideddin Efendi de Şeyh Hamid-i Veli Camii'nde görevine başlamıştı. Vedalaşırken Hulûsi Efendi, oğlunu alnından öperek:

- Oğul, yeni vazifende Allah (c.c.) ayağına taş değdirmesin. Allah (c.c.) muvaffak etsin, diye dua etmişti.

Medine'de otellerine yerleştikten sonra Mescid-i Nebevi'ye gittiler. Efendi Hazretleri:

- Mescitten içeri girelim, dedi.

Yanındakiler şaşırmışlardı. Zaten mescidin içindeydiler. Efendi Hazretlerinin ardınca yürüyüp ortaya kadar geldiler. Efendi Hazretleri bir sütunun dibinde durdu ve:

- Buraya oturalım, diyerek oturdu.

- Bak, bu gerdanlıklı sütunlarda "Hududu Peygamberi" yazıyor. Oğul, bu sütunlar Peygamber Efendimiz'in zamanında yapılan Mescitin sınırlarını gösteriyor. Bundan sonrası sonradan ilave edildi, dedi.

Yanındakiler böylece Efendi'nin 'Mescitten içeri girelim.' diyerek ne demek istediğini anlamışlardı.

Hulûsi Efendi, Hacı Valide'yle her zamankinden daha çok ilgileniyordu. Hanımının bu mübarek topraklarda biraz ferahlayıp acısının hafiflemesini istiyordu.

Gündüzleri ihvanlarla Mescid-i Nebevi'ye gidip ibadet ediyorlar, bazen de bahçesinde oturup sohbet ediyorlardı.

Bir gün yine böyle bir sohbette Efendi Hazretleri:

- Seyyid Ahmedi Rufa-i Hazretleri, bir hac ziyaretinde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e sitem ederek 'Ya Resulullah! Altı defadır ziyareti-nize geliyorum, bir iltifatınıza mazhar olmadım. Acaba ziyaretimiz kabul olunmadı mı?' demiş. O anda Şebeke-i Resulullah'tan bir el uzanmış, Ahmedi Rufa-i Hazretleri öpmüş. Ondan sonra Babu's-se-lâma yatmış. 'Yüzüme basmadan geçenin hacı kabul olmasın.' demiş. Orada bulunan Abdulkadir Geylani Hazretleri, 'Bu zatın yüzüne basmaya hayâ ederim. Haccım kabul olmazsa olmasın. Seneye tekrar gelirim.' demiş, basmadan geçmiş. Oğul, bizim de beşinci veya altıncı haccımızdı. Bizim de gönlümüzden geçmişti, fakat ötesi denmez, oğul, dedi.

Hulûsi Efendi, o zaman ne gördü, ne yaşadı bilinmez, ama şimdi bunları anlatırken sanki o anı yeniden yaşıyor gibiydi.

Artık Sılamıza Bir Dönüş Oldu

O günlerde Şefika Hanım, rüyasında kız kardeşi Aişe'yi gördü. Aişe'nin üzerinde, bu dünyaya ait olmayan çok güzel bir elbise vardı. Sağlığındaki hâinden daha genç ve canlı görünüyordu. Rüya karşıklı konuştular. Şefika Hanım, çok kıymetli bir şeyi kaybedip yeniden bulmanın sevinciyle hatırını sordu. Aişe:

- Çok iyiyiz, abla. Peygamber Efendimiz'in yanındayız, ona hizmet ediyoruz. Önceleri biraz sıkıntı çekiliyor, ama biz şimdi özgür olduk.

- Ağabeyim nasıl, Aişe? O ne yapıyor şimdi?

- Ağabeyimin durumu çok iyi. Peygamber Efendimiz onu her gün

bağrına basıyor.

Onlar konuşurken yakınlarından kırmızı kan renginde bir nehir akmaya başladı. Nehrin içinde belli belirsiz bir şeyler olduğu görülüyordu.

Şefika Hanım:

- Bu ne Aişe, diye sordu.

- Bu gördüğün, burada eziyet çekenler, abla.

Şefika Hanım, Aişe'yle konuşurken hem ona kavuşmuş gibi bir hisle seviniyor, hem de bulundukları ortamın dünyadan farklı olduğunu hissederek bir tuhaf oluyordu. Bir yandan da ağabeyini görebilme isteği duyuyordu, ama bunun için bir şey yapamıyordu.

Sabah uyandığında bir süre gördüğü rüyayı düşündü. Kardeşini ne güzel görmüştü. Sanki hasreti biraz hafiflemiş gibiydi. Uzun bir süre bu rüyanın etkisinden kurtulamadı.

Hulûsi Efendi ile Hacı Valide, hacdan döndükten sonra uzaktaki kızları ve aileleriyle, uzaktan yakından gelen ihvanları onları görmek için Darende'ye geldiler. Mübarek beldelerde bulunup hac ibadetini yapmanın nuruyla sanki bir kat daha gençleşip güzelleşmiş gibiydiler. Elîm kazada, evlatlarını yitirmelerinin üzerinden yaklaşık bir yıl geçmişti. Yüreklerindeki acıları çok büyüktü, ama bunu dışarı belli etme yerine Allah'a hamd ederek kendi içlerinde yaşıyor, bu teslimiyet ve kazaya rıza hâli ile bir kat daha güzelleşip nûrânî bir hâl alıyorlardı. Varlıklarıyla sanki onlar etrafa sabır ve teselli telkin ediyorlardı. Hacı Valide, evlatlarına sahip çıkan, koruyan, gözeten gerçek bir anne gibi yanına gelip elini öpen, görüşen hanımlarla tek tek ilgilenip hatırlarını soruyor, derdi olanın derdine ortak oluyordu.

Hulûsi Efendi'nin sosyal ve kültürel hayatı ve devamlı hizmet hâli içindeki durmayan faaliyetleri, bir yönüyle aile hayatında da devam

ediyordu. İşte hacdan dönmüşlerdi ve hemen düğün hazırlıklarına başlamışlardı. Hacı Önder'in kızı Semiha Hanım'la nişanlı olan oğlu Ahmed'in düğünü yapılacaktı.

Hazırlıkların tamamlanmasıyla 13 Eylül'de düğünleri yapıldı. Sevenlerinin Darende'ye gelip Hulûsi Efendi ve ecdadını ziyaret etmeleri, bu güzel beldede, Şeyh Hamid-i Veli Camiinin etrafındaki zembereği andırır sudan içip devlethanenin şifa ve bereket sofralarından nasip lenmek için bir fırsat daha çıkmıştı.

Hacı Hulûsi Efendi, düğün yemeği verilirken her şeyin düzenli yapılıp herkesin yemek yiyebilmesi için bizzat ilgilendi. Yetmiş üç yaşına gelmişti. Acıyla, yoklukla, dur durak bilmeden yapılan hizmet ve en önemlisi muhabbetle geçen yetmiş üç yaşının tüm güzelliğini, ağırlığını, hem de hafifliğini üzerinde taşıyordu. 63 yaşına geldiğinde 'Peygamber Efendimiz ve dört Cihar-ı Yarı Güzin Hazretlerinin hepsi 63 yaşında dünyalarını değiştirdiler. Biz de bu sünneti bekledik, acaba 63 yaşında biz de yapacak mıyız?' diye; geçince bu ilâhî doğdu ve onu yazdık, diyerek şu ilâhîyi okumuştı.

*Artık sılamıza bir dönüş oldu
Kimi yoldaş oldu, kimi eş oldu
Üç beş günlük hayat cümle düş oldu
Günler tez tükendi yel gibi gitti.*

*Sarây oba çadır bir hayâl bize
Hayât-ı dünyâdır hep vebâl bize
Hulûsi sarmadan nev – nihâl bize
Gonca güller soldu kül oldu gitti.*

*Gözyaşım çağladı her yana akdı
Sormadı hâlimi el gibi geçti.*

.....

*Dilde pinhân etdim öz hayâlimi
Baş ağrıtır desem kıl ü kâlimi
Hulûsi söylesem hasbi hâlimi
Altmış dört sene bir yıl oldu geçti.*

O ilâhîyi yazmasının üzerinden on sene geçmiş ve Hulûsi Efendi hiç ara vermeden hizmete devam etmişti. Kurduğu vakıf sayesinde hizmetler, duru suya atılan bir taşın etrafında kenarlara doğru giderek genişleyen halkalar gibi, Hulûsi Efendi'yi seven ve onu örnek alan insanların da katılımıyla artarak devam ediyordu.

Hulûsi İsmi Torununda Yaşıyor

İki oğlunun da evlenmesinden sonra evde tekrar çocuk sesleri duyulmaya başladı. Önce Ahmed Efendi'nin bir kızı oldu. Hulûsi Efendi, bütün ailenin toplandığı salonda bebeği kucağına alıp ismini koyacağı zaman, kızı Aişe'nin ismini koyduğu an geldi gözlerinin önüne. O da kucağında böyle sakin yatıyor ve kendisine bakarken sanki gülümsüyor gibiydi.

İnsanın gönlüne işleyen sesiyle Ezan-ı Muhammedî'yi okuyup bebegin ismini Aişe koydu. İki sene önce kaybettikleri kızlarının adı, bu güzel yavruda yaşayacaktı. Her yeni doğan bebek, aileye yeni bir neşe ve canlılık getirir. Aişe'nin doğumundan yaklaşık bir sene sonra Hamideddin Efendi ile Ayşe Hanımı'nın bir oğulları oldu. Onun da adını Hamideddin Efendi'nin isteği üzerine Osman Hulûsi koydular. Bebek, aynı babasının bebekliği gibi sarışındı ve çok güzeldi. Hulûsi Efendi'nin evinde her zaman olduğu gibi acılarla sevinçler birlikte yaşıyordu. Yalnız Hulûsi Efendi'nin rahatsızlığı giderek artıyordu. Son senelerde gittikleri bir umre ziyaretinde

*Kabul etsen Hulûsi kemteri dergâh-ı lutfunda
Civarında n'ola olsa mezarım Ya Resulullâh*

beytini okumuş ve Hacı Valide'ye dönerek:

- Hacı Hatun, ölürsek burada kalırız, demişti.

Hacı Valide:

- Anlayamadım, Efendim, deyince Efendi Hazretleri gülümseyerek:

- Hacı Hatun, nerede ölürsen orada kalırsın, diyorum demişti.

Bunun üzerine duygulanan Hacı Valide, göz yaşlarını tutamayarak telaşla:

- Aman, Efendim! Sen ihvanın ve yetimlerinin başında sağ ol da, ben öleceğim, kalacağım önemli değil! demişti. Hulûsi Efendi de eşini dinlerken gözlerinin dolmasına mânî olamamıştı.

Hatta o sene Medine-i Münevvere'den ayrılırken,

Elvedâ' yâ Seyyide'l – Kevneyn Resûle's-Sakaleyn

Elvedâ' yâ Cedde's – Sibteyn İmâme'l – Harameyn

Hâk-i ravzan tûtîyâ-yı çeşm-i cümle enbiyâ

Nûr-ı aynsın cihânın cânısın ey nûr-ı ayn

rubaisini yazarak sanki o mübarek beldele veda ediyor gibiydi.

Darende'de ise hizmetler ve ziyaretçiler artarak devam ediyordu. Gelen ziyaretçilerle tek tek ilgileniyor, hatırlarını soruyordu. Bazılarına kütüphanesini, bazılarına da Şeyh Hamid-i Veli Camii ve etrafını gezdiriyordu.

Bir bahar günü Şenda Hanım ile ailesi Darende'ye ziyarete gittiler. Efendi Hazretleri onları görünce çok sevindi. Yemekler yendikten sonra Efendi Hazretleri:

- Bizi buradan rahatsızlığımız dolayısıyla götürmek istiyorlar. Eğer gidersek bir daha buraya gelmeyiz, dedi.

Hacı Valide:

- Allah esirgesin, Efendim, derken Şenda Hanım ve Yaşar Bey acıyla işlerinin yandığını hissetti. Efendi Hazretleri hiçbir sözü boşa söylemezdi.

Daha sonra Hulûsi Efendi birer avuç koku getirip Şenda Hanımlar'a verdi. Şenda Hanım kokuları saygıyla alıp çantasına koyarken zor duyulur bir sesle Efendi Hazretleri'ne teşekkür etti. Bir süre daha oturduktan sonra Efendi Hazretleri:

- Haydi, Hacı Hatun. Hanım kızımızla eşine etrafı gezdirelim, diyerek ayağa kalktı. Onun kalkmasıyla diğerleri de kalktılar ve birlikte dışarı çıktılar.

Şenda Hanım, Hacı Valide'nin koluna girdi ve hep birlikte Kudret Hamamı'na doğru yürümeye başladılar. Hulûsi Efendi etrafı gösterip gençlik yıllarından beri neler yapıldığını anlatıyor, Yaşar Bey ise videoya çekiyordu. Yapılan hizmetleri görüp Efendi'den dinledikçe, ona karşı olan saygı ve hayranlıkları bir kat daha artıyordu. Burası sanki cennetten bir bahçe gibiydi. Dağın eteğinde insanı kucaklayan, ona şifa sunmak isteyen doğal bir havuz. Ama o havuza ulaşmak için gidilen her yolda Efendi Hazretleri'nin döktüğü alın teri, verdiği emek, günler ve geceler boyu yapılan çalışmalar vardı. Burada Allah'ın yaratırken insana öz olarak koyduğu muhabbet ve şefkati, Yaradan için yaratılana olan hizmeti görüyorlardı.

Daha sonra Darende Mezarlığını göstererek:

- Bizim dinimizde uğur, uğursuzluk diye bir şey yoktur. Ancak nazar vardır. Şu gördüğünüz Darende Mezarlığında yatanların yarısı ecelse, yarısı nazardır. Biz nazar boncuğuna itibar etmeyiz.

Şenda Hanım'la Yaşar Bey, her an Efendi Hazretleri'nden yeni bir şey öğreniyorlardı. Zaten böyle bir ortamda onlarla olmak başlı başı-

na bir nimetti. Bir de o mübarek ağzından bunları dinlemek, bulunmaz bir nimet olmalıydı.

Dönerlerken Efendi Hazretleri şöyle anlattı:

- Allah bir insana bir nimet verirse, o nimeti kullanırken şükrünü görmek ister. İnsanlar nimeti veren ele şükrederler, hakikatte nimeti kimin verdiğini görmezler. Bir zamanlar bir mürşid ve bu mürşidin bir hanım müridi varmış. Bir gün bu hanım mürşidine bir yüzük hediye etmek istemiş. Mürşidi 'Ben bunu alamam. Benim madde ile ne alakam var?' demiş. Müride hanım, aslında ondan daha ileride imiş. Mürşidine şöyle demiş. 'Bu yüzüğü ben mi sana veriyorum? İnsanlar veren ele şükrederler de kimin verdirttiğini düşünmezler.'

Şenda Hanım'la Yaşar Bey eve döndüklerinde, Efendi Hazretleri ve Hacı Valide ile yaptıkları bu kısacık geziyi ömürleri boyunca unutmayacaklarını biliyorlardı.

Ankara'ya döndükten bir süre sonra Şenda Hanım'ın babası vefat etti. Bütün ailesi gibi o da çok üzülmüyordu. Her durumda Hulûsi Efendi'nin sözleri, hâl ve hareketleri aklına gelen Şenda Hanım, babasını kaybedince de yine onun sözlerini hatırlayıp teselli buldu. Efendi Hazretleri:

- Bir zorlukla karşılaştığımız zaman Peygamber Efendimiz nasıl davranır, deriz. Onun yaptığı gibi yapmaya çalışırız. Siz de öyle yapın, derdi ve Kur'an-ı Kerim'i öğrenip anlamaya çalışın. Onun nuru her şeyin üzerinedir.

Şenda Hanım da şimdi babasına üzülürken Efendi Hazretleri'nin bu sözlerini hatırlayıp okuduğu Kur'an-ı Kerim'in nuruyla ferahlıyordu. Bir gün erkek kardeşi onu arayıp:

- Abla, babamı rüyamda gördüm. Düğün yapıyordu. Benim üzüldüğümü görünce 'Ben iyiyim, oğlum. Sen bana üzülme, sen annene

üzül,' dedi, diyerek gördüğü rüyayı anlattı. Her ikisi de bu rüyayı hayra yorarak sevinirken Efendi Hazretleri'nden bir zarf geldi. Heyecanla zarfı açtıklarında içinde, bir düğün davetiyesi ve üzerinde Efendi Hazretleri'nin el yazısıyla mezartaşına yazılmak üzere bir yazı, altında da imzası vardı.

Şenda Hanım:

- Kardeşim, bak rüyan çıktı. Gerçekten de babamız iyiymiş, diyerek Darende'ye telefon açtı. Efendi Hazretleri'ne teşekkür etmek istiyordu. Telefonu açan Efendi Hazretleri, daha Şenda Hanım bir şey demeden her zamanki şefkatli sesiyle:

- Memnun oldunuz mu? Kartı beğendiniz mi, diye sordu.

Şenda Hanım güçlükle konuşup telefonu kapattığında 'Efendim, her yerde himmetin bizimle' derken göz yaşlarını tutamıyordu.

Tedavi İçin İstanbul'da

Efendi Hazretleri'nin belindeki ağrı iyice artınca İstanbul'a tedavi olmaya geldi. Malatya'da oturan Şefika Hanımlar, Metin Bey'in 1986'da tayini çıkması üzerine İstanbul'a taşınacaklardı. Hatta bunun için Fatih'ten ev kiralamışlardı. Henüz eşyaları gelmişti ki o müessif kaza oldu ve onlar duydukları anda Darende'ye gittiler. Uzunca bir süre İstanbul'a gelmediler.

Bir süre sonra Metin Bey'in Haydarpaşa Numune Hastanesinde göreve başlaması sebebiyle yeniden hazırlanıp İstanbul'a taşındılar. Bu defa Üsküdar, Çiçekçi'de oturuyorlardı.

Artık Efendi Hazretleri geldikçe onlarda kalmaya başladı. Görmek isteyen herkes de gelip rahatça ziyaret ediyordu. Bu gelişinde de Hacı Valide ile Efendi Hazretleri'ni hava alanında karşılayıp eve getirdi-

ler. Belli etmek istemese de Hulûsi Efendi'nin ağrılarının olduğu ve bu sebepten otururken ya da uzanırken hiç rahat edemediği belli oluyordu.

Metin Bey'le Haydarpaşa Numuneye gittiler. Oradaki muayenesinden sonra dahiliye servisine yatmasına karar verildi. Muayene ve tetkiklerden sonra eve döndüklerinde Hacı Valide:

- Efendi, doktorlar ne dedi, diye sorunca:
- Hastahaneye yatmamızı istiyorlar, Hacı Hanım, dedi.

Hacı Valide böyle olacağını tahmin ediyordu. Çünkü uzun zamandır çok rahatsızdı.

Efendi Hazretleri'nin yatmasıyla Numune Hastahanesi dahiliye servisinin havası değişti. Alt katta loş bir görüntüde olan servisin koridorlarını, hastahane kokusunu bastıran bir gül kokusu kapladı. Efendi Hazretleri'nin davranışları, insanlara hep sevgiyi ve güzelliği telkin ediyordu sanki. Burada tedavi görürken şöyle buyurdu:

- Büyükler çilehanelerde çile çekerlermiş. Burası da bizim çilehanemiz oldu.

Yanında kalan refakatçi elinden geldiğince hizmet etmek istiyor, ama Efendi Hazretleri çok mecbur kalmadıkça bir şey istemiyordu. Bir gün abdest almak için kalktığında, refakatçisi de hemen yanına geldi. Ayağa kalkınca:

- Kalkmışken biraz yürüyelim, doktorlar yürümemizi tavsiye ediyorlar, dedi ve koluna girerek birlikte koridorda ağır ağır yürümeye başladılar. Bir süre yürüdükten sonra kendini iyi hissetmeyerek dönelim, dedi.

Odaya girince kanepeye oturdu. Oldukça hâlsiz ve yorgundu. İçini çekti ve refakatçisine dönerek:

- Geçti, oğul geçti. Bizim iyi olmamız geçti. Belki üç beş gün, belki üç beş ay bir ömrümüz kaldı. Hamidim'in yetişmesi için uğraşıyoruz, dedi.

Refakatçi edebinden bir şey demedi, ama Efendi'nin 'Belki üç beş gün, belki üç-beş ay bir ömrümüz kaldı.' demesinden çok üzölmüş-tü.

Evde ise Hacı Valide pek tedirgindi. Efendi Hazretleri'nin yanında olmadığı zamanlar evde konuşurken bu tedirginliğini Şefika Hanım anlıyor ve:

- Anne, babamı merak etme. Doktorlar ilgileniyorlar. Hem Metin Bey, hepsi on gün yatacak demişti. Birkaç güne babam çıkacak, inşaallah, diyerek annesini teselli etmek istiyordu.

Bu arada Şefika Hanımlar'ın evine her gün Hacı Valide'yi görmek isteyen çok sayıda hanım geliyordu. Aynı Darende'deki gibi insanlara büyük konukseverlik gösterilip ellerinden gelen ikram ve hizmet yapılıyordu.

Efendi Hazretleri hastahaneden çıkarken kendisiyle ilgilenen bütün hastahane çalışanlarıyla vedalaştı. Onlar Efendi'nin ardından bakarken bir daha bu servisin asla onun zamanındaki gibi olmayacağını düşünüyorlardı. Servisten ayrılırken yanında bulunan kıymetli dolma kalemi, esans, çiçek, çikolata ne varsa hepsini oradaki görevlilere hediye ederek sehavetin örneğini gösterdi.

Damadı ve birkaç kişiyle eve geldiklerinde yatağı hazırlanmıştı. Efendi Hazretleri kapıdan girerken Hacı Valide'yi karşısında görünce gülümsedi ve daha o hatırını sormadan:

- Nasılsın Hacı Hanım? Çok şükür, evimize geldik, dedi.

Hulûsi Efendi, hastahaneden çıktıktan sonra kızında bir müddet kaldı. Abdestini alıp namazını kılıyor, bir süre oturuyordu, ama has-

talığın verdiği rahatsızlıktan dolayı daha çok yatıyordu. Her gün çok sayıda ziyaretçisi geliyordu. Efendi Hazretleri rahatsız olmasın diye ziyaretçiler odasına ikişer üçer alınıyor ve yanında çok az kalmaları isteniyordu. Hacı Valide mümkün olduğunca onu yalnız bırakmıyordu. Zaten Efendi Hazretleri de:

- Hacı Hanım, sen burada kal, diyerek onu hep yanında istiyordu.

Evlendikleri günden bugüne dopdolu bir hayatı, ne kadar acı, yokluk, hizmet, hastalık vs. olsa da imrenilecek bir paylaşım ve güzellik içinde birlikte yaşamışlardı. Hacı Valide, Efendi Hazretleri'nin yaptığı her işte yanında olmuş, her hizmetini desteklemişti. Birlikte çok güzel evlatlar yetiştirmişlerdi.

Hacı Valide, bir gün gördüğü bir rüyayı şöyle anlatmıştı:

- Ahmet Şemsettin ve Hamid Hamidettin doğmadan önce çok güzel bir rüya gördüm. İhramcızade İsmail Hakkı Efendi (k.s.) Daren-de'yi teşrif etmiş, bahçede kavak ağacının altında oturmuş, Efendi ile sohbeteler. Ben hizmet ediyorum. Bu arada Efendi sohbetten kalktı ve göğe yükseldi, ben hayretler içinde kaldım. Pir Efendimiz, 'Kızım, ne bakıyorsun? Hulûsi Efendi'yi takip et.' dedi, ben de peşine düştüm. Semanın birinci katı, yüzünü göremediğim bir zat Efendi'yle sohbet ediyorlardı. Ben yanlarına geldim, durdum. Nuranî yüzlü zat, bana da iki tane elma uzattı. 'Bunları muhafaza et, iyi bak!' dedi. Ben de elmaları aldım, koynuma soktum. Bu rüyadan sonra Allahu Teâlâ, Ahmet Şemsettin ve Hamid Hamidettin'i bahsetti. O iki elma, iki evladına işaret idi. Daha sonra iki genç hanım geldiler, beni aldılar ve götürdüler. Gittiğimiz yerler dünya evlerine benzemiyordu, değişik yerlerdi. 'Beni nereye götürüyorsunuz, siz kimlersiniz?' dedim. 'Burası Cennetül Alâ. Seni önce Kevser Irmağı'nda, daha sonra Zemzem'le yıkayacağız ve beyaz bir beze saracağız.' dediler. Görevlerini sordugumda, 'Biz burada görevliyiz. Birimiz hulle biçeriz, birimiz de hizmet ederiz,' dediler. Bu işler bittikten sonra bir top anahtar verdiler,

odaları açmamı söylediler. Her odada büyük insanlar vardı ve nur gibi parlıyorlardı. Odalardan birinde Hulûsi Efendi diz çökmüş oturuyordu. Ben şaşırdım, daha önceleri latife yapardı. ‘Sizleri almadan gideceğim.’ derdi. Bizlere de nasip oldu, onların makamlarını gördük.

Hacı Valide rüyasında gördüğü gibi hep Hulûsi Efendi’nin yanındaydı. Hayatı boyunca güzel gönülle ona destek olup ihvana hizmete olmasının mânevî kazançları, ona rüyasında gösterilmişti. Şimdi de hep yanındaydı, ama eşinin hastalığı onu çok üzüyordu. Hulûsi Efendi ise onun üzüntüsünü anlıyor, yanında rahatsızlığını belli etmemeye çalışıyordu.

Bir müddet kaldıktan sonra tekrar Darende’ye döndüler. Darende’deki evlatları, torunları onları çok özlemişlerdi. Efendi Hazretleri ile Hacı Valide olmadan evin hiç tadı yoktu. Şimdi onların gelişiyse sanki evin huzuru, neşesi yeniden gelmişti. Ama Efendi Hazretleri’nin iyi olmadığı her hâlden belli oluyordu.

Darende’ye geldikten birkaç ay sonra hastalığı iyice ilerledi. Ağrıları çok artmıştı. Hasta yatağındayken her gün çok sayıda ziyaretçisi oluyordu. Hulûsi Efendi, yanına gelen herkesle ilgileniyor, hatırını soruyordu. Vakfın faaliyetleri hakkında da devamlı bilgi alıyordu. Ziyaretine gelen Darende Gazetesi muhabirine sohbeti sırasında vakfın faaliyetlerinden bahsetti ve ‘Şu anda en büyük arzum, Darende’ye yaptırmayı planladığımız hastahaneyi bir an önce gerçekleştirmektir,’ dedi. Hulûsi Efendi hasta yatağında, tarifsiz ağrılar ve sıkıntılar içindeyken bile hiçbirini kâle almadan halkı ve ona yapılacak hizmeti düşünüyordu. Gönül Sultanı olmak böyle bir şey olmalıydı. Gönüllere taht kurup orada hüküm sürerken onlara muhabbetullahın ve mânevî güzelliklerin kapısını açıyordu.

Hulûsi Efendi’nin hastalığı boyunca ülkenin her yerinden, hatta ülke dışından sevenleri arayıp durumunu soruyordu. Hem ailesi, hem bütün sevenleri çok üzülmüyordu. Ellerinden ne gelirse yapmak

istiyorlardı.

Efendi Hazretleri tedavi için tekrar İstanbul'a götürüldü. Yeşilköy International Hospitala yatırılması sağlandı. Hulûsi Efendi, Daren-de'den ayrılmadan önce ailesiyle otururken onlarla veda eder gibi ko-nuştu ve Hacı Valide'yi evlatlarına emanet etti. Hacı Valide ve çocuk-ları, derin bir sessizlik ve üzüntü içinde babalarını dinliyordu.

Bir Darende sevdalısı olan Hulûsi Efendi, arabayla ayrılırken her yeri gözleri dolu olarak izledi. Bir ömür burada, hizmet içinde geçmiş-ti. İnsanlığın faydasına birçok eser ortaya çıkmıştı. Bütün Daren-de'yle gönülden vedalaştı.

Hastahanede yatarken, tüm manevîyatı hastahaneyi sarmıştı ki etrafa bir sükûnet hâkimdi. Sevenleri, içleri kan ağlayarak Efendi Hazretleri'ni ziyarete geliyor, onun güler yüzle kendileriyle ilgilendi-ğini görünce 'Korktuğumuz kadar hasta değilmiş,' diye düşünerek iç-leri biraz rahat, hastahaneden ayrılıyordu.

Bu arada Turgut Özal ve üst düzey devlet görevlilerinden bazı-la-rı, bizzat hastahaneyi arayıp kendisiyle konuşuyordu. Turgut Özal, kendi doktoru Cengiz Aslan'ı gönderdi. Dr. Cengiz Aslan, iki kez mu-ayene etti. Muayene sonucu durumunun çok ağır olduğunu anlamış-tı. Ailesi ve yakın çevresi, bunun farkındaydı. Onu tanıyan, bilen her-kes derin bir üzüntü içindeydi. Efendi Hazretleri'ni kaybedeceklerini düşündükçe içleri yanıyordu. Evliyaullahtan âlim bir zâtın kaybı nor-mal yaşını almış, çok hasta olup da artık sonu beklenen bir kayıp gi-bi olamazdı. Onu kaybetmek, insanlığın bereketi, gönüllerin mimarı, yaratılana yar, yaratılana mürşid bir gönül sultanını kaybetmekti. Gönüller, Allah'a tevekkül olarak şimdiden bu acıyla yanıyordu. Ama mürşidlerinin yanında içlerindeki fırtınayı dışarı vurmadan sükûnet hâlinde pür edep duruyorlardı.

Hamideddin Efendi, babasının hastalığı ilerleyince Darende'de da-ha fazla duramayıp İstanbul'a geldi. Bir iki gün içinde diğer evlatları

da geldiler. Hulûsi Efendi onları görmekten çok memnun olmuştu. Ama illa ki Hamideddin Efendi ile Hacı Valide yanında olunca gözleri sevgiyle ışıldıyordu. İstirabının çok olduğu bir gün gülümseyerek:

- Ölüm vakti geldi, çattı. Sevdiklerimizin çoğu da öbür dünyadalar, dedi.

O bunu söylerken, yanındakiler kendilerini tutamayıp sessiz sessiz ağlıyordu. Üzmemek için hâllerini Efendi'ye belli etmek istemiyor, göz yaşlarını yüreklerine akıtıyorlardı. Gözlerindeki acıdan ne büyük bir üzüntü içinde oldukları belli oluyordu. Efendi Hazretleri, onların bu hâlini anlıyor, çok sıkıntısı, ağırları olsa da dayanmaya çalışarak yanındakilerle sohbet ediyordu. Yine böyle bir gün:

- Pirlerimizin büyüklerinden Abdulhalık Gucdevânî'nin bir gün huzuruna insan kisvesinde biri gelir, 'Sen hangi cinin hocasısn?' der. Bir de, 'Doksan dokuz Esma-i Hüsna'nın içinde kırk büyük esma varmış. Bunlar hangisidir?' diye sorar. Pirimiz de; 'Sen bana küçüklerini söyle de, ben de sana büyüklerini göstereyim.' diye cevap verir. Bir menkıbe kitabı yazacaktık, fakat zamanımız olmadı, diye anlattı.

O böyle anlattıkça, yanında bulunanlar can kulağı ile dinliyor, her anlattığında artık vaktinin geldiğine dair verdiği mesajı anlıyorlardı. Bu acıya sabredebilmek, Allah'tan yardım dilemekten başka ellerinden bir şey gelmiyordu.

Bir akşam durumu iyice ağırlaştı. Elli iki yıllık hayat arkadaşı, eşi, yoldaşı Hacı Valide ile görüşüp helalleşmişti. Hacı Valide'nin acısını tarife imkân yoktu. Evliliği boyunca hiç incinmediği, severek hizmetini görüp de gönlündeki muhabbetten onu incitecek bir söz ve harekette bulunmadığı hem eşi, hem yoldaşı Efendi'yi böyle bitkin yatar-ken görmek hiç alışık olmadığı bir şeydi. Onu tanıdığı ilk günden beri hep çalışırken, hep bir hizmetin peşinde koşarken ya da okuyup yazarken görmüştü. Dîvân-ı Hulûsi Darende'yi oluşturan şiirleri ya da Mektûbatı'ndaki mektupları yazarken bile hep bir heyecan içindeydi.

Hatırlıyordu da Mektûbat derlenip daktilo edileceği zaman Ya Şeyh, üst katta çalışacaklarını düşünmüş, Efendi Hazretleri:

- Çocuklar sizi meşgul eder. En iyisi sizin evde çalışın, demişti.

Ya Şeyh, Konyalı İsmail Hakkı ile onlarda Mektûbat için çalışırken Efendi Hazretleri'nin heyecanı yüzünden belli oluyordu. Sık sık Ya Şeyhler'e gidip çalışmalarının nasıl gittiğine bakıyor, düzeltilecek yerlerini düzeltiyordu. Hacı Valide, her yeni işte olduğu gibi bunda da onun heyecanını fark ediyor ve elinden geldiğince paylaşıp destek oluyordu.

Şimdi eşi hasta yatağında bitkin bir hâlde yatarken, Hacı Valide'nin tek tesellisi vardı. O da hayatı boyunca çektiği çilelerin son bulup öbür dünyada onu bekleyen sevenlerine kavuşacak olmasıydı. Hulûsi Efendi son güne kadar doktorların ve hemşirelerin "nasılsınız" sorusuna "iyiyim elhamdülilllah" diyerek cevap veriyordu.

Hamideddin Efendi ile Ahmed Efendi babalarının yanındayken o sık sık kendinden geçiyordu. Bir ara kendine gelip biraz toparlandı ve gülümsemeye çalışarak oğullarıyla konuştu. Onlara Hacı Valideleri'ni emanet etti. Bir süre böylece kaldıktan sonra tekrar kendinden geçti. Ahmed Efendi, o sırada biraz dışarı çıktı. Şimdi yanında Hamideddin Efendi ile refakatçi kalan bir ihvanı vardı. Efendi Hazretleri kendinden geçmiş bir hâlde yatarken birden ter boşanarak tüm vücudu ıslandı. Odaya insanın içini dolduran bir gül kokusu yayıldı. Refakatçi bey yavaşça:

- Efendim, epeyce terlediler. Arzu ederseniz vücudunu bir silelim, dedi.

- Tamam.

Onlar incitmemeye çalışarak bir havlu ile vücudunu silip üzerini değiştirirken Efendi Hazretleri gözünü açtı:

- Oğul ne yapacaksanız çabuk olun, dedi ve tekrar kendinden geçti.

Üstünü değiştirdikten sonra refakatçi çıkarak baba ile oğlu, gönül yolunun iki yolcusunu baş başa bırakıp dışarı çıktı.

Odada iki gönül yolcusu ne konuştu bilinmez, ama bir süre sonra Efendi Hazretleri başını hafifçe sağ tarafa çevirdi. Yüzünde vazifesini başarıyla tamamlamış, emaneti en temiz hâliyle emin ellere teslim etmiş insanların mutlu ifadesi vardı. Kendi hâlâ yaşıyordu, ama bu dünyayla ilişkisi kesilmiş, farklı bir âlemde gibiydi. Vakit sabaha karşıydı. Efendi Hazretleri, rahatsız olmasın diye oda hep loş ışıktaydı. Ama odanın içinde şimdi insanı rahatsız eden değil, içini doldurup ferahlatan tatlı bir aydınlık vardı. Tıpkı doğduğu gecedeki gibi. Efendi Hazretleri 12 Ağustos 1914 yılında Hacılar'da başladığı zor, meşakkatli, zaman zaman yüreği acı ile dağlanarak ama hep sevgiyle ve muhabbetle, yaratılana hizmetle dolu bir hayat yolculuğunun sonuna gelmişti. Takvimler 14 Haziran 1990'ı gösteriyordu. Ardında gözü yaşlı eşi, yoldaşı Hacı Valide'yi, hizmetlerini yürütecek göz bebeği Hamideddin Efendi'yi ve aileleriyle kıymetli evlatlarını, binlerce sevenini bırakarak yeni bir yolculuğa çıkıyordu. Kavuşmanın gerçek anlamını bulduğu âhiret yolculuğuydu. Artık o sevenlerinin gönlünde vücuda getirdiği eserlerde yaşayacaktı.

Hamideddin Efendi, bir süre sonra odadan çıktığında dışarıda bekleyenler hâlimden durumu anlamıştı. Hastahanenin önünde gönüllerinde Efendi Hazretleri'nin sevgisini taşıyan çok büyük bir kalabalık vardı. En yakınlarını kaybetmenin acısını yüreklerinde yaşayan, ama sükûnetle rıza hâlinde Hakk'ın emrine boyunlarını bükmüş insanlar. Onlar ne de olsa her bir kazaya rızayı yardan öğrenmişlerdi.

Darende'ye Son Dönüş

Kısa sürede cenaze hazırlandı ve işlemler bitene kadar koridora kondu. O sırada oradan geçen hastahane sekreteri bayan, bir cenaze-ye baktı, bir de etrafında bekleyen pür acıya kesmiş ama pür edep bekleyen insanlara... Daha önce Efendi Hazretleri'ni hiç tanımamıştı, ama şimdi bu durumda bir başkalık olduğunu anlamıştı. Bekleyenlerin yanına gelerek:

- Hocamı böyle ayak altında bekletmeye gönlüm razı olmaz. Hiç olmazsa götürün, hastahanenin mescidinde bekleyin, dedi.

Hastahane işlemleri bitene kadar bir uçak kiralanmış, Efendi Hazretleri sevenleriyle aynı uçakta memleketi Darende'ye doğru yollanmıştı.

Uçak Kayseri'ye kadardı. Daha sonra hava alanında hazır bekleyen ambulansa kondu. Diğerleri de arabalarla takip ettiler. Hulûsi Efendi'nin ardından yakınlarını kaybeden bir çocuğun içli içli ağlaması gibi hüzünlü bir yağmur başladı. Bir süre sonra bu yağmur artarak sanki sırasıyla diğer illere geçti. En son cenaze Darende'ye ulaşmıştı ki artık Anadolu'da gök gürlemeleri ve şimşeklerle fırtına kopuyordu. Bu sıcak haziran gününde rüzgar ve yağmur öyle şiddetliydi ki, bazı yerlerde kocaman ağaçlar devriliyordu. İnsanlarla tüm Anadolu, Efendi Hazretleri'nin ardınca ağlıyor gibiydi.

Darende'de gözü yaşlı binlerce insan Efendi Hazretleri'ne son görevlerini yapmak için hazır bekliyordu. Taceddin-i Veli Mescidi'nde mübarek vücudu yıkanırken yıllar önce ettiği vasiyet geldi akıllara. Bir gün Efendi Hazretleri, Yûnus Emre'nin şu dörtlüğünü birkaç defa okumuş:

*Beni bir dağda buldular
Kolum kanadım kırdılar
Dolaba layık gördüler
Anın için inilerim*

ve 'Ne yapalım? Dolaba layık görülmüşsünüz,' demişti. Sonra:

'Yunus Emre bir şiirinde:

*Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin'*

diye yazmış. Aşk ateşiyle bağı yanmış, onun için benim cesedimi soğuk su ile yuyun demiş. Bir de vefat edince, yıkarken bağrıma buzlu su dökün, vasiyet ediyorum, demişti.

Şimdi vasiyetini yerine getirmek için biri eve gitti ve dolaptan iki şişe buzlu su getirdi. Aşk ateşiyle yanan göğsüne bu buzlu sular dö-küldü.

Tüm bu işlemler boyunca Hulûsi Efendi'nin yüzünde hep mutlu ve rahat bir ifade vardı. Vuslata ermenin mutluluğu.

Evde ise evlatları, yakınları, sevenleri derin acılarını yaşarken, Efendi Hazretleri'nin sağlığındaki gibi yine sofralar kuruluyor, kızları, gelinleri 'Babam bu sofralardan misafirlerin yemesini isterdi.' diyerek gelenleri sofralara davet ediyorlardı. Acıyı yaşamamanın da asaleti bu olmalıydı.

O gün mübarek Cumaydı. Mü'minlerin bayramı Cuma. Hulûsi Efendi'nin de sevdiklerine kavuştuğu bayram.

Öğrenecek yaşa geldiğinden beri bildiği her şeyi öğrettiği oğlu Hamideddin Efendi namazını kıldıracaktı. Şeyh Hamid-i Veli Camiinin bahçesine sığamayacağı için İmam Hatip Lisesinin bahçesinde toplanıldı. Hulûsi Efendi'nin köy köy, kapı kapı dolaşarak yardım toplayıp yapılmasına vesile olduğu İmam Hatip Lisesi.

Hamideddin Efendi, çok güzel sesiyle Şeyh Hamid-i Veli Camiinde Cuma namazını ve ardından, İmam-Hatip Lisesi avlusunda cenaze

namazını kıldırdı. Ne kadar üzgün olduğu sesinden belli oluyordu. İmam Hatip Lisesine gelirken duyduğu acıdan takati kesilmiş, iki ki-şi koluna girmişti.

Namazın ardından herkes canı gönülden hakkını helal etti. Aslında bu helal etmede insanlar 'Efendim, canımızın cananı! Asıl sen bize hakkını helal et...' demek istiyorlardı.

Tüm sevenlerinin başının tacı olduğu Efendi Hazretleri'nin nâşî eller üstünde ecdadı Şeyh Hamid-i Veli'nin yanına getirildi. Cenazeye katılan on binlerce insan, Şeyh Hamid-i Veli Camii'ne doğru yürürken Efendileri'yle sohbetetmiş gibi başları önde, pür edep sessizdi.

Defnedileceği yeri sağlığında kendisi göstermişti. Oğulları Ahmed Efendi ile Hamideddin Efendi kabre indiler ve ellerini uzatarak babalarının nâşını aldılar. İncitmemeye çalışarak yavaşça lahte yerleştirdiler. Daha sonra sessizce, bir süre baş ucunda bekleyip vazifelerini tamamladılar.

Efendi Hazretleri, ecdadı Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerine komşu, babası, ağabeyi ile aynı mekânda ebedî istirahatgâhındaydı. Ama o terk-i dünya eyleyip âlem-i ervahtaki sevdiklerine kavuşurken sevenlerinin gönlünde ve yaptığı hizmetlerde bâkî kalacaktı.

Her zaman kutlu bir toprağı olan Darende, Efendi Hazretleri'nin elinde değeri bin kat daha artmış olarak tam bir kültür ve medeniyet şehri olmuştu. İnsanlar, hizmetin hasını Efendi Hazretleri'nde görmüştü. Canı gönülden çalışıp nefsi bir tarafa bırakarak yine onun de-yimiyle 'talepsiz talip olmanın' güzelliğini, Darende'nin taşında, toprağında, Tohması'nda, Kudret Havuzu'nda, yok denecek imkânlarla ortaya getirilen eğitim kurumlarında, Şeyh Hamid-i Veli Camiinde, kütüphanelerde, hasılı insanlığa, sevgiye kucak açan bütün eserlerde görüp tanımışlardı.

Şimdi sevenleri ardınca ağlarken içlerinden ona teşekkür ediyor-

lardı. Tüm bu hizmetleri yaptığı, onlara tasavvuf yolunun güzelliklerini yaşattığı, en çok da tüm bunlara sahip çıkıp bıraktığı yerden hizmetleri sürdüreceği Hamideddin Efendi gibi bir evlat bıraktığı için teşekkür ediyorlardı. Ne mutlu onlara ki Hulûsi Efendi'yi tanımışlardı.

Hizmetler Devam Ederken...

Hulûsi Efendi Hazretlerinin vefatı, başta ailesi ve tüm sevenleri olmak üzere, onu gören bilen herkesin içinde derin bir acı bıraktı.

Hacı Valide, hayat arkadaşını, eşini, yoldaşını bâkî âleme yolcu etmenin acısıyla gözyaşı döküyor, yine de sabır gösteriyordu. O zamana kadar çok acılar görmüştü. Ama Hulûsi Efendi her defasında da yanındaydı ve birbirlerine destek olmuşlardı. Hacı Valide Hakk'tan geleceğe rıza gösterip bu acıyı da sinesinde yaşarken her zamanki birleştirici hâliyle evlatlarının başındaydı. Evlatlarının hepsi çok üzgündü ama mânevî mirasçısı olarak gösterdiği Hamideddin Efendi'nin durumu daha farklıydı. Onun omuzlarına yüklenen büyük bir görevin de sorumluluğu vardı. Efendi Hazretlerinin kurduğu vakfın çalışmalarının, daha doğrusu gönüllere hizmetin devam etmesi gerekiyordu. Bu sebepten hemen çalışmalara başladı. Darende'de bir yandan inşaatlar sürerken diğer yandan da kültür alanında hizmetler yapılıyordu. Hulûsi Efendi'nin vefatının yıldönümü olan Haziran ayında hem onu anmak, hem de devlet adamları, bürokratlar, ilim adamları ve Türkiye'nin her yerinden gelen insanların katılımıyla Somuncu Baba ve Hulûsi Efendi Sempozyumları / Kültür Etkinlikleri düzenlendi. Kültür etkinlikleri çerçevesinde hayır çarşıları, resim ve fotoğraf sergisi ve şiir kompozisyon yarışmaları yapılarak daha da genişletildi ve her yıl yapılarak bir gelenek hâline getirildi. Böylece hem Darende'nin tanıtımı yapılmakta, hem açılan hayır çarşılarıyla insanların hayra yönelmeleri sağlanmakta, hem de gerçekleşen büyük katılım sayesinde Darende'nin ticarî ve sosyal hayatı bir canlılık kazanmaktadır.

Somuncu Baba'nın Hayatı ve Neseb-i Alisi adlı kitap, Hulûsi Efendi'nin hayatının anılara da yer vererek yapılan akademik bir çalışmayla anlatıldığı "Gönüller Sultanı Hulûsi Efendi", Şeyh Hamid-i Veli minberinden verdiği hutbelerin yer aldığı "Hutbeler" kitabı ve yanı sıra daha birçok eser ve Dîvân-ı Hulûsi-i Daredevî ve Mektubat-ı Hulûsi-i Daredevi'nin ikinci baskılarının yapılması, Somuncu Baba Kütüphane, Araştırma ve Kültür Merkezi'nin kurulmasıyla ilim ve kültür dünyamızın gelişmesine çok büyük katkıda bulunuldu.

Bunun yanı sıra Hulûsi Efendi'nin insanlara karşı gönlünde beslediği şefkat ve merhametin bir göstergesi olarak öteden beri yapılmasını arzu ettiği Hastahane'nin yapımına başlandı ve kaba inşaatı tamamlanarak Sağlık Bakanlığına devredildi.

Anadolu İmam Hatip Lisesi, kız ve erkek öğrenci yurtları ve yatılı Kuran Kursları ile eğitim seferberliği genişleyerek devam etti.

Bugün Darende'ye gidenler orada bir su medeniyeti ve onun verdiği güzelliklerden oluşan muhteşem bir doğa ile karşılaşır. Tohma Vadisi'nde çevre düzenlemesi yapılarak çevre ağaçlandırıldı ve açılan piknik alanları ile insanların istifadesine sunuldu. Darende halkı ya da dışarıdan buraya gezmeye gelen eşi bulunmaz bir güzellik ve şifa kaynağı olan Kudret Havuzu'na girdiklerinde, Tohma boyunca yürürken ya da Şeyh Hamid-i Veli Camii'nde gezerken bastıkları her yerde Hulûsi Efendi ve Hamideddin Efendi'nin emeğini hisseder oldu.

Ayrıca vakıf tarafından gerek Darende merkezinde gerek çevre köylerde birçok caminin inşası ya da restorasyonu yapılarak hizmete sunuldu.

Vakıf lojmanları da inşa edilerek bu sayede insanların omuzlarındaki geçim yükünün hafifletilmesi sağlandı.

Somuncu Baba Külliyesi'nin üst tarafında düşecekmiş gibi duran 500 ton ağırlığındaki kaya kütlesi uzun ve titiz bir çalışma sonucu kaldırıldı.

Tüm bu çalışmalar sürerken, Hacı Valide bu defa oğlu Hamideddin Efendi'nin mânen güç aldığı bir destekçisi olarak hep yanında oldu.

Hacı Valide oğlundaki hizmet aşkını görüyor ve yaptığı tüm çalışmaları çok iyi anlıyordu. Evlendiği günden bugüne eşi Hulûsi Efendi'nin de hep aynı hizmet duygusuyla hareket ettiğini biliyordu. Bu arada bir taraftan torunları evlenirken diğer taraftan dünyaya gelen yeni bebekler ile aile giderek genişliyordu. Torunların düğünleri daha çok Devlethanede yapıldığı için yüzlerce insan ağırlanıyordu.

Hacı Valide ve ailesi 1995 yılında Hatice Hanımı kaybederek büyük bir acı daha yaşadı. Hulûsi Efendi'nin yazdığı bir ilâhînin "Ezilip rîze be rîze çâk olam" dizesinde olduğu gibi yüreği yine evlat acısıyla yanıp rîze be rîze çâk olmuştı. Her acı, daha önceki acılarla birlikte yaşanıyordu. Ama Hacı Valide ve çocukları, bu acılara en güzel şekilde sabretmeyi biliyorlardı. Bu arada Hacı Valide de sık sık rahatsızlanıyor bazen tedavi için kızlarının da ısrarıyla İstanbul'a götürülürdü. Böyle zamanlarda sevenleri her gün akın akın Hacı Validelerini ziyarette geliyorlardı. Gelen hanım ziyaretçiler yanında bir süre oturup hâl hatır sorarken onun ne kadar rahatsız olsa da hâlinde hiç şikayet etmediğini, herkesle tek tek ilgilendiğini görüyor, "Ne mübarek bir insan. Hulûsi Efendi'nin hanımı, Hamideddin Efendi'nin annesi de böyle olur ancak" diye düşünüyorlardı. Nitekim 2005 yılına gelindiğinde rahatsızlığı iyice artıp, kalkamayacak halde olduğunda bile o yine gelenlerin hem de çoluk çocuklarına kadar hatırını soruyor, iyi olmaları için dua ediyordu.

Hamideddin Efendi ve aileden bazıları hacca gittikten sonra Hacı Valide'nin rahatsızlığı daha çok arttı. Acil Sivas'a götürüp hastaneye yatırdılar. Kızı Fatıma Hanım, damadı Kâmil Efendi ile birlikte birçok kişi ilgileniyor, Validelerinin iyi olması için çabalıyorlardı ama Hacı Valide'nin durumu çok ağırdı. Hamideddin Efendi hac vazifesini yaparken Mekke'den, Medine'den sık sık arayıp annesinin durumunu

soruyordu. Çok üzgündü. Bir gün Arafat'ta iken yine telefonla konuşup, annesinin durumu hakkında bilgi aldıktan sonra gözyaşlarına hakim olamadı. Yanındakiler de onun bu denli üzüldüğünü görünce artık yapılacak bir şey olmadığını anlamışlardı.

Hamideddin Efendi ve yanında giden yakınları hacdan döndükten hemen sonra hiç vakit kaybetmeden Sivas'a validelerini ziyarete gittiler. Hacı Valide evlatlarını görünce çok mutlu oldu. Bu moral ile biraz düzeldi ve Darende'ye döndükten kısa bir süre sonra tekrar ağırlaştı. Artık hiç kalkamıyor, uzun sürelerle kendinden geçiyordu. Evlatları hep yanındaydı. Türkiye'nin her yerinden sevenleri kalpleri valideleriyle birlikte; onun iyi olması, acı çekmemesi için dua ediyorlardı.

21 Nisan akşamına gelindiğinde durumu iyice ağırlaştı. Gelin yatağı gibi temiz ve güzel yatağında yatarken hastalıktan zayıflamış yüzü sanki bir nur doğmuş gibi aydınlandı. Sanki sevdiklerine kavuşacakmış gibi bir sevinç görünüyordu yüzünde. Gözlerini açtı. Başında gözü yaşlı bekleyen evlatlarına tek tek baktı. Alnı ve tüm yüzü boncuk boncuk terlemişti. Bu ter tanecikleri yüzüne gelin teli gibi bir güzellik katmıştı. Hacı Valide bu güzellikle gülümsedi ve "Lâ ilâhe illallah. Muhammedün resulullah" diyerek son nefesini verdi. O anda odaya yoğun bir gül kokusu yayıldı.

Hacı Valide muhabbet, hizmet, acı, sabır, tevekkül ile geçen uzunca bir ömrü yüzünün akıyla yaşamış ve aynı yüz akıyla emaneti sahibine teslim etmişti. Geride binlerce sevenini bırakarak...

22 Nisan 2005 Cuma günü, Şeyh Hamid-i Veli Camiinde, oğlu Hamideddin Efendi Cuma namazını kıldırdı. Ayakta durmaya çalışıyordu, ama duyduğu acıdan çok bitkindi. En son cemaata hitaben "Merhumeyi nasıl bilirdiniz!" diye sorunca yağmur gibi akan gözyaşlarına mânî olamadı. Onunla birlikte oradaki herkes ağladı. Usul usul yağın yağmur eşliğinde Hacı Valide'nin defin işlemleri tamamlandı. Ha-

cı Valide evinin bahçesindeki Taceddin-i Veli Haziresine defnedildi. Hem de 1986 yılında kazada kaybettiği evladı Aîşe'nin başucuna.

Başında duasını yapan Hoca Efendi âyet ve hadisler açıklayarak sevenlerine kavuştuğunu anlatıyordu.

Hacı Valide âlem-i ervâha göçerken geride çok kıymetli evlatları ve hizmetle geçen örnek bir hayatı bıraktı. Bir de sevenlerinin gönlünde muhabbet ve hasreti...

Ne mutlu bu gönül sultanlarını tanıyan, bilen ve yolundan gidenlere...

Toprağa Düşen Gül

Hacı Valide hasta iken Ahmed Efendi'de rahatsızlık başlamıştı. Annesine belli etmek istemese de bir süredir kendini iyi hissetmiyordu. Hamid Efendi bir doktora görünmesi için ısrar ediyordu ama o her defasında bir bahane ile geçiştiriyordu. Nihayet Ankara'da olduğu bir vakit ısrarlara daha fazla dayanamayıp doktora gitti. Muayene ve tetkiklerden sonra akciğerinde bir rahatsızlık olduğu anlaşıldı. Üzülmesin diye annesine durumun ciddiyetinden bahsetmediler. Ameliyat olması için Amerika'ya gidecekti.

Ahmed Efendi önünde uzun bir tedavi sürecinin olduğunu anlamıştı. Ama zaten etrafındakiler çok üzüldüğü için serinkanlı duruyordu. Hacı Valide, evlatları söylemese de ciddi bir şeylerin olduğunu hissediyordu. Yüreği bir kez daha acıyla yandı. Doğumundan önce gördüğü bir rüyada, cennetin birinci katında nur yüzlü bir zat iki elma vererek ve doğacak iki oğluna işaret etmişti: Ahmed ve Hamid Efendiler. İkisi de çok hayırlı iki evlat. Şimdi Ahmed hastaydı. Hacı Valide tam olarak kondurmasa da evlat acısını bir kez daha yüreğin de hissediyordu. Hamid Efendi evde olduğu zamanlar sık sık annesinin odasına gelip hatırını soruyor, hasta yatağında

hizmetini yapıyordu. Ona destek olmak için çok özen gösteriyordu. Hacı Valide de o yanında olduğunda ayrı bir huzur ve ferahlama hissediyordu.

Kemal Efendi'nin vefatının ardından ailenin büyük oğlu olan Ahmed Efendi diğer kardeşleri gibi etrafında çok sevilen bir insandı. Onu sevenlerine sorsanız "Hz. Ebubekir'in cömertliğine, Hz. Ömer'in adaletine, Hz. Hamza'nın ahlakına benzer." cevabını alırdınız. Öylesine şefkatli ve yardımseverdi ki muhtaç durumda olanlar hiç çekinmeden gelir kapısını çalardı. Bir gün Hacı Valide; "Oğlum, herkese bu kadar çok yardım ederken, sen zor durumda kalıyorsun." Dediğinde o;

- Anne geçenlerde bir adam kucağında televizyonu, yanında çocuğu ile göz yaşları içinde dükkana geldi. "Çocuğum hasta, hastaneye yatması lazım. Bu televizyon sizde rehin kalsın" diyerek benden borç istedi. Ben de televizyonu geri verdim. Çocuğun hastane masraflarını da ödedim. Nasıl ödemeyim. Kapımıza gelip yardım istemiş. Geri çevirsem Hulûsi Efendi'nin oğluna bu yakışır mı?

Hacı Valide oğlunun böyle davranmasına çok memnun olmuştu. Ona "Darende'nin Ahmet Ağabeyi" diyorlardı. O da her fırsatta "ağabeyliğini" gösteriyordu.

Ahmet Efendi tedavi için Amerika'da iken Hacı Valide'nin durumu daha çok ağırlaştı ve nihayet Hakk'ın rahmetine kavuştuğunda yanında çocukları ve tüm sevenleri vardı ama Ahmed Efendi yoktu. Aile bir kez daha büyük bir acı yaşarken ona bu haberi nasıl vereceğini düşünüyorlardı. Tedavi sürecinde olduğu için uzunca bir süre bu acı haberi veremediler. Ama o bunu derinden hissediyordu. Tarih bir kez daha tekerrür eder gibiydi. Hulûsi Efendi'nin annesiyle babasının vefatında da Ahmed Nuri Efendi gurbetteydi. Hulûsi Efendi aileyi bir araya toplayıp destek olmuş, yüreği acıyla yanarken onları teselli etmişti. Şimdi aynı vazife Hamid Efendi'nin omuzlarındaydı.

Ahmed Efendi uzunca bir tedavi sürecinin ardından eşiyle birlikte yurda döndüğünde Hamid Efendi onu karşılamak ve annesinin acı haberini vermek için İstanbul'a geldi. İki kardeşin kavuşması ve konuşmaları çok acıklı oldu. Her ikisi de gözyaşlarını tutamıyordu. Darende'ye döndüklerinde Ahmed Efendi validesinin yokluğunun daha derinden hissetti ama etrafındakileri daha fazla üzmemek için metanetini kaybetmemeye gayret ediyordu.

Uzun bir süre geçmeden, tekrar rahatsızlandı. Bir süre Kayseri'de hastanede yattıktan sonra tekrar Darende'ye döndüler. Hamid Efendi ailesiyle birlikte Devlethane'de kalmasını istedi. Etrafında ailesi ve sevenleri olunca moralinin daha düzgün olacağını düşünüyordu. Gerçekten de eşi, çocukları, ablaları, bütün ailesi yanında olunca Ahmed Efendi kendini daha iyi hissediyordu. Onlardan ayrı geçirdikleri uzunca bir süreyi telafi ediyor gibiydiler. Eşi Semiha Hanım yanından hiç ayrılmıyordu.

Ahmed Efendi hepsinin bir arada olduğu bir vakit "Kimde hakkım varsa, hepsini helal ettim. Benden sonra kimseden borcunu istemeyin." dedi. Ticaret yaptığı günlerden birçok kimsenin ona borcu vardı. Ama kimsenin zor durumda olmasına gönü razı olmayan Ahmed Efendi ödeyemeyecek durumda olanların borcunu sildiğini söyledi.

Ahmed Efendi 1958 yılının Ramazan Ayı'nın 14'ü ve 15'e bağlayan gecenin sabahında 5.55'te dünyaya gelmişti. 2006 yılının Mart ayının 17. sabahında yine aynı saatte terk-i dünya eyledi. Ruhunu teslim ederken tüm odaya yayılan gül kokusu içinde gözü yaşlı eşi, çocukları, tüm ailesi ve binlerce sevenini geride bıraktı.

O âlem-i ervahtaki sevenlerine kavuşurken geride çok değerli bir şey daha bıraktı. Çok faydalı, tevazu ve hoşgörülü bir hayatı... Öyle tevazu sahibi ve benlikten öyle uzaktı ki, hâl ve hareketlerinden insanlar ona "Sessiz Evliya" yakıştırmasını yaparlardı.

“Efendim” dediği kardeşi Hamid Efendi yüreği bir kez daha acıyla yanarak ağabeyinin cenaze namazını kıldırdı. Geride binlerce gözü yaşlı seveninin uğurlanmasıyla Ahmed Efendi devlethanenin bahçesindeki Taceddin-i Veli Haziresine defnedildi. Toprağa bir gül daha düştü... Annesi, kardeşleri ve aileden diğer yakınlarının yanına... Güler yüzü, sakın ve insana saygı telkin eden haliyle gönüllerde yer tutan Ahmed Efendi Darende’nin mümtaz şahsiyetleri içinde yerini aldı. İnsanlar onu hayırla yâd ediyor. Ne mutlu böyle bir hayatı yaşayan ve geride böyle bir mirası bırakana...

GÜL KOKUSU

Hulûsi Efendi Romanı

“Raziye Sağlam’ın Nasihat Yayınları’nca yayımlanan ‘Gül Kokusu’ anlatısı, çağımızın kâmil velilerinden Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.)’nin hayatını konu alan ve bir menkıbe tadında okuduğum bir roman. Roman derken aslında bir çekince de koymak isterim, zira roman klasik veya modern (hatta postmodern) türleriyle, bu türlerin içerdiği estetik özellikler, içinden doğduğu toplumsal şartlar bakımından farklı bir anlatı damarını ifade ediyor. Raziye Sağlam’ın bu anlatısı, ne geleneksel ne de modern romanın gereklerine uymuyor. İyi ki de uymuyor zira bir velinin mânevî hayatını konu alınca, yazarın kuşkusuz bizim geleneksel anlatı dünyamıza uzanması ve bir menkıbe atmosferinde, dilinde bunu aktarması gerekiyor. Anlatılan sıradan bir insan değil çünkü. Anne ve baba tarafından Hz. Hüseyin (r.a.) efendimize uzayan sey-yidler silsilesinin altın halkalarından biri...

Üstelik hayatını insanların maddî ve mânevî çaresizliğine yönelik hayırlı hizmetlere adanmış bir kâmil veli...”

ISBN 978-975-97976-8-3

9 789759 797683